

Том 2

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА

(квітень – грудень 1918 року)

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ

Національна академія наук України
Інститут історії України
Центральний державний архів вищих органів влади і управління України

Серія «Джерела до вивчення історії Української революції»

Редакційна рада: В. Смолій (голова), Г. Боряк, В. Верстюк, М. фон Гаген, З. Когут,
В. Кравченко, С. Кульчицький, Р. Пиріг, С. Плохій, Ф. Турченко

National Academy of Sciences of Ukraine
Institute of History of Ukraine
Central State Archives of Supreme Bodies of State Power of Ukraine

Sources for Study of the History of the Ukrainian Revolution

Editorial Council: V. Smoliy (editor-in-chief), H. Boriak, V. Verstyuk, M. von Hagen,
Z. Kohut, V. Kravchenko, S. Kulchytsky, R. Pyrih, I. Plokhii, F. Turchenko

Національна академія наук України
Інститут історії України
Центральний державний архів вищих органів влади і управління України

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА
(квітень – грудень 1918 року).
Документи і матеріали

У двох томах

ТОМ 2

Київ «Темпора» 2015

УДК 94 (477) (09) «1918»

ББК 63.3 (4 Укр) 6

У 45

Редакційна колегія: В. Верстюк (відповідальний редактор), О. Бойко, Н. Маковська, Т. Осташко, Р. Пиріг

Упорядники: Р. Пиріг (керівник), О. Бойко, А. Гриценко, О. Кудлай, О. Лупандін, Н. Маковська, Т. Осташко, О. Щусь

Коректор: Леся Марченко

Дизайн та верстка: Микола Койдан

У 45 Українська Держава (квітень – грудень 1918 року). Документи і матеріали. У двох томах, трьох частинах. Т. 2 / Упоряд.: Р. Пиріг (керівник) та ін. – К.: Темпора, 2015. – XX + 412 с.

ISBN 978-617-569-242-4

ISBN 978-617-569-244-8

У збірнику подано великий комплекс документів вищих органів влади Української Держави – Гетьмана Павла Скоропадського, уряду, міністерств. Вони відображають складний процес національного державотворення на засадах консервативно-ліберальної ідеології, його детермінованість іноземною військовою окупацією і тяжінням російської імперської спадщини.

У другому томі публікуються Гетьманські грамоти, закони, постанови, накази, інші документи урядових структур.

Для істориків, правознавців, політологів, усіх, хто цікавиться історією Української революції.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту історії України НАН України.

ISBN 978-617-569-242-4

ISBN 978-617-569-244-8

© Упорядники: Р. Пиріг (керівник), О. Бойко, А. Гриценко, О. Кудлай,
О. Лупандін, Н. Маковська, Т. Осташко, О. Щусь, 2015

© Темпора, 2015

ЗМІСТ

Перелік документів	VI
Список скорочень	XX
Частина третя. Законодавство Української Держави	1
1. Державні акти Гетьмана П. Скоропадського	37
2. Закони, накази, постанови, різні документи урядових структур	75
Примітки	395
Іменний покажчик	407
Summary	410

ЗМІСТ

Частина третя.
Законодавство Української держави

1. Державні акти Гетьмана П. Скоропадського

№ 1. Грамота П. Скоропадського до всього українського народу. 29 квітня 1918 р.	37..
№ 2. Закони про тимчасовий державний устрій Української Держави. 29 квітня 1918 р.	39..
№ 3. Лист Гетьмана П. Скоропадського до головнокомандувача німецьких військ фельдмаршала Г. Ейхгорна з повідомленням про створення уряду Української Держави. 2 травня 1918 р.	42..
№ 4. Лист Гетьмана П. Скоропадського до посла Німеччини в Україні А. фон Мумма з повідомленням про створення уряду Української Держави. 2 травня 1918 р.	43..
№ 5. Лист Гетьмана П. Скоропадського до посла Австро-Угорщини в Україні фон Принцич-Хервалта з повідомленням про створення уряду Української Держави. 2 травня 1918 р.	44..
№ 6. Накази Гетьмана П. Скоропадського про призначення голови та членів уряду, інших урядовців Української Держави. 2-10 травня 1918 р.	44..
№ 7. Нота Гетьмана П. Скоропадського до посольства Німеччини в Україні щодо Криму та Чорноморського флоту. 10 травня 1918 р.	46..
№ 8. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до міністра військових справ щодо організації українського козацтва. Не пізніше 2 червня 1918 р.	48..
№ 9. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради Міністрів Ф. Лизогуба щодо ліквідації наслідків вибуху 6 червня 1918 р. у Києві. 8 червня 1918 р.	49..
№ 10. Грамота Гетьмана П. Скоропадського про ратифікацію мирного договору України з Центральними державами. 12 червня 1918 р.	50..

- № 11. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради Міністрів
Ф. Лизогуба щодо боротьби зі спекуляцією. 20 червня 1918 р. 51.
- № 12. Наказ Гетьмана П. Скоропадського про допомогу сім'ям урядовців
Звенигородського повіту, вбитих повстанцями. 20 червня 1918 р. 52.
- № 13. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради Міністрів
Ф. Лизогуба щодо актуальних проблем діяльності уряду. 8 липня 1918 р. 52.
- № 14. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради Міністрів
Ф. Лизогуба із згодою на звільнення його з посади міністра внутрішніх
справ. 29 липня 1918 р. 54.
- № 15. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до голови Карного Генерального
суду Державного Сенату М. Чубинського. 24 серпня 1918 р. 55.
- № 16. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до голови Ради Міністрів
про призначення на час його візиту до Німеччини Колегії верховних
правителів. 3 вересня 1918 р. 56.
- № 17. Універсал Гетьмана П. Скоропадського до українського народу про від-
родження козацького стану. 16 жовтня 1918 р. 57.
- № 18. Наказ Гетьмана П. Скоропадського про запровадження надзвичайно-
го стану на Харківщині. 22 жовтня 1918 р. 59.
- № 19. Наказ гетьмана П. Скоропадського про призначення нового складу
уряду. 24 жовтня 1918 р. 60.
- № 20. Грамота Гетьмана П. Скоропадського до українського народу з приво-
ду півріччя існування Української Держави. 29 жовтня 1918 р. 61.
- № 21. Наказ Гетьмана П. Скоропадського по Українському козацькому вій-
ську. 6 листопада 1918 р. 63.
- № 22. Наказ Гетьмана П. Скоропадського про запровадження надзвичайно-
го стану на Волині. 6 листопада 1918 р. 65.
- № 23. Наказ Гетьмана П. Скоропадського про запровадження надзвичайного
стану в Одесі. 7 листопада 1918 р. 65.
- № 24. Наказ гетьмана П. Скоропадського про оголошення воєнного стану на
Катеринославщині, Херсонщині, Поділлі і Таврії. 7 листопада 1918 р. 66.
- № 25. Грамота Гетьмана П. Скоропадського до всіх громадян-українців із за-
кликом зберігати громадський спокій. 10 листопада 1918 р. 66.
- № 26. Наказ Гетьмана П. Скоропадського про оголошення воєнного стану
на Чернігівщині, Київщині і Полтавщині. 10 листопада 1918 р. 67.
- № 27. Грамота Гетьмана П. Скоропадського до всіх українських громадян та
козаків. 14 листопада 1918 р. 68.
- № 28. Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до виконуючого
обов'язки Голови Ради Міністрів А. Ржепецького з повідомленням про
відставку уряду. 14 листопада 1918 р. 69.

№ 29. Наказ Гетьмана П. Скоропадського про призначення нового складу Ради Міністрів. 14 листопада 1918 р.	70.
№ 30. Наказ Гетьмана П. Скоропадського про призначення дійсних членів Української Академії наук. 14 листопада 1918 р.	71.
№ 31. Наказ Гетьмана П. Скоропадського армії Української Держави. 19 листопада 1918 р.	72.
№ 32. Грамота Гетьмана П. Скоропадського до хліборобів. 19 листопада 1918 р.	73.
№ 33. Грамота гетьмана П. Скоропадського про відречення від влади. 14 грудня 1918 р.	74.

2. Закони, накази, постанови, різні документи урядових структур

№ 34. Закон про додатковий випуск знаків Державної скарбниці. 9 травня 1918 р.	75.
№ 35. Урядове повідомлення про державний устрій та політику Української Держави. 10 травня 1918 р.	76.
№ 36. Наказ про заборону вивозу металів за кордони Української Держави. 11 травня 1918 р.	79.
№ 37. Наказ про заборону вивозу товарів з Української Держави до Румунії і Бессарабії. 11 травня 1918 р.	79.
№ 38. Закон про додаткове асигнування 10.000.000 карб. на утримання центральних установ міністерств. 11 травня 1918 р.	80.
№ 39. Обіжник Міністерства праці щодо робітничого законодавства Тимчасового уряду та Української Центральної Ради. 13 травня 1918 р.	80.
№ 40. Закон про титул, іменем якого відбувається суд в Україні. 13 травня 1918 р.	81.
№ 41. Наказ Міністерства шляхів про наведення порядку на залізницях. 13, 27 травня 1918 р.	81.
№ 42. Наказ Міністерства внутрішніх справ про заміну повітових комісарів повітовими старостами. 14 травня 1918 р.	82.
№ 43. Постанова про асигнування міністрові внутрішніх справ кредиту в сумі 10.000.000 карб. 14 травня 1918 р.	82.
№ 44. Наказ міністра військових справ про внутрішні відносини в Українській армії. 15 травня 1918 р.	83.
№ 45. Наказ міністра шляхів про зміну назв залізниць. 15 травня 1918 р.	84.
№ 46. Наказ міністра шляхів про українізацію Міністерства шляхів. 17 травня 1918 р.	85.
№ 47. Статут Малої Ради Міністрів. 18 травня 1918 р.	86.

№ 48. Тимчасова постанова про зміну законів про міліцію та утворення Державної варти. 18 травня 1918 р.	87.
№ 49. Обіжник Міністерства праці щодо з'ясування матеріальних втрат, яких зазнали професійні робітничі організації через українсько-російську війну. 18 травня 1918 р.	88.
№ 50. Закон про випуск знаків Державної скарбниці на суму 500 млн. карб. 20 травня 1918 р.	89.
№ 51. Постанова Ради Міністрів про повноваження міністра шляхів в справі адміністративного законодавства. 20 травня 1918 р.	89.
№ 52. Обіжник Міністерства внутрішніх справ щодо гербового збору. 23 травня 1918 р.	90.
№ 53. Наказ Міністерства шляхів про збір інформації щодо збитків, заподіяних більшовиками на залізницях України. 23 травня 1918 р.	91.
№ 54. Закон про тимчасове розповсюдження української державної влади. 25 травня 1918 р.	91.
№ 55. Закон про тимчасове встановлення судової влади на території Кобринського, Пружанського, Берестейського і Більського повітів Гродненської губернії, Пінського повіту Мінської губернії, Ковельського та Володимиро-Волинського повітів Волинської губернії. 25 травня 1918 р.	92.
№ 56. Закон про відкриття кредиту для виконання договорів з Центральними державами. 25 травня 1918 р.	93.
№ 57. Тимчасовий закон про порядок оголошення законів Української Держави. 27 травня 1918 р.	94.
№ 58. Закон про право на врожай 1918 р. на території Української Держави. 27 травня 1918 р.	94.
№ 59. Закон про випуск білетів Державної скарбниці. 27 травня 1918 р.	95.
№ 60. Наказ міністра шляхів про заснування курсів українознавства на залізницях. 29 травня 1918 р.	97.
№ 61. Закон про урочисту обітницю урядовців і суддів та присягу військових на вірність Українській Державі. 30 травня 1918 р.	98.
№ 62. Закон про військову підсудність. 30 травня 1918 р.	99.
№ 63. Наказ міністерства шляхів про створення слідчих комісій з розслідування справ службовців, звільнених за підозрою в участі у більшовицькому повстанні. 31 травня 1918 р.	101.
№ 64. Закон про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради Міністрів, розгляд і затвердження у Раді та про форми і порядок оголошення законів. 2 червня 1918 р.	102.
№ 65. Закон про асигнування Міністерству освіти 2.184.790 карб. на курси українознавства для вчителів. 2 червня 1918 р.	103.

№ 66. Наказ міністра продовольчих справ про постачання хліба до Києва. 3 червня 1918 р.	104.
№ 67. Наказ про правила вивозу за кордони Української Держави різних товарів та продуктів. 3 червня 1918 р.	105.
№ 68. Обіжник Міністерства внутрішніх справ представникам державної влади у губерніях та повітах щодо боротьби з бандитизмом. 6 червня 1918 р.	106.
№ 69. Урядове повідомлення про вибухи на військових складах у Києві. 7 червня 1918 р.	107.
№ 70. Обіжник-телеграма Міністерства внутрішніх справ щодо ставлення органів державної адміністрації до земського та міського самоврядування. 7 червня 1918 р.	108.
№ 71. Закон про асигнування Міністерству ісповідань 1.117.600 карб. на проведення Всеукраїнського Православного церковного собору. 7 червня 1918 р.	108.
№ 72. Постанова про асигнування 500.000 карб. на допомогу постраждалим від вибуху артилерійських складів у Києві. 8 червня 1918 р.	109.
№ 73. Статут тимчасових ревізійних комісій з перевірки діяльності органів місцевого самоврядування. 8 червня 1918 р.	109.
№ 74. Інформація про склад та діяльність комітету зі збору пожертв на користь постраждалих від вибуху в Києві 6 червня 1918 р. <i>Не раніше 11 червня 1918 р.</i>	111.
№ 75. Закон про штати посольств Української Держави. 14 червня 1918 р.	113.
№ 76. Постанова про тимчасові штати комісій з обміну полоненими. 14 червня 1918 р.	115.
№ 77. Статут Державної канцелярії. 14 червня 1918 р.	116.
№ 78. Постанова про асигнування 165.500 карб. Українському Національному театру. 14 червня 1918 р.	119.
№ 79. Положення (Устава) про головноуповноваженого з управління та ліквідації установ та організацій воєнного часу. 14 червня 1918 р.	120.
№ 80. Постанова Ради Міністрів про асигнування 100 тис. карб. на допомогу громадянам Української Держави, що перебувають за кордоном. 14 червня 1918 р.	121.
№ 81. Закон про право продажу та купівлі землі у сільській місцевості. 14 червня 1918 р.	122.
№ 82. Постанова про асигнування Міністерству закордонних справ 450.000 карб. на облаштування посольств Української Держави. 16 червня 1918 р.	124.
№ 83. Обов'язкова постанова головноуповноваженого з управління і ліквідації установ та організацій воєнного часу про збереження військового майна. 18 червня 1918 р.	125.

№ 84. Закон про утворення Головного управління мистецтва і національної культури та про перейменування Міністерства народної освіти на Міністерство народної освіти та мистецтва. 21 червня 1918 р.	126.
№ 85. Закон про організацію та компетенцію військово-судових установ Української Держави. 21 червня 1918 р.	126.
№ 86. Постанова Ради Міністрів про зміни у положенні про головноуповноваженого з управління і ліквідації установ та організацій воєнного часу. 21 червня 1918 р.	128.
№ 87. Постанова Ради Міністрів про тимчасові дипломатичні представництва Української Держави та асигнування на їх утримання. 21 червня 1918 р.	129.
№ 88. Обіжник Міністерства внутрішніх справ до губернських старост щодо неприхильного ставлення повітових старост до організації українських учительських курсів 25 червня 1918 р.	130.
№ 89. Обіжник Міністерства внутрішніх справ щодо ревізування та припинення діяльності місцевих органів самоврядування. 25 червня 1918 р.	130.
№ 90. Постанова про асигнування 80 млн. карб. на позики земствам та містам. 26 червня 1918 р.	131.
№ 91. Постанова про асигнування 1.384 карб. губернському комісару освіти Київщини. 29 червня 1918 р.	132.
№ 92. Постанова про асигнування в розпорядження міністра фінансів 100.000 карб. на боротьбу з підробкою грошових знаків та реорганізацію грошової системи. 29 червня 1918 р.	132.
№ 93. Закон про надання губернським старостам права розпускати волосні земські зібрання та управи. 29 червня 1918 р.	133.
№ 94. Постанова про асигнування 9.000.000 карб. на утримання Державної варті. 29 червня 1918 р.	134.
№ 95. Постанова про створення комісії з ліквідації майна Української Держави в Румунії та майна Румунії в Українській Державі. 29 червня 1918 р.	134.
№ 96. Постанова про асигнування 250.000 карб. на відкриття митних установ на кордоні України з Росією. 29 червня 1918 р.	135.
№ 97. Постанова про допомогу полоненим. 29 червня 1918 р.	136.
№ 98. Обіжник міністра праці щодо компетенції професійних робітничих організацій та власників підприємств. 29 червня 1918 р.	138.
№ 99. Закон про громадянство Української Держави. 2 липня 1918 р.	139.
№ 100. Постанова про асигнування 87.700 карб. на організацію курсів для вчителів єврейських шкіл. 2 липня 1918 р.	143.
№ 101. Постанова про асигнування 120.000 карб. на утримання православного духовенства на окупованих землях Холмщини, Підляшшя та Полісся. 2 липня 1918 р.	144.

№ 102. Постанова про асигнування 112.050 карб. на організацію курсів для вчителів польських шкіл. 2 липня 1918 р.	144.
№ 103. Закон про доповнення ст. 47 закону про військово-суднову повинність від 28 червня 1914 р. 4 липня 1918 р.	145.
№ 104. Закон про заснування генеральних консульств та консульських агентств за кордоном. 4 липня 1918 р.	145.
№ 105. Постанова про боротьбу зі спекуляцією іноземною валютою. 8 липня 1918 р.	146.
№ 106. Закон про утворення Державного Сенату. 8 липня 1918 р.	147.
№ 107. Закон про Судові палати та про Апеляційні суди. 8 липня 1918 р.	154.
№ 108. Закон про скасування закону 9 січня 1918 р. про національно-персональну автономію та ліквідацію національних міністерств. 9 липня 1918 р.	156.
№ 109. Закон про додатковий випуск знаків Державної скарбниці на 500.000.000 карб. 9 липня 1918 р.	157.
№ 110. Закон про утворення земельних комісій, відновлення чинності «Положення про землеустрій» і постанов про селянську землевласність та землекористування. 15 липня 1918 р.	157.
№ 111. Статут губернських та повітових земельних комісій. 15 липня 1918 р.	158.
№ 112. Закон про утворення тимчасових земельно-ліквідаційних комісій. 15 липня 1918 р.	161.
№ 113. Статут тимчасових земельно-ліквідаційних комісій. 15 липня 1918 р.	161.
№ 114. Закон про передачу хліба врожаю 1918 р. в розпорядження держави. 15 липня 1918 р.	167.
№ 115. Постанова про тимчасові штати Штабу Гетьмана всієї України П. Скоропадського. 16 липня 1918 р.	168.
№ 116. Постанова про асигнування 22.825 карб. відділу охорони пам'яток старовини і мистецтва Міністерства народної освіти та мистецтва. 16 липня 1918 р.	169.
№ 117. Постанова про асигнування 500.000 карб. на допомогу демобілізованим військовослужбовцям-великоросам, які повертаються на батьківщину. 16 липня 1918 р.	169.
№ 118. Правила прийому до університетів у 1918-1919 рр. 16 липня 1918 р.	170.
№ 119. Закон про утворення Державного хлібного бюро. 17 липня 1918 р.	171.
№ 120. Статут Державного хлібного бюро. 17 липня 1918 р.	172.
№ 121. Закон Ради Міністрів про зміни статуту Державного хлібного бюро. 18 липня 1918 р.	176.
№ 122. Постанова про відновлення в Україні дії закону Російської держави про покарання за участь у страйках від 2 грудня 1905 р. 19 липня 1918 р.	178.

№ 123. Наказ Міністерства освіти про утворення національної нижчої початкової школи з початку наступного 1918-1919 шкільного року. 22 липня 1918 р.	179
№ 124. Тимчасовий закон про карну відповідальність за перевищення встановлених граничних цін та спекуляцію. 24 липня 1918 р.	180
№ 125. Закон про порядок призначення на державну службу. 24 липня 1918 р.	183
№ 126. Закон про обов'язкову військову повинність та призов 5.000 осіб для комплектування Сердюцької дивізії. 24 липня 1918 р.	184
№ 127. Закон про підпорядкування Міністерству торгу і промисловості установ та посадових осіб, причетних до видобутку, заготівлі і розподілу палива. 24 липня 1918 р.	184
№ 128. Постанова про заходи з охорони державного ладу та громадського порядку. 26 липня 1918 р.	186
№ 129. Закон про асигнування 200.000 карб. на організацію Української Академії наук. 26 липня 1918 р.	187
№ 130. Закон про утворення Головної скарбниці Української Держави. 26 липня 1918 р.	188
№ 131. Закон про асигнування 500.000 карб. на будівництво бібліотеки університету св. Володимира. 26 липня 1918 р.	188
№ 132. Закон про впровадження урядового контролю та регулювання цін на метали та вироби з них. 26 липня 1918 р.	189
№ 133. Наказ міністра внутрішніх справ про вживання державної української мови у поштово-телеграфному відомстві. 26 липня 1918 р.	191
№ 134. Статут Державного бюро із закупівлі та продажу нафти і нафтових виробів. 28 липня 1918 р.	192
№ 135. Закон про Верховне управління державою. 31 липня 1918 р.	194
№ 136. Положення (Устава) про облік міського населення в Українській Державі. 31 липня 1918 р.	196
№ 137. Закон про відновлення державної горілчаної монополії. 31 липня 1918 р.	200
№ 138. Закон про обов'язкове вивчення української мови, літератури, історії та географії України в усіх середніх школах. 1 серпня 1918 р.	201
№ 139. Постанова про створення управління Київського столичного отамана. 1 серпня 1918 р.	202
№ 140. Закон про Бунчукових товаришів при Гетьмані всієї України. 1 серпня 1918 р.	203
№ 141. Закон про політико-правове становище службовців військового відомства. 1 серпня 1918 р.	204

№ 142. Закон про створення управління Одеського міського отамана. 1 серпня 1918 р.	205.
№ 143. Закон про створення фонду Національної бібліотеки Української Держави. 2 серпня 1918 р.	206.
№ 144. Постанова про зміни у законі про громадянство Української Держави. 2 серпня 1918 р.	207.
№ 145. Обіжник Міністерства шляхів щодо організації курсів української мови. 2 серпня 1918 р.	207.
№ 146. Закон про асигнування 35.000 карб. на потреби переїзду українців з Росії до Києва. 3 серпня 1918 р.	208.
№ 147. Закон про створення військового контролю у складі місцевих установ державного контролю. 5 серпня 1918 р.	209.
№ 148. Постанова про організацію громадських робіт та асигнування на це 2.557.535 карб. 5 серпня 1918 р.	210.
№ 149. Обіжник Міністерства народної освіти та мистецтва щодо створення національної вищої початкової школи з початку наступного 1918-1919 шкільного року. 5 серпня 1918 р.	211.
№ 150. Постанова про зміну штатів, асигнування 20.726.712 карб. на утримання існуючих та відкриття нових вищих початкових шкіл. 6 серпня 1918 р.	212.
№ 151. Постанова про заснування при середніх загальноосвітніх школах 350 стипендій та асигнування на це 77.500 карб. 6 серпня 1918 р.	213.
№ 152. Закон про об'єднання до одного типу різнорідних нижчих початкових шкіл, зміну їх штатів та збільшення державної допомоги. 6 серпня 1918 р.	214.
№ 153. Постанова про створення Головної управи військової повинності та асигнування 183.434 карб. на її утримання. 6 серпня 1918 р.	215.
№ 154. Закон про статут Української Державної варті. 9 серпня 1918 р.	215.
№ 155. Статут Української Державної варті. 9 серпня 1918 р.	216.
№ 156. Постанова про скасування Головної комісії по виборах до Уста- новчих зборів Української Народної Республіки. 10 серпня 1918 р.	225.
№ 157. Закон про затвердження Статуту Українського державного банку і асигнування коштів до його основного капіталу. 10 серпня 1918 р.	226.
№ 158. Закон про штати та склад управлінь губернських і повітових старост та асигнування 4.969.800 карб. на їхнє утримання. 10 серпня 1918 р.	227.
№ 159. Постанова про приєднання до відповідних українських губерній повітів Могилівської, Курської і Воронізької губерній, які зараз вхо- дять до Української Держави. 14 серпня 1918 р.	228.
№ 160. Наказ Міністерства закордонних справ про заснування нових консульських агентств. 15 серпня 1918 р.	228.

№ 161. Обіжник Міністерства внутрішніх справ щодо обов'язкового виконання нових законів Української Держави, оголошених в «Державному вістнику». 15 серпня 1918 р.	229.
№ 162. Статут Українського Державного банку. 17 серпня 1918 р.	230.
№ 163. Закон про перетворення Київського народного українського університету на Київський державний український університет. 17 серпня 1918 р.	237.
№ 164. Закон про обмеження ввозу в Україну російських грошових знаків. 17 серпня 1918 р.	239.
№ 165. Закон про заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету. 17 серпня 1918 р.	240.
№ 166. Закон про зміни і доповнення в законі про 8-годинний робочий день від 25 січня 1918 р. 17 серпня 1918 р.	242.
№ 167. Положення (Устава) про організацію департаменту Державної варти. 18 серпня 1918 р.	243.
№ 168. Постанова про заснування Державного драматичного театру. 23 серпня 1918 р.	243.
№ 169. Закон про асигнування Міністерству народної освіти та мистецтва кредитів на позашкільну освіту та дошкільне виховання. 23 серпня 1918 р.	244.
№ 170. Постанова про асигнування 327.400 карб. на допомогу Державному драматичному театру. 23 серпня 1918 р.	245.
№ 171. Закон про затвердження статуту Державного земельного банку. 23 серпня 1918 р.	246.
№ 172. Постанова про асигнування 2,354.450 карб. на фінансування в 1918 р. Київського і Кам'янець-Подільського державних українських університетів. 30 серпня 1918 р.	248.
№ 173. Закон про затвердження тимчасових положень про прикордонні пункти на кінцевих залізничних станціях на кордоні з Росією. 30 серпня 1918 р.	249.
№ 174. Постанова про подовження до 1 січня 1919 р. служби урядових осіб російської судової системи у відповідних установах Української Держави та асигнування 600.000 карб. на їх утримання. 30 серпня 1918 р.	249.
№ 175. Постанова про заснування Державної драматичної школи. 30 серпня 1918 р.	250.
№ 176. Закон про організацію державного контролю. 30 серпня 1918 р.	250.
№ 177. Наказ міністра фінансів про початок діяльності Державного земельного банку. 30 серпня 1918 р.	254.

№ 178. Постанова Державного Сенату про обрання до Колегії Верховних правителів сенатора Д. Носенка. 6 вересня 1918 р.	255.
№ 179. Оповіщення Колегії Верховних правителів про вступ в управління державою. 6 вересня 1918 р.	256.
№ 180. Оголошення про структуру Державної канцелярії. 6 вересня 1918 р.	256.
№ 181. Постанова про скасування законів воєнного часу, що обмежували права громадян, вихідців з Центральних держав. 7 вересня 1918 р.	257.
№ 182. Тимчасове положення про прикордонні пункти на кінцевих залізничних станціях на кордоні з Росією. 10 вересня 1918 р.	258.
№ 183. Статут Державного земельного банку. 14 вересня 1918 р.	259.
№ 184. Закон про вибори губернських і повітових земських гласних. 16 вересня 1918 р.	280.
№ 185. Постанова про призначення двадцяти стипендій для підготовки викладачів вищої школи з українською мовою викладання. 16 вересня 1918 р.	290.
№ 186. Закон про оголошення державних російських вузів державними вищими школами України. 16 вересня 1918 р.	291.
№ 187. Наказ військового міністра Української Держави про правила прийому молоді в юнацькі школи. 17 вересня 1918 р.	292.
№ 188. Наказ військового міністра Української Держави про правила прийому молоді на курси при основних юнацьких школах. 20 вересня 1918 р.	293.
№ 189. Постанова про введення східноєвропейського часу в Українській Державі. 24 вересня 1918 р.	295.
№ 190. Постанова про асигнування головноуправляючому справами мистецтва та національної культури 100.000 карб. на охорону пам'яток старовини та мистецтва. 24 вересня 1918 р.	295.
№ 191. Тимчасова постанова про заходи проти осіб, які загрожують державній безпеці Української Держави. 24 вересня 1918 р.	296.
№ 192. Закон про надання Ніжинському історико-філологічному інституту князя Безбородька статусу української державної вищої школи. 27 вересня 1918 р.	298.
№ 193. Закон про право на захист дисертацій на здобуття вченого ступеня українською мовою в усіх вищих школах України. 27 вересня 1918 р.	298.
№ 194. Закон про відкриття кафедр українознавства в Харківському та Новоросійському державних університетах. 28 вересня 1918 р.	299.
№ 195. Постанова про створення в Одесі комісії зі збору матеріалів про Світову війну. 28 вересня 1918 р.	299.
№ 196. Закон про зміну діючого Статуту громадського управління міст. 2 жовтня 1918 р.	300.

№ 197. Закон про створення тимчасової урядової комісії з керівництва місцевим управлінням та господарством Києва. 2 жовтня 1918 р.	302
№ 198. Постанова про створення в Ніжинському історико-філологічному інституті двох кафедр українознавства. 2 жовтня 1918 р.	302
№ 199. Постанова про асигнування в розпорядження військового міністра 5.000.000 карб. на формування нових військових частин. 4 жовтня 1918 р.	303
№ 200. Інструкція Тимчасовому комітету із заснування Національної бібліотеки Української Держави. 5 жовтня 1918 р.	303
№ 201. Закон про заснування дипломатичного представництва Української Держави в Швейцарії. 8 жовтня 1918 р.	306
№ 202. Закон про заснування дипломатичного представництва Української Держави в Фінляндії. 8 жовтня 1918 р.	306
№ 203. Постанова про асигнування 100.000 карб. на організацію українського козацтва. 8 жовтня 1918 р.	307
№ 204. Відозва Тимчасового комітету із заснування Національної бібліотеки Української Держави. 11 жовтня 1918 р.	307
№ 205. Закон про відновлення українського козацтва. 16 жовтня 1918 р.	310
№ 206. Тимчасовий Статут міських дум та порядок виборів гласних цих дум. 16 жовтня 1918 р.	312
№ 207. Постанова про асигнування 100.000 карб. на допомогу громадянам Української Держави, що перебувають за кордоном. 16 жовтня 1918 р.	326
№ 208. Записка міністрів українського уряду щодо перспектив зовнішньополітичного курсу Української Держави. 17 жовтня 1918 р.	326
№ 209. Постанова про організацію добровольчих дружин. 17 жовтня 1918 р.	329
№ 210. Постанова про асигнування 5.000.000 карб. на організацію добровольчих дружин. 17 жовтня 1918 р.	331
№ 211. Постанова про заснування дипломатичного представництва Української Держави в Польщі. 19 жовтня 1918 р.	331
№ 212. Стаття В.Левитського «Записка девяти» з газети «Голос Києва». 20 жовтня 1918 р.	332
№ 213. Стаття «Министерский кризи. Беседа с Н.П.Василенко» з газети «Голос Києва». 20 жовтня 1918 р.	333
№ 214. Постанова про формування Окремого корпусу збройних сил Української Держави. 20 жовтня 1918 р.	338
№ 215. Закон про облік і призов офіцерів, унтер-офіцерів та юнкерів колишньої російської армії, які перебувають в Українській Державі. 20 жовтня 1918 р.	338

№ 216. Тимчасовий закон про заходи по охороні залізниць. 20 жовтня 1918 р.	341.
№ 217. Постанова про заснування дипломатичного представництва Української Держави на Кубані. 5 листопада 1918 р.	344.
№ 218. Постанова про відправку надзвичайної дипломатичної місії до Галичини. 5 листопада 1918 р.	344.
№ 219. Закон про утворення нових консульських установ Української Держави та асигнування 832.766 карб. на їх утримання. 6 листопада 1918 р.	345.
№ 220. Постанова про заснування дипломатичного представництва Української Держави на Дону. 6 листопада 1918 р.	346.
№ 221. Закон про поповнення армії та флоту Української Держави. 8 листопада 1918 р.	347.
№ 222. Закон про введення в дію розділів I–IX Статуту військової повинності. 8 листопада 1918 р.	349.
№ 223. Постанова про тимчасове приєднання при запровадженні військової повинності повітів Таврії та Полісся до суміжних губерній. 8 листопада 1918 р.	350.
№ 224. Закон про допомогу особам та установам, процентні папери яких були вилучені з фінансових установ російської радянською владою. 8 листопада 1918 р.	351.
№ 225. Постанова про асигнування 869.216 карб. на утримання Української Академії наук. 12 листопада 1918 р.	351.
№ 226. Закон про доповнення закону про облік і призов офіцерів, унтер-офіцерів та юнкерів колишньої російської армії від 20 жовтня 1918 р. 13 листопада 1918 р.	352.
№ 227. Закон про передачу від Міністерства земельних справ Державному земельному банку казенних оброчних статей. 13 листопада 1918 р.	353.
№ 228. Закон про заснування Української Академії наук. 14 листопада 1918 р.	355.
№ 229. Постанова про заснування Державного симфонічного оркестру ім. М. В. Лисенка та про асигнування на це 66.300 карб. 15 листопада 1918 р.	356.
№ 230. Закон про доповнення і зміну законів про облік і призов офіцерів, унтер-офіцерів та юнкерів колишньої російської армії від 20 жовтня і 13 листопада 1918 р. 18 листопада 1918 р.	357.
№ 231. Закон про утворення Ради по справах страхування і протипожежних заходів і департаменту страхування і протипожежних заходів та асигнування 123.400 карб. на їх утримання. 21 листопада 1918 р.	358.

№ 232. Закон про заснування богословського факультету Кам'янець-Подільського державного українського університету. 22 листопада 1918 р.	359.
№ 233. Відручний лист Голови Ради Міністрів С. Гербея до міністра фінансів А. Ржепецького з проханням виконувати обов'язки Голови Ради Міністрів. 23 листопада 1918 р.	364.
№ 234. Статут Української Академії наук. 26 листопада 1918 р.	365.
№ 235. Положення (Устава) про крайові біржі праці. 26 листопада 1918 р.	377.
№ 236. Закон про остаточну передачу Міністерству народної освіти та мистецтва і місцевим самоврядуванням колишніх шкіл Найсвятішого Синоду. 26 листопада 1918 р.	379.
№ 237. Закон про зміни в законодавстві про волосні, повітові та губернські установи з управління сільськими місцевостями. 30 листопада 1918 р.	381.
№ 238. Закон про штати Військової академії Української Держави та асигнування 127.600 карб. на її утримання. 30 листопада 1918 р.	386.
№ 239. Положення (Устава) про головноуповноваженого по справах біженців з колишніх прифронтових районів. 30 листопада 1918 р.	386.
№ 240. Закон про створення управлінь Поліського та Таврійського окружних старост та асигнування 133.000 карб. на їх утримання. 30 листопада 1918 р.	388.
№ 241. Постанова про зміну закону 2 червня 1918 р. про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради Міністрів, розгляд і затвердження у Раді та про форми і порядок оголошення законів. 3 грудня 1918 р.	390.
№ 242. Постанова про термін для перегляду законопроектів, ухвалених Радою Міністрів. 5 грудня 1918 р.	390.
№ 243. Закон про мобілізацію всього чоловічого населення Київського міського отаманства 1889-1898 рр. народження, здатного носити зброю. 5 грудня 1918 р.	391.
№ 244. Постанова Ради Міністрів Української Держави про складення повноважень. 14 грудня 1918 р.	393.
№ 245. Постанова Ради Міністрів Української Держави про відновлення повноважень Київської міської думи. 14 грудня 1918 р.	393.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- ВУАН – Всеукраїнська академія наук
ЗСПР – Збройні сили Півдня Росії
ЛНВ – Літературно-науковий вісник
МВС – міністерство внутрішніх справ
МЗС – міністерство закордонних справ
НТШ – Наукове товариство ім. Т. Шевченка
Протофіс – Союз промисловості, торгівлі, фінансів і сільського господарства
РСФРР – Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка
РУП – Революційна українська партія
ТУП – Товариство українських поступовців
УАН – Українська академія наук
УВУ – Український вільний університет
УГВК – Український генеральний військовий комітет
УД – Українська Держава
УДХП – Українська демократично-хліборобська партія
УНГ – Українська народна громада
УНР – Українська Народна Республіка
УНТ – Українське наукове товариство
УПСР – Українська партія соціалістів-революціонерів
УПСФ – Українська партія соціалістів-федералістів
УРДП – Українська радикально-демократична партія
УСДРП – Українська соціал-демократична робітничая партія
УЦР – Українська Центральна Рада

Частина третя

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Грамота до Всього Українського Народу. Громадяне України!

Всім Вам, козакі і громадяне України, відомі події посліднього часу, коли джерстом злилася кров кращих синів України і знову віродившася Українська Держава стояла коло краю загибелі.

Спаселась Воля дякуючи могутьному підтриманню центральних держав, які, вірні своему слову, продовжують і по цей час боротись за цілісність і спокій України.

При такій підтримці у всіх зродилась надія, що починеться відбудованя порядку в Державі і економічне життя України вийде врешті в нормальне русло.

Але наші ці не спрадились.

Бувше Українське Правильство не зміцнило державного будовання України, позаяк було зовсім не адатне до цього.

Вестгетні й анархія продовжують на Україні, економічна розруха і безробіття збільшують і розповсюджують з кожним днем і врешті для багатішої коліс-то України встает грісна мара голоду.

При такому становищі, яке загрожує новою катастрофою Україні, глибоко скориньхую всі трудові маси населення, які виступили з категоричним домаганням негайно збудувати таку Державну Владу, яка злізна була-б забезпечити населенню спокій, закон і можливість творчої праці.

Як вірний син України я рішив відкликнутись на цей поклик і озяти на себе тимчасово всю повноту влади.

Щею грамотою я оголошую себе Гетьманом всієї України.

Управління Україною буде провадитись через посередство призначеного мною Кабінету Міністрів і на остаточному обгрутованні нижче долучених до цього законів про тимчасовий державний устрій України.

Центральна і Мала Ради, а також всі земельні комітети з иншійшого дня розпускаються. Всі Міністри і товариші звільняються.

Всі інші урядові, працюючи в державних інституціях вістаються на своїх посадах і повинні продовжувати виконання своїх обов'язків.

В найближчий час буде видано закон установляючи порядок виборів до Українського Союзу.

До цього я буду твердо стояти на сторожі порядку і законности в Українській Державі, буду домагатись негайно виконання всіх дер-

жавних розпоряджень і буду підтримувати авторитет влади, не сплячучись ні перед якими самими крайніми міражи.

Права приватної власности—як фундаменту культури і цивілізації відбудовуютья в повній мірі і всі розпорядження бувшого Українського Уряду, а рівно тимчасового уряду російського відмінюються і касуютья. Відбудовується повна свобода по зробленню купчих по куплі-продажу землі.

Поруч з цим будуть прийняті міри по відчуженню земель по дієвості їх вагости від певних власників, для наділення земельними участками малоземельних хліборобів.

Рівночасно будуть твердо забезпечені права робітничого класу. Особлива увага буде звернена на поліпшення правового становища і умов праці залізничників, котрі при виключно тяжких умовах ні на один час не кидали своєї відповідальної праці.

В області економічній і фінансовій відбудовується повна свобода торгу і відчиняється широкий простір приватного підприємства й ініціативи.

Передбачаю всю трудність стоючої переді мною праці і молю Бога дати мені силу, аби гідно виконати те, що я вважаю своїм обов'язком перед рідною Україною в сучасний виглючний і критичний для неї час.

Мені далекі і чужі які-б-то не були власні побудження і головною своєю метою я ставляю користь і благо народу і всім дорогою нам Україні.

В дії свідомости кличу всіх Вас громадян і козаків України—без рішучи національности і віросповідання—помогти мені і моїм працівникам і співробітникам в нашому загальному велико відповідальному ділі.

Гетьман Всєї України Павло Скоропадський.

Отаман Ради Міністрів М. Устимівич.

20 квітня 1918 р. м. Київ.

Законои про тимчасовий Державний устрій України.

Тимчасово до обрання Союму і відкриття його діяльности Державний устрій України і порядок керування ґрунтується на спідуючих законах:

Про Гетьманську владу.

- 1) Влада управління належить виключно до Гетьмана України в межах всієї Української Держави.
- 2) Гетьман стверджує закони і без його санкції, ніякий закон не може мати сили.
- 3) Гетьман призначає Отамана Ради Міністрів. Отаман Міністрів складає Кабінет і представляє його у повному складі на затвердження Гетьмана. Гетьман затверджує і скасовує Кабінет у повному його складі. Гетьман приймає і звільняє інших урядових осіб в разі для останніх не обґрунтованому законом нішого порядку призначення і звільнення.
- 4) Гетьман є вищий керівничий всіх зносин Української Держави з закордонними державами.
- 5) Гетьман є Верховний Воєвода Української Армії і Флоту.
- 6) Гетьман оголошує області на військовому, осядному або виключному положенні.
- 7) Гетьманові належить помилування засуджених, колегенція кари, і загальне прощення зроблених злочинних подій з скасуванням проти них переслідування і висюбодження їх від сузу і кари, а також складання казених вимок і дарування милости в особистих випадках, коли ним не порушують нічий охоронені законом інтереси і громадський права.
- 8) Назви і розпорядження Гетьмана закріплюються Отаман-Міністром або відповідним йому Міністром.
- 9) Первенствуюча в Українській Державі віра є християнська, православна.
- 10) Вси не належні до православної віри Громадиче Української Держави, а також всі мешканці на території України користуються кожний повесністю свобідним відправленням їх віри і богослуженням по обряду оної.

Права і обов'язки Українських Козаків і Громадян.

- 11) Умови придбання прав Українського Козацтва і громадян-

- ства, рівно як їх згублення визначається законом.
- 12) Захист вітчизни є свягий обов'язок кожного козака і громадянина Української Держави.
- 13) Українські козаки і громадяне повинні платити установлені законом податки і поштини, а також відбувати повинности згідно з постановленим законом.
- 14) Ніхто не може підлягати переслідуванню за злочинні вчинки тільки як в черзі, законом визначній.
- 15) Ніхто не може бути затриманий під сторожкою, крім як в випадках законом визначених.
- 16) Ніхто не може бути судийний і покаран, крім як за злочинні вчинки передбачені істгуючими в час їх здійснення законами.
- 17) Бесни козачого ноторгана. Роботи обшукання і шукку в будинку без арешту його господаря можливо не іннаше як в випадках і порядку, законом визначених.
- 18) Кожний український козак і громадянин має право вільно виїхати місце мешання і працю, придбати і відшукати мамиз і без заборони виїзжати за кордон Української Держави.
- 19) Власність є ноторгана. Приюсове відшукання нерухомого мапа, коли це необхідно для якої небудь державної чи громадської користі, можливо не іннаше, як за відповідну платню.
- 20) Українські козаки і громадяне мають право робити зборання, в межах не шкідливих законам, мирно і без зброї.
- 21) Кожний може в межах установленних законом висполювати і писати свої думки, а рівно розповсюджувати їх шляхом друку або иншими засобами.
- 22) Українські козаки і громадяне мають право туртувати громади і сільки в межах не противних законам.
- 23) Українська Держава керується на твердих основах законів, виданих в установленній черзі.
- 24) Сила закону, без виключення обшуканого для всіх українських

Про закони.

- 25) Українська Держава керується на твердих основах законів, виданих в установленній черзі.
- 26) Сила закону, без виключення обшуканого для всіх українських

- 27) Після обнародування закону надається обов'язкова сила з часу призначеного для того в самому законі. В самому виданому законі може бути показано на визначення його, до обнародування, до виконання по телеграфу, або через назвених післяців.
- 28) Закон не може бути скасований іннаше як тільки вином закону. Через те, поки новим законом остаточно не відмінено закон істгуючий, він захоує повну свою силу.
- 29) Ніхто не може відволятися незнанням закону, коли його було обнародувано істгуючим порядком.
- 30) Закони розробляються в кожному Міністеретві по належності, передаються на загальне обшукання Ради Міністрів.
- 31) По ухвалі Радою Міністрів внесенних законопроектів вони передаються на ствердження Гетьманові.
- 32) Закони, які торкаються деяких відомств, передаються в Раду Міністрів після обговорення їх заінтересованими Міністерствами.
- 33) Міністром дається можливість видавати розпорядження в розвитку і посполенні законів, при чому всі такі розпорядження підлягають попередній ухвалі Радою Міністрів.
- 34) Напрямок і обєднання праці окремих відомств по предметах, як законодавства так і вишого державного управління накладається на Раду Міністрів.
- 35) Керування справами Ради Міністрів накладається на Генерального Секретаря і на підлягаючому Державі Генеральному Канцелярлю.

Про Раду Міністрів і про Міністрів.

- 36) Отаман-Міністр і Міністри відповідають перед Гетьманом за загальний хід державного управління. Кожний з них окремо відповідає за свою діяльність і розпорядження.
- 37) За преступні по несалі вчинки, Отаман-Міністр і Міністри підлягають громадській і керній відповідальности на основах, в законі визначених.

- 38) Фінансова Рада є вища на родна інституція в справах державного кредиту і фінансової освіти.
- 39) Фінансова Рада складається з представників і членів, яких призначає Гетьман. Крім того в склад Ради входять на правах членів: Отаман-Міністр, Міністр Фінансів і Державний Контрольор.
- 40) На Раду накладається: 1) Обшукання часу і умов здійснення державних позичок; 2) обшукання справ дотичних державного кредиту і 3) попередній, з особистого козачий раз розпорядження Гетьмана, розгляд справ по фінансовій частині, належачих вирішенню в законодавчим порядку.
- 41) Обшукування Ради передаються на погляд Гетьмана.

Про Фінансову Раду.

- 42) Генеральний Суд Української Держави є вищим вищого охоронення і захистника закону та Вищим Судом України в справах судових та админістративних.
- 43) Генеральний Суд оголошує до загальної відомості всі закони і накази Уряду, слідуючи за закономірністю їх видання.
- 44) Порядкуючий Генеральний Суддя та всі Генеральні Судді призначаються Гетьманом.

Про Генеральний Суд.

ГЕТЬМАН ВСІЄЇ УКРАЇНИ ЛАВТО СКОРОЩАЄТЬСЯ ІЩІ.

Отаман Ради Міністрів М. Устимович

20 квітня 1918 р. м. Київ.

Друкарня П. В. Луцької, Київ, Фундуківська, 19.

ГЕТЬМАН
УСІЇ УКРАЇНИ.

ИМПЕРАТОРСЬКОМУ ГЕРМАНСЬКОМУ ПОСЛУ НА
УКРАЇНІ.

6го Травня 1918 р.
Ч.
м. Мюнх.

Екселенція.

Вважаючи своїм обов'язком проинти ВАС доес-
ти до відомости ІМПЕРАТОРСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА нижчелідує:

Видані мною закони про Тимчасовий державний устрій Укра-
їнської Держави, мое звертання до населеня краю, складенний мною
Кабінет Міністрів і його Правительство повідомленя, не зоста-
вляють сумніву в тому, що я твердо і непохитно рішив іти по то-
му шляху, який був установлен за ЗГОДОЮ по меже мною Германсь-
кою владою.

На цьому шляху, який я вибрав в глибокому переконанні, що
він зявлять єдиним твердим фундаментом для опасеня рідної мені
УКРАЇНИ від анархії і економічної гибелі, мені приходиться посо-
рвати багато перепон.

З одного боку крайні соціалістичні елементи, які озлоб-
лені тим, що вони почувать кінець їх поизволу і їх беззаконні-
ям, ведуть проти мене усилену агітацію.

11. 3/18

З другого боку крайні праці елементи, незадоволені прені-
женими мною мірами демократичного характеру направлені до
блага широких масс сільського населеня, також прагнуть всіми
силами їх перевернути і посягти недовіря до мене і до мого
Правительства.

Ця агітація зустрічає крім того піддержку з боку тих
котрі своїми інтригами хотять підорвати авторітет заново на-
роджущося владу на УКРАЇНІ.

Всі ці перепони булиб легко перейдені, якби послідувало
признаня нового державного срод на УКРАЇНІ з боку Централь-
них Держав.

Таке признаня зразу положилоб кінець всяким неправдим
толкам про те, що нове Правительство не користує піддержку
з боку Германії, затвердилоб його авторітет серед населеня і
звелоб народне житя в нормальне урло.

Меже тим я одержав від Уповноваженого Австро-^{Венгеро}
кого Правительства звирительну грамоту, в якій кажеця тільки
про Українську Державу і нарешно ухилено всяке упоминаня про
Гетьманство і про знов склавшеся на УКРАЇНІ Правительство.

Таке відношеня, про яке уже широко інформовані недобро-

желательні Правительству елементи, знову робе спробу похитнути
авторітет Гетьмана і Правительства серед народу.

Висті з тим цим зтримуєця ослгненя тої мети, котру я
поставив як ціль моеї діяльности, а іменно збудовпя опоків і
порядку на УКРАЇНІ, а також затримуєця швидко і остоточне виж-
конаня всіх тих обов'язків, які УКРАЇНА приняла на себеп по від-
ношеню до Центральних Держав.

На Ваших очах, Пан Посол, проходить діяльність моя і мого ПРА-
ВИТЕЛЬСТВА і я переконан, що Ви не відкажете підтвердити прав-
дивість і обоснованість зложених мною думок.

Буду ВАМ дуже вдячний коли Ви оповістите їх до відомости
ИМПЕРАТОРСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

З ГЛИБОКИМ ПОВАЖЕННЯМ ДО ВАС

ГЕТЬМАН ВСЕЯ УКРАЇНИ *Микола Томирський*

Будівля цирку, де проходив Всеукраїнський з'їзд хліборобів України. 29 квітня 1918 р.

Гетьман П. Скоропадський серед делегатів Всеукраїнського з'їзду хліборобів. 29 квітня 1918 р.

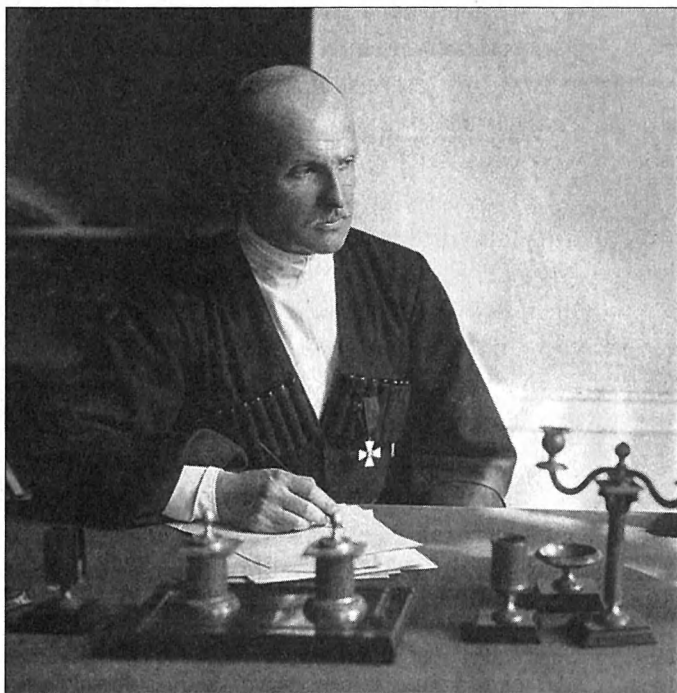
Молебень на Софійському майдані у Києві з нагоди проголошення Гетьманату. 29 квітня 1918 р.

Присяга Гетьмана П. Скоропадського на Софійському майдані. 29 квітня 1918 р.

Будинок генерал-губернаторів Південно-Західного краю,
де містилася резиденція Гетьмана Павла Скоропадського.

Гетьман П. Скоропадський
у робочому кабінеті. Київ, 1918 р.

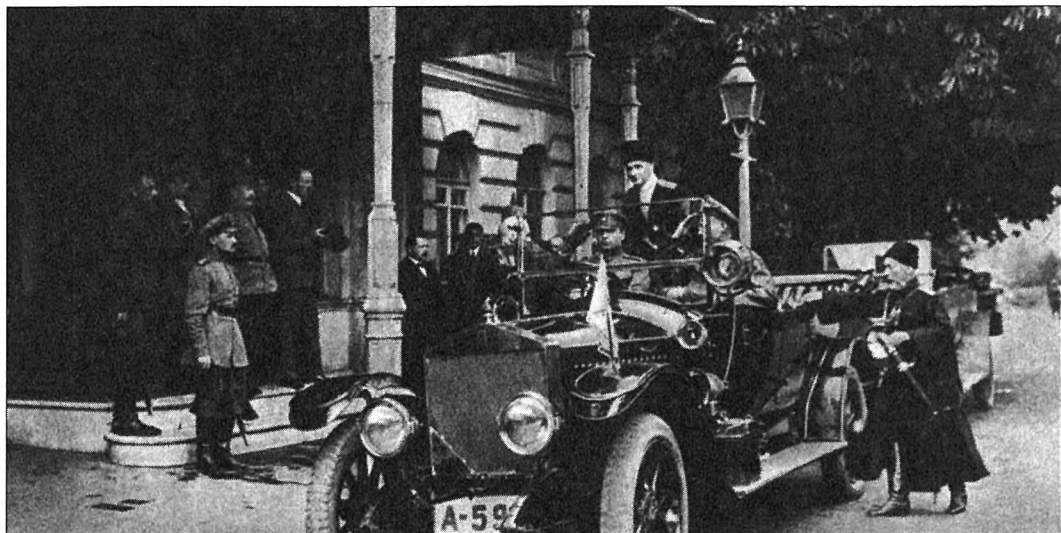
Гетьман П. Скоропадський. Київ, 1918 р.

Гетьман П. Скоропадський. Київ, 1918 р.

Гетьман Павло Скоропадський.
Київ, 1918 р.

Гетьман П. Скоропадський біля парадного під'їзду своєї резиденції.
Крайній справа – старший осавул Гетьмана полковник Г. Зеленецький. Київ, 1918 р.

Гетьман П. Скоропадський біля своєї резиденції. 2-й зліва – старший осавул гетьмана
Г. Зеленецький, крайній справа – генеральний писар І. Полтавець-Острияниця. Київ, 1918 р.

Зліва направо: Ф. Лизогуб, Гетьман П. Скоропадський, Г. Зеленевський, В. Дашкевич-Горбацький, невідомий, І. Полтавець-Остряниця, невідомий.

Гетьман П. Скоропадський та Ф. Лизогуб з офіцерами.
Між ними в центрі – О. Сахно-Устимович. Справа – В. Дашкевич-Горбацький.

Зміна почесної варти біля резиденції Гетьмана. Київ, 1918 р.

Урочистий прийом закордонних дипломатів. Київ, 1918 р. Зліва направо: Г. Зеленевський, генеральний хорунжий Дружина, О. Сахно-Устимович, генерал К. Прісовський, двоє німецьких дипломатів, німецький посол А. фон Мумм, І. Полтавець-Остриця, О. Крига, Гетьман П. Скоропадський, граф Берхем, особистий лікар Гетьмана Лукашевич, господар гетьманського палацу М. Ханенко, австрійський військовий аташе, австрійський посол Й. Форгач, Д. Дорошенко та О. Палтов.

Напередодні урочистостей у резиденції Гетьмана П. Скоропадського.

Гетьман (крайній справа) під час спільного молебню українських і німецьких урядовців.
Київ, 1918 р.

Гетьман П. Скоропадський приймає парад 1-ї стрілецько-козацької (Сірожупанної) дивізії.
1 вересня 1918 р.

Гетьман П. Скоропадський інспектує спорядження українського вояка-сірожупанника,
вересень 1918 р. Зліва направо між німецьким офіцером і Гетьманом: О. Сливинський,
О. Лігнау, О. Сахно-Устимович, П. Ярошевич.
За Гетьманом – командувач німецьких військ в Україні генерал Ганс фон Кірбах.

Гетьман П. Скоропадський серед офіцерів Сердюцького артилерійського полку.

Синьожупанна дивізія Гетьмана П. Скоропадського.

Заступник міністра закордонних справ Української Держави О. Палтов (ліворуч), майор німецької служби граф В. фон Альвенслебен (у центрі) та генеральний хорунжий українського Генштабу у мундирі нового зразка.

Німецький військовий оркестр біля Міської думи. Київ, травень 1918 р.

Німецький військовий патруль перевіряє автотранспорт на Хрещатику. Серпень 1918 р.

Вибух артилерійських складів на Звіринці.
Київ, червень 1918 р.

Один з пунктів роздачі їжі для потерпілих під час вибуху на Звиринці.

Представники української делегації на мирних переговорах з РСФРР.
Сидять зліва направо: О. Сливинський, С. Шелухин (голова), Д. Дорошенко, О. Ейхельман.

В залі засідань українсько-російської мирної конференції.

Гетьман Павло Скоропадський (у центрі) в українському посольстві у Берліні. 4 вересня 1918 р.
Ліворуч від гетьмана – Ф. Штейнгель, праворуч – О. Палтов та Г. Зеленевський.

Німецький імператор Вільгельм II
та Гетьман П. Скоропадський.
6 вересня 1918 р.

Члени української делегації
в Берліні. 17 серпня 1918 р.
Зліва направо: Ф. Лизогуб, Ф. Штейн-
гель, О. Палтов та В. Кочубей.

Німецький імператор Вільгельм II, Гетьман П. Скоропадський та почет Гетьмана.
 Палац Вільгельмської поблизу Касселя, 6 вересня 1918 р.
 Біля колони – охоронець гетьмана А. Західов, крайній справа – Г. Зеленевський.

Орден Червоного орла.

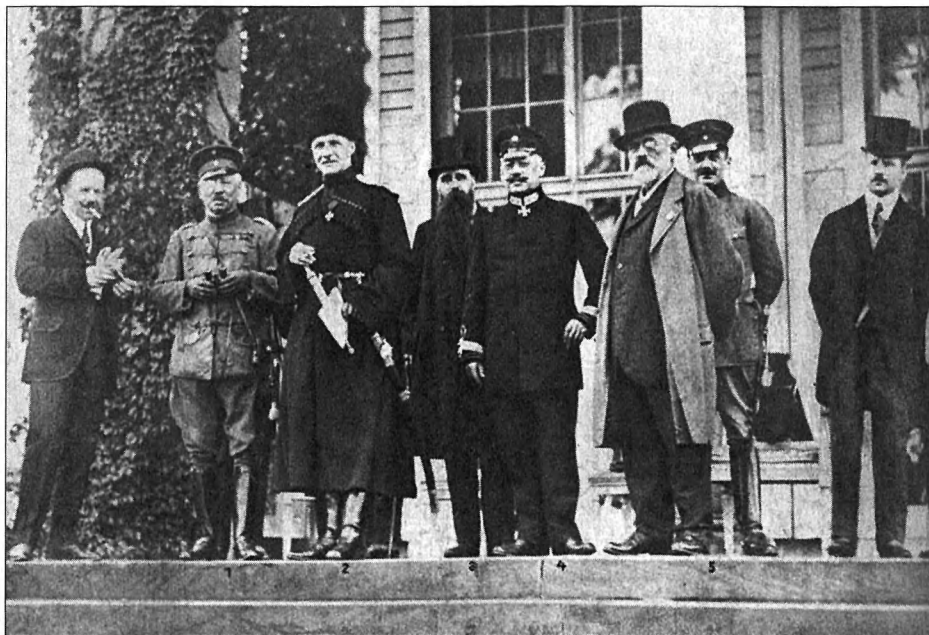
Гетьман П. Скоропадський із щойно отриманим від кайзера Німеччини Вільгельма II орденом Червоного Орла.

Генерал-фельдмаршал
П. фон Гінденбург зустрічає
Гетьмана Павла Скоропад-
ського у м. Спа (Бельгія).
6 вересня 1918 р

Візит Гетьмана П. Скоро-
падського до німецького
Генерального штабу. Спа
(Бельгія), 6 вересня 1918 р.
На передньому плані стоять
зліва направо: Г. Зелене-
вський, начальник німецького
Генерального штабу генерал-
фельдмаршал П. фон Гінден-
бург, охоронець гетьмана
А. Західов, Гетьман П. Скоро-
падський, генерал-квартир-
мейстер Е. Людендорф

Гетьман Павло Скоропадський у Грюнвальді поблизу Берліна. Вересень 1918 р.
Зліва направо: невідомий, підполковник фон Госслер, Гетьман П. Скоропадський, Ф. Штейнгель,
О. Палтов, статський радник фон Ертцен, за ним – капітан Вольф.

Гетьман Павло Скоропадський відвідує промисловця Г. Круппа. Ессен, вересень 1918 р.

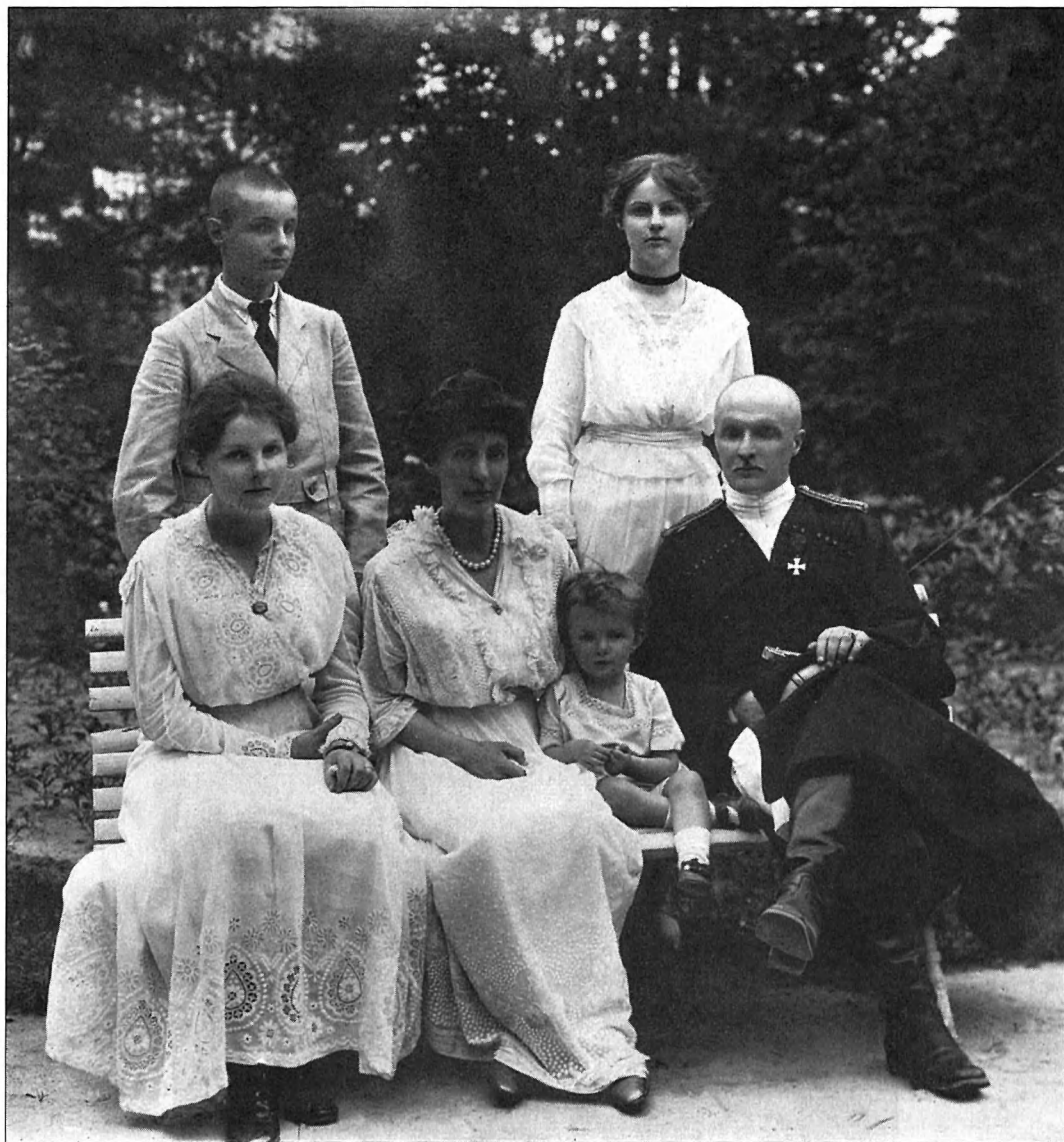
Візит української торгової делегації до Штрасфурта (Німеччина).
Закупка сільськогосподарської техніки для України. 1918 р.

Представники українських промислово-фінансових кіл (Протофіс)
під час перебування в Німеччині. 1918 р.

Почет Гетьмана Павла Скоропадського. Київ, 1918 р.
Крайній ліворуч – Василь Кочубей, другий праворуч – Михайло Ханенко.

Родина Скоропадських у парку гетьманської резиденції. Київ, серпень 1918 р.

Перший голова Ради Міністрів Микола Сагно-Устимович. 1918 р.

Голова Ради Міністрів Федір Лизогуб (травень – 14 листопада 1918 р.).

Голова Ради Міністрів Сергій Гербель (14 листопада – 15 грудня 1918 р.).

Міністр освіти М. Василенко.

Міністр фінансів А. Ржепецький.

Міністр шляхів Б. Бутенко.

Міністр юстиції М. Чубинський.

Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський.

Міністр земельних справ В. Колокольцев.

Міністр закордонних справ Д. Дорошенко.

Військовий міністр О. Рогоза

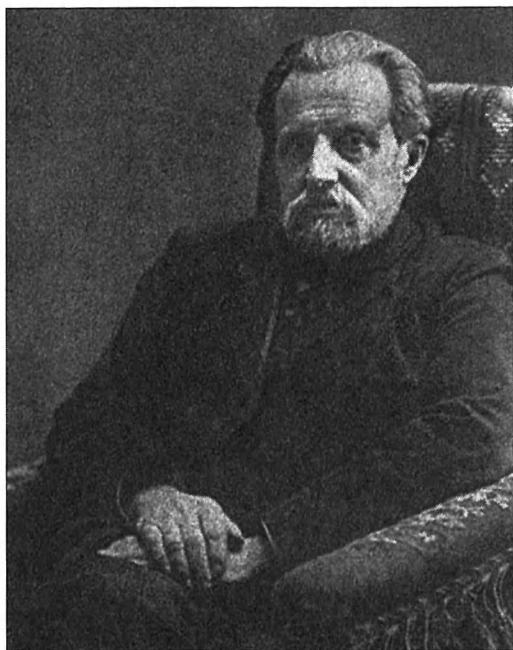
Управляючий морським міністерством адмірал
М. Максимів.

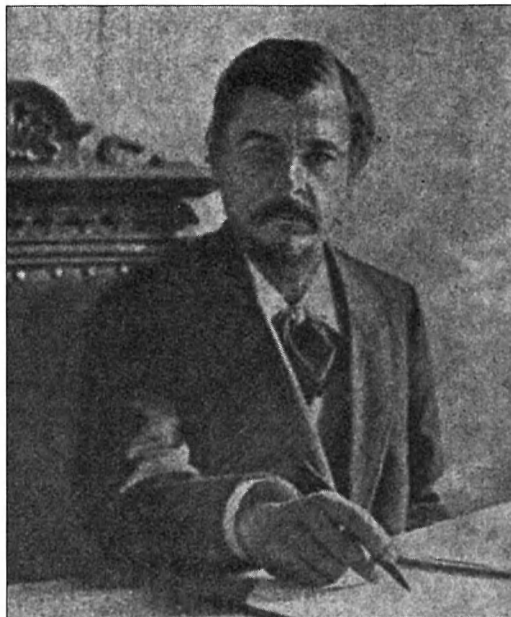
Командувач Чорноморського флоту Української Держави адмірал А. Покровський.

Міністр ісповідань В. Зіньковський.

Державний контролер Г. Афанасьєв.

Голова української мирної делегації на переговорах з РСФРР С. Шелухин.

Начальник особистого штабу Гетьмана полковник
В. Дашкевич-Горбацький. 1918 р.

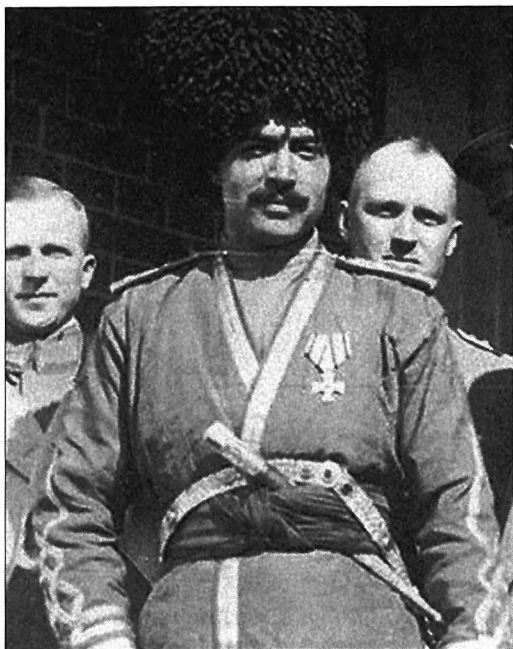
Старший осавуд Гетьмана
полковник Г. Зеленецький

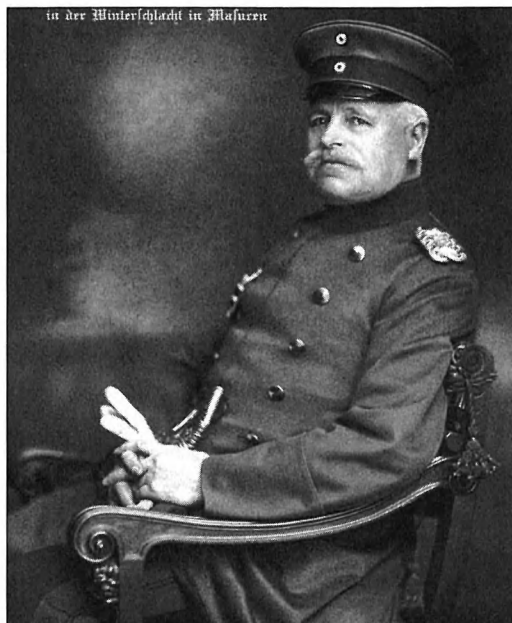
Генеральний осавуд полковник
О. Сахно-Устимович.

Генеральний писар
І. Полтавець-Остриця. 1918 р

Особистий охоронець Гетьмана А. Західов.

Головнокомандувач німецьких військ в Україні
генерал-фельдмаршал Г. фон Ейхгорн.

Посол Німеччини в Україні
барон А. Мумм фон Шварценштайн.

Посол Австро-Угорщини в Україні
граф Й. Форгач.

I.

ДЕРЖАВНІ АКТИ ГЕТЬМАНА П. СКОРОПАДСЬКОГО

№ 1

Грамота П. Скоропадського до всього українського народу¹

29.04.1918 р.

Громадяне України!

Всім Вам, козаки і громадяне України, відомі події посліднього часу, коли джерелом лилася кров кращих синів України і знову відродившаяся українська держава стояла коло краю загибелі.

Спаслась Вона* дякуючи могутньому підтриманню центральних держав, які, вірні своєму слову, продовжують і по цей час боротись за цільність і спокій України².

При такій піддержці у всіх зродилась надія, що почнеться відбудовання порядку в державі і економічне життя України вйде врешті в нормальне русло.

Але надії ці не справдились.

Бувше українське правительство не здійснило державного будування України, заяк було зовсім не здатне до цього.

.....
* Йдеться про українську державу.

Бешкети й анархія продовжуються на Україні, економічна розруха і безробіття збільшуються і розповсюджуються з кожним днем і врешті для багатшої колись-то України встає грізна мара голоду.

При такому становищі, яке загрожує новою катастрофою Україні, глибоко сколихнуло всі трудові маси населення, які виступили з категоричним домаганням негайно збудувати таку державну владу, яка здібна була б забезпечити населенню спокій, закон і можливість творчої праці.

Як вірний син України я рішив відкликнутись на цей поклик і взяти на себе тимчасово всю повноту влади.

Цією грамотою я оголошую себе Гетьманом всієї України.

Управління Україною буде провадитися через посередство призначеного мною Кабінету Міністрів і на остаточному обґрунтованні нижче долучених до цього законів про тимчасовий державний устрій України.

Центральна і Мала Ради, а також всі земельні комітети з нинішнього дня розпускаються. Всі міністри і товариші звільняються.

Всі інші урядовці, працюючі в державних інституціях, зістаються на своїх посадах і повинні продовжувати виконання своїх обов'язків.

В найблизчий час буде видано закон, установляючий порядок виборів до Українського Союму.

До цього я буду твердо стояти на сторожі порядку і законності в Українській Державі; буду домагатись негайного виконання всіх державних розпоряджень і буду підтримувати авторитет влади, не спиняючись ні перед якими самими крайніми мірамаи.

Права приватної власності – як фундаменту культури і цивілізації відбудовуються в повній мірі і всі розпорядження бувшого українського уряду, а рівно Тимчасового уряду російського відміняються і касуються. Відбудовується повна свобода по зробленню купчих по куплі-продажі землі.

Поруч з цим будуть прийняті міри по відчуженню земель по дійсній їх вартості від великих власників, для наділення земельними участками малоземельних хліборобів.

Рівночасно будуть твердо забезпечені права робітничого класу. Особлива увага буде звернена на поліпшення правового становища і умов праці залізничників, котрі при виключно тяжких умовах ні на один час не кидали своєї відповідальної праці.

В області економічній і фінансовій відбудовується повна свобода торгу і відчиняється широкий простір приватного підприємства й ініціативи.

Передбачаю всю трудність стоячої переді мною праці і молю Бога дати мені силу, аби гідно виконати те, що я вважаю своїм обов'язком перед рідною Україною в сучасний виключний і критичний для неї час.

Мені далекі і чужі які-б-то не були власні побудження і головною своєю метою я становлю користь і благо народу і всім дорогої нам України.

В цій свідомості кличу всіх Вас, громадян і козаків України – без різниці національності і віроісповідання – допомогти мені і моїм працівникам і співробітникам в нашому загальному великовідповідальному ділі.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Отаман Ради Міністрів М. Устимович

29 квітня 1918 р. м. Київ.

Державний вістник. – 1918. – № 1. – 16 травня. – С. 1.

№ 2

Закони про тимчасовий державний устрій Української Держави

29.04.1918 р.

Тимчасово до обібрання Союму і відкриття його діяльності, державний устрій України і порядок керування ґрунтується на слідуєчих законах:

Про гетьманську владу.

- 1) Влада управління належить виключно до Гетьмана України в межах всієї Української Держави.
- 2) Гетьман стверджує закони і без його санкції ніякий закон не може мати сили.
- 3) Гетьман призначає Отамана Ради Міністрів. Отаман міністрів складає кабінет і представляє його у повному складі на затвердження Гетьмана. Гетьман затверджує і скасовує кабінет у повному його складі. Гетьман приймає і звільняє інших урядових осіб в разі для останніх не обґрунтовано законом іншого порядку призначення і звільнення.
- 4) Гетьман є вищий керівничий всіх зносин Української Держави з закордонними державами.
- 5) Гетьман є верховний воевода української армії і фльоти.
- 6) Гетьман оголошує області на військовому, осадному або виключному положенні.
- 7) Гетьманові належить помилування засуджених, полегчення кари, і загальне прощення зроблених злочинних подій з скасуванням проти них переслідування і висвободження їх від суду і кари, а також складання казенних взимок і дарування милості в особистих випадках, коли цим не порушаються нічий охоронені законом інтереси і громадянські права.

8) Накази і розпорядження Гетьмана закріплюються Отаман-міністром або відповідним йому міністром.

Про віру

9) Первенствуюча в Українській Державі віра є християнська, православна.

10) Всі не належні до православної віри громадяне Української Держави, а також всі мешканці на території України користуються кожний повсемістно свобідним відправленням їх віри і богослуженням по обряду оної.

Права і обов'язки українських козаків і громадян

11) Умови придбання прав українського козацтва і громадянства, рівно як їх згублення визначаються законом.

12) Захист вітчизни є святий обов'язок кожного козака і громадянина Української Держави.

13) Українські козаки і громадяне повинні платити установлені законом податки і пошлини, а також відбувати повинності згідно з постановленням закону.

14) Ніхто не може підлягати переслідуванню за злочинні вчинки тільки як в черзі, законом визначеній.

15) Ніхто не може бути затриманий під сторожою крім як в випадках, законом визначених.

16) Ніхто не може бути судимий і покараний, крім як за злочинні вчинки, передбачені існуючими в час їх здійснення законами.

17) Оселя кожного недоторкана. Робити обшукування і виїмку в будинку без згоди його господаря можливо не інакше як в випадках і порядку, законом визначених.

18) Кожний український козак і громадянин має право вільно вибирати місце мешкання і працю, придбати і відчужити майно і без заборони виїзжати за кордон Української Держави.

19) Власність є неторкана. Примусове відчуження нерухомого майна, коли це необхідно для якої-небудь державної чи громадської користі, можливе не інакше, як за відповідну платню.

20) Українські козаки і громадяне мають право робити зібрання в метах не шкідливих законам, мирно і без зброї.

21) Кожний може в межах, установлених законом, висловлювати і писати свої думки, а рівно розповсюджувати їх шляхом друку або іншими засобами.

22) Українські козаки і громадяне мають право гуртувати громади і спілки в метах, не противних законам.

Про закони

23) Українська Держава керується на твердих основах законів, виданих в установленій черзі.

24) Сила закону, без виключення обов'язкова для всіх українських підданих і чужинців, в Українській Державі перебуваючих.

25) Закони особисто видані для якої-небудь області чи частини населення, новим загальним законом не відсуюються, коли в ньому такої відміни не постановлено.

26) Закони обнародуються для загального освідомлення в утвореному порядку і перш обнародування до діла не прикладаються.

27) Після обнародування законів надається обов'язкова сила з часу, призначеного для того в самому законі. В самому виданому законі може бути показане на вживання його, до обнародування, до виконання по телеграфу, або через навмисних посланців.

28) Закон не може бути скасований інакше, як тільки силою закону. Через те, поки новим законом остаточно не відмінено закон існуючий, він заховує повну свою силу.

29) Ніхто не може відмовлятися незнанням закону, коли його було обнародовано існуючим порядком.

30) Закони розробляються в кожному міністерстві по належності і передаються на загальне обміркування Ради Міністрів.

31) По ухвалі Радою Міністрів внесених законопроектів вони передаються на ствердження Гетьманові.

32) Закони, які торкаються деяких відомств, передаються в Раду Міністрів після обговорення їх заінтересованими міністерствами.

33) Міністрам дається можливість видавати розпорядження в розвитку і поясненню законів, при чому всі такі розпорядження підлягають попередній ухвалі Радою Міністрів.

Про Раду Міністрів і про міністрів

34) Напрямок і об'єднання праці окремих відомств по предметах, як законодавства, так і вищого державного управління накладається на Раду Міністрів.

35) Керування справами Ради Міністрів накладається на генерального секретаря і на підлягаючу йому Державну генеральну канцелярію.

36) Отаман-міністр і міністри відповідають перед Гетьманом за загальний хід державного управління. Кожний з них окремо відповідає за свою діяльність і розпорядження.

37) За преступні по посаді вчинки Отаман-міністр і міністри підлягають громадській і карній відповідальності на основах, в законі визначених.

Про Фінансову раду

38) Фінансова рада є вища народна інституція в справах державного кредиту і фінансової політики.

39) Фінансова рада складається з представників і членів, яких призначає Гетьман. Крім того, в склад Ради входять на правах членів: Отаман-міністр, міністр фінансів і державний контролер.

40) На Раду накладається: 1) обміркування часу і умов здійснення державних позичок; 2) обміркування справ, дотичних державного кредиту, а також питань грошового обороту і 3) попередній, з особистого кожного раз розпорядження Гетьмана розгляд справ по фінансовій частині, належачих вирішенню в законодавчій порядку.

41) Обміркування Ради передаються на розгляд Гетьмана.

Про Генеральний Суд

42) Генеральний Суд Української Держави уявляє собою вищого охоронителя і захистника закону та вищий суд України в справах судових та адміністративних.

43) Генеральний Суд оголошує до загальної відомости всі закони і накази уряду, слідкуючи за закономірністю їх видання.

44) Порядкуючий Генеральний Суддя та всі генеральні судді призначаються Гетьманом.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Отаман Ради Міністрів М. Устимович

Державний вісник. – 1918. – № 1. – 16 травня. – С. 1–2.

№ 3

Лист Гетьмана П. Скоропадського до головнокомандувача німецьких військ фельдмаршала Г. Ейхгорна з повідомленням про створення уряду Української Держави

2.05.1918 р.

Його Вельможності фельдмаршалу германських військ Ейхгорну.

Ваша Вельможність.

Повідомляю Вас, що складений мною уряд вступає в виконання своїх обов'язків 2 травня 1918 р.

Реєстр кабінету при цьому прикладаю.

З глибокою пошаною до Вас.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Державний секретар Михайло Гижницький
2 травня 1918 р.
м. Київ

Державний вісник. – 1918. – № 1. – 16 травня. – С. 2.

№ 4

**Лист Гетьмана П. Скоропадського до посла Німеччини в Україні
А. фон Мумма з повідомленням про створення уряду Української Держави**

2.05.1918 р.

Ексцеленціє.

Повідомляю Вас, що складений мною уряд вступає до виконання своїх обов'язків
2 травня 1918 р. Реєстр кабінету при цьому прикладаю.
З глибокою пошаною до Вас.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Державний секретар Михайло Гижницький
2 травня 1918 р.
м. Київ

Державний вісник. – 1918. – № 1. – 16 травня. – С.2.

№ 5

**Лист Гетьмана П. Скоропадського до посла Австро-Угорщини
в Україні фон Принцич-Хервалта з повідомленням
про створення уряду Української Держави**

2.05.1918 р.

Ексцеленціє.

Повідомляю Вас, що складений мною уряд вступає до виконання своїх обов'язків
2 травня 1918 р. Реєстр кабінету при цьому прикладаю.

З глибокого пошаною до Вас

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Державний секретар Михайло Гижницький

2 травня 1918 р.

м. Київ

Державний вістник. – 1918.– № 1.– 16 травня. – С.2.

№ 6

**Накази Гетьмана П. Скоропадського про призначення голови
та членів уряду, інших урядовців Української Держави**

2–10.05.1918 р.

№ 1

02.05.1918 р.

Згідно з статтею 3-ю Закону про тимчасовий державний устрій Української Держави призначаю Отаманом Ради Міністрів в нижче зазначеному складі:

Отаман Ради Міністрів і міністр внутрішніх справ і т. в. об. міністра пошт і телеграфів Ф. А. Лизогуб

Міністр фінансів А. К. Ржепецький

Міністр торгу і промисловости С. М. Гутник

Міністр продовольчих справ Ю. Ю. Соколовський

Міністр праці Ю. М. Вагнер

Міністр народної освіти і т. в. об. міністра закордонних справ М. П. Василенко

Міністр народного здоров'я В. Ю. Любинський
Міністр шляхів Б. А. Бутенко
Міністр судових справ М. П. Чубинський
Державний контролер Г. Є. Афанасьєв
Т. в. об. міністра військових справ і фльоти, начальник Генерального штабу
[О. В.] Сливинський

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Державний секретар Михайло Гижницький

№ 2

2.05.1918 р.

Призначаю державним секретарем Української Держави Михайла Гижницького.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
За державного секретаря [Олександр] Палтов

№ 3

3.05.1918 р.

Згідно з представленням Отамана Ради Міністрів затверджую: товаришами міністра внутрішніх справ О. А. Вишневського та М. М. Вороновича.

Товаришем міністра продовольчих справ М. О. Гаврилова, товаришем міністра закордонних справ і т. в. об. помічника державного секретаря О. О. Палтова.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Державний секретар Михайло Гижницький

№ 4

4.05.1918 р.

Згідно з статтею 3-ю Закону про тимчасовий державний устрій Української Держави призначаю Волинським губерніальним старостою Д. Ф. Андро.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Міністр внутрішніх справ [Олександр] Вишневський
Державний секретар Михайло Гижницький

№ 5

6.05.1918 р.

На підставі п. 3-го Закону від 29 квітня 1918 р. про тимчасове утворення Української Держави призначається Сергій Владиславович Завадський членом Генерального Суду і в. об. товариша міністра судових справ.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

№ 9

10.05.1918 р.

Призначаю Василя Григоровича Колокольцева міністром земельних справ Української Держави.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
За державного секретаря О. Палтов

Державний вісник. – 1918 – № 1. – 16 травня. – С. 2.

№ 7

**Нота гетьмана П. Скоропадського до посольства Німеччини в Україні
щодо Криму та Чорноморського флоту³**

10.05.1918 р.

Панові німецькому послові на Україні
баронові фон Мумму.

Ексцеленціє!

Приймаючи на себе гідність Гетьмана України, я поставив собі завдання не тільки повернути порядок і спокій моїй батьківщині – Україні, але також допровадити її до якнайбільшого економічного добробуту. Чесно і відверто цим шляхом прямуючи, я гадаю, що відбудова сильної в економічному відношенні, цілком незалежної Української Держави як мені, так і моєму урядові, так само і для Німеччини є бажаною. Через те кожне зобов'язання, котре могло б ослабити економічне значіння повстаючої Української Держави, перечило б згаданим спільним інтересам і завданням. Особливе значіння для відродження України полягає в справі установаження її кордонів, особливо південного, і таким чином, оволодіння Кримом. Прилучення Криму мало

б те значіння для Української Держави, що вона була б забезпечена продуктами першої необхідності, як сіль, тютюн, вино й садовина. Одного тільки тютюну діставала Україна з Криму щорічно для переробки на сто мільйонів рублів. Володіння Кримом дало б також можливість зберегти в Україні багато грошей, організувавши нові й відбудувавши старі курорти. Окрім того, володіючи Південним берегом Криму, Україна одержала б такі природні порти, як Севастополь і Теодосія. Без Криму Україна була б від Чорного моря відтята, бо вона могла б розпоряджати тільки одним портом у Миколаєві, бо Одеса давно вже перегружена. Таким чином, Україна без Криму стати сильною державою не могла б і особливо з економічного боку була б несилою. Так ненатурально одрізана від моря мусила б Україна обов'язково збільшувати стремління до захоплення цього морського побережжя, а разом з тим повстали б загострені відносини з тією державою, котрій би було передано посідання Кримом. Тим більше, що було б з етнографічного боку неоправданим заснування планової татарської держави, бо татари складають не більше 19 % кримського населення.

Я маю думку, що проблема спокою між поодинокими державами не буде розв'язана і цією довголітньою війною, і тому для Німеччини мало б найбільше значіння вже тепер створити таке становище, котре прив'язало б симпатії українського народу до Німеччини, Українську Державу зробило б міцним і вірним союзником Німецької Держави назавжди, не зважаючи на майбутні інтернаціональні комбінації.

З питанням прилучення Криму тісно зв'язане питання про Чорноморський флот. З військового погляду не має цей флот жадної цінності для Німеччини через застарілий його тип, для України ж позбавлення її цього флоту було б болючим ударом, який би вразив почуття національної гордості цілого Українського народу. Я гадаю, що в цьому питанні, як і в справі створення української армії, інтереси Української Держави відповідають намірам і цілям Німецької Держави.

Тому що я тільки з недавнього часу держу владу в своїх руках, звичайно, я не можу вимагати безмежної віри до себе і до нового уряду. Через це дозволю собі використати цей випадок, щоб ще раз виразно заявити, що я вважаю необхідним для добра моєї батьківщини – України, йти непохитно чесно і одверто рука в руку з Німеччиною і що я бачу в цій орієнтації міцну для добробуту і для майбутнього розцвіту цілого українського народу. Ці кроки, які я і мій уряд мають намір зробити, доведуть непохитність мого переконання.

Мені стали відомі скарги і безпідставні чутки, які повстали під впливом найлівіших партій Німеччини, на погляди котрих вплинули неправдиві інформації і пропаганда українських соціалістичних партій, які дають цілком фальшиве освітлення зробленим мною заходам, котрі в дійсності мають на меті тільки добро українського народу.

Я підкресляю ще раз, що я і мій уряд тільки для того взяли до своїх рук владу, щоб господарському й громадському життю забезпечити вільний розвиток під гарантією його політичних і громадських прав. Під цим гаслом перед вашими очима проходить

наша праця, і наші заходи будуть служити найкращим доказом прямих і чесних намірів моїх і мого уряду.

Прошу вас при обговоренні питання про прилучення Криму до України ласкаво взяти на увагу все мною висловлене.

З найбільшою пошаною до Вас Гетьман всієї України
Павло Скоропадський.

Київ, 10 травня 1918 р.

Дорошенко Д. Історія України 1917–1923 рр. – Т. II: Українська Гетьманська Держава 1918 року. – К., 2003. – 146–147.

№ 8

Відручний лист гетьмана П. Скоропадського до міністра військових справ щодо організації українського козацтва

2.06.1918 р.*

Вельможому пану Військовому міністрові.

Історичні хвилі боротьби України за свою незалежність і державність, завжди викидали на арену цієї боротьби кращих синів України.

Так сталось і в той час, коли Україна, за 250 років недержавності, стала вільною країною. Бажаючи закріпити за собою цю волю і незалежність України, кращі кола українського громадянства, спираючись на стародавні традиції представників наших, запорожців, знову викинули лозунг козаччини і почали згуртуватись.

Під цю хвилю національного руху Я був обібраний військовим отаманом славного Вільно-козацького війська⁴, яке під час боротьби з ворогами України широко і одверто йшло на бій з ними. Загинувши в цій боротьбі козаки придбали вічну славу лицарів і достойних правників своїх прадідів.

Бачучи щирість козаків, їхню національну свідомість, Я не раз звертав увагу тодішнього уряду на те, що козацтво, яке стихійно шириться по Україні, може стати при державній допомозі сталою армією для своєї вітчизни, але Центральна Рада стала ворожо до нашого національного руху і замість підтримування нас козаків, утискувала де тільки могла і в своїй рідній стороні, ми, нащадки великого козацького стану і вірні сили свого краю, були пасинками в ній.

.....
* Дата опублікування.

Але я твердо і непохитно стояв на своїй меті будування великокозацької України і її національного війська, яке тільки одно може бути дійсним її оборонцем. Я щиро вірив і вірю, що дорогі моєму серцю козаки не будуть зрадниками своїй вітчизні і що дух козацький не вмере в їхнім козацьким тілі.

І ось тепер, коли Я став Гетьманом усієї України, Я вирішив прийняти всі заходи до того, аби козаччина, в яку вийде цвіт української людності, стала дійсно провідником національної ідеї і великим кадром будучої Української козацької армії.

Через те повідомляю Вас:

1. Всі приватні і вільно-козацькі організації, київський відділ і печатки, з нинішнього дня касуються і об'являються не дійсними, також і посвідчення видані за ними.

2. Вам же, пане Міністре, негайно скласти козацьку раду для праці по виробі статуту для організації козацтва на Україні, так щоб ці організації з'явилися дійсно корисними і певними при будуванню Української Держави й армії.

3. Надалі і по виробу статуту всім вільним козакам іменуватись просто козаками. Як державний крок до цього буде видана Мною грамота, яка раз на все определить закон про козацький стан, їхні права і привілеї, спираючись на наші стародавні традиції в універсалах і грамотах гетьманами України зазначених.

Гетьман усієї України Павло Скоропадський

З перворвором згідно:

Генеральний писар Гетьмана України [І.] Полтавець-Остриця⁵

Державний вістник. – 1918. – № 9. – 2 червня. – С. 1.

№ 9

Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради Міністрів Ф. Лизогуба щодо ліквідації наслідків вибуху 6 червня 1918 р. у Києві*

8.06.1918 р.

Шановний пане Федір Андрійович!

Велике нещастя налягло над мешканцями м. Києва. Тисячі людей без хат і майна зісталися на вулиці. Коли я виїхав на місце катастрофи, я глибоко був схвилюваний тим видовищем злиднів. Я зробив пропозицію Раді Міністрів про асигновку 500.000 карб. на негайну допомогу потерпівшим, серед котрих більшість – робітники, а все-ж

* Див. т.1, прим.85.

міркую, що без громадської допомоги, без відклику до християнського почуття всього населення України, злидні всіх потерпілих не можуть бути вповні заспокоєні.

Тому щиро прохаю Вас скласти окремих комітет під моїм головуванням для допомоги населенню, яке потерпіло від вибуху.

Обов'язки голови цього комітету я прохаю Вас взяти на себе. Необхідна також участь в цьому комітеті міністрів – фінансів, народного здоров'я і опіки, міністра праці і начальника мого штабу.

Крім того прохаю Вас притягти до праці в комітеті добровольців, котрі відкликнуться на це добре діло.

Комітетові, який має скластися, належить відчинити збір жертв в різних частинах м. Києва і по всій Україні на користь потерпілих.

Я глибоко переконаний, що все населення України поспішить зробити якомога більш допомоги нещасним жертвам вибуху і тим самим сповнить свій християнський довг перед Богом та ближнім, який бідує.

Павло Скоропадський
8 червня 1918 р.

Державний вістник. – 1918. – № 13. – 11 червня. – С. 1.

№ 10

Грамота Гетьмана П. Скоропадського про ратифікацію мирного договору України з Центральними державами

12.06.1918 р.

Я, Гетьман всієї України, оповіщаю:

Вдовольняючи бажання українського народу привернути негайно мирний стан між Українською Народною Республікою і державами: Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Туреччиною, Українська Центральна Рада уповноважила свою Раду Народних Міністрів скласти і підписати договір між Українською Народною Республікою з одної сторони і Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Туреччиною з другої сторони.

Уповноважені обох сторін, зібравшись в Берестю–Литовським, зложили 9 лютого 1918 р. і підписали головний мирний договір, який від слова до слова такий: [далі йде текст мирного договору українською та німецькою мовами].

Тому я, Гетьман всієї України, ухвалив:

Наведений вище мировий договір затвердити, ратифікувати і виконувати твердо і непохитно нині и на будучі часи, а Раді Міністрів Української Держави наказати перевести обмін ратифікаційних актів в місці, зазначеному в договорі.

Ухвалено 12 червня 1918 року в Києві.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський

Скріпив: управляючий міністерством закордонних справ Д. Дорошенко

[Державна печать]

Державний вістник. – 1918. – № 53. – 3 жовтня. – С. 1–5.

№ 11

Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради Міністрів Ф. Лизогуба щодо боротьби зі спекуляцією

20.06.1918 р.

Шановний пане Федір Андрієвич!

Відомості, які надходять до мене з усіх боків, свідчать про те, що спекуляція, яка принесла стільки шкоди українському народові і особливо бідним його класам не тільки не зменшується, а навпаки з кожним днем прибирає все більші розміри, причому спекулянти провадять свою працю явно і відкрито, як в самому Києві так і в інших містах України.

Таке положення не може бути далі терпиме. Приймаючи на себе всю повноту влади на Україні, я мав на меті виконати її на благо і добробут широких мас міського населення і селянства.

Через те прошу Вас виробити в Раді Міністрів в негайній черзі і дати мені на затвердження закони про міри боротьби з спекуляцією, встановивши в них найгостріші кари для нарушителей цих законів.

Рахую, що цим буде положено кінець тому огидному злочинному явищу спекуляції, що підточує економічні засоби Держави і вносить в широкі маси населення величезні шкоди.

З повагою до Вас Гетьман всієї України Павло Скоропадський

20 червня 1918 р. м. Київ

Державний вістник. – 1918. – № 19. – 26 червня. – С. 1.

№ 12

Наказ Гетьмана П. Скоропадського про допомогу сім'ям урядовців Звенигородського повіту, вбитих повстанцями⁶

20.06.1918 р.

Юрби темного люду, який підбурюють вороги Української Держави, що хочуть знищити українську культуру, не дати її розвитку, дбають тільки про те, щоб збільшити безладдя та анархію в державі, 9 цього червня замордували Звенигородського повітового старосту Машира і його помічника Солтика, вірних і щирих слуг Української Держави. Ці люди до останнього часу твердо стояли на своїх посадах, виконуючи свої обов'язки як вірні сини свого рідного краю. Вкупі з Маширом і Солтиком повстанці вбили ще декількох чинів державної варти, особи котрих вияснюються.

Турбуючись про долю сімейств небіжчиків Машира та Солтика і бажаючи виявити вдячність і пошану до заслуг цих вірних синів Батьківщини, які мученицьки поклали своє життя на доручених їм посадах, наказую, згідно з постановою Ради Міністрів, видати сім'ям Машира і Солтика одночасову допомогу в розмірі: сім'ї Машира – 3.000 карб. і сім'ї Солтика – 3.000 карб. і призначити пенсію сім'ї Машира – 3.000 карб. і сім'ї Солтика – 2.200 карб.

Всі чини державної варти, управлінь можуть бути певні, що Я і уряд Української Держави будемо всемірно дбати за сімейства вбитих або покалічених осіб, що покладають на службі своє життя і здоров'я.

Державний вістник. – 1918. – № 19. – 26 червня. – С. 1.

№ 13

Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради Міністрів Ф. Лизогуба щодо актуальних проблем діяльності уряду

8.07.1918 р.

Високоповажний Федору Андрійовичу!

Напрямок політики Вашого Кабінету, що поставив собі метою затвердження на Україні сильної влади, закономірності, збудування могутньої, незалежної Української Держави на міцних національно-демократичних основах, вповні відповідає моїм поглядам і устремлінням. Через те є рахую особливо приємним для мене довгом принести Вам і всім панам міністрам мою глибоку подяку за те, що у виключно важкий

час ви всі допомогли мені покласти початок міцному будуванню Української Держави і продовжуєте нині, непокладаючи рук, працювати на користь і процвітання українського народу. Разом з тим я нахожу необхідним відмітити, що не дивлячись на всю цю виключно напружену працю, деякі питання першостепенної державної важливості все ще потребують прикладання особливих зусиль з боку уряду.

Першим питанням в цій області являються невідповідючий в деяких випадках підбір осіб, призначених на посади по Міністерству внутрішніх справ, недостатність згоди, а іноді навіть протеречивість їх вчинків на місцях з намірами і цілями центрального уряду. Не можу поставити цього в вину міністерству, бо вповні зрозуміло, як важко зробити відповідний підбір осіб при сучасних умовах. Але я надаю цьому питанню особливо важливе значіння. Необхідно мати на місці людей твердих і рішучих, але стільки ж необхідно, щоб люди ці працювали вповні відповідно до духу і напрямку державної програми.

Другим питанням являється те, що основа наміченої мною аграрної реформи до цього часу майже невідома в широких кругах населення, толкується ними неправильно, чим утворюється дуже сприятливий ґрунт для самої злонамірної агітації.

Третім питанням являється організація продовольчої справи і боротьба з спекуляцією. В цьому відношенні досягнені урядом за минулі місяці результати не можна признати досить задовольняючими. Між тим нелад в цій області викликає сильне незадоволення серед маси населення.

Врешті самим серйозним питанням являється відсутність до цього часу належного освідмлення широких мас населення з діяльністю уряду, з його цілями і устремліннями. З огляду на це все, плодотворна, направлена на добробут українського народу діяльність, яка пройнята устремлінням до самостійної, незалежної України, зостається невідомою не тільки маси селянства, але навіть міському населенню. Мало того, на цьому ґрунті виникає запекла і не зустрічаюча повинного відпору агітація проти нині існуючого уряду.

Я глибоко переконаний, що Ви, глибоко поважний Федору Андрійовичу, й поважні Ваші співробітники-міністри допоможете мені поконати як перераховані мною вищі труднощі, так і ті перешкоди, котрі стоять перед нами та які треба побідити на шляху осягнення загальної нашої великої задачі: збудування на здорових національно-демократичних основах Української Держави – могутньої, самостійної, незалежної.

Приношу Вам запевнення в глибокім моїм поважанні і щирім віддані Вам.

Павло Скоропадський

№ 14

**Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до Голови Ради
Міністрів Ф. Лизогуба із згодою на звільнення його
з посади міністра внутрішніх справ**

29.07.1918 р.

Високоповажний Федоре Андрійовичу!

З перших днів утворення нового державного устрою на Україні Ви згодилися стати моїм найближчим співробітником і прийняти високовідповідальну посаду Голови Ради Міністрів. Вкупі з цим Ви, згідно з моїм проханням, згодилися теж взяти на себе обов'язки міністра внутрішніх справ.

Об'єднуючи ці дві посади, Ви при надзвичайно тяжких умовах, зв'язаних з утворенням державного порядку і законності на Україні, працювали з виключною саможертвою і завдяки Вашій визначній праці видано цілу низку законів першої державної ваги, котрі з'являються підставою економічного і культурного розвитку Української Держави. Разом з цим, Вашою енергійною працею збудовано і налагоджено увесь складний апарат Міністерства внутрішніх справ.

В цей час, коли з кожним днем поширюється сфера діяльності уряду і виникає низка складних завдань державного управління, як з боку внутрішньої політики, як і з боку відношення України до інших держав, обов'язки Ваші, як Голови Ради Міністрів, настільки ускладнились, що вимагають того, щоб Ви цілком піддалися праці за для успішного їх розрішення.

В почутті цих обов'язків перед державою, Ви звернулись до мене з проханням увільнити Вас від обов'язків міністра внутрішніх справ.

Цілком поділяючи Ваші міркування і маючи на думці, що увільнившись від біжучої праці по Міністерству внутрішніх справ, Ви станете для мене ще більш цінним помічником і співробітником при розрішенні найскладніших питань по других відомствах, я дав Вам свою згоду на Ваше бажання.

Висловлюючи Вам свою щирю подяку за всю Вашу невтомну працю, дякуючи котрій в самий короткий мент складання відомства Міністерства внутрішніх справ було збудовано і поставлено на тверді підвалини, я певний, що ми з Вами і наперед будемо працювати в повному єднанні на користь і розцвіт рідної нам України.

Щиро Вас шануючий і сердечно прихильний Павло Скоропадський

№ 15

**Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до голови
Карного Генерального суду Державного Сенату М. Чубинського**

24.08.1918 р.

Вельмишановний Михайло Павлович!

З перших днів закріплення нового державного ладу на Україні, Ви, порушені благородним патріотичним почуттям, згодні прийняти на себе трудні та відповідальні обов'язки міністра юстиції.

Те скрутне становище що до існування нового ладу, в котрому Вам довелося почати Вашу діяльність по улаштуванню всього судового устрою в молодій Українській Державі, ще збільшувало покладене Вами на себе завдання.

Не дивлячись на всі труднощі, Ви, працюючи з великою саможертвою та виключною енергією, досягли за три місяці Вашої праці значних наслідків.

Дякуючи своїм широким юридичним знанням та адміністраційному досвідові, Ви розробили і Рада Міністрів розглянула, а я затвердив цілу низку законопроектів першорядної державної ваги, таких, як установа Українського Сенату, збільшення окладів чинам судових інституцій, поновлення судових палат, зміна карної та цивільної підсудності мирових суддів і багато ще інших, які допомогли тому, що в цей час можна рахувати весь судовий апарат на Україні поставленим на непохитний тривалий ґрунт.

Цією Вашою діяльністю Ви записали Ваше ім'я на почесне місце в історію відновлення Української Держави.

Виконавши це трудне завдання, Ви, бажаючи знову віддатися Вашій плідній науковій діяльності, просили мене про звільнення від обов'язків міністра юстиції.

З щирим жалем я згоджуюсь на Ваше бажання і призначаю Вас головою Карного Генерального суду Державного Сенату.

Приношу Вам від свого імені і від імені молоді Української Держави глибоку подяку за Вашу державну корисну діяльність на посту міністра юстиції. Я певний, що і на новій високо відповідальній Вашій посаді Ви ще багато років успішно працюватимете на благо та на користь дорогої нам усім України.

З глибокою пошаною до Вас Павло Скоропадський

№ 16

**Відручний лист Гетьмана П.Скоропадського до Голови Ради
Міністрів про призначення на час його візиту до Німеччини⁷
Колегії верховних правителів**

3.09.1918 р.

Пану Голові Ради Міністрів.

Прошу Вас доложити Раді Міністрів про нижчеслідуюче:

Сьогодні я виїжджаю на кілька день за кордон в Німеччину для побачення з Його Величністю Імператором Германським.

Тому я, згідно з тимчасовим законом од 31 юля 1918 р. про Верховне управління державою на випадок смерті, тяжкої хвороби або перебування по-за межами держави Гетьмана всієї України, роблю таке розпорядження:

1). Згідно з ст. 16 цього закону, я призначаю в склад Колегії Верховних правителів Голову Ради Міністрів, сенатора Ф. А. Лизогуба.

2). Замістителем п. Голови Ради Міністрів залишається тимчасово пан президент Державного Сенату М. П. Василенко.

3). Прошу Раду Міністрів негайно обібрати особу в склад Колегії Верховних правителів, згідно ст. 7 того ж закону.

4). Передані мною, згідно ст. 3 і 4 того ж закону, запечатані пакети застаються не порушеними, як що не наступить момент, передбачений ст. 6 того ж закону.

5). Прошу п. президента Державного Сенату негайно скликати зібрання цього Сенату для вибору особи в склад Колегії Верховних правителів, згідно ст. 2, 6, 7 і 16 вищезгаданого закону.

6). Що до всього іншого, прошу поводитись згідно з вищезгаданим законом од 31 юля 1918 р.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський

№ 17

**Універсал Гетьмана П. Скоропадського до українського народу
про відродження козацького стану**

16.10.1918 р.

Ми, Гетьман усієї України та військ козацьких, Універсалом цим Нашим ознаймлюємо всіх тих, кому про це відати належить, а особливо Державний Сенат, Раду Міністрів і всі урядові інституції Держави Української, що визнали Ми за благо, для зміцнення сили держави нашої, відродити козацтво по всіх місцях його історичного існування на Україні, покладаючись в основі його відродження на ті козацько-лицарські традиції, які донесла нам історія наша з доби минулої боротьби Козацької України за свою долю.

Після того, як з дня видачі Нами відручного листа до п. військового міністра переведена була вся підготовча праця по цьому питанню, визнали Ми тепер тепер необхідним, як перший реальний крок до цього, видати закон, який остаточно обгрунтовує в загальних рисах мету Нашу по цьому питанню і 16 жовтня 1918 р. був ухвалений урядом Держави Української в такому змісті:

Ст. 1. Козацтво на Україні відновлюється і на чолі його стає Ясновельможний пан Гетьман.

Ст. 2. Відновлення козацтва має своєю метою відродження славетного минулого України і забезпечення державности рідного краю, а також виховання виростаючого та будучих поколінь у фізичному та моральному здоров'ї і в напрямку взаємної братської допомоги та щирої прихильности до Батьківщини, на чолі якої стоїть Ясновельможний пан Гетьман.

Ст. 3. Для досягнення зазначеної в попередній (2) статті мети, козацькі громади, уявляючи з себе військову організацію, разом з тим прямують до завдань фізичного і духовного розвою козацтва, а рівно з тим до завдань як взагалі культурно-просвітнього, так і економічного характеру, на скільки вони торкаючись козацтва, зможуть допомогти його доброму життю.

Ст. 4. Вступ в козацькі громади провадиться добровільним записом, згідно правилами окремої інструкції затвердженої Паном Гетьманом.

Ст. 5. Нашадки колишніх українських козаків мають право записуватись в козацькі громади по своєму козацькому стану крім тих, кого Ясновельможний пан Гетьман визнає згубившими право на запис через особности життя їх або їх окремі події.

Ст. 6. З інших українських громадян запис приймається тільки від осіб православної віри, які будуть визнані достойними цього.

Ст. 7. Належність до козацьких громад не замінює приватних прав заліченої до козацтва особи, як персональних так і маєткових.

Ст. 8. Кожна козацька громада, складаючи полк по можливості в межах повіту, ділиться на сотні, полки ж в межах губернії об'єднуються в кіш.

Ст. 9. На чолі коша стоїть кошовий отаман, який безпосередньо підлягає Ясновельможному пану Гетьману і ним призначається. Полкові отамани безпосередньо підлягають отаманові коша, сотенні – полковим отаманам.

Ст. 10. При пану Гетьманові під його головуванням утворюється Велика козача рада в складі: а) президіуму в кількості одинадцятьох осіб призначених Ясновельможним паном Гетьманом, в сій кількості і замісник його по головуванню в Раді; б) дванадцятьох додаткових членів, обраних президіумом і затверджених Ясновельможним паном Гетьманом; в) дев'ятьох членів обраних згідно з інструкцією (ст. 4), на місцях по кошах, ухвалених Великою радою і затверджених Ясновельможним паном Гетьманом; та г) почесних членів обраних Великою козачою радою і затверджених Ясновельможним паном Гетьманом.

Ст. 11. Велика козача рада, об'єднуючи діяльність місцевих Рад (ст.12) і керуючи ними, має вищий догляд за зміцненням в козацькій громаді почуття і переконання в необхідності всіма засобами підтримувати державний порядок, яко неодмінну умову найкращого життя, як всіх вкупі, так і кожного окремо.

Ст. 12. Місцеві козачі ради збираються при кошових, полкових і сотенних отаманах, і під їх головуванням, сотенні – з дозволу полкового отамана, полкові – кошового і кошові з дозволу Великої козачої ради, і провадять культурно-освітні і економічні справи в межах коша, полка і сотні. Складаються Ради: сотенні з чотирьох членів, обраних сотнею і отамана сотні, під його головуванням; полкові з чотирьох членів, від сотень і полкового отамана під його головуванням, кошові – з чотирьох членів полків і кошового отамана під його головуванням.

Члени сотенних Рад затверджуються кошовим отаманом, а члени полкових і кошових Рад президіумом Великої козачої ради.

Члени Ради обираються згідно з інструкцією (ст.4).

Ст. 13. Великій і місцевим козачим Радам належать права представництва від всього козацтва, кошів, полків і сотень, як юридичних осіб приватного права в справах придбання нерухомого майна, потрібного для культурно-просвітних і економічних завдань козацтва.

Ст. 14. Особи і інституції, які приймають записи до козацької громади, строк початку записи, умови прийому на підставі записи осіб, які не належать до нащадків українських козаків, правила козацької служби, порядок призначення на посади полкових і сотенних отаманів, а також на посади співробітників як їх, так і кошових отаманів, праця і діловодство у Великій і у місцевих Радах, улаштування брацтв, культурно-освітних, економічних і спортивних товариств серед козаків, а також зразки козачого одягу зазначаються окремою інструкцією (ст.4).

Ст. 15. Кошти для відновленого Українського Козацтва мають бути зазначені особливим розкладом, який повинен провадитися законодавчим шляхом.

Великий Народе Український, Ти бачиш тепер, що настав той щасливий час, коли думки Твої і мрії, які глибоко сиділи в серці кожного щирого сина України, перетворюються в дійсність. Тепер Ти будеш мати ту національну військову силу, на якій дійсно одібеться Твоє національне обличчя, твій хист і Твій патротичний вогонь любови до рідного краю, який 250 років тому назад палав невгасно в серцях Твоїх славних прадідів. Лицарські події їх, широка слава, яка лунала і лунає в національних піснях по всій Україні від краю до краю і велика історія життя українського і лицарської праці козачої, яка так близька Тобі, Народе Український, і про яку так щиро співає в своїх думках незабутній співець України, будуть міцною підставою, щоб зацвіла знову, як мак пишним цвітом велика, багата Україна під захистом рідного козацтва. Ми певні, що воно не дасть рідного краю на поталу ворогам нашим.

Вас же, козаки-нащадки славних лицарів-запорожців, Ми закликаємо з честю носити даровані Нами козацькі жупани і добре дбати про те, аби соромом і ганьбою не вкрити їх і клейнодів козачих і тих великих славних сторінок нашої історії, якими ми досі пишались.

Бажаю щастя і успіху в великій і важливій праці на долю і щастя України рідному Мені і всій Україні славному Козацтву і прошу благословення Всемогучого Бога на всіх вірних синів України – щирих козаків.

Хай тіні великих предків наших дадуть всім нам міць і силу правдиво і чесно виконувати те велике завдання, яке зараз стоїть перед Нами і Державою Українською.

Дан року від Різдва Христового 1918, жовтня 16 в стольному місті Держави Української Києві.

Гетьман всієї України та військ козацьких Павло Скоропадський.

Державний вістник. – 1918. – № 59. – 16 жовтня. – С. 1.

№ 18

Наказ Гетьмана П. Скоропадського про запровадження надзвичайного стану на Харківщині

22.10.1918 р.

По Міністерству внутрішніх справ.

22 жовтня 1918 р. № 282.

В останні часи на Харківщині все більше повторюються розбійні вчинки озброєних, банд, убивства, грабунки, підпали та підриви мостів на залізницях. Ці вчинки, порушуючи нормальні умови життя, викликають занепокоєння серед громадянства.

Щоби забезпечити мирним громадянам спокій, я вважаю необхідним об'явити Харківщину в стані надзвичайної охорони з наданням губерніальному старості прав, зазначених в ст. 112-116 «Устава благочиния и безопасности» (Св. зак. Рос. имп., т. XIV, изд. 1916 г.).

Гетьман всієї України Павло Скоропадський

По відомству Міністерства внутрішніх справ.

23 жовтня 1918 р. № 283.

Тимчасове управління Харківщиною покладається на члена Ради міністра внутрішніх справ Сергія Олексійовича Шидловського, з залишенням на займаємій посаді.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський

В. об. міністра внутрішніх справ В. Рейнбот

Додаток до «Державний вістник». – 1918. – № 63. – 26 жовтня. – С. 1.

№ 19

Наказ Гетьмана П. Скоропадського про призначення нового складу уряду

24.10.1918 р.

На підставі ст. Закону про тимчасовий устрій Української Держави увільняю, згідно з проханнями, членів Ради Міністрів в повному складі від займаємих ними посад: Голови Ради Міністрів та міністрів – і призначаю Раду Міністрів в нижче зазначеному складі:

Голова Ради Міністрів – Федір Андрійович Лизогуб

Міністр фінансів – Антон Карлович Ржепецький

Міністр військовий та морський – Олександр Францевич Рогоза

Міністр закордонних справ – Дмитро Іванович Дорошенко

Міністр ісповідань – Олександр Гнатович Лотоцький

Міністр праці – Максим Антонович Славинський

Міністр народної освіти та мистецтв – Петро Януарієвич Стебницький

Міністр шляхів – Борис Аполлонович Бутенко

Міністр народного здоров'я та лікування – Всеволод Юрійович Любинський

Міністр продовольчих справ – Сергій Миколайович Гербель

Міністр внутрішніх справ – Віктор Євгенович Рейнбот

Міністр юстиції – Андрій Григорович В'язлов

Міністр земельних справ – Володимир Миколайович Леонтович
Міністр торгу і промисловості – Сергій Федорович Меринг

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Державний секретар, сенатор [С.] Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 63. – 26 жовтня. – С. 1.

№ 20

Грамота Гетьмана П. Скоропадського до українського народу з приводу півріччя існування Української Держави

29.10.1918 р.

Громадяне України!

Півроку тому назад, 29 квітня, Ми, спонукані бажанням врятувати нашу рідну Україну від загибуні й анархії, вирішили прийняти на себе всю повноту влади в краю. Про причини, що спонукали Нас до цього й основи, на котрих Я признав цю владу, говоряться в грамоті Нашій від 29 квітня цього року.

За ці шість місяців великими зусиллями обраного Нами правительства, що працювало по Наших вказівках, зроблено дуже багато для зміцнення Нашої держави, як самостійної і незалежної.

Наше міжнародне становище, як суверенної держави, було визнано союзними державами й тепер дістає своє підтвердження від держав нейтральних.

Український народ, прагнучи до своєї державної самостійності, має метою тільки забезпечення свого економічного й культурного добробуту.

З відкритим серцем пішов він на зустріч дружньому відношенню з Великим Доном й Кубанню і буде вітати і сприяти утворенню добробуту й непохитного державного ладу в братерській йому Великоросії, синам якої Україна й тепер дає широку гостинність.

Через це, стоячи на ґрунті незалежності Української Держави й на її найстрогішому дружньому нейтралітетові, ми сподіваємось, що й інші держави признають наш державний суверенітет.

В області внутрішнього життя краю наше правительство видало ряд законів, котрі кладуть міцну основу для майбутньої державності України. Було видано закони про громадянство, про встановлення Державного Сенату, про заведення двох українських університетів, вироблено законопроект про встановлення Української академії наук

і мистецтв; видано було закони, що кладуть міцну основу створенню своєї армії й флоту, поліпшено становище всіх працівників судового відомства, народних учителів і духовенства; видано закони про порядок виборів в земські й міські установи, заведено Державний земельний банк і за цей час видано більше 400-х інших законодавчих актів, метою котрих являлось упорядкування політичного й економічного життя України.

Наслідки всіх цих заходів незабаром виявились у загальному підвищенні економічного й культурного добробуту краю, що являється головною запорукою тривалості самої держави.

В той самий час, пам'ятаючи, що земельне питання являється найголовнішим завданням, котре прийдеться вирішити нашому правительству, Я, з перших же днів прийняття на себе повноти влади, звернув особливу увагу на те, щоб було зібрано всі дані, потрібні для правильного його вирішення.

Тепер ці підготовчі роботи наближаються до кінця і через це Ми находимо тепер можливим почати здійснення земельної реформи⁸; але для того, щоб питання такої першорядної ваги було вирішено найбільш згідно з потребами людності, Ми вважаємо потрібним запросити до вироблення головних основ земельної реформи й тих законодавчих заходів, котрі повинні бути й доповненням і розвитком, представників всіх клас людності, заінтересованих у цих справах.

Ми порішили з цією метою скликати особливу нараду, в котрій Ми особисто будемо головувати.

Завданням цієї наради є вироблення аграрного закону на головних основах, зазначених в грамоті Нашій від 29 квітня цього року, а саме:

- 1) Правительство бере в свої руки переведення земельної реформи на Україні.
- 2) З цією метою повинно бути утворено державний земельний фонд за кошт земель скарбових, церковних і частини приватних власників.
- 3) Вся реформа повинна бути проведена без порушення інтересів приватних осіб, з оплатою по належній оцінці всього майна, що поступає в Державний земельний фонд.
- 4) Метою реформи повинно бути постачання через продаж землі малоземельним селянам і козакам України й утворення дрібних, але економічно міцних, селянських і козацьких господарств на Україні.
- 5) Реформа не повинна зробити шкоди цукровій промисловості, цьому головному джерелу багатства України, і повинна як можна менше понизити загальну продуктивність й культуру всього сільського господарства України.

Поруч із земельною реформою особлива нарада повинна виробити низку заходів для розвитку на Вкраїні промисловості. Це з одного боку необхідно для того, щоб забезпечити сталим заробітком безземельні класи людності, а з другого для того, щоб дати тим значним грошовим засобам, котрі знайдуться внаслідок земельної реформи, продуктивний і доходний вжиток у межах самої України. Нарешті ця нарада повинна виробити законопроект про меліоративний кредит, про сільськогосподарський

дрібний кредит, про підземні надра і деякі інші законопроекти, зв'язані з земельною реформою. Нами доручено Раді Міністрів виробити в найближчий час проекти про склад цієї наради, про обсяг її компетенції та про порядок її діяльності.

Твердо вірю, що нарада ця, до участі в котрій буде закликано всі класи людності, виробить земельний закон і зв'язані з ним закони так, щоб цим було покладено міцну основу економічному добробуту сільської людності на Україні, що являється запорукою економічної й політичної сили нашої молоді держави.

Разом із цим Мною доручено Раді Міністрів виробити закон про Український Сойм.

Закликаючи всі шари людності допомогти Нам і правительству в вирішенні цих двох найголовніших справ нашого внутрішнього життя, Ми твердо віримо, що при таких умовах свого здійснення вони будуть непорушною підвалиною майбутнього розцвіту самостійної Української Держави й забезпечать українському народові на довгі роки його економічний добробут.

Гетьман всієї України і військ козацьких Павло Скоропадський
Видано в Києві 29 жовтня, року 1918.

Державний вістник. – 1918. – № 66. – 2 листопада. – С. 1

№ 21

Наказ Гетьмана П. Скоропадського по Українському козацькому війську

6.11.1918 р.

По муштровій частині.

Згідно з Універсалом Нашим від 16 жовтня 1918 р, об'являємо, що ми стали на чолі відбудування національно-історичної традиції славного минулого України і Запорозького війська.

Гетьман всієї України та військ козацьких Павло Скоропадський.

6 листопаду 1918 р. № 2.

1. Згідно з Універсалом, в склад президії Великої козацької ради увійшли, як генеральна старшина з правом рішучого голосу: Микола Устимович, військовий старшина Полтавець-Остриця, військовий старшина Блаватний⁹, військовий старшина [О. І.] Удовиченко¹⁰, генеральний хорунжий [Є.] Лібов¹¹, полковник [Ф. А.] Лукашевич¹², полковник [О. О.] Сахно-Устимович¹³, Сергій Моркотун¹⁴.

Вищепоіменовану старшину Великої ради затверджую і наказую негайно приступити до самої енергійної праці по відбудуванню козацтва.

2. Для реального переведення в життя всіх наказів Наших і постанов президії Великої ради, наказуємо негайно утворити слідуючи відділи: організаційний, інструкторський, просвітно-агітаційний, господарський, братство, канцелярію, і приступити до праці.

3. В управління Генеральною канцелярією козацького війська, вступити генеральному писареві військовому старшині Полтавцю-Острияниці. В управління відділами президії Великої козацької ради вступити: 1) організаційним – військовому старшині [В. В.] Волковицькому¹⁵, 2) інструкторським – військовому старшині Бутрїїву, 3) просвітним – сотнику [М. І.] Лорченко¹⁶, 4) братством – архимандриту Арсенію, 5) господарським – генеральному хорунжому [О. С.] Глинському¹⁷, і негайно приступити до виконання своїх обов'язків.

4. Волею Нашою кошовими отаманами українського козацтва, тимчасово призначаються: Київщини – полк. [Ю. Є.] Глібовський¹⁸, Полтавщини – полк. [П. Я.] Козинець¹⁹, Чернігівщини – полк. [С. П.] Нагорський²⁰, Харківщини – полк. [І. В.] Омелян[ович]-Павленко²¹, Херсонщини – полк. [М. А.] Гоголь-Яновський²², Катеринославщини – [М. В.] полк. Омелян[ович]-Павленко²³, Волинщини – полк. [П.] Борковський²⁴, яких в названих посадах затверджуємо.

5. Всім кошовим отаманам негайно надіслати списки полкових і сотенних отаманів з поміткою поручителів за кожного, для розгляду президією Великої козацької ради.

6. Кошовим отаманам щотижня надсилати в Генеральну канцелярію срочні повідомлення про хід праці, про настрої і всякі різні зміни по їхньому кошу.

7. Всім кошовим, полковим і сотенним отаманам, наказую негайно завести реєстрові книжки, куди вписувати козаків, а також щотижня давати точні відомості про місце, де маються козацькі громади, для точного учоту.

8. Отаманові інструкторського відділу козацької ради, кошовим та полковим отаманам приготувати все до того, аби з одержанням наказу і штатів про інструкторські курси, розпочати негайно працю по підготовці свідомого елемента для організації козацьких громад.

9. Довожу до відомості кошових, полкових та сотенних отаманів, що до козацького стану можуть вписуватись перебуваючи нині на військовій службі, але цей запис не звільняє їх від обов'язків дійсної військової служби.

10. Нагадую всім кошовим, полковим та сотенним отаманам, що сучасна праця по відбудуванню козацтва на Україні не є організація військових одиниць, але організація певних елементів на місцях для об'єднання їх в козацький стан, який з часом його повного національного і козацького розвитку, буде зведено в військові одиниці.

Гетьман всієї України та військ козацьких Павло Скоропадський

№ 22

**Наказ Гетьмана П. Скоропадського про запровадження
надзвичайного стану на Волині**

6.11.1918 р.

По відомству Міністерства внутрішніх справ.

Вважаючи це за необхідне, об'являю Волинщину в стані надзвичайної охорони з наданням Волинському губерніальному старості прав, зазначених в ст. 112-116 «Устава благочиния и безопасности» (Св. зак. Рос. имп., Т.ХІУ, изд. 1916 г.).

Наказ цей перевести в життя по телеграфові.

Гетьман всієї України П. Скоропадський
Міністр внутрішніх справ В. Рейнбот

Державний вістник. – 1918. – № 68. – 9 листопада. – С. 1

№ 23

**Наказ Гетьмана П. Скоропадського про запровадження
надзвичайного стану в Одесі**

7.11.1918 р.

По відомству Міністерства внутрішніх справ.

Вважаючи це за необхідне, об'являю Одеське міське отаманство в стані надзвичайної охорони з наданням Одеському міському отаманові прав, зазначених в ст. 112–116 «Устава благочиния и безопасности» (Св. зак. Рос. имп., Т. ХІУ, изд. 1916 г.).

Наказ цей перевести в життя по телеграфові.

Гетьман всієї України П. Скоропадський
Міністр внутрішніх справ В. Рейнбот

Державний вістник. – 1918. – № 68. – 9 листопада. – С. 1.

№ 24

Наказ Гетьмана П. Скоропадського про оголошення воєнного стану на Катеринославщині, Херсонщині, Поділлі і Таврії

7.11.1918 р.

По Військовій офіції.

Маючи на увазі підтримання законності та ладу на місцях, оголошую Катеринославщину, Херсонщину без м. Одеси, Поділля, повіти Таврії: Дніпровський, Мелітопольський та Бердянський, а також місцевість Миколаїв на військовому стані з наданням всієї повноти влади відповідним командирам корпусів: на Катеринославщині і в Мелітопольському і Бердянському повітах Таврії – командирі VIII корпусу, в Херсонщині, Дніпровським повіті Таврії і місцевості Миколаєві – командирі III корпусу і на Поділлі – командирі II корпусу.

Згаданим командирам корпусів присвоюються права командуючого окремою армією, згідно з ст. 600 «Положення о полевом управлении войск в военное время», видання 1914 р. і розділу II «Правил о местностях, объявленных состоящими на военном положении».

Горожанській владі керуватись додатком до ст. 23 «Свода губернських учреждений, том II Свода законов» бувшої Російської імперії видання 1892 р.

Військовий стан входить в силу в 0 год. 5 хв. з 8 на 9 листопада.

Гетьман всієї України П. Скоропадський
Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 68. – 9 листопада. – С. 1.

№ 25

Грамота Гетьмана П. Скоропадського до всіх громадян-українців із закликом зберігати громадський спокій²⁵

10.11.1918 р.

Під цей час серед світових подій, коли доля рідного краю, його будуччина й щастя залежать головним чином від державного порядку та громадського спокою, Я звертаюся до всіх громадян України зі щирими, зичливими та твердими словами.

Тепер було б не на часі розпалювати межі різними колами громадянства вогонь ворожнечі; тепер усі, хоч би вони гадали будувати державу кожний по своєму, пови-

нні з'єднатися в одному почутті щирої любові до батьківщини і пам'ятати, що ламати в ці дні звичайний біг державного життя, навіть з найкращою метою, було б однаково як підвести наш край під велику небезпеку, а може бути, не дай Боже, і погибель.

Отже Я й вважаю за необхідне повідомити, що уряд Мій, який безустанно працює над здійсненням в найближчому часі оголошених Мною скликання Державного Союму та розв'язання земельної справи, чекає, що всі громадяни зостануться в цей небезпечний мент в повному спокою і відмовляться від яких би то не було самовільних вчинків.

В Мене є досить сили, щоб не допустити жадного руху проти державного ладу, але Я й не думаю про ці засоби, запевнений в тому, що Мій поклик почують усі громадяне, ведені любов'ю до рідного краю та добрим розумом.

Павло Скоропадський

Державний вістник. – 1918. – № 69. – 12 листопада. – С. 1

№ 26

Наказ Гетьмана П. Скоропадського про оголошення воєнного стану на Чернігівщині, Київщині і Полтавщині

10.11.1918 р.

По Військовій офіції.

Маючи на увазі підтримання законності та ладу на місцях, оголошую Чернігівщину з доданими до неї повітами, Київщину з доданими до неї повітами і з Київським градоначальством та Полтавщину на військовому стані з наданням всієї повноти влади відповідним командирам корпусів в своїх корпусних районах: на Чернігівщині – командирові 5 корпусу, на Київщині з Київським градоначальством – командирові 4 корпусу, на Полтавщині, за винятком доданих повітів Харківської губернії, – командирові 6 корпусу.

Згаданим командирам корпусів присвоюються права командуючого окремою армією, згідно ст. 50 «Положення о полевом управленіи войск в военное время», видання 1914 р. і розділом II-им «Правил о местностях, объявленных состоящими на военном положении».

Горожанській владі керуватися додатками до ст. 23 «Свода губернских учреждений, том II Свода законов» бувшої Російської імперії, видання 1892 р.

Військовий стан входить в силу в 0 год. 5 хв. з 11 на 12 листопада.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вісник. – 1918. – № 69. – 12 листопада. – С. 1.

№ 27

Грамота Гетьмана П. Скоропадського до всіх українських громадян та козаків²⁶

14.11.1918 р.

Громадяне і козаки України.

Перемир'я між Німеччиною і державами Згоди заключено. Найкривавіша війна скінчилась і перед народами всього світу стоїть складне завдання утворити основи нового життя. Серед решти частин страдниці Росії на долю України випала порівнюючи більш щаслива доля. Україна перша навела у себе основи порядку і законності. При дружній допомозі осередніх держав вона заховала спокій аж до нинішнього дня.

Ставлячись з великим співчуттям до всіх терпінь, які переживала рідна їй Велико-росія, Україна всіма силами старалась допомогти своїм братам, виявляючи їм велику гостинність і підтримуючи всіма можливими засобами боротьбу їх за утворення в Росії твердого державного ладу.

Нині перед нами встають нові державні завдання.

Держави згоди здавна були приятелями колишньої великої і єдиної Російської держави. Тепер після пережитого Росією великого заколоту, умови її майбутнього існування повинні безумовно змінитись.

На інших початках, на принципах федеративних, повинна бути відновлена давня могутність Всеросійської держави. В цій федерації Україні належить зайняти одне з перших місць, бо від неї пішов порядок і законність в краю і в її межах вперше вільно одвели дух всі принижені і пригноблені большевицьким деспотизмом громадяне буйшої Росії.

Від неї ж вийшли дружба і єднання з Всевеликим Доном і славетними Кубанським та Терським козацтвами.

На цих початках, які, я вірю, поділяють і всі співники Росії – держави Згоди, а також яким не можуть не співчувати всі без винятку інші народи не тільки Європи, але й усього світу, повинна бути збудована майбутня політика нашої України.

Їй першій належить виступити в справі утворення Всеросійської федерації, якої кінцевою метою буде відновлення Великої Росії.

В осягненню цієї мети лежить запорука добробуту як всієї Росії так і забезпечення економічно-культурного розвитку цілого українського народу на міцних підставах державно-національної самобутності.

Глибоко переконаний, що інші шляхи були б загибеллю для самої України, я кличу всіх, кому дорогі її майбутність та щастя, тісно з'єднані з майбутністю і щастям всієї Росії, згуртуватись біля мене і стати на захист України і Росії

Я вірю, що цій святій патріотичній справі Ви, громадяне і козаки України, а також і решта людності, вчините мені сердечну й могутню піддержку.

Новосформованому мною кабінетові я доручаю в найближче виконання цього великого історичного завдання.

Павло Скоропадський

Дана у Києві року Божого 1918-го листопада в день 14-й

Державний вістник. – 1918. – № 71. – 16 листопада. – С. 1.

№ 28

Відручний лист Гетьмана П. Скоропадського до виконуючого обов'язки Голови Ради Міністрів А. Ржепецького з повідомленням про відставку уряду

14.11.1918 р.

Шановний Добродію Антоне Карловичу.

Звертаючись у Вашій особі до Голови Ради Міністрів і віддаючи належне праці об'єднаного під тимчасовим Вашим головенством кабінету, сповіщаю Вас, що я примушений звільнити всіх членів Ради Міністрів Української Держави на чолі з її Головою од дальшого несення ними праці в кабінеті.

З пошаною до Вас

Павло Скоропадський

м. Київ, 14 листопада, року 1918.

Державний вістник. – 1918. – №71. – 16 листопада. – С. 1.

№ 29

**Наказ Гетьмана П. Скоропадського про призначення
нового складу Ради Міністрів**

14.11.1918 р.

На підставі статті 3 закону про тимчасовий устрій Української Держави призначаю Раду Міністрів в нижчезазначеному складі:

Голова Ради Міністрів і тимчасово міністр земельних справ – С. М. Гербель

Міністр фінансів – А. К. Ржепецький

Міністр внутрішніх справ – І. О. Кістяковський

Міністр закордонних справ – Г. О. Афанасьєв

Тимчасово виконуючий обов'язки військового міністра – Б. О. Шуцькой

Міністр морський – адмірал А. Г. Покровський

Міністр праці – В. А. Косинський

Міністр торгу і промисловості – С. Ф. Меринг

Міністр народної освіти та мистецтва – В. П. Науменко.

Міністр продовольчих справ – Г. В. Глинка.

Міністр юстиції – В. Є. Рейнбот.

Державний контролер – С. М. Петров.

Міністр народного здоров'я та опікування – В. Ю. Любинський.

Міністр ісповідань – М. М. Воронович.

Тимчасово управляючий міністерством шляхів – Є. В. Ландсберг.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський

Державний секретар, сенатор [С.І.] Завадський

Державний вістник. – 1918. – №71. – 16 листопада. – С. 1.

№ 30

Наказ Гетьмана П. Скоропадського про призначення дійсних членів Української Академії наук

14.11.1918 р.

По Міністерству народної освіти та мистецтва.
Українська Академія наук.

Призначаються дійсними членами Української Академії наук:

а) По Відділі історично-філологічних наук:

1. Заслужений професор Харківського Університету Дмитро Іванович Багалій²⁷.
2. Ординарний професор українського Київського державного університету Агафангел Юхимович Кримський.
3. Заслужений професор Київської духовної академії Микола Іванович Петров²⁸.
4. Професор Чернівецького університету д-р Степан Смаль-Стоцький²⁹.

б) По Відділі фізико-математичних наук:

1. Ординарний академік Російської Академії наук Володимир Іванович Вернадський.
2. Професор Київського політехнічного Інституту Степан Прокопович Тимошенко.
3. Професор Київського політехнічного Інституту Микола Феофанович Кащенко³⁰.
4. Заслужений ординарний професор Київського університету Св. Володимира Павло Аполлонович Тутковський³¹.

в) По Відділі соціальних наук:

1. Ординарний професор Київського українського державного університету Михайло Іванович Туган-Барановський.
2. Професор Катеринославського університету Федір Васильович Тарановський³².
3. Ординарний професор Київського політехнічного Інституту Володимир Андрійович Косинський.
4. Член-секретар Комісії по розбору давніх актів Орест Іванович Левицький³³.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Міністр народної освіти і мистецтва, сенатор П. Стебницький

№ 31

Наказ Гетьмана П. Скоропадського армії Української Держави

19.11.1918 р.

Старшини, козаки й жовніри.

Настав грізний час, коли всі чесні й люблячі свою Вітчину люди повинні грудьми стати на її оборону.

Тепер немає місця національним суперечкам і політичному розбрату.

Україна й Росія кличуть усіх нас на оборону їх політичного існування й ми повинні врятувати їх або вмерти зі славою.

Я – голова Держави Української, прийняв на себе тяжкі обов'язки кермування лише за для того, щоб усі свої сили віддати на працю гаряче улюбленій Батьківщині.

Тепер, коли Росія гине, розшматована страхіттями большевизму, коли большевизм цей загрожує вже Україні, Ви мусите віддати всі ваші сили на працю Батьківщині; Я закликаю вас усіх рятувати Україну й тим самим рятувати Росію.

На Україні знайшли собі місце кращі сили Росії, на Україні зберігся державний лад – Я закликаю всіх до збереження й зміцнення державного ладу, бо в ньому запорука перемоги, а перемога України буде і перемогою Росії.

До вас, козаки, звертаюся Я з великим проханням – одверто боріться з большевизмом, пам'ятайте, що під гнітом большевизму гинуть у Росії всі справжні працівники, що всяка, навіть мала власність нищиться, що влада захоплюється тими, котрим нічого тратити й що через це повстання селян проти большевицької влади йдуть одно за другим.

Вимагаю від вас однодушно стати на оборону України й тим дати мені можливість скоріше перевести закони про землю й закони про притягання широких народних кіл до упорядження держави.

У твердій надії на поміч Божу й на Вашу вірність Батьківщині – Я не сумніваюся в успіхові нашого святого й справедливого діла.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський

Державний вістник. – 1918. – №78. – 30 листопада. – С. 1.

№ 32

Грамота Гетьмана П.Скоропадського до хліборобів

19.11.1918 р.

Громадяне-хлібороби!

Для Вас і для всієї України настали тяжкі дні. Скоро прийдуть кращі часи і зміцниться правовий лад, задля встановлення якого Я працюю в повній згоді з кращими силами Мого народу. Але ж поки той час прийде, Ви повинні напружити всі Ваші сили в поміч Мені. Користуючись тим, що почате Мною утворення власної української армії, яке вимагає великої підготовчої праці, ще не закінчене, – по багатьох місцях нашої землі темні сили піднімають голови і несуть з собою заколот та знищення трудового народного багатства. Для успішної боротьби з цим злом, Ви повинні стати твердою стіною, щоби об неї розбилися всі змагання ворогів порядку. Ідучи на зустріч висловленому Вами кілька разів бажанню утворити свою хліборобську озброєну силу на противагу розбишакам та большевикам, Я закликаю Вас утворити із свого кола відділи вірних синів Ваших, [які] одержавши з мого наказу повне озброєння, під керівництвом обраних спілками хліборобів досвідчених і відданих рідному краєві і Мені офіцерів виявили б міць в справі знищення ворогів порядку і заспокоєння села. Назвіть самі таких людей, яким Ви можете довірити святе діло оборони рідних полів і маєтку Вашого, і нехай ніхто з названих Вами оборонців не заважаються виконати свій обов'язок до кінця, пам'ятаючи, що від цього залежить врятування всіх близьких йому і всього йому дорогого, і що зрада прийнятому обов'язкові – великий гріх перед Богом і ганьба перед батьківщиною.

Гетьман всієї України Павло Скоропадський
Київ, 19 листопада 1918 р.

Державний вістник. – 1918. – № 73. – 22 листопада. – С. 1.

№ 33

Грамота Гетьмана П. Скоропадського про відречення від влади³⁴

14.12.1918 р.

Всем, всем по учреждениям Украины. Всем войсковым частям и учреждениям. Я, гетман всея Украины, в течении семи с половиной месяцев все свои силы клал на то, чтобы вывести страну из того тяжелого положения, в котором она находилась. Бог не дал мне силы справиться с этой задачей. Ныне в виду сложившихся условий, руководствуясь исключительно благом Украины, от власти отказываюсь.

Павел Скоропадский

14 декабря 1918 года, город Киев

Відродження. – 1918. – 15 грудня.

II.

ЗАКОНИ, НАКАЗИ, ПОСТАНОВИ,
РІЗНІ ДОКУМЕНТИ УРЯДОВИХ СТРУКТУР

№ 34

Закон про додатковий випуск знаків Державної скарбниці

9.05.1918 р.

Затверджую. Павло Скоропадський.
м. Київ, 9 травня 1918 року.

Посвідчив: за державного секретаря Микола Могилянський*

В поширення закону 30 березня 1918 р. випуск знаків Державної скарбниці Рада Міністрів 9 травня 1918 р. ухвалила випустити поверх сто мільйонів карб., згідно з законом 30 березня, ще на чотириста мільйонів карб. знаків Державної скарбниці на умовах вищезгаданого закону.

В. об. Голови Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 12. – 9 червня. – С.1.

.....
* Згідно з Законом про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради Міністрів, розгляд і затвердження у Раді та про форми і порядок оголошення законів від 2 червня 1918 р., законопроекти розроблялися відповідними міністерствами та Державною канцелярією. Потім їх розглядала й ухвалювала Рада Міністрів, після чого Державна канцелярія складала остаточний текст закону, який підписували Голова Ради Міністрів і міністр, що вносив законопроект. Далі документ затверджував Гетьман і посвідчував державний секретар. Після затвердження Гетьманом законопроект набував силу закону і надсилався для оголошення у «Державному вістнику». Закони і постанови, надруковані у «Державному вістнику», датувалися часом їх затвердження Гетьманом. У наступних документах цього збірника гриф про затвердження законів та постанов Гетьманом упорядниками знятий. Дата, що стоїть на документі, є датою його затвердження Гетьманом.

№ 35

**Урядове повідомлення про державний устрій
та політику Української Держави***10.051918 р.*

До правительства надходять відомості, що агітатори, які, очевидно, зацікавлені в тому, аби сіяти заколот і анархію в нашій країні, розповсюджують злобні чутки, ніби то на Україні відбудовано скинуте народом самодержавіє, а самодержцем являється Гетьман; що новий уряд стає на шлях реакції, яка змагається відняти в народа всі придбані ним політичні та громадянські вільності; що ніби то, складаючись із великих власників та капіталістів, це правительство ні скільки не клопочеться задоволенням земельних потреб українського селянства, а також справедливих соціальних домагань робітників, і, наостаток, що по суті правительство виявляє себе ворогом української нації та її молоді, ще не зміцненої державної незалежності.

При малій свідомості широких мас громадянства подібна злонамірена агітація може мати успіх і визвати заколоти, подавлення котрих необхідне в інтересах забезпечення державного порядку та спокою, – може проходити серед тяжких а іноді кривавих жертв.

Тому правительство вважає своїм обов'язком звернутися до населення України з поясненням, що всі наведені чутки не що інше як злобна клевета тих, кому чужі інтереси українського народу, і хто за для того, щоби захопити владу, послуговується недостойними способами політичної боротьби, або наслідок непорозуміння, що походить від недостаточного продуманого і серйозного відношення до переживаемих подій.

Гетьман не бажає стати самодержавним. Гетьманство – це здійснення ідеї незалежної і вільної України в історичній, національно-українській формі. Стоючи на чолі Українського Правительства, Гетьман тим самим відновляє і закріплює в народній свідомості думку про непорушність народних і козацьких свобод.

Грамота Гетьмана, що положила основи нової епохи в історії державного життя України, свідчить про те, що не може бути мови про прямування нового правительства до гніту української національності, її мови, культури і державності. Навпаки, правительство, вистерігаючись насильств і радикальних перемін, буде в той же час рішуче переводити в життя ідею дальшого і всестороннього розвитку української національної культури, забезпечення прав української мови в школі, державних і громадянських установах і закріплення всіх форм української державності.

Разом з тим правительство визнає права й усіх других національностей, що проживають на території України, ставить з повною пошаною до їх культури і не буде послуговуватися ніякими способами гніту й нетерпимости в відношенні до якої б то не було частини своїх громадян.

Основна задача правительства, що має тимчасовий перехідний характер, лежить у тому, щоби зміцнити на Україні державний порядок і, в умовах повного спокою та правдивої волі, довести державу до хвилі скликання народного представництва, котре виявить правдиву волю, нефальшовану ніякими впливами відкля б вони не походили, українського народу в справі будучого державного устрою України. Правительство ставить собі в першу чергу опрацювання відповідного виборчого закону в як найкоротшому часі і в цій важній справі надіється на допомогу людей державного досвіду і наукового знання.

Городське і земське самоврядування занадто дорогі для теперішнього правительства, в склад якого увійшли люди з довгою попередньою діяльністю на ниві місцевого життя, і підозріння в бажанні правительства скоротити права місцевого самоврядування і усунути від нього широкі слої населення повинні по цій причини остаточно відпасти. Але спроба останніх часів показала, що правильна постанова місцевого хазяйства можлива тільки при умові притягнення до цього діла більш свідомих елементів, для чого потрібно, оставляючи загальний демократичний характер земських і міських управлінь, включити у виборчий закон для цих установ такі зміни, які забезпечили б продуману корисну працю на добро місцевого населення.

Правительство не має мети посягати на які-небудь політичні вольності, але у небезпечну пору, яку пережила наша країна, після таких тяжких пережитих нами подій, інтереси державного ладу повинні стояти на першому місці, і, коли в окремих випадках для цих вищих інтересів правительство при-мушено буде вжити суворих засобів, то виключно на час до установлення спокою в Україні і встановлення умов нормальної творчої державної праці, якої тепер передбачається так багато.

По осуду, а підтримання має право чекати правительство в безмірному тяжкому ділі, яке провадиться їм у такім тяжкім становищі, якого країна ще ніколи не переживала.

Також несправедливі обвинувачення правительства, що воно служить інтересам великих власників при повному забутті необхідних потреб селянства.

Сильне своїм господарством селянство є підвалиною народного добробуту в такій хліборобській країні як Україна, і правительство приступило вже до вироблення плану земельної реформи, поставивши собі неодмінною метою задовольнити земельні потреби малоземельних та безземельних хліборобів.

Правительство не має наміру вступати ні на шлях заперечення права власності, ні на шлях небезпечних спроб, яких ще не знає ні одна культурна держава, ні на шлях знищення сільсько-господарської культури, яка уявляє підвалину народного хазяйства України. Але правительство не зупиниться перед ніякими жертвами, аби утворити на Україні селянство здорове, забезпечене землею, здатне піднести до найвищої міри її добробут.

Ті землі приватних власників, які необхідно для цієї мети відмежувати без порушення інтересів сільсько-господарської культури, будуть викуплені, державою та передані по необтяженій ціні потребуєчим хліборобам. Подобиці складеної на таких

умовах земельної реформи будуть уважно розроблені при участі фахових діячів, що користуються пошаною населення.

Одночасно справедливі домагання робітників, які не ведуть до загиби рідної промисловості, завжди зустрінуть поміч з боку правительства, а професійні спілки, оскільки вони займаються захистом професійних інтересів, будуть користуватися з боку правительства повним признанням

Правительство не вважає необхідним оголошувати повну програму законодавчої праці, бо остання належить будучому народному представництву. Але правительство вважає своїм обов'язком здійснити тепер же законотні міри, які являються негайними за для установлення в країні ладу, зміцнення влади і утворення нормальних і культурних умов правління та державного хазяйства.

Із вищезазначеного видно, як неправдиві ті чутки, що розповсюджуються в народі, якими скритими побажаннями, направленими не на добро народа, а лише до нових для нього нещастя, перейняті агітатори, що розсіялися по всій державі.

Правительство, котре не зупиниться перед ніякими засобами боротьби з їх шкідливою діяльністю, призиває всі розумні і державно думаючі елементи до впертої й безупинної праці в ім'я рятунку держави від злочасної анархії, грабунків, насильств, убійств та безоглядного розтрачування народних грошей, і в ім'я встановлення в ній тривкого державного порядку, основаного на законі і правдивій свободі та на пошанованню найголовніших прав людей, котрі так довго й безкарно топтано.

Тільки при спільних і дружніх змаганнях тих громадянських елементів буде збудована вільна, незалежна й сильна Україна.

Голова Ради Міністрів і міністр внутрішніх справ Ф. А. Лизогуб
Міністр народної освіти і т. в. о. міністра закордонних справ М. П. Василенко
Міністр фінансів А. К. Ржепецький
Міністр торгу і промисловості С. М. Гутник
Міністр харчових справ і т. в. о. міністра земел. справ Ю. Ю. Соколовський
Міністр шляхів Б. А. Бутенко
Міністр праці Ю. В. Вагнер
Міністр судових справ М. П. Чубинський
Міністр народного здоров'я В. Ю. Любинський
В. о. військовою міністра, отаман [О. Г.] Лігнау

Київ, 10 травня 1918 року

№ 36

Наказ про заборону вивозу металів за кордони Української Держави

11.05.1918 р.

Вивіз за кордон Української Народної Республіки міді, алюмінія, нікелю, кобальта, кадмія, вісмуту, олова, свинця, цінку та живого срібла, а також всіляких виробів з зазначених металів і лому їх, без згоди Державної палати торгу, безумовно забороняється.

Комісарам Міністерства торгу і промисловости, а також всім урядовим особам та інституціям, до яких це належить, наказується пильно стежити за виконанням цього наказу.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр торгу і промисловости С. Гутник

Директор митно-тарифно-трактатного департаменту М. Добриловський³⁵

Державний вістник. – 1918. – № 2. – 18 травня. – С.2.

№ 37

**Наказ про заборону вивозу товарів з Української Держави
до Румунії і Бессарабії³⁶**

11.05.1918 р.

Зважаючи на те, що Бессарабія анексована Румунією і що умови політично-господарських відносин між Румунією та Україною до цього часу ще не встановлені, вивіз за кордон Української Народної Республіки всяких товарів в Румунію і Бессарабію безумовно забороняється.

Комісарам Міністерства торгу і промисловости, а також всім урядовим особам та інституціям, до яких це належить, наказується пильно стежити за виконанням цього наказу.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр торгу і промисловости С. Гутник

Директор митно-тарифно-трактатного департаменту М. Добриловський

Державний вістник. – 1918. – № 2. – 18 травня. – С.2.

№ 38

**Закон про додаткове асигнування 10.000.000 карб.
на утримання центральних установ міністерств**

11.05.1918 р.

1) Асигнувати в розпорядження Ради Міністрів на утримання центральних установ міністерств, а також на видатки на неодкладні потреби, які виникають в зв'язку з будуванням нового ладу на Україні, додатково до 10.000.000 карб., асигнованих по закону 14 січня 1918 р., ще десять мільйонів карб. з готового фонду прибутків.

2) Видатки в межах асигнуємої суми дозволяється робити на підставах, зазначених тимчасовим законом 14 січня 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 3. – 21 травня. – С.1.

№ 39

**Обіжник Міністерства праці щодо робітничого законодавства
Тимчасового уряду та Української Центральної Ради**

13.05.1918 р.

Комісарам Міністерства праці, старшим фабричним інспекторам та краєвим біржам праці.

Міністерство праці цим повідомляє, що всі закони, обіжники, розпорядження і т. і. щодо робітничого питання, котрі були видані Тимчасовим російським урядом і Українською Центральною Радою, коли вони не відмінені урядом Української Держави, залишаються в силі і зараз.

Міністр праці [Ю.] Вагнер
Керуючий справами Міністерства праці Д. Полупанов

Державний вістник. – 1918. – № 6. – 26 травня. – С.3.

№ 40

Закон про титул, іменем якого відбувається суд в Україні

13.05.1918 р.

Рада Міністрів Української Держави 13 травня 1918 р. постановила:

1. Закон Центральної Ради від 10 листопада 1917 р. про виправу суду іменем Української Народної Республіки касується.
2. Суд на Україні твориться іменем закону Української Держави.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр судових справ М. Чубинський

Державний вістник. – 1918. – № 10. – 5 червня. – С.1.

№ 41

Наказ Міністерства шляхів про наведення порядку на залізницях

13, 27.05.1918 р.

Для знищення ганебного становища, яке являє собою пасажирський рух, гостро наказую, щоб усі пасажирські потягові вагони негайно були налагоджені, начисто причепурені, як у середині так і зверху. Щоб кондуктори щиро виконували свої обов'язки, щоб усі урядовці були одягнені в уніформу.

Наказую також зробити рішуче розпорядження про доведення до найчистішого стану великих та малих світлиць, уборних, шафарень, пасажирських платформ та під'їздів. Як на пасажирних платформах, так і взагалі на залізничних шляхах не повинні бути сторонні особи. Коли до станцій підходять потяги, повинні бути відкриті шафарні; вхід на пасажирські платформи повинен бути заборонений особам, котрі не мають квитків. Для знищення проїзду без квитків повинен бути улаштований пильний догляд з боку старших урядових осіб.

Взагалі прохаю Вас особисто ужити всіх заходів, щоб справа пасажирського руху була як найшвидше та найкраще налагоджена і пасажирські потяги рушали без загайки.

За народного міністра шляхів Горбачев

Державний вістник. – 1918. – № 6. – 26 травня. – С.3.

№ 42

**Наказ Міністерства внутрішніх справ
про заміну повітових комісарів повітовими старостами**

14.05.1918 р.

Усуваються від посад у відставку усі повітові комісари та їх помічники з менту перевороту державної влади на Україні (29 квітня 1918 р.) з обов'язком передати всі службові справи призначеним на ці посади повітовим старостам.

Міністр внутрішніх справ Ф. Лизогуб

Державний вістник. – 1918. – № 6. – 26 травня. – С.1.

№ 43

**Постанова про асигнування міністрові внутрішніх справ
кредиту в 10.000.000 карб.**

14.05.1918 р.

Асигнувати міністрові внутрішніх справ кредит в сумі десяти мільйонів (10.000.000) карб. на видачу авансів губернiальним і повітовим старостам з тим, щоб асигнована сума розходила на зазначених в докладі міністра умовах і була взята на увагу при відкриттю Міністерству внутрішніх справ кредиту, що буде належати йому по бюджету.

З первотвором згідно:

За державного секретаря В. Романов

Директор департаменту законодавчих справ Володковський

Державний вістник. – 1918. – № 7. – 29 травня. – С.1.

№ 44

**Наказ міністра військових справ про внутрішні відносини
в Українській армії**

15.05.1918 р.

По всіх управліннях.

Згідно з наказом Ясновельможного Гетьмана всієї України 9 травня цього року я вступив у тимчасове виконання обов'язків військового міністра.

Розпочинаючи виконання дорученого мені відповідального завдання, звертаюсь до всіх моїх співробітників, від молодшого до найстаршого, перейняти свідомістю, що наша молода держава буде міцною та самостійною тільки при існуванні нормально організованої озброєної сили. Минулий рік яскраво виявив, як потужна армія, завдяки тому, що в неї була вжита політика, а разом з останньою і партійна боротьба, ступнево втратила необхідну дисципліну та організованість і перетворилась в озброєні банди, що боязливо втікають від ворога і що страшні лише мирному населенню. Армія мусить бути по-за політикою, маючи своїм завданням лише службу державі.

Без твердої дисципліни, котра виявляється в безперечній підлегалості наставленим начальникам, організована озброєна сила неможлива.

Тому я вимагаю від всіх військово-служачих, без ріжниць положення, підтримувати найгострішу дисципліну в усіх відношеннях.

При цьому додаю, що підтримування дисципліни мусить провадитись з повною повагою до людської гідності підлеглого, яке б не було незначне його становище. За найкращий спосіб виховання вважаю особистий приклад начальника, являючийся підставою пошани до нього підлеглого; без цієї пошани міцної дисципліни бути не може.

Високий стан військового оборонця Української Держави накладає на кожного обов'язок з особливою обережністю відноситись до всього, що може кинути тінь на нашу армію, яка тільки що народжується і якої кожна особа повинна прямувати до ідеалу – бути лицарем чести і обов'язку перед Батьківщиною. Наша держава, що доперва народжується, вимагає від нас повного напруження всіх сил, розуму і волі, щоб в найшвидчий час утворити армію, котра буде підваиною вартості й права молодій Самостійній Україні.

В сучасний підготовчий період праці по будівництву армії особливе значіння має пристосованість органів управління, які мусять бути доведені до стану безперечного механізму. Тільки при такому стані органів управління можливе буде нормальне життя армії і творча праця по її удосконаленню.

При цьому вимагаю непохитно додержуватись принципів децентралізації, залишення самостійності і ініціативи кожному робітникові в межах його компетенції, з твердим загальним керівництвом вищих інституцій.

Людей, що бояться роботи, що в службі бачать тільки засіб для політичної агітації і цим вносять дезорганізацію в діло, яке тільки то народжується, людей, що дивляться на службу, як на забезпечене існування на кошти держави – усувати безумовно.

Але рівночасно я не потуратиму ніякому свавільству й особистому погляді.

Кожна репресія повинна мати вповні законну й важну підставу; кожний повинен бути певним, що права його – під охороною справедливого й безстороннього закону.

Кожна каверза, таємні доноси будуть каратись нещадно.

Все діловодство, всі офіціальні відношення неухильно вести на державній мові. У всіх установах та частинах організувати невідкладно курси українознавства, маючи на меті доведення [у] найшвидчий час знання державної мови до належної високості.

Маючи на увазі головним чином користь справи, а також рахуючи за безвартісне з культурного боку переведення вузького шовінізму, визнаю можливим перебування на службі людей знання, досвіду й талану, хоч би і не українського походження, при умовинах безумовної їх вірності Самостійній Україні.

Т. в. об. міністра військових справ отаман Лігнау

Начальник канцелярії Військового міністерства отаман Ковалевський

Державний вістник. – 1918. – № 4. – 22 травня. – С.2.

№ 45

Наказ міністра шляхів про зміну назв залізниць

15.05.1918 р.

Назви залізниць через невідповідність змінюються, а саме: «Південно-Західна» на «Правобережну», «Південна» на «Слобідську» та «Катеринінська» на «Запорізьку». Прошу начальників вищезазначених залізниць дати розпорядження про заміну старих назв новими.

Міністр шляхів [Б.] Бутенко

Державний вісник. – 1918. – №3. – 21 травня. – С.3.

№ 46

Наказ міністра шляхів про українізацію Міністерства шляхів

17.05.1918 р.

До міністерства надходять відомості, що деякі вищі урядовці примушують служачих балакати з ними на московській мові, а також були випадки, що повертались для перекладу надходячі до інституції прохання, що служачі здебільшого припинили навчання державної мови на курсах. Наказую твердо пам'ятати, що в Українській Державі державна мова є українська, пропоную на всі папери, які надходять до інституцій, написані на українській мові, на тій же мові і відповідати.

Зносини з вищими інституціями, особливо з міністерством, мусять провадитись тільки на державній мові. Внутрішнє діловодство може тимчасово провадитись і на російській мові, але поступнево мусить переходити на державну мову. Всі оголошення та розпорядження, які виходять за межі внутрішнього діловодства, пишуться на українській мові. Пропоную звернути особливу увагу на найшвидше вивчення державної мови урядовцями телеграфу, а до того призначити: в конторах коректорів, знайомих з державною мовою, які б виправляли телеграми більш важного змісту і телеграми, виходячі і надходячі до міністерств, окрім цього слідкувати за тим, щоб телеграми, які подаються до апарату, писались виразно і ясно. За всяку плутанину з текстом телеграми відповідають телеграфні служби.

Всі бланки та книжки до вироблення форм і перекладу на державну мову замовляти в обмеженій кількості, не більш, як на пів року. В друкарнях мусять бути заведені шрифти літер української мови, яких бракує в російській абеті (алфавіті). Штемпелі та печатки пропоную перекласти на державну мову по одержанні цього.

Наказую всім урядовцям і інституціям одержувати офіціальний орган Ради Міністрів. Всі офіціальні і напівофіціальні органи інституцій мусять видаватись на державній мові.

Міністр шляхів [Б.] Бутенко

Державний вістник. – 1918. – № 5. – 24 травня. – С.2.

№ 47

Статут Малої Ради Міністрів*

18.05.1918 р.

I. Мала Рада складається з товаришів міністрів, або осіб, котрі їх заміняють з правами товаришів міністрів. Міністри беруть участь в Малій Раді з правом рішачого голосу.

II. Головою Малої Ради є один з міністрів або товаришів їх по призначенню Ради Міністрів. Рада Міністрів призначає також заступника голови Малої Ради.

III. На випадок потреби, на засідання Малої Ради можуть бути запрошені по ініціативі голови або заінтересованих в розгляді справи, товаришів міністрів особи, котрі корисні для вирішення справ з правом дорадчого голосу, або для подачі пояснень.

IV. Мала Рада переходить до розгляду справ, які належать до її відання, по пропозиції голови, або по ініціативі того товариша міністра, до відання якого відноситься справа.

V. На Малу Раду накладається:

- 1) розгляд тих законодавчих та адміністративних пропозицій окремих міністерств, котрі за нескладністю їх не вимагають взаємної згоди відомств у письмовій формі;
- 2) розгляд відповідей відомств на законопроекти і проекти загально-адміністративних розпоряджень в меті згожування їх;
- 3) розгляд проектів, штатів і кошторисів, котрі складаються окремими міністерствами;
- 4) розгляд представлень окремих міністерств про асигнування кредитів до часу затвердження кошторисів і про асигнування надзвичайних кредитів, поверх кошторисів;
- 5) розгляд других справ, які Рада Міністрів передає на розгляд Малої Ради.

VI. Для останнього вирішення Малою Радою тих чи інших справ повинно бути дано їй уповноваження Радою Міністрів чи в кожному окремому випадкові, чи для певної категорії справ виключно справ, зазначених в п. 4 ст. 5 цього статуту, котрі вирішуються Малою Радою завжди останнє.

VII. При розгляді Радою Міністрів висновків Малої Ради (ст. VI) голова останньої бере участь в засіданні Ради Міністрів.

VIII. Коли по справах, які належать до остаточного вирішення Малою Радою, нею буде прийнята постанова не згідна з думкою товариша міністра, котрий вніс справу на її розгляд, то питання переноситься.

.....
* Затверджений Гетьманом.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Державний секретар Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 10. – 5 червня. – С.1–2.

№ 48

Тимчасова постанова про зміну законів про міліцію та утворення Державної варти

18.05.1918 р.

На зміну і доповнення постанов б. Тимчасового російського уряду про утворення міліції від дня 17 квітня 1917 р. і розпорядження б. Центральної Ради Української Народної Республіки, Рада Міністрів Української Держави ухвалила:

1. Існуючу на підставі постанови б. Тимчасового уряду від дня 17 квітня 1917 р. міську і повітову міліцію надалі, до утворення відповідних законів, іменувати державною вартою, передавши її під владу і розпорядження в адміністративному відношенню до губерніальних і повітових старостів.

2. Інспектора міліції надалі іменувати інспектором державної варти, міського і повітового начальника міліції – міським і повітовим начальником державної варти, а їх помічників – помічниками міських і повітових начальників державної варти, участкових начальників міліції – участковими начальниками державної варти, їх помічників – приказними державної варти, старших і молодших міліціонерів – старшими і молодшими державними вартовими.

3. Інспектори державної варти (б. інспектори милиции) призначаються, пересовуються і увільняються міністром внутрішніх справ по представленням губерніальних старост.

4. Міські начальники державної варти (б. начальники городской милиции) призначаються, пересовуються і увільняються безпосередне, а помічники начальника і участкові начальники – по представленнях відповідних начальників державної варти – губерніальними старостами і міськими отаманами по належності.

5. Повітові начальники державної варти призначаються, пересовуються і увільняються губерніальними старостами по представленнях повітових старостів. Помічники повітових начальників та участкові начальники державної варти (б. начальники участков милиции) – повітовими старостами по представленням повітових начальників державної варти.

6. Всі інші урядовці державної варти – приказні державної варти та вартові (старшие милиционеры и милиционеры) призначаються, пересовуються і увільняються

в містах і повітах міськими і повітовими начальниками державної варти по належності.

7. Утримання урядовців державної варти з 1 червня 1918 р. відноситься на кошті Державної скарбниці по кошторису Міністерства внутрішніх справ.

8. Кошти, необхідні на утримання та організацію державної варти надалі до затвердження штатів, віднести на рахунок авансу в 10.000.000 карб., якого було відкрито Міністерству внутрішніх справ згідно постанови Ради Міністрів від 13 травня 1918 р.

Голова Ради Міністрів і міністр справ внутрішніх Ф. Лизогуб

Державний вістник. – 1918. – № 10. – 5 червня. – С.1.

№ 49

Обіжник Міністерства праці щодо з'ясування матеріальних втрат, яких зазнали професійні робітничі організації через українсько-російську війну

18.05.1918 р.

Комісарам Міністерства праці, фабричним інспекторам, професійним спілкам, біржам праці, заводським комітетам і т. п.

Міністерство закордонних справ в своєму відношенні за № 1882 від 20 квітня ц. р. запропонувало міністерству праці збирати, в межах компетенції цього міністерства, відомости про матеріальні збитки, заподіяні війною України з Росією в біжучому році.

З огляду на це міністерство праці прохає Вас вжити всіх заходів, аби найповніше вияснити ті матеріальні втрати, що в звязку з навалою на Україну російського совітського війська понесли професійні робітничі організації (біржі праці, заводські комітети і т. п.).

Акти про втрати завіряються повітовими старостами або повітовою міліцією і пересилаються до Міністерства праці.

Керуючий справами Міністерства праці Д. Полупанов

Державний вістник. – 1918. – № 6. – 26 травня. – С.3.

№ 50

Закон про випуск знаків Державної скарбниці на суму 500 млн. карб.

20.05.1918 р.

§ 1. Знаки Державної скарбниці забезпечуються всіма державними прибутками і всім майном Української Держави.

§ 2. Вартість цих знаків визначається міністром фінансів.

§ 3. Форма цих знаків затверджується міністром фінансів.

§ 4. Знаки повинні бути погашені не пізніш 1 березня 1919 р.

§ 5. Знаки ходять нарівні з державними кредитними білетами і обов'язкові по всіх оплатах і рахунках як державних, так і приватних.

§ 6. Міна і розмін цих знаків на ходячі на Україні кредитні білети, як кредитних білетів на згадані знаки переводиться без перешкоди і без усякого відплачування та доплати.

§ 7. Знаки Державної скарбниці мають платежну силу до 1 березня 1924 р. По скінченню згаданого 5-річного терміну знаки, які не будуть представлені до зміни, вважаються недійсними.

§ 8. Фальшування знаків карається законом як фальшування кредитних білетів.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 10. – 5 червня. – С.2.

№ 51

**Постанова Ради Міністрів про повноваження міністра шляхів
в справі адміністративного законодавства**

20.05.1918 р.

Рада Міністрів ухвалила уповноважити міністра шляхів:

1. Видавати, одмінити, замінити та доповнювати всі постанови, які торкаються видання і переведення в життя загального статуту залізниць, нових тарифів, правил і умов перевозу пасажирів, багажу і грузів, побільшення додаткових зборів, установляти тарифні протяги поміж станціями, також одмінити, замінити і продовжувати строк дійсності тарифів, правил і умов перевозу і тарифних протягів, дійсних на залізних дорогах.

2. Постанови, розпорядження і пояснення міністра шляхів по зазначеним питанням мають обов'язкову силу закону.

3. Ті постанови міністра шляхів, котрі по змісту своєму будуть торкатися власне законодавчої сфери, повинні бути подані на затвердження Ради Міністрів.

З первотвором згідно:

За в.о. державного секретаря В.Романов

Державний вістник. – 1918. – № 7. – 29 травня. – С.1.

№ 52

Обіжник Міністерства внутрішніх справ щодо гербового збору

23.05.1918 р.

Департаментам Міністерства внутрішніх справ.

Оповідіаю, що всі акти, документи, прохання й інші папери, які оплачувались гербовим збором, згідно з «Гербовим уставом» бувшої російської держави, й надалі в межах Української Держави повинні оплачуватись на підставі того ж уставу.

Позаяк і до цього часу до міністерства надходять папери без оплати гербовим збором, повідомляю, що цим потверджуються обіжник Міністерства внутрішніх справ, надрукований в «Вістнику Ради Народних Міністрів» Укр. Нар. Респ. від 27 березня 1918 р. ч. 13, а також підкреслюється, що департаменти повинні стежити, аби вищезазначений обіжник виконувався, як самими департаментами, так і підлеглими їм інституціями.

Надалі папери, які будуть надіслані без належної оплати гербовим збором, мною будуть залишатися без розгляду.

За міністра внутрішніх справ [О.] Вишневський
Директор канцелярії Н. Понятенко

Державний вістник. – 1918. – № 6. – 26 травня. – С.1.

№ 53

Наказ Міністерства шляхів про збір інформації щодо збитків, заподіяних більшовиками на залізницях України

23.05.1918 р.

Всім начальникам залізниць і керуючим приватними залізницями.

При Міністерстві закордонних справ закладено комісію за для з'ясування в найближчим часі збитків, заподіяних Українській Державі війною з Росією. Кількість збитків встановлятиметься осібно по кожному міністерству. Тому пропоную шляховим інституціям негайно взятись за з'ясування, окремо по кожній службі, кількості шкоди, наробленої їм під час війни, і звідомлення про це надсилати до Міністерства шляхів по фінансовому департаменті.

Звідомлення повинні бути докладні і містити в собі відомості про всі заподіяні збитки, а саме: перше – від руйнації будівель, залізниці, мостів, тощо; друге – від грабіжництва майна і грошей; третє – про несплачені російським урядом аванси, що видані по замовлених в Росії матеріалах та борги по перевозках і взагалі всяких експлуатаційних поррахунках; четверте – про пенсійні і другі капітали, що належать залізницям України і їх служачим і що переховуються в російських шляхових установах.

Міністр шляхів Бутенко

Державний вістник. – 1918. – № 17. – 20 червня. – С.3.

№ 54

Закон про тимчасове розповсюдження української державної влади

25.05.1918 р.

Рада Міністрів Української Держави 25 травня 1918 р. постановила:

1. У разі прилучення до Української Держави по стратегічних або інших причинах нових територій, на них негайно тимчасово розповсюджується чинність української державної влади і всіх законів і постанов її.

2. Міністру справ судових тимчасово доручається негайно власною владою: а) прилучати до округи найближчого окружного суду Української Держави ті із вищезазначених територій (арт. 1), де фактично не існують окружні суди бувшої Російської держави; коли ж на якій-небудь території існує окружний суд бувшої Російської

держави, то залучити його до українських судових установ, прилучити до округи найближчої Судової палати чи Апеляційного суду Української Держави і відновляти його діяльність, і б) відновляти на цих територіях діяльність прокурорської, слідчої і місцевого суду влади.

3. Вибори мирових суддів, членів мирового суду, кандидатів до них і председателів з'їзду, яких створено на вищезгаданих територіях на підставі постанови Тимчасового уряду від 4 травня 1917 р. (Зіб. уз. 1917 р., ст. 577) касуються, і чинність зазначеної постанови на цих територіях припиняється.

4. Міністру справ судових тимчасово доручається негайно власною владою призначити на зазначених територіях мирових суддів і председателів з'їзду на строк до 1 січня 1922 р. з числа осіб, які відповідають умовам арт. 40 (3)-40 (7) Уст. суд. уст. («Учр. суд. уст.»).

5. Про заходи, що буде вжито згідно з арт. 2 та 4 цієї постанови, міністр справ судових подає до відома Ради Міністрів і одночасно прохає асигнування потрібних кредитів.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра судових справ [С.] Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 8. – 31 травня. – С. 2.

№ 55

Закон про тимчасове встановлення судової влади на території Кобринського, Пружанського, Берестейського і Більського повітів Гродненської губернії, Пінського повіту Мінської губернії, Ковельського та Володимиро-Волинського повітів Волинської губернії³⁷

25.05.1918 р.

Рада Міністрів Української Держави 25 травня 1918 р. постановила:

1. Території Кобринського, Пружанського, Берестейського і Більського повітів Гродненської губернії та Пінського повіту Мінської губернії в тих частинах, які ввійшли в границі Української Держави згідно за мирним договором Укр. Народ. Республ. з державами Почвірного союзу від 9 лютого 1918 р., прилучаються до округи Луцького окружного суду.

2. В складі Луцького окружного суду з 1 червня 1918 р. установаються нові посади: а) товариша председателя – дві, б) члена суду – чотири, в) товариша прокурора – п'ять, г) секретарів суду – дві, і д) помічника секретаря – чотири.

3. До повернення на місце, в зв'язку з відновленням комунікації, евакуйованого персонального складу Луцького окружного суду, міністр справ судових доручає одному з товаришів председателя цього суду виконання обов'язків председателя цього суду і загальне зібрання місцевих членів є правомічне для вирішення всіх справ, які вирішуються загальними зборами відділів окружного суду.

4. Чинність постанови Тимчасового російського уряду від 4 травня 1917 р. (Собр. Узак. 1917 р., ст. 577) на території Ковельського і Володимир-Волинського повітів Волинської губернії та Пінського повіту Мінської губернії припиняється.

5. Мирові судді і председатели з'їздів в українських частинах Кобринського, Пружанського, Берестейського, Більського повітів Гродненської губернії та Пінського повіту Мінської губернії призначаються міністром справ судових на строк до 1 січня 1922 р. з числа осіб, які відповідають умовам, зазначеним в арт. 40 (3) – 40 (7) – Учр. Суд. Уст.

6. Кількість участкових і додаткових мирових суддів по кожному з цих повітів предоставляється встановити міністру справ судових.

7. Всі видатки, потрібні для переведення цієї постанови в життя, відпускаються з коштів української Державної скарбниці щорічно на загальних основах, а на 1918 р. – по представленню міністром справ судових окремого обрахунку.

8. Термін переведення цієї постанови в життя, але не пізніш 1 липня 1918 р., доручається встановити міністру справ судових.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра судових справ [С.] Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 8. – 31 травня. – С.2.

№ 56

Закон про відкриття кредиту для виконання договорів з Центральними державами³⁸

25.05.1918 р.

В порядку закону про видачу Міністерству продовольчих справ оборотних коштів відпустити на заготовку в травні місяці хліба, худоби, яєць, продуктів садівництва і городи і мішків для вивозу до Центральних держав 230.025.000 карб. (двісті тридцять мільйон. двадцять п'ять тис. карб.), забезпечивши зазначений кредит зобов'язанням Державної скарбниці, депоніруємим в Державному банку.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр продовольчих справ Ю. Соколовський

Державний вістник. – 1918. – № 10. – 5 червня. – С. 2.

№ 57

Тимчасовий закон про порядок оголошення законів Української Держави

27.05.1918 р.

Наперед до реформи Генерального суду і утворення при Генеральному суді спеціального часопису для оповіщення законів, оповіщення законів тимчасово доручається Державній канцелярії через «Державний вістник».

Міністр судових справ М. Чубинський
Державний секретар Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 8. – 31 травня. – С. 1.

№ 58

Закон про право на врожай 1918 р. на території Української Держави

27.05.1918 р.

1. Право на врожай озимини, посіяної в осени 1917 р. землевласниками, належить власникам цих земель. Право на врожай озимини на землях, які здані в осени 1917 р. власниками земель в аренду, належать особам, що взяли ці землі в аренду, при умові виконання умов аренди арендатором.

2. Право на врожай ярини, засіяної весною 1918 р. відповідно наказу генерал-фельдмаршала Ейхгорна від 6 квітня 1918 р.³⁹, належить особам, що засіяли ці землі. За це названі особи зобов'язані:

- а) повернути власникам землі, а коли земля була в аренді – арендаторам, всі господарські витрати, які власниками, чи арендаторами були зроблені на цих землях після жнив 1917 р.,
- б) виплатити державні та земські податки та повинності, які належать до платні з занятої землі на 1918 р.,

в) крім того, виплатити за користування зайнятими землями власникам чи арендаторам цих земель відповідно врожаю, але не більш 1/3 частини середньої річної арендної платні за роки 1913-1917 за однорідні землі в відповідній місцевості,

г) платежі, зазначені в п. п. а) та в) можуть бути вчинені цілком чи частково натурою із урожаю.

3. Ниви, приготовані власниками чи арендаторами під засів буряків, але засіяні другими особами так зле, що нема надії на задовольняючий урожай, належать негайній передачі власникам чи арендаторам по належності при умові видачі посліднім зобов'язань пересіву цих нив буряками не пізніше 9 червня.

4. Врожай з нив, оброблених та засіяних під керуванням призначених земельними комітетами управителів, реманентом та насінням, що належали до власників чи арендаторів і за рахунок послідніх найнятими робітниками, належить власникам чи арендаторам по належності.

5. Спірні питання, які можуть виникнути між власниками та арендаторами з одного боку і тими особами, що запахали землю з другого боку з приводу п.п.2 а), 2 в), 3 та 4 цього закону, коли питання ці не будуть вирішені взаємною згодою сторін, належить до рішення осібних комісій, які складаються із голови, який призначається міністром земельних справ на кожний мировий участок, а при недостатчі служачих Міністерства земельних справ по згоді міністрів земельних справ та справ судових з числа служачих судового відомства і двох членів, із яких один обирається місцевою організацією землеуласників, а другий сходами сільських громад, для оборони інтересів осіб, що зробили засів. Призначення голов та вибори членів комісії повинно бути переведено негайно.

6. Закон цей перевести в життя по телеграфу.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр земельних справ В. Колокольцев

Державний вістник. – 1918. – № 8. – 31 травня. – С. 1.

№ 59

Закон про випуск білетів Державної скарбниці

27.05.1918 р.

Рада Міністрів від 12 травня 1918 р. постановила:

За для збільшення кількості платіжних знаків і зміцнення засобів Державної скарбниці, Українська Держава випускає до обороту в міру потреби і в строки призначені

Радою Міністрів до 20 серій білетів Державної скарбниці під №№ од 1 до 20 по 25.000.000 карб. (по 50.000.000 гривень) на чотирирічний строк з призначенням щорічного прибутку по цих білетах в 3,6 % або по 1 шагу на день зі 100 гривень.

Зазначені білети випустити на підставі нижчезазначених правил:

1. Серії білетів Державної скарбниці під №№ 1–20 в 50.000.000 гривень кожна серія випускаються на чотирирічний строк.

2. Вартість цих білетів визначається в 50, 100, 200 й 1000 гривень, а розмір щорічного прибутку в 3,6%. Прибуток виплачується по півріччях 2 січня та 1 липня. Течія відсотків по білетах починається з 1 січня 1918 р.

3. Прибуток від цих білетів Державної скарбниці не підлягає податкові з прибутків од грошових капіталів.

4. Форма білетів затверджується міністром фінансів.

5. Погашення білетів переводиться по скінченню 4 років од часу випуску.

6. Виплата капіталу по білетах і %% по купонах переводиться як настане для цього строк у всіх скарбницях, в конторах і відділах Державного банку та державних ощадних касах.

7. Білети Державної скарбниці сприймаються для всіх платіжів Державній скарбниці, Державному банкові, державним ощадним касама, всім урядовим установам, а також в заставу по казенних підрядах та поставках і всіх взагалі зобов'язаннях з казною – по номінальній ціні з надбавкою %% по біжучому купонові.

8. При платіжах білетами скарбниці – Державній скарбниці, Державному банкові, державним ощадним касама і всім урядовим установам відсотки по купонах біжучих нараховуються по день платіжа; на такій же підставі переводяться і залічення при продажі білетів Державним банком, скарбницями та державними ощадними касама, приватним особам та казенним інституціям, а ці останні по взаємних обрахунках роблять залічення тим же порядком.

Примітка: Спосіб розрахунку поміж Державним банком, Державною скарбницею і державними ощадними касама по білетах, прийнятих Державним банком встановлюється міністром фінансів.

9. До платіжа в скарбницях, інституціях Державного банку і в державних ощадних касах білети приймаються тоді тільки, коли вони мають при собі всі купони, строки оплати котрих ще не настали, і коли платіжна сума не менш від суми білета вкупі з нарослими відсотками.

10. Білети мають платіжну силу протягом 10 років після скінчення чотирирічного строку на котрий вони випущені, а купони цих білетів – протягом 10 років од дня, призначеного для їх оплати. По скінченню ж зазначених 10 річних строків не подані до виплати білети й купони вважаються недійсними.

11. Власникам білетів надається право одержувати виплату капіталу й відсотків гривнями (2 гривни – 1 карбованець) або рублями (1руб. – 1 карбованець).

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – №89. – 31 травня. – С. 2.

№ 60

Наказ міністра шляхів про заснування курсів українознавства на залізницях

29.05.1918 р.

Посилаючись на телеграму мою від 17 травня число 3290 про наведення діловодства на державній українській мові, прохаю негайно відкрити на державні кошти курси української мови. Організація таких курсів на кожній залізниці доручається комісаром відповідальній особі, членові культурно-просвітньої української організації, який улаштує курси, додержуючись такого, ухваленого Міністерством освіти, порядку:

При лекційному способі навчання численність аудиторії може бути не більше як 60 слухачів.

На малих станціях, де співробітників, менш як 60, курси не відкриваються, а з таких станцій, такі співробітники як: начальники станцій і їх помічники, канцеляристи, вісовщики, телеграфісти й інші, яким необхідно знати українську мову, їздять слухати лекції на сусідні великі станції. Вважаючи на те, що співробітники працюють в декілька змін, треба їх розподілити так, аби вони всі мали змогу прослухати курси.

За програм ухвалена граматика [Г.]Шерстюка⁴⁰, яка проходиться в 45 годин. Можна користуватись і граматиною [І. І.]Огієнка⁴¹ або [О.]Курило⁴².

Організатор курсів, користуючись допомогою культурно-просвітніх організацій, повинен підшукувати відповідних лекторів за платню 6 карб. у годину, і в крайньому випадкові, де лекторів бракує, звертатись в культурно-просвітний відділ міністерства.

Культурно-просвітні організації управлїнй і великих міст дбають про те, щоб допомогти організаторові курсів в справі постачання лекторів і на колію, тому організатор повинен завести по цьому питанню самі тісні зносини майже й по телеграфу зі всіми українськими організаціями окремих залізниць.

Культурно-просвітні організації доглядають за порядком відчиту лекцій лекторами і видають їм посвідчення, скільки вони відчитали лекцій.

Начальники залізниць і округи водяних та шосейних шляхів виплачують лекторам платню за навчання мови по посвідченнях культурно-просвітніх організацій, беручи гроші для цієї справи з кошторису (сметы) 42.

Примітка: Телеграма від 25/4 число 5932, касується. Програма курсів буде надіслано управлінням для доручення культурно-просвітним організаціям і організаціям курсів.

Міністр шляхів [Б.]Бутенко

Державний вістник. – 1918. – № 18. – 22 червня. – С. 3.

№ 61

Закон про урочисту обітницю урядовців і суддів та присягу військових на вірність Українській Державі

30.05.1918 р.

1. Урядовці, що на державній службі цивільних відомств Української Держави, а також ті особи, що знов мають вступити на цю службу, повинні дати таку обітницю на вірність Українській Державі:

«Урочисто обіцяю вірно служити Державі Українській, визнавати її державну владу, виконувати її закони і всіма силами охороняти її інтереси й добробут».

2. Коли особи, що зазначено в 1-му артикулі цієї постанови, відмовляються від урочистої обітниці, то їх не приймається на службу, а ті, що вже мають на службі, звільнюються від неї.

3. Судді цивільного відомства Української Держави, а також особи, що мають бути настановлені на судові посади, замість зазначеної в 1-му артикулі цієї постанови, дають таку обітницю:

«Урочисто обіцяю додержувати вірності Державі Українській, твердо виконувати її закони, чинити справедливий суд, як совість мені каже, і завжди поводитись відповідно з гідністю свого стану».

4. Військові Української Держави, а також ті, що знов мають вступити на військову службу, повинні дати присягу чином, зазначеним в законі. Військові християнської віри дають присягу такого змісту:

«Я, нижчепідписаний, обіцяю і клянусь Всесильним Богом перед Святою Євангелією, втім, що бажаю служити Українській Державі і Ясновельможному пану Гетьману, як найвищому вождю українських армій і флоту, не дбаючи про життя своє до останньої краплі крові. Ворогам Української Держави у всіх військових випадках хоробрий і міцний буду чинити опір; всьому, що користі державній сприяти може, старатимусь допомогти, та кожному довірену мені по службі таємницю хоронити буду. До

поставленого надо мною начальника, з боку того, що користі служби й Держави торкатиметься, належним чином безумовно слухатися і обов'язки свої по совісті виконувати буду і для своєї користі нічого проти служби й присяги чинити не буду. Від своєї частини і прапору ніколи не відходитиму і у всіх випадках так себе поводити і робити буду, як чесному, вірному, слухняному, хороброму і дотепному (старшині чи козаку) належить. В цих справах нехай допоможе мені Господь Бог Всесильний. На кінці цієї своєї присяги цілую Святі Слова та Хрест Спасителя мого. Амінь».

Військові, які не можуть дати присяги, згідно з своєю вірою, а також язичники, дають таку обітницю на вірність військовій службі в Українській Державі:

«Я, нижчепідписаний, обіцяю, що бажаю і повинен вірно й щиро служити Українській Державі і Ясновельможному пану Гетьманові, як найвищому вождю українських армій і флоту, не дбаючи про життя своє до останньої краплі крові. Ворогам Української Держави у всіх військових випадках хоробрий і міцний буду чинити опір; всьому, що користі державній сприяти може, старатимусь допомогти, і кожну довірену мені по службі таємницю хоронити буду. До поставленого надо мною начальника, з боку того, що до користі служби й Держави торкатиметься, належним чином безумовно слухатися і обов'язки свої по совісті виконувати буду і для своєї користі нічого проти служби й обітниці чинити не буду. Від своєї частини і прапору ніколи не відходитиму і у всіх випадках так себе поводити і робити буду, як чесному, вірному, слухняному, хороброму і дотепному (старшині чи козаку) належить».

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр судових справ М. Чубинський

Державний вістник. – 1918. – № 11. – 7 червня. – С. 2.

№ 62

Закон про військову підсудність

30.05.1918 р.

Військовому судові підлягають в порядку звичайної підсудности:

1. Військові за всі злочинства, зазначені в військовому уставі про карі і за ті з зазначених в загальних карних законах службових злочинств, які порушують обов'язки по службі військовій.

Примітка 1: До 1 квітня 1919 р. військові підлягають військовому суду за всі злочинства, що вчинені ними в цьому стані, не виключаючи і тих випадків, коли вони разом з приватними особами брали участь в загальних злочинах.

Примітка 2: Військовими лічаються старшини, підстаршини, козаки та військові урядовці підчас перебування їх на дійсній військовій службі та учейних зборах.

2. Приватні особи за неявку по призові до відбуття військової повинності, до учейних зборів та по мобілізації, а також в тих випадках, коли вони разом з військовими брали участь в виконанні ними службових злочинств по службі військовій.

3. Приватні особи, котрі раніш перебували у війську, крім випадків зазначених в артикулі другому, підлягають військовому судові також і за виконання ними під час перебування на дійсній військовій службі чи на учейних зборах службових злочинств по службі військовій.

Крім того військовому судові підлягають в порядку виняткової підсудности (себто, під час війни чи військового стану:

1. Приватні особи – під час війни в районах фортець та дійових корпусів, а також в місцевостях, що оголошені на військовому стані, за слідуючі злочинства: зраду держави, шпигунство, повстання проти влади, опір владі, напад на військових при виконанні ними службових обов'язків, чи з приводу такого виконання обов'язків, за агітацію, руйнуючу військову силу в усіх відношеннях, за знищення або ґрунтовну шкоду належних до війська збройових, річових, продовольчих і т. і. складів і технічних закладів, телефонів, телеграфів і інших засобів зв'язку, а також усіх будівель та приладів, які відносяться до засобів нападу й охорони, наприклад посланців і т. і., постачання води, пересування військ та військових грузів або до передачі вістей, за вбивство, розбишачтво, грабіж, підпал та зґвалтування жінок.

Примітка: Військові, котрі разом з приватними особами брали участь в виконанні цих злочинів, також підлягають військовому судові.

2. Особи, належачі до війська, за всі злочини, виконані ними під час війни на театрі війни.

Примітка: Належачими до війська лічаються: а) особи цивільної офіції, духовництво всіх вір та інші особи, котрі знаходяться на службі в військових інституціях, а також в організаціях, котрі обслуговують армію і підлягають військовим начальникам, б) старшини закордонних армій, котрі знаходяться при українській армії, коли відносно них не буде видане окреме розпорядження, в) найняті послуговці військових та осіб, зазначених у п.п. а) і б), г) особи, котрі ідуть за військом з дозволу військового начальства, а саме: кореспонденти, поставники, торговельники, робітники, візники, провідники і т. і.

3. Мешканці ворожих країв, захоплених армією під час війни: а) при відсутності в краю загальних судів – за всі злочинства, б) при існуванні загальних судів – за шпигунство, повстання проти встановленого законним шляхом тимчасового уряду та іншої влади, опір владі, напад на військових, агітацію, руйнуючу військову силу у всіх відношеннях, знищення або ґрунтовне поспуття належачих до війська збройових, річових, продовольчих і т. і. складів і технічних закладів, телефонів, телеграфів інших

засобів звязку, а також всіх будівель та приладів, які відносяться до засобів нападу і охорони, наприклад шанців і т. і., освітлення, постачання води, пересування військ та військових грузів або до передачі вістей, а також за всі ті категорії злочинств, котрі будуть передані до військової підсудности згідно з окремим розпорядженням командуючого армією.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр військових справ, отаман [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 11. – 7 червня. – С. 2.

№ 63

Наказ міністерства шляхів про створення слідчих комісій з розслідування справ службовців, звільнених за підозрою в участі у більшовицькому повстанні

31.05.1918 р.

Всім начальникам доріг, головним комісарам, культурно-просвітн. українським організаціям.

Після більшовицького повстання⁴³ було увільнено декілька служачих за активну участь у цьому повстанню. Діла по увільненню були доручені слідчій комісії при Міністерстві шляхів. Зважаючи на збільшення кількості таких діл, а також на необхідність поставити справу ближче до життя і тим дати можливість розв'язувати питання як найшвидче і найсправедливіше, доручено головним комісарам утворити на місцях слідчі комісії, які складаються: з представника адміністрації і представника від культурно-просвітньої української організації на чолі з місцевим комісаром. Цим комісіям територіально передаються негайно діла слідчої комісії. До утворення інструкції для комісій належить користуватись інструкціями для комісарів.

Слідчий матеріал по всіх ділах поступає до міністерства, де і санкціонується.

Міністр шляхів [Б.] Бутенко

Державний вістник. – № 17. – 1918. – 20 червня. – С. 3.

№ 64

Закон про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради Міністрів, розгляд і затвердження у Раді та про форми і порядок оголошення законів

2.06.1918 р.

1. Законопроекти розробляються у відповідних міністерствах чи у Державній канцелярії та вносяться до Ради Міністрів через цю канцелярію за підписом міністра і посвідченням директора департаменту.

2. Законопроекти надсилаються до Державної канцелярії в 20 примірниках; кожному членові Ради Міністрів Державна канцелярія надсилає один примірник для ознайомлення не пізніш як через день після одержання законопроекту в канцелярії.

Увага: до от. 1 та 2. У строчних випадках, за згодою Ради Міністрів, яка висловлюється на самому засіданні Ради, законопроекти можуть бути внесені на розгляд Ради Міністрів безпосередньо відповідним міністром.

3. Державний секретар разом з внесенням на розгляд Ради Міністрів надісланих до Державної канцелярії законопроектів може прикладати до них свої уваги в письмовій формі.

4. При розгляді законопроектів у Раді Міністрів постанови останньої виносяться більшістю голосів членів Ради; при рівності голосів голос Голови дає перевагу.

5. Законопроекти, які знаходяться в зв'язку з асигнуваннями коштів з Державної скарбниці, розглядаються Радою Міністрів не інакше як по заключенню міністра фінансів.

6. Кожному засіданню Ради Міністрів ведеться журнал.

7. Проекти журналів надаються всім членам Ради Міністрів, які брали участь у відповідному засіданні Ради, і коли через 24 години після цього не наступить ні від кого з членів Ради протесту, журнал підписується членами Ради Міністрів.

8. Про ухвалу Радою Міністрів законопроектів і про всі зміни їх, які Рада Міністрів зробить, записується в журнал Ради Міністрів, котрий підписується всіма членами Ради, що брали участь в засіданні.

9. Відповідно журналові Ради Міністрів Державна канцелярія складає останній текст закону, котрий підписує Голова Ради Міністрів і той міністр, яким законопроект було внесено на розгляд Ради.

10. Підписані в зазначеному п. ст. 8 порядку законопроекти представляються державним секретарем на затвердження Гетьманові.

11. Затвердження Гетьманом закону, якого ухвалено вже Радою Міністрів, переводиться власноручним надписом Гетьмана зверху законопроекту таких слів: „Затверджую (ім'я та прізвище)». Власноручно Гетьман помічає також час і місце затвердження.

12. Після письмовного затвердження Гетьмана слідує посвідчення державного секретаря в такому виразі: «Посвідчив: державний секретар (ім'я та прізвище)». Усі ці слова пишуться державним секретарем.

13. З часу затвердження Гетьманом законопроектів вони стають законами і надсилаються Державною канцелярією за для оголошення до Генерального Суду.

Увага: На підставі закону 27 травня 1918 р. тимчасово, до часу реформи Генерального Суду та утворення при ньому часопису для оголошення законів, останні оголошуються в «Державному вістнику» розпорядженням Державної канцелярії.

14. Закони оголошуються в тій формі, як їх затверджено Гетьманом; але в іменуванні закону помічається, що його ухвалено Радою Міністрів.

15. Закон Центральної Ради від 17 листопада 1917 р. про тимчасовий порядок розпублікування законів касується.

16. Закони, які вже ухвалені Радою Міністрів і затверджені Гетьманом, але-ж які досі ще не оголошені, оголосити в формі, зазначеній в цьому законі.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 12. – 9 червня. – С. 1.

№ 65

Закон про асигнування Міністерству освіти 2.184.790 карб. на курси українознавства для вчителів⁴⁴

2.06.1918 р.

Асигнувати Міністерству освіти на курси українознавства для вчителів на Україні влітку 1918 р. два мільйони сто вісімдесят чотири тис. сімсот дев'яносто карб.

В. об. Голови Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр народної освіти М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 12. – 9 червня. – С. 2.

№ 66

Наказ міністра продовольчих справ про постачання хліба до Києва

3.06.1918 р.

В метах забезпечення постачання м. Києва хлібом і правильного розділення хлібних продуктів між населенням, – на підставі закону 24 серпня 1917 р., – призначається тимчасово уповноважений міністра продовольчих справ для керівництва діяльністю всіх продовольчих органів м. Києва відносно постачання хлібом і розподілу його між населенням.

Існуюча в м. Києві міська продовольча управа, – надалі до видання закону про передачу справи постачання харчуванням і річами першої необхідності міським і земським самоврядуванням, – зостається з безпосередньою підлежністю її діяльності в частині постачання хлібом і розподілення хлібних продуктів – уповноваженому Міністерства продовольчих справ.

Вкупі з тим улаштовується при Київському міському отаманові (градоначальникові), під його головуванням, або, в випадкові його відсутності, під головуванням вищезгаданого уповноваженого дорадча колегія для обміркування вносимих уповноваженим на її розгляд питань, звязаних з харчуванням населення м. Києва.

В склад дорадчої колегії, крім голови і уповноваженого міністра продовольчих справ, входять по одному представникові від: Київської міської управи, міської Продовольчої Управи, Центрального домового комітету, Державного хлібного бюро і Міністерства продовольчих справ.

На засідання дорадчої колегії запрошується німецький комендант м. Києва.

Дорадча колегія скликається по мірі потреби уповноваженим міністра продовольчих справ по згоді з Київським міським отаманом (градоначальником).

Міністр продовольчих справ Юр. Соколовський

Державний вістник. – 1918. – № 13. – 11 червня. – С.5.

№ 67

**Наказ про правила вивозу за кордони Української Держави
різних товарів та продуктів**

3.06.1918 р.

На підставі ст. 7 Мирного договору, заключеного між Україною та Почвірним союзом 9 лютого цього року та господарської умови, складеної 23 квітня цього року між Українською Народною Республікою з одного боку та Німеччиною і Австро-Угорщиною з другого, комісарам Міністерства торгу і промисловості при митницях, а також всім урядовим особам та інституціям, до яких це відноситься, чи має відноситись, наказується пильно стежити, щоб при вивозі за кордон Української Народної Республіки виконувались слідуєчі правила:

1. На вивіз цукру, спирту та вугілля мусять на митницях пред'являтися документи, які б свідчили, що ці товари погружені по розпорядженню чи з дозволу відповідних інституцій, які порядкують монополією зазначених товарів, це б то: для цукру – органів Міністерства продовольчих справ, для спирту – акцизного відомства, для вугілля – департамент палива Міністерства торгу і промисловості чи його органів.

2. Для вивозу збіжжя на митниці мусять бути пред'явлені документи, які б свідчили, що збіжжя відправлено по розпорядженню чи з дозволу Державного хлібного бюро при Міністерстві продовольчих справ або його місцевих органів.

3. Для вивозу яєць такі ж самі документи, як і в п. 2-м мусять бути від Міністерства продовольчих справ.

4. Для вивозу худоби. свиней, сала, та м'яса такі ж самі документи, як і в п. 2-м від Міністерства продовольчих справ або його місцевих органів.

5. Для вивозу руди залізної та марганцевої тимчасово, до утворення експортного союзу по вивозу цих руд, мусить бути дозвіл від Державної палати торгу при Міністерстві торгу і промисловості чи зазначених палатою уповноважених в рудничних районах.

6. Шмаття, залізні зломки, лісові матеріали, картопля, овочі, сухі овочі, квашена капуста та цибуля вивозяться без окремого кожен раз дозволу, але, позаяк зазначені лиш в певній кількості, то їм треба провадити пильну реєстрацію на окремих бланках і справоздання про вивезену кількість негайно надсилати в 2-х примірниках в митно-тарифно-трактатний департамент Міністерства торгу і промисловості.

7. Всі взагалі волокнисті товари в сировім, напівготовім та готовім вигляді, з осібна мішки, брезенти і мануфактура всяка, за винятком шмаття, галантерея, риж, всі колоніальні товари, мед, патока рафінадна і кормова (меляса), масло рослинне всяке, всілякі смазочні масла, коротка льняна солома, шкіри в сировому і обробленому вигляді та всі вироби, з них, гума в сировому та обробленому вигляді, а також гумові вироби, метали: золото, срібло, платина, мідь, цинк, олово, свинець, кадмій, кобальт, живе срібло, алюміній, нікель та вісмут в натурі, виробах та зломках, а також коні, до вивозу заборонені.

Міністерство торгу і промисловості лиш в окремих випадках дає дозвіл на вивіз зазначених товарів.

8. Всі останні товари, які в попередніх пунктах не зазначені, мають вивозитись вільно, після реєстрації на кордоні, доки відносно кожного з них не буде видано українським урядом іншого розпорядження.

9. Правила щодо провозу товарів на Україну з Німеччини та Австро-Угорщини будуть видані окремо.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр торгу і промисловості С. Гутник

Державний вістник. – 1918. – № 17. – 20 червня. – С. 3.

№ 68

Обіжник Міністерства внутрішніх справ представникам державної влади в губерніях та повітах щодо боротьби з бандитизмом

6.06.1918 р.

До п. п. губерніальних старостів та міських отаманів.

З відомостей, які надходять до Міністерства внутрішніх справ виявляється, що, не дивлячись на всі вжиті заходи, в межах України продовжують свої події злочинні банди, грабуючи та наводячи паніку на мирних людей.

Для досягнення більш корисних результатів у боротьбі з вищезгаданою злочинністю та знищення смуту вважається бажаним якнайбільше з'єднання діяльності представників влади по губерніях та повітах в справі захоплення злочинних банд.

Для цього гадаю необхідним постійні і безпреміні зносини губерніальних і повітових старостів та градоначальників з приводу оперуючих в даній місцевості злочинних банд за для захоплення їх, а також взаємне повідомлення представників влади та притягнених до цієї справи австрійських та німецьких військ.

Повідомляючи про це для безумовного виконання, прохаю п. п. губерніальних старостів надати по цій справі п. п. повітовим старостам відповідні вказівки.

За міністра внутрішніх справ М. Воронович

Державний вістник. – 1918. – № 23. – 18 липня. – С. 3.

№ 69

Урядове повідомлення про вибухи на військових складах у Києві

7.06.1918 р.

6 червня 1918 р. в 10 годин 10 хвилин ранку з боку Звіринця, де містяться склади вибухових річей та військового знаряддя, розлігся вибух великої сили.

Можливо, що причиною перших вибухів було самозагорання ракет в піротехнічних майстернях.

Незабаром від детонації пішов цілий ряд дальших вибухів на сусідніх складах.

Від літання знарядів та уламків, які горіли, почались пожежі.

Негайно на місце вибуху прибули всі власті.

Небезпечний район оточено військовими частинами та державною вартою; вжито всіх заходів, щоб не допустити грабіжів та мародерства.

Негайна поміч та санітарні частини енергійно працюють; викликано всі пожежні частини.

Місце пожежі одвідав разом з Головою Ради Міністрів пан Гетьман і особисто давав вказівки.

Лихими людьми ширяться всякі неправдиві чутки, які можуть викликати неспокій серед мирної людності.

Оповідчається:

- 1) Небезпеки від ширяння задушливих газів немає і чутки про це цілком безпідставні;
- 2) Прокурором Судової палати дано наказ негайно розпочати попереднє слідство;
- 3) Вжито всіх заходів до охорони громадянського порядку та безпеки і спроби порушити їх будуть спинені всіма способами, які є в руках уряду;
- 4) Пан Гетьман запропонував Раді Міністрів асигнувати 500.000 карб. на першу допомогу тим, хто постраждав.

№ 70

Обіжник-телеграма Міністерства внутрішніх справ щодо ставлення органів державної адміністрації до земського та міського самоврядування

7.06.1918 р.

Губерніальним старостам.

Згідно з відомостями, що надходять до Міністерства внутрішніх справ, деякі губерніальні та повітові старости приймають надзвичайні заходи відносно земських та міських самоврядувань включно до розпуску земських зібрань, міських дум та їх виконавчих органів. а також арештів їх, при чому роблять це на підставі військового стану, вважаючи його неодмінним або навіть вводять його з власної ініціативи без затвердження центрального уряду. Визнаючи необхідним брати енергійні заходи відносно окремих осіб, порушуючих державний спокій, громадську безпеку, слід однак мати на увазі, що самоврядування виконують серйозні державні завдання і несуть відповідальні обов'язки по місцевому господарству, а через це треба до них мати відносини по змозі обережні, з огляду на що пропоную брати супроти самоврядувань, як таких, рішучі заходи що до розпуску земських міських дум та їх виконавчих інституцій лише в виключних випадках, сповіщаючи мені в подробицях висновки, на підставі котрих взято заходи і міркування Ваші про це для остаточного вирішення питання що до стану цих самоврядувань.

Міністр внутрішніх справ Ф. Лизогуб

Державний вістник. – 1918. – № 28. – 29 липня. – С. 2.

№ 71

Закон про асигнування Міністерству ісповідань 1.117.600 карб. на проведення Всеукраїнського Православного церковного собору

7.06.1918 р.

Відкрити в розпорядження міністра ісповідань кредит з коштів Державної скарбниці в сумі один мільйон сто сімнадцять тис. шістьсот (1.117.600) карб. на утримання членів Всеукраїнського Православного церковного собору та інші видатки цього собору.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр ісповідань В. Зіньковський

Державний вістник. – 1918. – № 14. – 13 червня. – С.2.

№ 72

**Постанова про асигнування 500.000 карб. на допомогу постраждалим
від вибуху артилерійських складів в Києві**

8.06.1919 р.

Асигнувати 500.000 (п'ятьсот тисяч) карбованців в розпорядження Голови Ради Міністрів по кошторису загальної канцелярії Міністерства внутрішніх справ на наведення негайної допомоги мешканцям м. Києва, які потерпіли від порушення гарматних складів на Печерську 6 цього червня.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 14. – 13 червня. – С. 2.

№ 73

**Статут тимчасових ревізійних комісій
з перевірки діяльності органів місцевого самоврядування***

8.06.1918 р.

І. За для обрєвізування діяльності органів місцевого самоврядування на Україні, обраних на підставі закону бувшого Тимчасового російського уряду від 21 травня 1917 р., встановити у кожній губернії тимчасові ревізійні губерніяльні комісії.

ІІ. В зазначених комісіях головують губерніяльні старости, а на випадок їх відсутності – представник судового відомства.

В склад комісії входять затверджені міністром внутрішніх справ слїдуючі особи: один з податних інспекторів, два громадські діячі, один по земському самоврядуванню,

.....
* Затверджений Гетьманом.

а другий по міському, і представник судового відомства по згоді з Міністерством справ судових.

Ш. Свою діяльність зазначені комісії відкривають з дня одержання губернiальним старостою повідомлення про затвердження міністром внутрішніх справ членів ревізійної комісії.

У. Не пізніше 3-х днів після відчинення своєї діяльності, губернiальні комісії зазначають особистий склад тимчасових повітових підсобних ревізійних комісій, в кількості не більше 5-ти осіб, з обов'язковим внесенням в цю кількість повітового старости, яко голови, і членів: податного інспектора і представника судового відомства, котрий замінює повітового старосту на випадок його відсутності.

У. Члени тимчасових ревізійних комісій, як губернiальні так і повітові, мають право перевірки діяльності всіх урядових осіб, органів самоврядування, шляхом перегляду документів, а також шляхом запиту урядовців самоврядування та приватних осіб.

УІ. Зібрані повітовими комісіями відомості, а також складені ними акти надсилаються за для остаточного зводу та складання висновків до губернiальних комісій, які можуть, шляхом виїзду на місця, у випадках не досить повного обслідування повітовою комісією, зробити доповнюючі обслідування.

Примітка: У випадках, коли при переведенню ревізії будуть відкриті вчинки злочинного характеру, комісії негайно ухиляють винуватців від справ і доводять про це до відомства губернiального старости та судової влади. Губернiальний староста тимчасово заміщає ухилених здатними особами і негайно доносить про це міністрові внутрішніх справ.

УІІ. Увесь матеріал про переведену ревізію всіх органів самоврядування на губернії, з відповідними висновками губернiальних комісій, губернiальний староста надсилає міністрові внутрішніх справ.

УІІІ. Ревізія всіх органів самоврядування губернії повина бути переведена і матеріали повинні поступити міністрові внутрішніх справ на протязі одного місяця, лічучи з дня одержання губернiальним старостою повідомлення про затвердження надісланих ним кандидатів в члени губернiальної ревізійної комісії.

ІХ. На канцелярські та інші витрати комісій відпускається в розпорядження губернiальних старостів під справоздання на кожну губернію по 10.000 карб. Вияснення призначення цих сум та розподілення між губернiальними та повітовими комісіями надається губернiальним комісіями.

Х. Коли пройде потреба існуванню комісій, міністр внутрішніх справ робить розпорядження про їх розпуск.

ХІ. Закон переводиться в життя телеграфом з цього числа.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

За міністра внутрішніх справ О. Вишневський

№ 74

Інформація про склад та діяльність комітету зі збору пожертв на користь постраждалих від вибуху в Києві 6 червня 1918 р.

Не раніше 11.06.1918 р.

Комітет під опікою Пана Гетьмана по збору пожертвувань на користь потерпілих від вибуху в м. Києві на Звіринці 6 червня 1918 року.

Склад бюро Комітету:

Голова бюро – Голова Ради Міністрів Ф. А. Лизогуб

Товариш голови – був. сенатор Б. Е. Іваницький

Секретар – професор А. А. Пиленко

Скарбник – К. М. Закс

Члени бюро – граф Г. А. Бобринський⁴⁵ граф Д. Ф. Гейден⁴⁶, граф Ф. К. Потоцький, К. М. Закс, був. міський голова І. М. Дьяков

На засіданнях комітету 9 і 11 червня ц. р. ухвалено:

1. Від імені комітету звернутися з пропонуванням увійти в склад комітету до різних установ, організацій та осіб, котрих участь може бути корисною для успішної діяльності комітету.

2. Закликати до участі в комітеті представників міністерств: продовольчих справ, народного здоров'я, фінансів, військового.

3. Закликати до участі в роботі бюро був. міського голову Дьякова, був. сенатора Іваницького, голову «Центродома» Ігнатієва, а також організації Червоного Хреста і Земського союзу.

4. Відкрити біжучі рахунки комітетові в державному і російському по зовнішньому торгу банках, а також увійти в переговори з іншими банками в цій самій справі.

5. Організувати в спішному порядку реєстрацію потерпілих.

6. Позаяк виявилось, що в справі допомоги жертвам Звіринецької катастрофи існують дві організації: 1) Комітет під опікою ясновельможного пана гетьмана і 2) Комітет міського самоврядування, окрема і самостійна діяльність котрих лише ускладняє справу допомоги; ухвалено вжити всіх заходів, аби сполучити обидві організації в одну спільну.

7. Пропонувати всім єпископам м. Києва організувати по церквах «кружечний збор» на користь потерпілих.

8. Звернутися до п. п. губерніяльних та повітових старост з відозвою про розповсюдження збору на цілу Україну.

9. Повідомити населення через всі газети, що пожертвування приймаються в Державному банку, в російському для зовнішнього торгу банку і в штабі пана Гетьмана (Олександрівська, № 3). Крім того:

- 1) Звіринець: в одному з будинків військової шкільної управи.
- 2) Печерськ: будинок головного військового уряду. Нікольська, № 2.
- 3) Велика Васильківська, № 57. Киевский распределительный эвакуационный пункт.

10. На першому засіданні комітету після обговорення денного порядку під головуванням пана Гетьмана відкривається підписка по збору пожертвувань між присутніми, котра дає комітетові 191.000 карб.

* * *

Гетьманський комітет постановив в сучасний мент вести свою працю допомоги в слідуючий спосіб:

Всі прохання в справі негайної допомоги розглядаються Звіринецьким комітетом в присутності представниці Гетьманського комітету – сестри Мейер. Засідання цього комітету (Московська, № 7) відбуваються в кожний понеділок і п'ятницю. Постанови цього комітету передаються негайно на затвердження бюро Гетьманського комітету, якого засідання відбуваються що вівторка й суботи.

Бюро Гетьманського комітету передає негайно гроші потерпівшим через Звіринецький комітет.

На останньому засіданні бюро Гетьманського комітету розглядалися постанови Звіринецького комітету на 30.000 карб.; гроші ці розподілено між 100 родин, причім максимальною підмогою на одну родину було 1.000 карб.

Тому що Звіринецький комітет складається з представників від кожної вулиці Звіринця, то згадана організація праці дає найбільшу гарантію правильного розподілення грошей.

На тому ж засіданні бюро Гетьманського комітету зроблено доклад про щедре пожертвування в сумі 3.000 карб., разом зі співчуваючим листом від болгарського посла п. [І. Д.] Шишманова⁴⁷.

З огляду на це, що Гетьманський комітет прямує до упорядкування питань більше широкої допомоги (як будівля мешкань і т. ін.) в тісному контакті з міським громадським самоврядуванням, то на чергове засідання комітету запрошено міського голову для вироблення спільного плану праці.

На останньому засіданні, на яким був присутнім також і міський голова Є. П. Рябцов⁴⁸, вияснилося, що спільна праця Міського комітету з одного боку і Гетьманського з другого – в сучасний мент – цілком забезпечена.

№ 75

Закон про штати посольств Української Держави

14.06.1918 р.

Ухвалити прикладені до цього штати посольств Української Держави 1-го і 2-го розряду.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Управляючий Міністерством закордонних справ Д. Дорошенко

Штати посольств Української Держави

Посольство 1-го розряду

Назва посади	Число посад	Річна платня		Кляса посад
		одному	всім	
		карб.	карб.	
1. Посол, посланник або уповноважений міністр	1	24.000	24.000	III
2. Радник посольства	1	18.000	18.000	IV
3. Старший секретар посольства	1	15.000	15.000	V
4. Секретар посольства	2	12.000	24.000	VI
5. Бухгалтер	1	9.000	9.000	VII
6. Старший канцелярський урядовець	2	9.000	18.000	VIII
7. Молодший канцел. урядовець	2	6.000	12.000	IX
8. Драгоман	2	9.000	18.000	VII
9. На представництво послові, посланникові або уповноваженому міністрові	-	80.000	80.000	
10. На канцелярські видатки	-	15.000	15.000	
11. На найом помешкання послові, посланникові або уповноваженому міністрові	-	15.000	15.000	
12. На найом помешкання посольству	-	20.000	20.000	
13. На роз'їзди послові, посланникові або уповноваженому міністрові	-	25.000	25.000	
14. На роз'їзди радникові і секретарям	-	3.000	3.000	
15. Ім же і канц. уряд. бухг. і драгоманові на найом помешкання	-	3.000	3.000	
Разом	12	-	332.000	

Штати посольств Української Держави.
Посольство 2-го розряду

Назва посади	Число посад	Річна платня		Кляса посади
		одному	всім	
		карб.	карб.	
1. Міністр-резидент або повірений в справах	1	18.000	18.000	IV
2. Секретар	1	12.000	12.000	VI
3. Драгоман або перекладач	1	9.000	9.000	VII
4. На представництво міністрові-резидентів або повіреному у справах	-	50.000	50.000	
5. На найом помешкання міністрові-резидентів або повіреному в справах	-	10.000	10.000	
6. На найом помешкання місії	-	10.000	10.000	
7. На канцелярські видатки	-	12.000	12.000	
8. На роз`їзди міністрові-резидентів або повіреному в справах	-	10.000	10.000	
9. На роз`їзди секретареві	-	3.000	3.000	
10. Секретареві і драгоманові на найом помешкання	-	3.000	3.000	
	-	3.000	3.000	
Разом	3	-	140.000	

Примітки: 1. Радники посольства, секретарі, драгоmani при призначенні на посаду одержують одноразову допомогу в розмірі 2.000 карб. на виєкіповання.

2. Молодші канцелярські урядовці виконують також обов`язки дипломатичних кур`єрів.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Управляючий Міністерством закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 19. – 26 червня. – С. 2.

№ 76

Постанова про тимчасові штати комісій з обміну полоненими

14.06.1918 р.

В меті прискорення обміну полоненими та державної допомоги полоненим – українським громадянам до повернення їх в рідний край відправити в Германію та Австро-Угорщину по одній військово-санітарній комісії.

Докладені до цього тимчасові штати закордонних військово-санітарних комісій затвердити.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб.

Військовий міністр А. Рогоза.

Тимчасовий штат закордонних військово-санітарних комісій по справах полонених.

Назва посад:	Кількість осіб	Платня на рік кожному в карбованцях		Кляс посад
		старшинам	урядовцям	
Голова комісії, полковник.	1	9.600	9.000	V
Пом. голови, старш. лікар.	1	-	8.400	VII
Молодший лікар	1	-	7.200	VIII
Стар. лікар. помічник	1	-	5.400	X
Молодший лікар. поміч.	2	-	3.600	X
Старш. діловод-перекладач	1	6.000	5.400	VII
Діловодів	2	4.800	4.500	VIII
Друкарниця-перекладчиця	1	-	4.200	-

Примітка 1. На канцелярські видатки і на найом помешкання для комісій відпускається щомісячно 600 карб. На одноразові господарські витрати відпускається 2.000 карб.

Примітка 2. При командировці за кордон старшини одержують одноразову допомогу в висоті 500 карб., а урядовці 300 карб.

Примітка 3. На весь час перебування за кордоном утримання служачих по цьому штату підвищується на 50%.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

За військового міністра, отаман О. Лігнау

№ 77

Статут Державної канцелярії*

14.06.1918 р.

1. Державну канцелярію складають а) Державний секретар з товаришами; б) Юридична рада; в) Департамент законодавчих справ з Термінологічною комісією, архівом та бібліотекою; г) Окремий відділ кодифікації законів; д) Департамент загальних справ; є) Секретаріат Ради Міністрів і ж) Державна друкарня.

І. Про державного секретаря.

2. На чолі Державної канцелярії стоїть державний секретар який призначається наказом Гетьмана.

3. Державний секретар не входить в склад Кабінету Міністрів, але у всіх засіданнях Ради Міністрів він бере постійну участь з правом дорадчого голосу.

Увага: При розгляді в Раді Міністрів проектів законів і урядових розпоряджень, які розроблені Державною канцелярією (п. а ст. 7), державний секретар користується правом рішачого голосу.

4. В поміч державному секретареві призначаються наказом Гетьмана три товариші.

5. Державний секретар користується всіми службовими правами міністра, а товариші його – всіми правами товаришів міністра.

6. При державному секретареві знаходиться відповідний штат урядовців для доручень.

7. На державного секретаря накладається: а) керування розробленням та внесення на розгляд Ради Міністрів проектів основних законів Української Держави, а також таких законопроектів і проектів урядових розпоряджень, котрі по змісту своему не належать до виключної компетенції окремих міністерств; б) посвідчення своїм підписом усіх законів, які ухвалені Радою Міністрів і затверджені Гетьманом, а також усіх постанов, які оголошуються від імені Ради Міністрів; в) внесення на розгляд Ради Міністрів законопроектів, розроблених міністерствами, з своїми приміркуваннями до них; г) представлення Гетьманові на затвердження законопроектів, які ухвалені Радою Міністрів, а також наказів про призначення на посади осіб, що по закону призначаються Гетьманом; д) керівництво кодифікацією законів та виданням зведеного збірника їх; е) розпорядження про оголошення установленим законом порядком законів, наказів Гетьмана та розпоряджень і постанов Ради Міністрів і є) загальне порякування справами Ради Міністрів і ж) загальне порякування справами Ради Міністрів.

.....
* Затверджений Гетьманом.

II. Юридична рада.

8. Юридична рада складається під головуванням державного секретаря, чи одного з його товаришів, по його призначенню, з осіб, освічених в різних галузях права. Директор департаменту законодавчих справ по посаді своїй являється постійним членом Юридичної ради.

9. Члени Юридичної ради запрошуються в склад її державним секретарем і, по одержанню згоди їх, затверджуються на посадах Гетьманом.

10. Члени Юридичної ради постійного утримання від казни на одержують, але ж за кожне засідання Юридичної ради кожному з них видається по 30 карб.

11. На Юридичну раду накладається обміркування біль-менш складних законопроектів, які розроблюються Державною канцелярією, а також других складних юридичних питань, по яких Радою Міністрів буде визнано необхідним одержати заключення Юридичної ради.

12. Юридична рада скликається і питання на розгляд її вносяться по ініціативі державного секретаря.

13. Діловодство Юридичної ради ведення журналів засідань її накладається на департамент законодавчих справ.

III. Департамент законодавчих справ.

14. На Департамент законодавчих справ накладається: а) розроблення по дорученню державного секретаря законопроектів та других актів, які зазначені в п. а ст. 7 цього Статуту; б) розгляд законопроектів, які надходять до Державної канцелярії та доклад по них державному секретареві; в) складання остаточних текстів законів згідно з журналами Ради Міністрів; г) напрям законів для оголошення; д) складання по дорученню державного секретаря різних справок по юридичних питаннях; е) складання справочних законодавчих збірників; ж) діловодство по всіх законодавчих справах Державної канцелярії та Юридичної ради при ній та з) інші справи законодавчого та юридичного характеру, переведення яких державний секретар накладатиме на департамент законодавчих справ.

15. Департамент законодавчих справ складається з директора, двох Віце-директорів, начальників відділів, бібліотекаря, архіваря та других служачих, згідно з штатами.

16. При департаменті законодавчих справ знаходиться термінологічна комісія, яка складається з знавців української мови. На комісію цю накладається розроблення української термінології в сфері державного права та редагування з боку правильності державної мови різних законопроектів і других актів

17. Термінологічна комісія складається під головуванням директора департаменту законодавчих справ з одного постійного і трьох тимчасових членів. Постійний член комісії користується службовими правами начальника відділу департаментів міністерств; тимчасові ж члени, по згоді їх, призначаються наказами державного секретаря і за кожне засідання комісії одержують кожний по 25 карб.

18. При департаменті законодавчих справ знаходиться бібліотека Державної канцелярії та архів її, склад і число служачих у яких установається штатами.

IV. Окремий відділ кодифікації законів.

19. На відділ кодифікації законів накладається: кодифікація законів і складання збірника зведених законів Української Держави.

20. На чолі відділу кодифікації законів стоїть державний секретарь. Відділ складається з чотирьох членів кодифікаторів і відповідної канцелярії, згідно з штатами.

21. Члени кодифікатори користуються службовими правами директорів департаментів.

22. Коли в справі складання збірника зведених законів виникне питання про необхідність зміни існуючого закону з боку змісту його, відділ кодифікації законів складає про те окрему записку, котру державний секретарь докладає Раді Міністрів і, згідно з рішенням її, доручає департаментові законодавчих справ розробити відповідний законопроект.

23. Окремий відділ кодифікації законів знаходиться в постійному зв'язку з департаментом законодавчих справ і директор останнього повинен завжди бути в курсі справ кодифікації законів.

V. Департамент загальних справ.

24. Департамент загальних справ складається з директора, віце-директора, двох начальників відділів і других служачих, згідно з штатами.

25. На департамент загальних справ накладається: а) ведення наказів Гетьмана про призначення на посади осіб, які по закону призначаються Гетьманом і розпорядження про оголошення цих наказів; б) ведення формулярних списків осіб центральних відомств, призначаємих на посади Гетьманом, а також і формулярних списків губерніяльних старост і всіх служачих Державної канцелярії; в) канцелярське переведення інших справ незаконодавчого характеру, які виникають в Раді Міністрів; г) завідування касою та грошовим справозданням Державної канцелярії, а також помешканням її та іншими її господарчими потребами.

VI. Секретаріат Ради Міністрів.

26. Секретаріат Ради Міністрів складається з двох секретарів, двох помічників їх і других служачих, згідно з штатами.

27. Секретарі Ради Міністрів користуються службовими правами директорів департаментів, а помічники їх правами віце-директора.

28. На Секретаріат Ради Міністрів накладається: а) підготовки матеріалів для обговорення справ у Раді Міністрів і в Малій Раді Міністрів; б) складання оповісток справ, які призначені на певний день до розгляду Ради Міністрів і Малої Раді їх; в) ве-

дення журналів засідань Ради Міністрів і Малої Ради їх; г) ведення реєстрів журналів засідань Ради Міністрів і Малої Ради їх, і д) розсилка витягів з журналів Ради Міністрів і Малої Ради Міністрів до відповідних Міністрів для відому їх, чи для виконання.

VII. Державна друкарня.

29. При Державній канцелярії знаходиться державна друкарня, управління якою визначається окремим статутом.

30. Державному секретареві на дається право до розвитку цього Статуту та видати відповідну інструкцію.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 18. – 22 червня. – С. 2.

№ 78

Постанова про асигнування 165.500 карб. Українському Національному театру

14.06.1918 р.

Асигнувати Українському Національному театрові в Троїцькому народному домі з коштів Державної скарбниці 165.500 карб. на поповнення дефіциту та на провадження діяльності театру до 1 вересня 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр народної освіти М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 18. – 22 червня. – С. 1.

№ 79

Положення (Устава) про головноуповноваженого з управління та ліквідації установ та організацій воєнного часу*

14.06.1918 р.

1. Для управління та ліквідації інституцій і організацій військового часу, які одержували суми з військового фонду, як то Земського союзу, Союзу міст (городів), Земгора, господарських інституцій військового відомства тощо, а також майна Центрального військово-промислового комітету, котрі знаходяться на території України – установлюється Головноуповноважений.

Примітка: При сумніві про належність тієї чи іншої організації до числа організацій та інституцій, зазначених в п. 1-м цього закону, сумнів розрішується по докладі Головноуповноваженого Радою Міністрів.

2. Головноуповноважений по справах довіреного йому управління бере участь в засіданнях Ради Міністрів з правом рішачого голосу і являється докладчиком по цих справах.

3. Головноуповноважений користується правами товариша міністра. При Головноуповноваженім пробувають два помічники, котрі користуються правами директорів департаменту.

4. Головноуповноважений є вищий державний орган по управлінню та ліквідації всіх зазначених в п. 1 закону інституцій і організацій і його розпорядження підлягають виконанню всіми особами та інституціями.

5. На Головноуповноваженого накладається: а) головне керування інституціями та організаціями, зазначеними в п. 1 закону, причому Головноуповноважений має право скоротити штати, звільняти і тимчасово усувати з посади всіх служачих і працюючих осіб, незалежно від того по виборах, чи по призначенню служать ці особи; б) ліквідація цих інституцій, при чому Головноуповноваженому надається право одночасно з вивченням належності до цих інституцій і організацій майна, творити і ліквідацію його, маючи на увазі інтереси окремих відомств і громадських інституцій у ліквідуемому майні.

Майно переходить окремим відомствам і інституціям або за дійсний рахунок, або в рахунок кредитів цього відомства.

6. Головноуповноваженому надається право призначати на місцях уповноважених.

7. Головноуповноваженому надається право ревізії і перевірки всієї попередньої діяльності цих інституцій.

8. Головноуповноваженому надається право розпочинати в установленому законом порядку судові переслідування проти всіх урядових та приватних осіб за не-

* В оригіналі документ має назву «Устава». Затверджений Гетьманом.

закономірні відносно цих інституцій і організацій вчинки, накладаючи, одночасно з розпочатком судового переслідування, арешт на рухоме та заборону на нерухоме майно осіб, проти яких вчинено переслідування.

Головноуповноваженому надається право чинити цивільні іски, як у карному процесі, так і самостійні.

9. При Головноуповноваженому пробуває під його головуванням – Рада на заключення якої Головноуповноваженим вносяться питання по його розсуду.

Рада складається з 11-ти постійних членів, призначаємих по одному нижчеслідуючими міністрами: а) міністром харчових справ, б) міністром здоров'я, в) військовим міністром, г) міністром внутрішніх справ, д) міністром шляхів, е) міністром земельних справ, ж) міністром торгу та промисловости, з) міністром фінансів, і) державним контролером, а також по одному представнику від Українського земського союзу і Українського союзу міст по їх вибору.

Постійні члени ради, на час пробування на цій посаді, відкомандіровуються від відповідних міністерств цілком для виконання обов'язків члена ради.

Головноуповноваженому надається право запрошувати в раду представників, зазначених в п. 1-м цього закону інституцій та організацій, як тимчасових членів.

10. На членів ради можуть накладатися Головноуповноваженим, по згоді з радою, відповідальні доручення.

При Головноуповноваженому пробуває особлива канцелярія, штати якої затверджуються окремо.

Закон цей перевести в життя по телеграфові.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 16. – 16 червня. – С. 1-4.

№ 80

Постанова Ради Міністрів про асигнування 100 тис. карб. на допомогу громадянам Української Держави, що перебувають за кордоном

14.06.1918 р.

Асигнувати в розпорядження Міністерства справ закордонних з коштів Державної скарбниці, як аванс в рахунок річної сміти міністерства, сто тис. карб. на грошову допомогу громадянам Української Держави, які проживають по-за кордоном.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Управляючий Міністерством справ закордонних Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 17. – 20 червня. – С. 1.

№ 81

Закон про право продажу та купівлі землі у сільській місцевості

14.06.1918 р.

1) Кожен власник сільсько-господарських та лісових маєтностей, котрі знаходяться на повітах, в тім числі й надільної землі, має право продажу їх без обмеження розміру.

2) Державний земельний банк набуває сільсько-господарські та лісові маєтності без обмеження кількості їх, але з тим, що банк розпродує їх на підставах цього закону.

3) Одна фізична чи юридична особа має право набувати купівлею або даруванням сільсько-господарські участки з тим, щоби розмір належної їй кількості сільсько-господарських маєтностей в межах повітів Української Держави не перевищував більше 25 десятин.

4) Земельні товариства окремих приватних осіб мають право набувати куплею або даруванням сільсько-господарські участки з тим, щоби кількість набуваної товариством сільсько-господарської землі не перевищувала тієї кількості, котру мають право набувати усі вкупі спільники т-ва, рахуючи право кожного згідно зі ст. 3-ю цього закону.

На протязі 2-х років по затвердженню купчого запису набута земельним т-вом маєтність повинна бути розмежована між спільниками т-ва на одрубні участки згідно зі ст. 3-ю закону.

Коли земельним т-вом в двохрічний строк не буде вчинено добровільного розмежування, то таке переводиться відповідною повітовою Земельною комісією.

Постанови комісії по розмежуванню не підлягають оскарженню по суті і визнаються остаточними.

При порушенню комісією правил цього закону скарги про порушення норм його подаються до Генерального суду, котрий може скасувати відповідну постанову комісії.

Видатки комісії по розмежуванню виправляються з членів товариства в безсуперечному порядку.

5) Одна фізична чи юридична особа, а також земельні товариства окремих фізичних осіб мають право купівлею, або даруванням набувати лісові маєтності в кількості,

встановлений в ст.ст. 3 та 4 закону, кожний раз тільки по окремому дозволу міністра земельних справ.

б) Набування сільсько-господарських та лісових маєтностей в розмірах, перевищуючих норми зазначених в ст. 3 і 4, допускається тільки з особливого дозволу міністра земельних справ для громадських, промислових або інших культурно-господарських цілей, докладно зазначених у дозволі.

Покупатель зобов'язан на протязі року з дня затвердження кріпостного акту здійснити зазначені в дозволі цілі.

7) Накладені на відчужених участках заборони, незалежно від того по іпотечних чи інших претензіях вони зроблені, не являються перепонами до відчуження з тим, що: а) по претензіях іпотечних банків на покупателя переноситься частина боргу, відповідно до розміру відчужуемого участку, б) по претензіях приватних осіб виплачується частина боргу, відповідно до розміру відчужуемого участку. В обох випадках відповідна частина боргу встановлюється арифметичним розкладом загальної суми боргу на загальну кількість десятин вигідної землі.

8) Старші нотарі, затверджуючи кріпосні акти, пильнують тільки по документах підлеглих їм архівів за виконанням ст. ст. 3, 4, 5 та 7 цього закону.

9) За кожним залишається право захищати в судовому порядку свої права на сільсько-господарські та лісові маєтності, незалежно від кількості суперечної землі. Судовий процес, як загальний так і третейський, не може бути способом обходу ст.ст. 3, 4 і 5 цього закону.

Міністр земельних справ має право від імені Української Держави через спеціального уповноважених на те осіб: а) вступати, як третя особа, згідно ст. 665 Статуту цивільного судівництва, у всі процеси про земельні та лісові маєтності в цілях встановлення обходу ст.3,4 та 5 закону з вимогою відмови в відповідних позивних вимогах; б) у порядку позиву прохати про визнання відбувщихся судових вироків ,хоч би вони і вступили відносно учасників в них законну силу, для казни необов'язковими з вимогою про обертання маєтності до казни у порядку ст. 11 цього закону.

10) У порядку примусового стягання по іпотечних та приватних боргах сільсько-господарські та лісові маєтності, що знаходяться в межах Української Держави, продаються з прилюдних торгів у порядку маючих нині силу законів судовими установами і купуються без обмеження їх розміру.

Про кожний майбутній прилюдний торг банки, судові та інші установи повинні одночасно з публікацією повідомляти повітову Земельну комісію, у районі діяльності котрої знаходиться продаване з прилюдних торгів майно.

Повітова земельна комісія має право опротестувати торги заявою,що прилюдними торгами переводиться обхід норм цього закону.

По силі такого протесту торги припиняються і справа про торги передається в відповідний Окружний суд, котрий у приватному порядку може по обставинах

справи визнати, що цей прилюдний торг направлено до обходу норм цього закону і торги одмінити.

11) У випадку порушення правил ст.ст. 3,4, 5 і 7 кількість сільсько-господарських та лісових маєтностей, яка перевищує встановлені законом норми, безплатно переходить до казни, при чому вимога про повернення землі до казни, в межах цілком по її вибору, але без порушення одрубного характеру володіння, розрішується в судовому порядку по позивах уповноважених на те міністром земельних справ осіб.

У випадку навмисного порушення ч. 2 ст. 6 все майно в тім же позивному порядку переходить безплатно до казни.

12) Догляд за виконанням цього закону, а також турбота про землеустроїтельні та межеві роботи для здійснення цілей цього закону накладається на повітові та губерніяльні Земельні комісії. Склад цих комісій і їх устрій будуть визначені окремо.

13) Право спадкоємства земельних маєтностей по закону та по заповіту ні в чим не змінюється.

14) Купчі «дарчі записи», складені до 31 грудня 1917 р. старого стилю належать до затвердження в загальному порядку, без пристосування норм цього закону; у такому-ж порядку підлягають одмітці у реєстрові кріпосних діл і дані, зроблені до 31 грудня 1917 р. старого стилю.

15) Чинність усіх російських і українських законів, що перечуть цьому законі, під час його існування припиняється.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр земельних справ В. Колокольцев

Державний вістник. – 1918. – № 15. – 16 червня. – С. 1.

№ 82

Постанова про асигнування Міністерству закордонних справ 450.000 карб. на облаштування посольств Української Держави

16.06.1918 р.

Асигнувати авансом в обрахунок річного бюджету в розпорядження Міністра закордонних справ на внутрішнє урядження посольств і місій Української Держави за кордоном чотириста п'ятдесят тисяч (450.000) карб. з тим, щоб витрати з цього авансу на кожне посольство чи місію не перевищували п'ятдесяті тисяч (50.000) карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Управляючий Міністерством закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 19. – 26 червня. – С. 2.

№ 83

Обов'язкова постанова головноуповноваженого з управління і ліквідації установ та організацій воєнного часу про збереження військового майна*

18.06.1918 р.

1. На підставі 1-го і 4-го пунктів Устави про головноуповноваженого оповіщаю, що з дня оголошення цієї обов'язкової постанови ніяке майно інституцій та організацій військового часу, котрі одержували суми з військового фонду, а іменно: Земського союзу, Союзу міст, Земгора, господарських та інженерних інституцій військового відомства, відомства шляхів і т. и., а також Центрального військово-промислового комітету не може бути ні продано, ні передано, ні вивезено з складів і взагалі з місць, де таке майно знаходиться, без мого дозволу, або без дозволу призначених мною уповноважених.

2. Усякий продаж, передача і вивіз вищезазначеного майна, що переводяться в даний мент на території Української Держави, мають бути негайно припинені.

3. Особи, винні в порушенні цієї обов'язкової постанови, підлягають арештові до 6 місяців, або грошовій карі до 30.000 карб., крім можливої відповідальності по уголовних законах.

4. Пропоную губерніяльним і повітовим старостам, а також комендантам мати догляд за виконанням цієї обов'язкової постанови, повідомляючи негайно по телеграфові про порушення її.

Головноуповноважений Ю. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 18. – 22 червня. – С. 3.

.....
* Ухвалена Радою Міністрів.

№ 84

Закон про утворення Головного управління мистецтва і національної культури та про перейменування Міністерства народної освіти на Міністерство народної освіти та мистецтва

21.06.1918 р.

1) Для завідування справами мистецтва, художнім вихованням і культурними установами утворити Головне управління мистецтва та національної культури.

2) Головне управління мистецтва та національної культури пробуває в відомості Міністерства народної освіти і мистецтва під керуванням головноуправляючого справами мистецтва і культури.

3) Утворити посаду головноуправляючого справами мистецтва та національної культури з наданням йому прав товариша міністра народної освіти та мистецтва.

4) Головне управління мистецтва та національної культури, в складі загального бюджету Міністерства народної освіти і мистецтва, має свій окремий бюджет.

5) Найближче визначення установ, які повинні перейти до відомства Головного управління мистецтва та національної культури переводить міністр освіти, а затверджує Рада Міністрів.

6) Доручити міністрові народної освіти і мистецтва та головноуправляючому справами мистецтва та національної культури виробити і подати на затвердження до Ради Міністрів штат Головного управління мистецтва та національної культури.

Замістник Голови Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр народної освіти М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 20. – 5 липня. – С. 2.

№ 85

**Закон про організацію та компетенцію
військово-судових установ Української Держави**

21.06.1918 р.

1) Військові суди поділяються на вищі (Київський та Катеринославський) і штабові (при штабах дивізій, корпусів та Головному штабі).

2) З числа справ, підлягаючих військовому судові, згідно з окремим законом про військову підсудність, до компетенції вищих судів належать: а) під час існування нормальної підсудності: всі справи про військових, займаючих посаду не нижче командира окремої частини, а також такі справи про військових, займаючих посаду нижче командира окремої частини, і про приватних осіб, по яких винуватим загрожує кара з позбавленням або обмеженням загальних громадянських прав, б) під час існування виняткової підсудності: всі справи про військових української армії, займаючих посаду не нижче командира окремої частини, і про такого ж службового стану тих старшин закордонних армій, котрі знаходяться при українській армії, коли відносно них не буде видано окреме розпорядження, а також про належачих до війська цивільних урядовців, займаючи посаду не нижче V класи, та священнослужителів усіх вір.

3) До компетенції штабових судів належать всі справи, які не підлягають згідно арт. 2 вищим судам.

Примітка: бранці підлягають військовій підсудності на тих підставах, що й військові української армії.

4) Судова колегія у всіх судах складається з председателя – особи військово-судової офіції та виборних суддів, яких повинно бути в вищому суді вісім, а в штабовому – чотири.

5) Виборні судді обираються жеребком на два місяці зі складу старшин та підстаршин, підлягаючих відповідному судові.

6) В судовій колегії не можуть брати участі під час суду над одними тільки старшинами підстаршини, а під час суду над військовими, займаючими посаду не нижче командира окремої частини, – також і старшини, займаючи посаду нижче командира окремої частини.

7) В судовому засіданні крім судової колегії обов'язково бере участь секретар, а в вищому суді також прокуратор і оборонець.

8) Участь обвинувателя та оборонця в штабових судах необов'язкова.

9) Присуди всіх військових судів можуть бути оскаржені тільки в касаційному порядку в Генеральний суд.

10) Для провадження слідств при всіх військових судах існують військові слідчі, причому військові слідчі штабових судів провадять слідства в усіх тих випадках, в яких XXIV кн. рос. С.В.П. установлює провадження дознання через військових.

11) Для виконання прокураторського догляду при вищих військових судах існують прокуратори, маючи в своєму розпорядженні товаришів прокуратора та кандидатів на військово-судові посади.

12) Всі військові суди повинні керуватися в свої організації та діяльності, крім цього закону та закону про військову підсудність, також російською XXIV кн. С.В.П. і наказами військової офіції 1917 р. №№ 336 і 334, оскільки постанови цих законів не будуть суперечити новим законам Української Держави.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

За військового міністра, генеральний хорунжий

[О.] Лігнау

Державний вістник. – 1918. – № 20. – 5 липня. – С. 1.

№ 86

Постанова Ради Міністрів про зміни у положенні про головноуповноваженого з управління та ліквідації установ і організацій воєнного часу

21.06.1918 р.

На зміну п. 9 Устави від 14 червня 1918 р. про головнууповноваженого по управлінню та ліквідації інституцій і організацій військового часу постановити: Рада при головнууповноваженому складається з 15 постійних членів, призначаємих по одному нижчеслідуючими міністрами: а) міністром харчових справ, б) міністром здоровля, в) військовим міністром, г) міністром внутрішніх справ, д) міністром шляхів, е) міністром земельних справ, ж) міністром торгу та промисловості, з) міністром фінансів, і) державним контролером.

Крім того в склад ради входять три члени, затверджені Радою Міністрів, а також по одному представникові від «Протофісу», «Українського земського союзу» і «Українського союзу міст» по їх вибору.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

В. об. державного секретаря І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 20. – 5 липня. – С. 1.

№ 87

Постанова Ради Міністрів про тимчасові дипломатичні представництва Української Держави та асигнування на їх утримання

21.06.1918 р.

1) Аж до часу остаточної ратифікації мирового договору вислати тимчасові дипломатичні представництва Української Держави до Німеччини, Австро-Угорщини, Туреччини, Болгарії та Румунії.

2) Зачислити відносно штатів тимчасові дипломатичні представництва Української Держави в Німеччині, Австро-Угорщині, Болгарії та Туреччині до першого, а в Румунії – до другого розряду.

3) Штати посольств і місій Української Держави, ухвалені Радою Міністрів 10 червня 1918 р., вважати обов'язковими також і для існуючих тимчасових представництв, висланих б. Радою Народних Міністрів.

4) Асигнувати Міністерству закордонних справ, згідно з штатами, на утримання тимчасових дипломатичних представництв Української Держави, з часу їхнього утворення аж до 31 грудня 1918 р. один мільйон сто двадцять сім тисяч сімдесят два карб. і 26 коп. по обрахунку:

а) для тимчасового представництва в Німеччині від 16 березня 1918 р.

..... 270.083 карб. 33к.

б) для тимчасового представництва в Австро-Угорщині від 15 квітня 1918 р.

..... 243.822 карб; 23 к.

в) для тимчасового представництва в Туреччині від 27 березня 1918 р.

..... 260.122 карб. 20 к.

г) для тимчасового представництва в Румунії від 6 квітня 1918 р.

..... 107.444 карб. 50 к.

д) для тимчасового представництва в Болгарії з часу утворення

..... 245.600 карб. ___к.

Разом 1.127.072 карб. 26 к.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Управляючий Міністерством закордонних справ Д. Дорошенко

№ 88

**Обіжник Міністерства внутрішніх справ до губернських старост
щодо неприхильного ставлення повітових старост
до організації українських учительських курсів**

25.06.1918 р.

До п. п. губерніяльних старостів.

Міністр народної освіти відношенням від 12 цього червня під ч. 572/12565 повідомляє мене, що Міністерство освіти цього літа улаштовує на Україні цілу сітку курсів для учителів, що курси вже розпочинають свою діяльність; але до міністерства надходять відомості, що в деяких повітах повітові старости втручаються в справу організації курсів та роблять перешкоди.

Оповідючи про це, я пропоную п. п. губерніяльним старостам зробити відповідне розпорядження, щоб повітові старости і взагалі влада прихильніше відносились до курсів і не ставали на перешкоді їх організації.

Міністр внутрішніх справ Ф. Лизогуб

Державний вістник. – 1918. – № 21. – 11 липня. – С. 3.

№ 89

Обіжник Міністерства внутрішніх справ щодо ревізування та припинення діяльності місцевих органів самоврядування

25.06.1918 р.

До п. п. губерніяльних старостів та міських отаманів.

Оповідючи для відомості й непохитного керування, що зараз вже утворені й інтенсивно працюють комісії під головуванням бувшого Київського міського голови Дьякова і князя Голіцина по зміні міського і земського положень. По існуючому міському положенні губерніяльним старостам надано лише в законі по показаних випадках право ревізувати міські та земські самоврядування, тому зайве користування цим правом, а тим більш розгон міських та земських самоврядувань цілком не дозволяється як з погляду на існуючі закони, так і з погляду Міністерства внутрішніх справ. Лише у випадках явно революційної діяльності органів самоврядування і видимої агітації проти існуючого державного ладу губерніяльним старостам дозволяється, під осо-

бисту їх відповідальність, право тимчасового припинення діяльності органів міського та земського самоврядування з неодмінним обов'язком про кожний випадок негайно доводити до відомості міністра внутрішніх справ 227.

Міністр внутрішніх справ Ф. Лизогуб

Державний вістник. – 1918. – № 21. – 11 липня. – С. 3.

№ 90

Постанова про асигнування 80 млн. карб. на позики земствам та містам

26.06.1918 р.

1. Скасувати затверджений Центральною Радою 18 квітня 1918 р. закон про тимчасове кредитування Державним банком міських та земських установ на загальну суму, не перевищуючу 100 мільйонів карб.

2. Тимчасово, до заведення каси кредиту земств та міст, надати міністрові фінансів по згоді з міністром внутрішніх справ право дозволяти позички містам та земствам, а також затверджувати умови надання позичок.

3. Асигнувати з коштів Державної скарбниці 80 мільйонів карб. по кошторису кредитової канцелярії для надання короткострокових, не більш як на 5 років, позичок міським та земським самоврядуванням.

4. У випадку пропуску строку виплати по позичках відсотків або погашення самого боргу, міністрові внутрішніх справ надається право належні земствам та містам допомоги з коштів Державної скарбниці, або відповідні їх частини зараховувати на виплату недоїмок по позичках.

5. Доручити міністрові внутрішніх справ в купі з міністром фінансів встановити загальні правила про видання позичок місцевим самоврядуванням.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
За міністра внутрішніх справ М. Воронович

Державний вістник. – 1918. – № 20. – 5 липня. – С. 3.

№ 91

Постанова про асигнування 1.384 карб. губернському комісару освіти Київщини

29 червня 1918 р.

Асигнувати губернiальному комісарові освіти Київщини з коштів Державної скарбниці тисячу триста вісімдесят чотири карб. (1.384) на утримання канцелярії комісара за травень місяць цього року.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр освіти М. Василенко

Державний вістник. – 1918 – № 20. – 5 липня. – С. 3.

№ 92

Постанова про асигнування 100.000 карб. на боротьбу з підробкою грошових знаків та реорганізацію грошової системи

29.06.1918 р.

Асигнувати в розпорядження міністра фінансів з коштів Державної скарбниці сто тисяч карбованців по сміті Кредитової канцелярії на боротьбу з підробленням грошових знаків і для негайних витрат в зв'язку з перетвором грошової системи.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 20. – 5 липня. – С. 3.

№ 93

Закон про надання губернським старостам права розпускати волосні земські зібрання та управи

29.06.1918 р.

У відміну і доповнення постанов Тимчасового російського уряду від 21 травня 1917 р. «Положення о волостном земском управлении» (Собр. зак. и распор., ст. 665) і доповнень до нього від 26 липня і 1 вересня 1917 р. (Собр. узак., ст. 1315 и 1344), «Правил о волостном земском обложении, волостных сметах и раскладах и о волостном сборщике» від 17 червня 1917 р. і доповнень до них від 26 серпня 1917 р. (Собр. узак., ст. 867 и 1461) постановити:

1. Тимчасово, до перегляду загальних постанов про земські самоврядування, надати губернiальним старостам право розпускати волосні земські зібрання та управи, які установлені постановами Тимчасового уряду від 21 травня 1917 р.

2. Управління земським господарством у волостях замість розпущених волосних земських зібрань доручається волосній раді, котра складається з призначених губернiальним старостою 3–5 осіб, з яких одна призначається головою ради.

3. Приводами до розпуску волосних земських зібрань можуть бути:

а) порушення земськими зібраннями та управами меж компетенції, визначеної постановою Тимчасового уряду;

б) шкідливе для місцевого господарства провадження діла, що загрожує цілковитим безладдям волосного земського господарства;

в) злочинного характеру постанови зібрання.

4. Кожному членові волосного земського зібрання надається право на протязі двох тижнів з дня одержання повідомлення губернiального старости про розпуск подати скаргу міністрові справ внутрішніх на розпорядження губернiального старости.

Примітка: Скарга подається міністрові справ внутрішніх через губернiального старосту, яку скаргу губернiальний староста мусить надіслати по призначенню на протязі одного тижня з дня одержання разом з своїми міркуваннями.

5. Міністрові справ внутрішніх надається право скасувати постанову губернiального старости про розпуск.

6. Подання скарги на постанову губернiального старости про розпуск волосного земського зібрання не спиняє виконання її.

7. Всі права і обов'язки розпущеного волосного земського зібрання і управи передаються волосній раді.

Примітка: губернiальному старості надається право передавати обов'язки волосних земств в повному їх обсягові або частково відповідним повітовим земствам.

8. Голові волосної ради надається право запрошувати на засідання ради з дорадчим голосом всіх взагалі осіб, які можуть бути корисними при обговоренні підлеглих раді справ.

9. Окрім осіб, призначених губернiальним старостою, при обговоренні питань, котрі торкаються рiзних вiдомств, в засiданнях ради приймають участь представники вiдповiдних вiдомств по призначенню вищої губернiальної влади.

10. Міністрові справ внутрішніх надається право видання наказів і інструкцій до розвитку цього закону.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра внутрішніх справ М. Воронович

Державний вістник. – 1918. – № 21. – 11 липня. – С. 1.

№ 94

Постанова про асигнування 9.000.000 карб. на утримання Державної варті

29.06.1918 р.

Асигнувати в розпорядження міністра внутрішніх справ з коштів Державної скарбниці на утримання Державної варті аж до затвердження штатів її дев'ять мільйонів (9.000.000) карбованців, по одному мільйону на кожену губернію.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра внутрішніх справ М. Воронович

Державний вістник. – 1918. – № 20. – 5 липня. – С. 2.

№ 95

Постанова про створення комісії з ліквідації майна Української Держави в Румунії і Румунської держави в Україні

29.06.1918 р.

1. Для з'ясування: 1) яке майно було евакуйоване на Україну Румунією під час відступу румунських військ і яке залишено українськими військами при відході з Румунії та Бессарабії; 2) що з цього майна пограбовано чи знищено; 3) що залишилося

і в якому стані знаходиться; 4) способу його догляду й охорони і 5) умов, на котрих майно України може бути виміняно на майно Румунії, – скласти комісію з компетентних осіб по призначенню військового міністра згідно з приложеними до цього штатами з тим, щоб в склад членів комісії ввійшов обов'язково представник поштово-телеграфного відомства.

Надати цій комісії право робити належні розпорядження як начальникам румунських складів, так і начальникам гарматних складів, коли в останніх знайдуться румунські грузи, а голові комісії надати право викликати по зносінах з начальниками округів чи губерніальною владою для спільної праці представників від відомства, котрому майно належить, а також запрошувати представників контролю та залізничної адміністрації.

2. Затвердити прикладені до цього штату тимчасових складів для охорони румунського майна, яке знаходиться на території Української Держави, 1-го рангу в Одесі та Селещині і 2-го рангу в Тирасполі, Кременчуку та Карлівці.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
Військовий міністр [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 21. – 11 липня. – С. 2.

№ 96

Постанова про асигнування 250.000 карб. на відкриття митних установ на кордоні України з Росією

29.06.1918 р.

Асигнувати в розпорядження міністра фінансів з коштів Державної скарбниці на улаштування митного догляду на кордоні Української Держави з Великої Росії двісті п'ятдесят тисяч (250.000) карб.

Надати право міністрові фінансів зазначити пункти на кордоні, де повинні бути митниці.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 21. – 11 липня. – С. 2.

№ 97

Постанова про допомогу полоненим

29.06.1918 р.

I.

1. Всі полонені, які повертаються з полону германського та австро-угорського, поділяються на два розряди – 1) українців і 2) росіян, а, крім того, кожний розряд поділяється на три категорії: А) здорових, Б) поранених, В) хворих.

1 розряд – українці.

А) Про розподілення допомоги здоровим.

1) Козаки українці одержують по три карбованці добових грошей, починаючи з дня прибуття до першого розподілково-евакуаційного пункту і кінчаючи днем прибуття до місця свого постійного мешкання, а також документ на право безплатного по залізниці переїзду до свого мешкання.

Примітка: При обрахункові добових грошей брати на увагу, що хуткість переїзду в добу рахується 200 верст по залізниці і 80 верст по ґрунтових шляхах.

2) Старшини українці, відповідні їм по рангу військові урядовці, священники і сестри-жалібниці одержують допомогу в розмірі:

а) обер-офіцери, відповідного їм рангу військові урядовці і сестри-жалібниці – 200 карб.,

б) штаб-офіцери, відповідного їм рангу військові урядовці і священники – 300 карб.,

в) генерали і відповідного їм рангу військові урядовці – 400 карб., а також документ на право безплатного по залізниці переїзду до місця свого постійного мешкання.

Б) Про розподілення допомоги пораненим.

1) Козаки українці одержують грошову допомогу на 100% більше допомоги здоровим, а також документ на право безплатного по залізниці переїзду до місця свого постійного мешкання;

2) Старшини, військові урядовці, священники та сестри-жалібниці одержують грошову допомогу на 25% більше допомоги здоровим, а також документ на право безплатного по залізниці переїзду до місця свого постійного мешкання.

В) Про розподілення допомоги хворим.

1) Старшини, військові урядовці, священники, козаки і сестри-жалібниці користуються медичною допомогою за весь час переїзду по території України, а також одержують грошову допомогу згідно з п.п. 1 і 2 розряду 1 категорії А і пункта 2, розряду 1, категорії Б.

2 розряд – росіяне.

А. Про розподілення допомоги здоровим.

1) Солдати росіяни одержують утримання натурою на продовольчих пунктах під час переїзду через територію України до російського кордону.

2) Офіцери, військові урядовці, священники та сестри-жалібниці росіяни одержують одноразову грошову допомогу в розмірі:

а) обер-офіцери, відповідного чину військові урядовці і сестри-жалібниці – 100 карб.,

б) штаб-офіцери, відповідного чину військові урядовці і священники – 150 карб.,

в) генерали і відповідного чину військові урядовці – 200 карб., а також документ на право безплатного переїзду по залізниці по території України до кордону Росії.

Б. Про розподілення допомоги пораненим.

1) Солдати росіяни, як зазначено в пункті 1 категорії В, розряду 2, користуються медичною допомогою за весь час переїзду по території України.

2) Офіцери росіяне, військові урядовці, священники та сестри-жалібниці одержують грошову допомогу згідно з пунктом 2, розряду 2, категорії А.

В. Про розподілення допомоги хворим.

1) Солдати користуються медичною допомогою за весь час переїзду по території України.

2) Старшини, військові урядовці, священники та сестри-жалібниці користуються медичною допомогою за весь час переїзду по території України, а також одержують грошову допомогу згідно з пунктами 2, розряду II, категорії А і пункта 2, розряду 1, категорії Б.

II

1) Допомога, що буде видана росіянам, повинна бути прийнята на увагу при фінансових розрахунках України з Великоросією.

2) Військовим старшинам, як українцям так росіянам, що повертаються з полону, одіж і чоботи з інтендантства не видаються.

3) Пораненим рахується той, хто дійсно може довести факт свого поранення. Так звані «палечники» пораненими не рахуються.

4) Грошова допомога, а також документ на право безплатного переїзду видаються тільки на евакуаційних пунктах.

а) Евакуаційний пункт, що видає допомогу, робить відповідну відмітку на документі полоненого, який видано йому в Германії або Австро-Угорщині. Видача допомоги не може бути переведена без відмітки на документі.

III

На потребу видачі зазначеної в цім законі допомоги полоненим асигнувати авансом в розпорядження військового міністра з коштів Державної скарбниці 500.000 карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

За військового міністра, генеральний хорунжий [О.] Лігнау

Державний вістник. – 1918. – № 22. – 14 липня. – С. 1.

№ 98

Обіжник міністра праці щодо компетенції робітничих професійних організацій та власників підприємств

29.06.1918 р.

Руйнуюча війна і наступні ненормальні умови течії життя викликали повну руїну державного господарства, наслідком чого виявилось скорочення виробу цінностей і ступневе огоління держави. Необхідна уперта і довга праця по утворенню вкінєць зруйнованого промислового апарату, для чого вимагається напруження всіх сил і засобів. Першою умовою для сього з'являється побільшення праці у всіх галузях, в однаковій мірі, як з боку робітництва, так і з боку адміністрації промислових підприємств.

В певності, що всі працюючі добре розуміють це завдання, пропоную до відома і непохитного керівництва слідуюче:

1) Коло компетенції професійних робітничих організацій і заводських комітетів обмежується захистом професійних інтересів робітників і піклуванням про устрій їх побуту. Втручання робітників у розпорядчі права адміністрації, а в тім рахуючи розпорядження адміністрації, що торкаються наймання і увільнення робітників, оскільки вони відповідають нормам розд. 11, гл. 1 «Устава о промисловій праці», – фінансові і технічні заходи заводоуправління і, зокрема, самовільне устанавлення контролю над виробом, недопустимо. З другого боку, заводоуправління аж до перегляду закону про робітничі комітети від 25 листопаду 1917 р. не повинні ламати 9-ї ст. того ж закону. Всі організації робітників не професійного характеру не можуть ніяким робом впливати на життя окремих промислових підприємств.

2) Всі підприємства, товари, грузи, продукти, каса, архів і інш. захоплені самовласними робітничими організаціями, належать негайному поверненню власникам з представленням відчиту о діяльності самовільного управління.

3) Власники підприємства не зобов'язані платити, а працюючі не можуть вимагати незазначених у порядку ст. 3 закону 25 листопаду 1917 р. про робітничі комітети платні за працю, віддану не підприємству, а при виконанню тих, або інших обов'язків для своєї професійної організації.

4) За робітничими організаціями згідно з законом визнається право волі на коаліції і стачки, за виключенням підприємств державного значіння (державні установи, транспорт і т. і.) і муніципальних і громадських підприємств, обслуговуючих щоденні потреби населення, як-то: продовольчі підприємства, водопровід, електричні станції і т. і. Одначе, при здійсненні стачок і страйків на в яким разі недопустимі всякі насильні вчинки з боку робітників, як-то: псування машин і майна підприємства, насильне усунення працюючих від праці, насильство над адміністрацією підприємств і інш.

5) Рівним чином, недопустимі насильства з боку робітників в тих випадках, коли заводууправління по умовинам виробу визнає необхідним перехід від тимчасової плати на поштучну, отрядну, премійовану і інш. розцінку праці.

[6)] Працюючі повинні безумовно підлягати внутрішньому розпорядку, встановленому адміністрацією підприємства, в котрім вони працюють.

7) Всякі претензії, неприємності, сварки, по скільки вони не полагоджуються адміністративним порядком в зазначених законом межах, або існуючими примирюючими установами, належать виключно продовженню загальних судових установ.

8) Обов'язковими повинні бути для сторін лише договори особистого найму, заключені двома рівноправними договорюючимися сторонами, з догляданням вимог закону. До цього часу заключені колективні договори не можуть лічиться безумовно обов'язковими для сторін, до того часу, поки не буде оголошено відповідний закон, до розроблення якого Міністерством праці робляться заходи.

Обіжник цей наказую комісарам праці оголосити і вивісити у всіх промислових підприємствах.

Міністр праці [Ю.] Вагнер

Державний вістник. – 1918. – №59. – 16 жовтня. – С. 6.

№ 99

Закон про громадянство Української Держави

2.07.1918 р.

1) Під громадянством Української Держави розуміється та державно-правна приналежність людини до неї, що надає особі права та обов'язки українського громадянина.

2) Громадянину Української Держави забороняється одночасно бути громадянином чи підданим іншої держави.

3) Уся повнота політичних прав в Українській Державі, в тім числі активне та пасивне право участі в виборах до публічно-правових установ, а також право державної і публічно-громадянської служби належить тільки громадянам Української Держави, але ж на них упадає й обов'язок дбати всіма силами про добро Української Держави, не жалкуючи для неї навіть свого життя.

Примітка 1: На державних та публічно-громадських посадах чужоземці можуть служити в тих установах, де це допускається винятковим законом.

Примітка 2: До видання нового закону про державну службу закони Російської держави про цю службу мають чинність і в Українській Державі.

4) Всі російські піддані, що пробувають на Україні під час видання цього закону, визнаються громадянами Української Держави. Хто з них не схоче підлягати цій постанові, той мусить подати про те заяву місцевому старості на протязі місяця від дня одержання цього закону на місцях для запису в особливий алфавіт підданих і громадян чужих держав.

Примітка: Особи, які з російського підданства не перейшли до громадянства Української Держави, повинні одержати від свого уряду національний документ про свою особу, а до того повинні одержати від місцевого старости посвідчення на право перебування на Україні, яке дається на строк не більш як 6 місяців.

5) Усякий, хто народився на території України, хоча би він постійно перебував поза межами її, має законне право лічитися українським громадянином при умові, коли він подасть про те заяву на протязі року після досягнення повноліття. Повнолітні ж в час видання цього закону повинні подати таку заяву на протязі року після оголошення закону.

6) Ті особи, котрі самі, або їх батьки осіло перебували на Україні, але під час видання цього закону перебувають поза межами її, можуть звернутися на протязі одного року від дня оголошення цього закону з проханням про зачислення їх до громадян Української Держави.

Примітка: В випадку пропуску строку, зазначеного в цій статті, прохання про прийняття до українського громадянства належить до розгляду, коли особа, яка просить, докаже, що пропуск стався з поважних причин.

7) Особи, що зазначені в ст. 5 і 6 цього закону, прохання свої про українське громадянство подають на місцях свого перебування найближчим до них закордонним представникам Українського уряду, котрі по розгляді відповідних доказів видають їм посвідчення про українське громадянство, одночасно сповіщаючи про списки таких осіб уряд свого краю і правительство держави, при якому вони пробувають. Не забороняється особам, котрі по уважній причині не мали змоги звернутися до українських представників поза кордоном, звертатися з відповідними проханнями до адміністративного відділу окружного суду по місці свого приїзду на Україну.

8) Інші особи набувають собі право українського громадянства:

а) народженням від громадян Української Держави, б) шлюбом чужоземки з українським громадянином, в) усиновленням чужоземця до 17 років громадянином Української Держави і г) натуралізацією.

9) Право громадянства набувається через натуралізацію при умовах:

а) коли особа має правоздатність та дієздатність, б) коли вона перебуває на території України на протязі 3 років і в) коли вона має спроможність годувати себе й родину.

10) Крім цього громадянство Української Держави можуть придбати такі особи: а) українська громадянка, що пішла заміж за чужоземця, коли цей шлюб спиниться з ним, б) народжені від шлюбу з чужоземцем діти української громадянки, які після скасування шлюбу залишаються коло матері, в) чужоземці, які скінчили вищу чи середню школу на Україні та не пізніше 2-х років після скінчення освіти подали прохання про прийняття їх до українського громадянства і г) чужоземці, які зробили Українській Державі значні послуги. Перелічені в цій ст. особи приймаються в українське громадянство, коли оселяться на Україні і зроблять заяву про своє бажання бути українськими громадянами.

11) Право громадянства, придбане згідно з 8 та 9 ст. ст. цього закону, поширюється і на дітей осіб, що стали громадянами, коли ті діти не дійшли до 17 років.

12) Всім, хто просить про приймання до українського громадянства, може бути відмовлено задоволення їх прохань, коли маються відомості про їх ганебні вчинки, плямучі професії, або про можливість від них шкоду для Української Держави.

13) Прохання осіб про приймання до громадянства Української Держави, виключно осіб зазначених в ст. 5 і 6, подаються до адміністративного відділу окружного суду по місці перебування прохача. При проханні чужоземця мужського полу, підлягаючого по закону своєї батьківщини військовій повинності, повинно бути прикладено посвідчення про те, що він виконав військову повинність або від неї вільний. Суд по розгляді прохання з боку всіх умов надбання прав громадянства учиняє постанову про призначення прохача громадянином Української Держави і після об`яви її прохачеві надсилає копію цієї постанови до відповідного губерніяльного старости.

14) Постанови суду по справах про громадянство можуть бути оскаржені до Генерального суду в 2-х тижневий строк прохачем чи губерніяльним старостою. Строк цей лічиться для прохача від дня об`яви йому постанови суду в остаточній формі, а для губерніяльного старости від дня одержання в канцелярії його копії постанови суду. Скарги подаються через той адміністративний суд, який склав оскаржену постанову.

15) Коли з боку губерніяльного старости не буде надіслано в певний строк скарги на постанову суду про прийняття до громадянства, суд видає зацікавленій людині посвідчення про її українське громадянство.

16) Кожний прийнятий до українського громадянства в порядку ст. 7 і 13 цього закону повинен виконувати присягу на вірність державі по прикладеному до цього тексту.

Примітка: Особи, які по переконанням своїм не визнають присяги, дають замість неї урочисту обіцянку в засіданні адміністраційного відділу окружного суду. Текст цієї обіцянки такий-же, як присяга, тільки з пропуском слів: «та заприсягаюсь».

II. Втрата прав громадянства

17) Право громадянства відпадає, коли громадянин Української Держави приймає громадянство або підданство іншої держави.

18) Кожний громадянин Української Держави має право зріктися громадянства України. Але ж те зречення дозволяється не раніш як після трьох років перебування в українськiм громадянстві.

19) Хто без належного дозволу вступить до підданства іншої держави, той підпадає карі, зазначеній в 1 ч. ст. 325 «Улож. о наказ.» і йому забороняється повертання на Україну.

20) Заява про бажання зріктися українського громадянства подається до адміністраційного відділу місцевого окружного суду. В тій заяві з доказом по документах зазначається до громадянства чи підданства якої держави прохач переходить. Коли громадянин Української Держави повинен відбувати військову повинність, то увільнення від громадянства дозволяється тільки після того, як він документально докаже, що відбув цю повинність, або по закону увільнився від неї. Увільнення від громадянства дозволяється тільки тим, за котрими не лічиться ніяких недоплат по особистих податках.

21) Хто зрікся громадянства Української Держави, той має право прохати знову про прийняття в громадянство її не раніш, як через 5 років з часу виключення з громадянства. Виїмки з цього строку можуть бути тільки зроблені з розрішення Ради Міністрів.

III

22) Закон про громадянство, якого ухвалено Центральною Радою 2–4 березня 1918 р., касується.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Заприсяжне обіцяння.

(додаток до закону про громадянство Української Держави).

Обіцяю та заприсягаюсь бути завжди вірним Українській Державі, як своїй Батьківщині, охороняти інтереси держави і всіма силами своїми допомагати її славі та розцвіту, не жалкуючи для цього навіть і свого життя.

Обіцяю та заприсягаюсь не визнавати другої Батьківщини, крім Української Держави, щиро виконувати всі обов'язки громадянина її, коритися її правительству і всім поставленим від нього властям, завжди маючи на думці, що добро та розцвіт моєї Батьківщини мусять бути для мене вище моїх особистих інтересів.

Примітка: особи, які не визнають присяги, дають урочисту обіцянку такого-ж змісту, але без слів: «та заприсягаюсь».

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 21. – 11 липня. – С. 1.

№ 100

Постанова про асигнування 87.700 карб. на організацію курсів для вчителів єврейських шкіл

2.07.1918 р.

Асигнувати в розпорядження Міністерства народної освіти з коштів Державної скарбниці 87.700 карб. на організацію влітку цього року курсів для вчителів єврейських шкіл в Києві, Одесі та Катеринославі.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918 – № 21. – 11 липня. – С. 3.

№ 101

Постанова про асигнування 120.000 карб. на утримання православного духовенства на окупованих землях Холмщини, Підляшшя та Полісся*

2.07.1918 р.

Асигнувати в розпорядження Міністра ісповідань з коштів Державної скарбниці сто двадцять (120.000) тисяч карб. на утримання, згідно з докладеною до цього трьохмісячної смітою, православного духовенства в окупованих землях Холмщини, Підляшшя та Полісся, які землі по Берестейській мировій умові належать до Української Держави.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр ісповідань В. Зіньковський

Державний вістник. – 1918. – № 21. – 11 липня. – С. 3.

№ 102

Постанова про асигнування 112.050 карб. на організацію курсів для вчителів польських шкіл

2.07.1918 р.

Асигнувати в розпорядження Міністерства народної освіти з коштів Державної скарбниці 112.050 карб. на організацію трьохмісячних курсів для вчителів польських шкіл в Києві, Винниці та Житомирі.

За Голову Ради Міністрів М. Чубинський
Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 22. – 14 липня. – С. 1.

.....
* Див. т.1, прим. 110.

№ 103

Закон про доповнення ст. 47 закону про військово-суднову повинність від 28 червня 1914 р.

4.07.1918 р.

Статтю 47 закону від 28 червня 1914 р. про військово-суднову повинність доповнити слідуючою приміткою: Відраховувати зазначений в цій статті трьохмісячний строк з дня видання наказу про демобілізацію торговельного флоту тільки для суден в доброму стані, які не потребують ремонту при повертанні; що до суден, які потребують ремонту, то зазначений в ст. 47 трьохмісячний строк відраховувати з дня закінчення потрібного ремонту, причому платня власникові судна, яка зазначена в ст. ст. 52–54 «Положення о военно-судовой повинности», учиняється по день здачі йому судна.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Військовий та морський міністр, генеральний бунчужний О. Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 22. – 14 липня. – С. 2.

№ 104

Закон про заснування генеральних консульств та консульських агентств за кордоном

4.07.1918 р.

1. Закласти генеральні консульства в Петрограді та Москві по штатах, які до цього докладаються.

2. В місцях, по виборі міністра закордонних справ і по згоді його з міністрами фінансів і торгу та промисловості, закласти тридцять консульських агентств – десять першого та двадцять другого розряду, згідно з докладеними до цього штатами.

3. Надати право міністрові закордонних справ призначати осіб на посади консульських агентів і визначати, в залежності від величини української колонії, якого розряду агентство повинно бути закладено в тому чи іншому пункті.

4. Секретарі до консульських агентів 2-го розряду призначаються по розсуду міністра закордонних справ.

5. Посади консульських агентів 1-го розряду не можуть бути з'єднані ні з якою другою службою в урядових чи приватних інституціях.

6. Установити при генеральних консулах і консульських агентах посади радників, для призначення на які посади консули чи агенти подають на затвердження міністра закордонних справ поважних українців, що проживають в місцях перебування консульств чи агентств. служба радників неплатна.

7. Число радників при кожному консульстві чи агентстві визначається міністром закордонних справ.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Управляючий міністерством закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 22. – 14 липня. – С. 2.

№ 105

Постанова про боротьбу зі спекуляцією іноземною валютою

8.07.1918 р.

1) Заборонити всякі умови по купівлі та продажу закордонних грошових знаків на суму більш, як одну тисячу (1.000) карб., по за місцями, які зазначені Міністерством фінансів.

2) «Уложение о наказаниях уголовных и исправительных (Св. зак., т. 15 изд. 1885 г. и по продолжению 1912 г.)» доповнити артикулом 1174/6 слідуючого змісту:

Артикул 1174/6. За виконання або замір скласти умову по купівлі або продажу закордонних грошових знаків на суму більш, як одну тисячу (1.000) карб., по за місцями, які зазначені міністром фінансів, винні підлягають, крім конфіскації грошових знаків, що були об'єктом умови, замкненню в в'язниці на строк від восьми місяців до одного року та чотирьох місяців і грошовому штрафу від ста карб. до десяти тисяч карб.

3) Надати міністрові фінансів право видати інструкцію в розвиток артикулу і цього закону.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 23. – 18 липня. – С. – 1.

№ 106

Закон про утворення Державного Сенату

8.07.1918 р.

I. У відміну закону, що видала Центральна Рада 2 грудня 1917 р. про утворення Генерального суду, установлення в м. Києві, яко вищу в судових й адміністраційних справах державну інституцію – Державний Сенат.

II. Устрій, компетенція, розмір і обсяг прав Державного Сенату, обряди і порядок чинності в йому, переведення і провадження справ, порядок виконання постанов Державного Сенату і порядок зносин його з іншими державними інституціями і догляд за виконанням наказів Сенату, а також права та обов'язки, відповідальність сенаторів, аж до видання особливого законодавчого акту, тимчасово визначаються «Учреждением Российского Правительствующего Сената» (Свод зак., т. I, ч. 2. Учр. Прав. Сен. 1917 г.), «Учреждением судебных установлений», «Уставами уголовного и гражданского судопроизводства» та іншими що до цього законами, оскільки їх не скасовано вже виданими і нині не скасованими законами Української Держави та наступними постановами:

1. Державний Сенат складається з сенаторів, в тім числі президента Сенату, і поділяється на Генеральні суди: Адміністраційний, Цивільний та Карний.

2. Сенатори перебувають в належних Генеральних судах і в Загальнім зібранні Сенату (ст. 22), в числі, що визначають додані до цього штати.

3. Президент Сенату та сенатори призначаються з числа осіб, з вищою юридичною освітою, що перебули не менш як 15 років: а) в судовім відомстві на посадах не нижче судового слідчого чи товариша прокурора окружного суду, або б) в стані присяжного адвоката, а також з числа тих, що мають учений ценз магістра або доктора, лекторів юридичних наук в вищих школах, що виконували лекторські обов'язки через той саме час. Для осіб, які призначаються в сенатори Цивільного генерального суду, в п'ятнадцятирічний строк, що вимагається цією статтею, зараховується п'ять років перебування на посаді секретаря цивільного департаменту судової палати.

Сенаторів Адміністраційного генерального суду може бути призначено також з числа осіб з вищою освітою, що перебули не менш вищезазначеного часу в державній чи громадській службі на посадах, що дають широкий адміністраційний досвід. Сенаторів Загального зібрання Державного Сенату може бути призначено також з числа осіб, котрі, хоча не відповідають зазначеним вище умовам, але перебували на посаді міністрів.

4. Сенатори, присутні в Генеральних судах, не можуть одночасно перебувати на яких-небудь посадах на службі державній чи громадській, одначе їм не заборонено обіймати професорські посади в вищих школах чи викладати в них науки, або ж

приймати тимчасові доручення в державній службі. Сенатори Загального зібрання, крім того, можуть бути призначені на посаду міністра чи державного секретаря, або товариша міністра чи товариша державного секретаря, при чому в таких випадках припиняється тільки видавання їм платні по Сенату, але вакансію, що знаходиться, не обсаджується; уступивши з одної з зазначених вище посад, вони вертаються на попередню посаду.

5. Президент Державного Сенату, і сенатори Загального зібрання Сенату призначаються наказами Гетьмана, після попередньої ухвали кандидата Радою Міністрів.

6. Президент Державного Сенату, як його представник, в належних випадках робить панові Гетьманові доклади разом з міністром юстиції, подаючи тій самій владі справоздання за діяльність Сенату і головує в зазначених законом зібраннях і присутностях Сенату.

7. В тім разі, коли в Генеральнім суді знайдеться вільна посада сенатора, належний Генеральний суд в загальній своїй присутності обирає одного кандидата з числа осіб, пропонованих від міністра юстиції чи президента Сенату, або хоч би від одного Сенатора належного Генерального суду. В зазначеному засіданні Генерального суду має присутність і президент Сенату, котрий не головує в цім засіданні, одначе займає в нім, після председателя перше місце і при обранні кандидата бере участь у голосуванні.

8. Обраного від Генерального суду кандидата, що дав згоду на обіймання посади сенатора, затверджує з заключення Ради Міністрів пан Гетьман.

9. Коли не затверджено обраного від Генерального суду кандидата, вільна посада сенатора обсаджується порядком, в статті 5 зазначеним.

10. Сенаторів не можна без їх на те згоди переводити з одного Генерального суду в інший.

11. Тимчасово усунути з посади сенатора можна тільки в разі притягнення його до слідства або віддання під суд з постанови Загального зібрання Сенату.

12. Увільнити зовсім з уряду і позбавити звання сенатора можна не інакше, як з при-суду карного чи дисциплінарного суду.

13. За злочини по посаді сенатори притягуються до відповіді і віддаються під суд постановами Ради Міністрів, затвердженими паном Гетьманом.

14. Дисциплінарній відповідальності сенатори підлягають перед Загальним зібранням Сенату.

15. Дисциплінарне переведення справ про сенаторів розпочинається або з постанови Загального зібрання Сенату або з пропозиції міністра юстиції, як Генерального прокурора.

16. Дисциплінарні карі і порядок дисциплінарного переведення справ що до сенаторів установаються відповідними постановами «Учреждения судебных установлений» відносно осіб, що в судовому стані.

17. Якщо протягом одного року сенатор не буде мати можливості, через стан свого здоров'я, брати участь в праці належного Генерального суду і не подасть прохання, щоб його було увільнено з посади сенатора, президент іменем Сенату, нагадує йому листом за цей обов'язок. Якщо і після цього зазначене прохання не буде подане протягом одного місяця, то сенатор може бути усунений з посади, заховуючи звання сенатора, з постанови Загального зібрання Сенату, затвердженої Гетьманом

18. В зазначених в попереднім (17) артикулі випадках, а також коли сенатора звільнено з посади, на підставі прохання, за ним залишається звання сенатора довічно.

19. Звання сенатора може бути надано з постанови Загального зібрання Сенату старшим председателем судових палат і прокурором Загального зібрання та Генеральних судів Сенату.

20. Позбавлення звання сенатора може бути наслідком постанови Загального зібрання Сенату, затвердженої Гетьманом в випадках, коли заняття, пожиття чи вчинки особи, яка має звання сенатора, будуть визнані за невідповідні гідності цього високого звання.

21. В зазначених в законі випадках в складі Сенату закладається: 1) Загальне зібрання Сенату; 2) Загальне зібрання всіх Генеральних судів; 3) Загальне зібрання Цивільного та Карного генеральних судів; 4) Сполучена присутність всіх генеральних судів; 5) сполучена присутність Адміністраційного та Цивільного генерального судів; 6) сполучена присутність Адміністраційного та Карного генеральних судів; 7) вища дисциплінарна присутність (ст. 119/4 – Уст. уг. суд.).

22. Загальне зібрання Сенату складається з сенаторів Загального зібрання і всіх сенаторів Генеральних судів. Особи, що мають тільки звання сенаторів, можуть брати участь в Загальних зібраннях Сенату тільки в тих його засіданнях, що скликаються з приводу урочистих нагод.

23. Загальне зібрання Сенату скликається за почином президента Сенату або міністра юстиції, як Генерального прокурора, чи за почином не менш як 10 сенаторів; право скликання Сенату з приводу яких-небудь особливо урочистих випадків належить виключно до президента чи міністра юстиції.

24. Загальне зібрання Генеральних судів складається зі всіх сенаторів цих судів.

25. Сполучені присутності Генеральних судів складаються з сенаторів цих судів, по два від кожного Генерального суду по обранню загальної присутності останніх, терміном на п'ять років.

26. Вища дисциплінарна присутність складається з председателів Генеральних судів і всіх сенаторів, що входять в склад Сполученої присутності всіх Генеральних судів, з прилученням до них від Цивільного та Карного Генеральних судів по одному сенаторові, обраних на загальних присутностях належних судів на 5 років.

27. Головування в Загальнім зібранні Сенату і в Сполучених присутностях всіх Генеральних судів, а також в Вищій дисциплінарній присутності належать до президента та Сенату.

В випадку відсутності президента Сенату головування в зазначених зібраннях та присутностях належить до старшого з председателів Генеральних судів.

28. Головування в кожному Генеральнім суді, не виключаючи випадку в арт. 7 зазначеного, накладається на одного з сенаторів, що обирається для цього Загальною присутністю відповідного Генерального суду, терміном довічно і затверджується Гетьманом порядком в арт. 8 вказаним. Зазначеному сенаторові надається назва председателя належного Генерального суду.

29. Головування в Загальних зібраннях Генеральних судів і в Сполучених присутностях, за винятком випадку в арт. 27 зазначеного, накладається на старшого з председателів Генеральних судів, що входять в склад Загальних зібрань і Сполучених присутностей.

Старшинство председателів встановлюється залежно від часу призначення їх на посаду сенатора, а якщо вони були призначені одночасно, то залежно від загального часу служби їх в судовому стані.

30. Генеральні суди можна з постанови їх Загальних присутностей поділити на відділи.

31. Головує в кожному відділі Генеральних судів старший з сенаторів належного відділу. Старшинство в такому разі встановлюється порядком, в статті 29 зазначеним.

32. На президента Сенату, крім обов'язків, зазначених в цім законі, і на председателів Генеральних судів накладаються обов'язки, відповідні обов'язкам, «первоприсутствующих» Російського Правительствующого Сенату. На президента Сенату, крім того, накладається вищий нагляд по справах та питаннях господарських, які торкаються Державного Сенату.

33. До компетенції Загального зібрання Сенату, за винятком зібрання, що скликається президентом Сенату чи міністром юстиції з приводу особливо-урочистих випадків, належать справи:

- 1) Про надання звання сенатора (ст. 19).
- 2) Про дисциплінарну відповідальність сенаторів (ст. 14).
- 3) Про увільнення з посади сенаторів через хворість (ст. 17).
- 4) Про позбавлення звання сенатора осіб, що не обсаджують посаду сенатора (ст. 20).

34. Постанови про обрання кандидата на посаду сенатора (ст. 7), про надання та позбавлення звання сенатора (ст. 19 і 20), а також про увільнення і тимчасове усунення з посади сенатора (ст. 11 і 17), набувають силу тоді, коли їх вирішено простою більшістю голосів присутніх, але для того, щоб приступити до голосування, необхідна присутність $2/3$ усіх сенаторів Державного Сенату, або $2/3$ усієї кількості сенаторів відповідного Генерального суду, до якого це належить. При рівнім поділі голосів за і проти можливої постанови, вважається, що вона не дійсна, хоча б за неї голосував президент Сенату чи председатель належного Генерального суду, до якого це належить.

35. Доповіді справ в Загальнім зібранні накладаються по можливості на сенаторів, які перебувають в ньому по штатах.

36. До компетенції Загального зібрання всіх Генеральних судів належать справи, що належали до «Общего Собрания» Першого та Касаційних Департаментів і «Общего Собрания» Першого, Другого і Касаційних департаментів Російського Правительствующего Сенату.

37. До компетенції Загального зібрання Цивільного і Карного Генеральних судів, належать справи, які належали до «Общего Собрания» Касаційних департаментів Російського Правительствующего Сенату.

38. До компетенції Сполученої присутності всіх Генеральних судів належать справи, які належали до „Соединенного присутствия” Першого і Касаційних департаментів Російського Правительствующего Сенату.

39. До компетенції Сполучених присутностей Адміністраційного та Карного генеральних судів належать справи, що належали до «Соединенного Присутствия» Першого і належних Касаційних департаментів Російського Правительствующего Сенату.

40. До компетенції Адміністраційного генерального суду належать справи, які належали до Першого, Другого а також на далі до видання особливого про це закону, Третього і Четвертого департаментів Російського Правительствующего Сенату і «Особого присутствия по отчуждению недвижимых имуществ для государственной или общественной пользы».

41. До компетенції Цивільного і Карного генеральних судів належать справи, що належали до Касаційних департаментів Російського Правительствующего Сенату, а крім того до компетенції Карного генерального суду відносяться справи, що належали до Російського «Главного военного суда» і «Главного военно-морского суда».

42. В справах, що вирішує їх Державний Сенат по суті, учасникам процесу надсилаються викличні повістки порядком, зазначеним в Уставі «Гражданского и уголовного судоприводства».

43. При кожнім Генеральнім суді, а також при Загальнім зібранні Державного Сенату, пробувають прокурор і товариші прокурора під вищим доглядом міністра юстиції, як Генерального прокурора.

44. До прокурорів та товаришів прокурорів відносяться всі постанови, що відносилися до обер-прокурорів та товаришів обер-прокурорів Російського Правительствующего Сенату з тими змінами, що зазначено в цім законі.

45. Виконання обов'язків прокурора при Сполученій присутності та Загальнім зібранні усіх Генеральних судів і Загальнім зібранні Цивільного і Карного генеральних судів, а також в Вищій дисциплінарній присутності накладається на прокурора при Загальнім зібранні Державного Сенату.

46. Обовязки прокурорів при Сполучених присутностях Адміністраційного та Цивільного і Адміністраційного та Карного – генеральних судів накладаються на прокурора того Генерального суду, що його компетенції належить справа.

47. Прокурорам Державного Сенату надається право починання питання про потребу пояснення або доповнення чи зміни існуючих законів. В цих випадках прокурори попередю ніж вносити питання на обміркування Сенату, чи представляти міністрові юстиції, як йому належить, мають нараду з усіма товаришами прокурорів належного Генерального суду.

48. При прокурорах перебувають секретарі.

49. Кожний Генеральний суд, а також Загальне зібрання Державного Сенату мають свою окрему канцелярію.

50. Канцелярії Генеральних судів і Загального зібрання Державного Сенату, складаються з секретарів і помічників секретарів, а також других чинів, згідно з доданими до цього штатами.

51. До секретарів та помічників секретарів Державного Сенату, відносяться всі постанови, що відносилися до обер-секретарів та помічників обер-секретарів Російського Правительствующего Сенату.

52. На канцелярію Загального зібрання Державного Сенату накладається також завідування діловодством в Сполучених присутностях і Загальних зібраннях усіх Генеральних судів, а також в Вищій дисциплінарній присутності. Завідування ж діловодством в Загальному зібранні Цивільного і Карного генерального судів накладається на канцелярію останнього Генерального суду.

53. Завідування діловодством в Сполучених присутностях Адміністраційного та Цивільного і Адміністраційного та Карного генерального судів, накладається на канцелярію того суду, що до його належить справа.

54. При кожнім Генеральнім суді і Загальнім зібранні Державного Сенату знаходяться судові возні.

55. До судових возних Державного Сенату відносяться всі постанови, що відносилися до судових приставів Касаційних департаментів Російського Правительствующего Сенату.

56. При Державнім Сенаті пробувають сенатський архів та сенатська друкарня.

57. Сенатський архів перебуває під головним керуванням прокурора Адміністраційного генерального суду й складається з секретаря, архівара та інших урядовців по штаті.

58. Порядок прийняття та охорони справ сенатським архівом Державного Сенату, зазначається в правилах, які відносяться до сенатського архіву при Російським Правительствующим Сенаті.

59. При Державнім Сенаті видаються «Відомості Державного Сенату», що заступають: 1) «Собрание узаконений и распоряжений правительства», 2) «Сенатскія

ведомости», 3) «Сенатські об'явлення», які видавалися при Російським Правительством Сенаті.

III. На далі до вироблення осібної форми для сенаторів, сенатор в засіданні повинен бути в чорнім сурдугі, чорній краватці і мати особливий знак, що його виробити і подати на затвердження в належнім порядку має міністр юстиції.

IV. 1) Всі, визначені в штаті посади сенаторів вперше обсаджуються наказом Гетьмана, на підставі ухваленого Радою Міністрів внесення міністра юстиції. Тим самим порядком призначаються вперше предсідатели Генеральних судів.

2) Члени Генерального суду, в тім числі порядкуючий та президуючий, тимчасово призначені на генеральних суддів, згідно з 3 ар. закону 2 грудня 1917 р., і задовольняючі вимогам закону 20 березня 1917 р. (Собр. узак. 1917 г., ст. 390), входять в склад Державного Сенату з призначенням на сенаторів порядком, в попереднім (1) артикулі зазначеним. Особи, що їх не призначено через їх невідповідність вимогам закону 20 березня 1917 р., лишаются по за штатом на загальних підставах.

V. Що до урядження сенатської друкарні і порядкування нею, міністрові юстиції надається зробити осібне внесення до Ради Міністрів, а до організації її сенатські видання друкуються в державній друкарні.

VI. Про те, що державний Сенат починає свою чинність, публікується до загальною відома, і всі справи Генерального суду, заложеного законом 2 грудня 1917 р., передаються до Державного Сенату.

VII. Визнати, що виданий 23 грудня 1917 р. від Центральної Ради і оголошений в «Вістнику Генерального Секретаріату Української Народної Республіки» (№ 1 від 5 січня 1918 р.) закон про умови обсаджування і порядок обрання суддів Генерального апеляційного судів за скасовані арт. 44 законів про тимчасовий державний устрій України, оголошених при Грамоті пана Гетьмана під датою 29 квітня 1918 р.

VIII. Затвердити доданий до цього спис числа посад та службової плати утримання Державного Сенату й сенатського архіву, при чому з числа посад сенатського архіву, в сучасний момент обсадити тільки посади старшого архівара та урядовців II розряду, надавши міністрові юстиції, в мірі потреби, входити з окремим внесенням в Раду Міністрів про призначення на другі посади сенатського архіву.

IX. Скасувати посаду старшого прокуратора і три посади прокураторів Генерального суду, а також три посади виконавців і одну посаду помічника писаря при старшому прокураторові Генерального суду, залишивши осіб, які їх обіймають по за штатом на загальних підставах, як що вони не одержують нового призначення.

X. Потрібні на утримання Державного Сенату і перебуваючого при ньому сенатського архіву (з двох посад: старшого архівара та урядовців II розряду) кошти в розмірі двох мільйонів п'ятдесяти шести тисяч шістсот карб. щорічно, починаючи з 1919 р., відпускаючи з коштів Державної скарбниці.

На 1918 рік відпустити одночасно на видатки по утриманню Державного Сенату і перебуваючого при ньому сенатського архіву, починаючи з 1 липня 1918 р. мільйон двадцять вісім тисяч триста карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр судових справ М. Чубинський

Державний вістник. – 1918. – № 25. – 20 липня. – С. 1–2.

№ 107

Закон про Судові палати та Апеляційні суди

8.07.1918 р.

I. Скасувати закон про Апеляційні суди, виданий Центральною Радою 17 грудня 1917 р.

II. Скасувати утворений законом 24 березня 1918 р. Київський апеляційний суд; осіб, які займали посади в цім суді, залишити по за штатом, коли вони не одержать нового призначення або не буде можливим повернення їх до попередніх посад.

III. Судові палати залишити на попередніх основах з нижчеслідуваними змінами:

1) Члени Судових палат призначаються з числа осіб з вищою юридичною освітою, які перебули не менше, як 10 років: а) в судовім присуді на урядах не нижче від судового слідчого або товариша прокурора окружного суду, або б) в стані присяжного адвоката, а також з числа тих, що мають учений ценз магістра або доктора, лекторів юридичних наук в вищих школах, які виконували лекторські обов'язки протягом того самого часу.

Для осіб, котрі призначені в члени цивільного департаменту Судових палат, в десятирічний строк, що вимагається цією статтею, зараховується п'ять років пробування на посаді секретаря Судової палати (цивільного департаменту) або окружного суду (цивільного відділу).

2) Члени Судових палат не можуть одночасно обсаджувати яких інших посад на службі державній або громадській, одначе їм не забороняється обсаджувати професорські посади в вищих школах або викладати в них науки, або ж приймати тимчасові доручення на державній службі.

3) В тім разі, коли в Судовій палаті стає вільною посада члена, палата на загальнім своїм зібранні обирає кандидата з осіб, що відповідають вимогам, зазначеним в попереднім (2) артикулі.

4) Обраного від Судової палати кандидата, що дав згоду на прийняття посади члена палати, затверджує з внесення міністра юстиції Гетьман.

5) В разі незатвердження обраного від Судової палати кандидата, на вільну посаду члена призначається особа наказом пана Гетьмана, з внесення міністра юстиції, ухваленого Радою Міністрів.

б) Старших прокураторів та прокураторів судових установ перейменувати: перших в прокурорів, а других в товаришів прокурорів.

IV. Завести з 1 липня 1918 р. при Київській, Харківській та Одеській Судових палатах по одній посаді скарбника і архівара.

V. Завести в Київській, Харківській та Одеській Судових палатах посади урядовців трьох розрядів: I розряду – 50, II розряду – 65 і III розряду – 75.

VI. Завести з 1 липня 1918 р. в складі кабінетів науково-судової експертизи (що мається при прокурорах Київської та Одеської палат) по одній посаді лаборанта, секретаря і техніка.

VII. Перевести в життя розділ УП закону 3 липня 1914 р. про утворення в складі Київської судової палати посад председателя департаменту, членів палати, секретаря, помічників секретаря та судового пристава.

VIII. На відміну закону Центральної Ради від 17 грудня 1917 р. Полтавський та Лубенський окружний суди прилучити до округи Харківської судової палати і Каменець-Подільський та Вінницький – до округи Одеської судової палати.

IX. В доповнення до арт. 16 «Положення о нотар. час.» (Свод зак., т XVI, ч. I пол. Нот. ч.) постановити: нотарі в м. Києві, Одесі та Харкові призначаються та увільняються по представленнях председателів належних окружних судів через старших председателів Судових палат міністром юстиції.

X. При розгляді Судовими палатами в порядкуві артикулів 529 і дальших «Устава уголовного судопроизводства» актів обвинувачення, обвинувачені, не вилучаючи тих, що засторожують в місці перебування Судової палати, а також адвокати обвинувачених допускаються без попереднього виклику бути присутніми при доповіді справи і давати усні пояснення.

XI. На зміну «Устава судопроизводства торгового» і на далі до зміни окремим законом торговельних справ в Одеськім комерційнім суді постановити:

1) Апеляційні подання на рішучі постанови Одеського комерційного суду, а також скарги на постанови цього суду належать до розгляду Одеської судової палати.
2) Скарги на постанови Одеської судової палати, яко другої над комерційним судом інстанції, а також скарги на остаточні постанови Одеського комерційного суду належать до розгляду Цивільного генерального суду Державного Сенату.

XII. Про асигнування грошових коштів, необхідних для здійснення зазначених в відділах 4, 5, 6 та 7 заходів, надати міністрові юстиції право звернутись в Раду Міністрів з окремим внесенням.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра судових справ О. Романов

Державний вістник. – 1918. – № 25. – 20 липня. – С. 2.

№ 108

Закон про скасування закону 9 січня 1918 р. про національно-персональну автономію та ліквідацію національних міністерств

9.07.1918 р.

1. Закон 9 січня 1918 р. про національно-персональну автономію відмінити.
2. Існуючі міністерства по справах великоруських, польських та єврейських скасувати; тих служачих цих міністерств, котрі не одержують призначення на державній службі, залишити по за штатом з дня оголошення цього закону.
3. Діла національних міністерств аж до поділу їх комісією, яка утворюється на підставі послідуєчих статей, передати до Міністерства внутрішніх справ, крім діл культурно-просвітних, котрі передати нині ж до Міністерства народної освіти та мистецтва.
4. Утворити при Міністерстві внутрішніх справ окрему міжвідомственну комісію по розгляду питання про ліквідацію діл і майна національних міністерств, яка має поділити ці діла відповідно до роду їх між другими міністерствами. Постанова про те комісії повинна бути затверджена міністром внутрішніх справ.
5. Видати тим служачим національних міністерств, котрі залишаться по за штатом, допомогу в розмірі місячного утримання; видачу допомоги накласти на ліквідаційну комісію.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 23. – 18 липня. – С. 2.

№ 109

**Закон про додатковий випуск знаків Державної скарбниці
на 500.000.000 карб.**

9.07.1918 р.

В поширення законів 30 березня і 9 травня 1918 р. про випуск знаків Державної скарбниці на суму 500.000.000 карб. надати міністрові право випустити поверх цієї суми ще на п'ятсот мільйонів карб. знаків Державної скарбниці, на підставі закону 20 травня 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 23. – 19 липня. – С. 2.

№ 110

**Закон про утворення земельних комісій, відновлення чинності
«Положення про землеустрій» і постанов про селянську
землевласність та землекористування**

15.07.1918 р.

1. Ухвалити докладені до цього Статут губерніяльних та повітових земельних комісій і штати цих комісій.

2. Доручити міністрові земельних справ вжити заходів до найшвидшого початку діяльності цих комісій і надати йому право видавати інструкції в розвиток статуту їх.

3. Відновити чинність «Положення о землеустройстве» (Св[од]. зак[онов], т. X, ч. 3, вид. 1912 р.) зі змінами, які встановлюються докладеним до цього Статутом земельних комісій.

4. Відновити чинність постанов про селянську землевласність та землекористування, чинність яких було припинено розділом I постанови Тимчасового російського уряду від 1 червня 1917 р. (Собрание узаконений и распоряжений правительства 1917 г., № 201, ст.1242).

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр земельних справ В. Колокольцев

Державний вістник. – 1918. – № 24. – 19 липня. – С. 1.

№ 111

Статут губернських та повітових земельних комісій*

15.07.1918 р.

1. В межах Української Держави утворюються губернiальнi та повiтовi земельнi комісії.

2. Губернiальну земельну комісію складають: а) голова, по призначенню міністра земельних справ, б) начальник місцевого управління хліборобства та державного майна (або в губерніях, де такого управління немає, особа, яка призначається міністром земельних справ з складу того управління хліборобства, до якого належить дана губернія, в) інспектор сільського господарства, г) управляючий землемір – технічним відділом земельних комісій, д) представник Державного земельного банку по призначенню управляючого останнім, е) голова або член губернiальної земської управи по її обранню, ж) два представники від земельних власників, котрі обираються місцевим союзом земельних власників, як що такий існує і належно зареєстрований, з) два представники від земельних власників, котрі володіють у губернії не більш як п'ятьма десятинами, по виборі губернiальної земської управи, і) представник місцевої адміністрації по призначенню губернiального старости, к) два представники місцевого окружного суду по обранню загального зібрання цього суду, л) два постійних члени від Міністерства земельних справ, призначених міністром земельних справ, один з котрих призначається безпремінним членом комісії, м) губернiальний земський агроном.

Начальник місцевого управління хліборобства та державного майна є товаришем голови комісії; у випадку його відсутності його заступає один з членів комісії по її обранню.

3. Повiтову земельну комісію складають: а) голова, який призначається міністром земельних справ, б) голова або член повiтової земської управи по її обранню, в) землемір по призначенню управляючого землемірно-технічним відділом земельних комісій, г) представник Державного земельного банку по призначенню управляючого останнім, д) два представники від земельних власників по обранню місцевого союзу земельних власників, якщо такий існує в даній губернії і належно зареєстрований, е) два представники земельних власників, котрі володіють у повіті не більш як п'ятьма десятинами, по виборі повiтової земської управи, ж) представник місцевої адміністрації по призначенню губернiального старости, з) представник з'їзду мирових суддів, по обранню з'їзду, і) від двох до чотирьох, по розсуду міністра земельних справ в залежності від кількості діл, постійних членів від Міністерства земельних справ,

.....
* Затверджений Гетьманом.

призначених міністром, з котрих один призначається безпремінним членом комісії, к) земський агроном по призначенню повітової земської управи.

Примітка: При відсутності голови його заступає один з членів комісії по обранню останньої.

4. При комісіях перебувають служачі по штатах.

5. Видатки по утриманню комісій відносяться на державні кошти.

6. На земельні комісії накладаються в межах губернії та повітів: а) обов'язки в обсягу землеустрою, які накладені «Положенням о землеустройстве» (Св. зак., т. X, ч. III видав. 1912 р. і по продовженням) на губерніяльні та повітові землеустроїтельні комісії; б) обов'язки по завідуванню поземельним устроєм сільських обивателів, котрі виконувалися установами, які передбачені у кн. III Особливого додатку до Законів про стани; в) обов'язки, котрі накладені на земельні комісії законом 12 червня 1918 р. про право купівлі та продажу землі; г) тимчасове управління сільськими маєтками та інші міри по допомозі успіхові сільського господарства, здійснення яких буде накладено на комісії законом чи розпорядженням міністра земельних справ.

7. Засідання комісії вважаються законними при присутності в них не менш як трьох членів, крім голови або його заступника, і при обов'язковій участі в тім числі: в засіданні губерніяльної комісії – одного з постійних членів та одного представника окружного суду, а в повітових – одного постійного члена. Справи вирішуються більшістю голосів; у випадку рівності голосів думка голови або його заступника має перевагу.

8. Постанови губерніяльних земельних комісій, у випадку порушення закону або перевищення належної їм влади, можуть бути оскаржені до Адміністраційного генерального суду Державного Сенату; скарги подаються до губерніяльної комісії у місячний строк з дня об'яви оскарженої постанови.

9. Обов'язки по завідуванню поземельним устроєм, котрі виконувалися, згідно з «Положенням о землеустройстве» і Окремим додатком до Законів про стани, земськими начальниками та мировими посередниками, накладаються на постійних членів повітових земельних комісій від Міністерства земельних справ; обов'язки повітових землеустроїтельних комісій, повітових з'їздів та повітових мирових з'їздів – на повітові земельні комісії; обов'язки губерніяльних землеустроїтельних комісій, губерніяльних присутствій і губерніяльних по селянських справах присутствій – на губерніяльні земельні комісії.

10. Повітові земельні комісії приймають в своє тимчасове управління земельне майно по проханнях про те власників і з дозволу губерніяльних комісій на строк не вище одного року, по скіпленню котрого тимчасове управління може бути по прохання власника продовжено губерніяльною комісією.

11. Земельні маєтки осіб, відсутніх у своїх маєтках та по незалежних від них причинах не маючих можливості керувати ними ні персонально, ні через повірених,

приймаються повітовими комісіями в своє тимчасове управління, без заяви власників, у випадкові розпоряджень про це з боку губерніяльних комісій.

12. На протязі тимчасового управління комісії мають право судового позову і зобов'язані відповідати на суді по справах, котрі виникають з тимчасового управління.

13. Тимчасове управління маєтками здійснюється повітовими комісіями, чи через здачу маєтків в оренду, чи господарчим засобом. Для здійснення управління маєтками міністр земельних справ може командувати до комісії, особливих фахівців.

14. Видатки по тимчасовому управлінню маєтками, в тім числі видатки на утримання фахівців, які згадані у попередній статті, та іншого службового персоналу, переводяться повітовими комісіями згідно з смітами, які затверджуються губерніяльними комісіями, з кредитів, відпущених в розпорядження останніх для цієї мети міністром земельних справ; видатки ці повертаються з прибутків з маєтків і у випадку браку таких, виправляються повітовими комісіями в прибуток казни з власників маєтків порядком, який встановлено для безпечного казенного правіжу. Чистий прибуток з маєтків передається власникам.

15. Власники маєтків, що знаходяться в тимчасовім управлінні комісії (ст. 10 та 11), мають право в кожний час вимагати повернення маєтків до свого розпорядження.

16. Прийом маєтку в тимчасове управління та прикорочення останнього здійснюється комісіями не інакше як складанням актів про становище маєтку та описів його разом з рухомим майном, котре в ньому знаходиться. Складання актів та описів переводиться при обов'язковій участі одного представника повітової або волосної земської управи та одного представника місцевого союзу земельних власників, якщо такий союз існує і належно зареєстрований. У випадку, коли маєток приймається комісією в управління по проханню власника, акти та описи складаються не інакше, як при участі власника або його повіреного.

17. Скарги на неправильні вчинки повітових комісій по тимчасовому управлінню маєтками та вимоги про повертання збитків від таких вчинків не підлягають розгляду судових установ. такі скарги та вимоги подаються через повітові комісії до губерніяльної комісії на протязі всього тимчасового управління, а по прикороченні останнього на протязі шістьох місяців, якщо тимчасове управління було здійснено згідно з проханням власника, і на протязі двох років – як що воно було здійснено на підставі ст. II-ї цього статуту. Скарги на рішення губерніяльних комісій подаються в порядкуві зазначеному в ст. 8 цього статуту.

18. Губерніяльні комісії мають загальний догляд за одноманітністю та правильністю діяльності повітових комісій і дають останнім керуючі вказівки.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр земельних справ В. Колокольцев

№ 112

Закон про утворення тимчасових земельно-ліквідаційних комісій

15.07.1918 р.

Ухвалити докладені до цього Статут тимчасових земельно-ліквідаційних комісій і штати їх.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр земельних справ В. Колокольцев

Державний вістник. – 1918. – № 24. – 19 липня. – С. 1–2.

№ 113

Статут тимчасових земельно-ліквідаційних комісій*

15.07.1918 р.

1. В межах Української Держави утворюються тимчасові повітові та губерніяльні земельно-ліквідаційні комісії.

2. На зазначені комісії накладається розгляд справ по нижчеслідуючим проханням власників, володарів та орендарів землі та промислових підприємств, які знаходяться по за містами та містечками, коли прохання ці спираються на порушення прав, яке мало місце після 1 березня 1917 р. через вчинки окремих осіб, сільських громад та товариств, хоч би ці вчинки спиралися на розпорядження земельних комітетів, робітничих рад, військових та селянських депутатів, військово-революційних комітетів і їм подібних організацій та інституцій, що виникли після 1 березня 1917 р., а також і на розпорядження інституцій губерніяльного, повітового та волосного самоврядування, продовольчих комітетів та управ, керуючих справами опалу:

а) про відновлення порушеного володіння і користування землею та різного роду земельними угіддями; б) про повертання одібраних підприємств, рибних ловів, інвентарю та всякого рухомого майна; в) про задоволення за збитки та про нагороду за користування майном; г) про розрахунки за посіви, які переведені після 1 березня 1917 р. на чужих землях без дозволу власників, володарів та орендарів цих земель.

.....
* Затверджений Гетьманом.

Зазначені справи, при умові починання їх у комісіях в строк, який визначено у ст. 16 цього Статуту, виключаються з правила ст. 1 «Устава громадянського судопроизводства» і не підлягають компетенції судових установ.

Примітка: справи, зазначені у пункті «г», можуть бути розпочаті в земельно-ліквідаційних комісіях тільки після прикорочення діяльності комісій, які утворені на підставі закону 27 травня 1918 р.

3. Повітові та губерніяльні комісії приймають по належності: а) справи комісій, які тимчасово утворені місцевими властями після 1 травня 1918 р. для розрішення однорідних з переліченими в цій статті діл; початі в останніх комісіях справи продовжуються по правилах цього статуту у повітових та губерніяльних земельно-ліквідаційних комісіях; з цього правила виключаються комісії, які утворені на підставі закону 27 травня 1918 р. про право на врожай 1918 р., які комісії продовжують свою діяльність; б) діла, майно, звітність та грошові кошти земельних комітетів, земельних відділів, рад робітничих, військових та селянських депутатів і інших організацій, котрі виникли після 1 березня 1917 р. та котрі видавали розпорядження про землю. На постійних своїх членів (прим. до ст. ст. 4 та 5) або на особливо командированих з цією метою в комісію міністром земельних справ осіб комісії накладають перевірку справоздання та сум інституцій і організацій, які зазначені у пункті «б» цієї статті, і в залежності від наслідків перевірки можуть розпочати діла про притягнення до карної та цивільної відповідальності осіб, яких злочинні або неправильні вчинки виявлятимуть ці комісії.

4. Повітову комісію складають: а) повітовий староста, котрий є голова комісії, б) представник Міністерства земельних справ, в) представник Міністерства судових справ, г) представник Міністерства внутрішніх справ, д) голова або член повітової земської управи по обранню останньої, е) представник Міністерства фінансів по призначенню місцевої казенної палати, ж) представник державного контролю по призначенню місцевої контрольної палати, з) два представники місцевих земельних власників, по обранню місцевого союзу земельних власників, якщо такий існує та належно зареєстрований у даній губернії; і) два представники від земельних власників, котрі володіють у повіті не більш як п'ятьма десятинами, по обранню повітової земської управи.

Примітка: представники міністерств, зазначені в пунктах б, в і г, призначаються відповідними міністерствами, одержують утримання по штату і уявлять з себе: перший – безперемінного і останні – постійних членів комісії. Один з них, по обранню комісії, заступає голову при неможливості для повітового старости бути присутнім у комісії; повітового старосту у цих випадках заступає по його призначенню один з тих підлеглих йому урядовців, котрий в цьому випадкові має права члена комісії.

5. Губерніяльну комісію складають: а) губерніяльний староста, котрий є голова комісії, б) представник Міністерства земельних справ, в) представник Міністерства су-

дових справ, г) представник Міністерства внутрішніх справ, д) представник місцевого окружного суду, по обранню земельного зібрання цього суду, е) голова губерніяльної земської управи або член її по виборі управи, ж) представник Міністерства фінансів по призначенню місцевої казенної палати, з) представник державного контролю, по призначенню місцевої контрольної палати, і) чотири представники земельних власників по обранню місцевого союзу земельних власників, якщо такий існує та належно зареєстрований у даній губернії; два з них – з числа дрібних власників, котрі володіють не більш як п'ятьма десятинами.

Примітка: представники міністерств, котрі зазначені у пунктах б, в і г, призначаються відповідними міністрами, одержують утримання по штату і являються: перший – безперемінним і останні – постійними членами комісії. Один з них, по обранню комісії, заступає голову комісії у випадку неможливості для губерніяльного старости бути присутнім у засіданні; губерніяльного старосту у таких випадках заступає, по його призначенню, один з підлеглих йому урядовців, котрий у цьому випадку має права члена комісії.

6. Всі видатки по утриманню комісій переводяться з коштів Державної скарбниці.

7. Завідування справами комісії накладається на безперемінного члена.

8. При комісіях перебувають служачі по штатах.

9. Комісії мають печатку встановленого зразку.

10. Повіреними у комісіях можуть бути тільки особи, котрі мають право ведення чужих справ у судових установах, згідно з правилами «Устава гражданского судопроизводства» і ст. 389 «Учреждения судебных установлений». Від сільських громад та товариств повіреними можуть бути члени їх.

11. Засідання комісії рахуються законними при присутності в них, крім голови та його заступника, не менш п'ятох членів, у тім числі в повітових – обов'язково члени, зазначені у п.п. б, в і г, ст. 4 і у губерніяльних – обов'язково члени, зазначені у п.п. б і г, та один з членів, зазначених у п.п. в і д.

Про кожне засідання, яке не відбулося, голова комісії є обов'язаний доносити міністрові внутрішніх справ.

12. Постанови комісії складаються більшістю голосів; у випадку рівності голосів думка голови дає перевагу.

13. Засіданням комісії ведеться протокол.

14. Про відкриття діяльності повітових комісій оголошується в губерніяльному офіційному органі (відносно губерній, де такого не видається – у «Державнім Вістникові»), з вказівкою часу відкриття по окремих повітах.

15. До розгляду справ, які зазначені в ст. 2 цього статуту, повітова комісія приступає на підставі писемного про те прохання, котре пишеться без додержування особливих форм. Сторона, котра звертається з проханням, повинна викласти у такім обставини справи та зазначити, чого саме вона просить. В проханнях про присудження

збитків і про повертання рухомого майна не обов'язково точне визначення суми збитків і точне перелічення майна. Прохач не є обов'язаний вказувати за відповідників окремих осіб, а може обмежитись вказівкою сільських громад та товариств, члени котрих приймали участь в порушенні його прав. До прохання додаються копії його по числу зазначених прохачем сільських громад та товариств.

У випадку непредставлення при проханні належного числа копій таке залишається без руху і прохачеві призначається семиденний строк з поверстним (ст. 300 уст. гр. суд.) для представлення недохватних копій, про що йому об'явлюється персонально або по пошті рекомендованим листом з поворотною роспискою. При непризначенню прохачем своєї адреси прохання залишається без руху до явки прохача. Прохання повертається при об'яві про причину повертання, якщо прохання не підписано прохачем, а також і при непредставленню в зазначений строк копій прохань.

16. Для представлення зазначених у попередній статті прохань в повітовій комісії встановлюється піврічний строк з дня відкриття цих комісій.

По проханнях осіб, котрі пропустили цей строк через причини, від них незалежні, міністр земельних справ може надавати цим особам додатковий 3 місячний строк з дня прикорочення причини, але-ж при умові, що комісія ще виконує свою діяльність. По скінченні зазначеного строку, справи, що перелічені у ст. 2 цього статуту, можуть бути розпочаті в судових установах.

17. З проханням, що зазначене у статті 15, прохач звертається у повітову комісію того повіту, в котрім значиться маєток, до якого відноситься справа, незалежно від того, де проживають відповідачі або знаходяться сільські громади, членами яких вони перебувають. Якщо володіння знаходяться на території декількох суміжних повітів, вибір комісії залежить від розгляду прохача.

18. По вступі прохання до комісії справа доручається безпремінним членом одному з постійних членів комісії яко докладчиком. Справи призначаються до слухання згідно з чергою їх вступу до комісії.

19. Про призначення першого у справі засідання оповістка надсилається прохачеві, котрий розпочав справу, і зазначеним ним, як відповідачі, особам по зазначених прохачем адресах, а якщо таких не зазначено, по адресі сільських громад, членами яких вони перебували, по вказівці прохача, на 1 березня 1917 р. Якщо прохач не зазначив окремих осіб, яко відповідачів, оповістка надсилається зазначеним ним сільським громадам (ст. 15). День засідання повинен бути призначений так, щоб між ним та днем доручення оповістки перейшло не менш як сім днів з додатком поверстного строку (ст. 300 Уст. Гр. Суд.). Оповістка лічиться дорученою окремим вказаним прохачем членам сільських громад, якщо доставлена сільській громаді, членами якого вони перебували на 1 березня 1917 р., хоч би того часу розпочаття справи вони в цих громадах не знаходились. Оповістки про послідуочі засідання комісії надсилаються стороні, що розпочала справу, і відповідачам тільки у випадку заяви ними комісії своєї адреси у місці, де знаходиться комісія.

20. Сторони та їх повірені мають право розглядати у канцелярії комісії ведення по справі.

21. Доклад про справу і словесні дебати сторін переводяться в одвертих засіданнях за винятком випадків, які передбачені статтею 325 Устава цивільного судочинства.

22. В засіданнях допускаються з'ясування сторін та їх повірених. Неявка сторони, належним чином викликаної, не припиняє розгляду справи.

23. Голова та члени комісії обов'язані усувати себе і можуть бути відведені сторонами у випадках, які передбачені статтею 667 Уставу цивільного судочинства.

24. Комісія приступає до розгляду питання про підсудність справи, або по заяві сторони, якщо така заява зроблена не пізніше першого засідання по справі або по власному розсудові.

25. Як з самого початку справи, так і на протязі всього ведення його, від розгляду комісії залежить забезпечення вимог сторони, котра розпочала справу, по її про те проханню, засобами, що зазначені в Уставі цивільного судочинства.

26. Комісія має право, незалежно від вказівок приймаючих участь в справі осіб, приймати міри до з'ясування обставин справ, зібрати докази, котрі торкаються справи, вимагати від судових, урядових і громадянських інституцій і приватних осіб представлення необхідних документів та повідомлень, постановляти про виклик та допит свідків, котрі не зазначені особами, що беруть участь у справі, про виправлення заключення свідомих осіб, призначати огляди на місці, об'являти сторонам, які докази повинні бути ними доставлені; усі докази по справі оцінюються комісією по внутрішньому переконанню.

27. Свідки допитуються під присягою. Особи, котрі не приймають присяги, дають, замість неї, клятвенне обіцяння. Покази свідків записуються у протокол.

28. У випадку, якщо на протязі ведення справи відкритися підстави для притягнення до діла, яко відповідачів, осіб не зазначених в першому проханні, комісія постановляє про їх виклик і дає їм строк для ознайомлення з веденням по справі, після чого розгляд справи продовжується.

29. Відкриття злочинних вчинків не припиняє ведення справи.

30. По вислуханні сторін, якщо вони були у засіданні, і по перевірці доказів, комісія з початку схиляє сторони до миролюбного закінчення справи; при відсутності такого комісія постановляє рішення цілковито на підставі внутрішнього свого переконання, яке спирається на сукупність обставин справи. Резолюція оголошується на тім же засіданні і сторонам оголошується, в який день буде об'явлено мотивоване рішення в остаточній формі.

31. У випадку присудження грошей вся сума таких присуджується з осіб, сільських громад та товариств, за винятком тих осіб, котрі докажуть свою непричетність до справи, що будуть признані комісією винними в збитках, або збагаченими за рахунок скривдженого, за солідарною їх відповідальністю.

32. У випадку закінчення справи миром, мирова згода записується у протокол і підписується сторонами, після чого оскарженню не підлягає; на підставі мирової згоди видається виконавчий лист (ст. 40).

33. На постанови та рішення повітової комісії можуть бути подані у губерніальну комісію слідуючі скарги: а) на повернення прохання – 14-денний строк з дня повернення, на признання справи не підсудною – 14-денний строк з дня оголошення про те резолюції, в) на рішення діла по суті – у місячний строк з дня об'яви рішення в остаточній формі (ст. 30).

Скарги подаються в повітову комісію. Крім цього у всякий час можуть бути подані скарги на гаяння повітової комісії, котрі подаються у губерніальну комісію.

Скарги, зазначені у пунктах б і в, подаються з копіями для другої сторони.

Відносно залишення скарг без руху та повернення їх додержуються правила статті 15.

34. У випадку задоволення скарги на признання справи повітовою комісією непідсудною, губерніальна комісія повертає справу у ту ж повітову комісію для розгляду по суті.

35. У випадку суперечок про підсудність між губерніальними комісіями різних губерній, такі суперечки розрішаються міністром земельних справ.

36. Губерніальні комісії при розгляді справи і постанови рішення керуються статтями 19-23, 25-32 цього статуту.

37. Рішення губерніальної комісії остаточне і дальшому оскарженню не підлягає ні по суті, ні в порядку касаційному, за виемкою скарг порушення комісією предметів відомства, які скарги подаються до Адміністраційного генерального суду Державного Сенату.

38. Всі прохання, що подаються до комісії, та інші папери в справах увільняються від оплат та всяких зборів. Судові оплати, гербовий та ін. збори виправляються на користь казни зі сторони, проти котрої постановлено – рішення, в розмірі, який зазначено в Уставі цивільного судочинства і Уставі про Гербовий збір.

У випадку закінчення справи миром, оплати та збори виправляються у половиннім розмірі з обох сторін рівно.

39. Законну силу набувають рішення повітових комісій, не оскаржені в строк, і рішення губерніальних комісій.

40. По вступі у законну силу рішення, видається, згідно з правилами, зазначеними в ст. 928 і слід. «Уст. гр. суд.» виконавчий лист для приведення рішення до виконання. Комісія установлює, які державні і земські податки повинна заплатити сторона, яка одержує виконавчий лист за 1917 рік та першу половину 1918 року; про суми ці зазначається у виконавчим листі.

41. Особі, якій видано виконавчий лист, надається право: а) або користуватися правом безпосереднього стягнення з відповідача, в якому випадкові правіж переводиться через Державну варту по правилах виконання рішень, що зазначені в Уставі цивільного судочинства, при чому виправлені суми повертаються з початку на виплату судових оплат та других зборів по справі, а потім – пропорційно на задоволення власника листа та виплату

припадаючих з нього податків (ст. 40) по помірності присудженої суми і суми цих податків, або б) не пізніш трьох місяців по одержанню виконавчого листа передати такий, якщо по ньому ще не виправлено деяких грошей, губерніяльній скарбниці по місцю видачі листа, котра видає власникові його безповоротно одну третину зазначеної у виконавчому листі суми з удержанням одної третини податків, що повинен виплатити власник листу (ст. 40), після чого правіж по листу переходить до казни в особі Казенної палати, котра переводить правіж у порядкові казенних правіжів; з виправлених грошей спершу покривається видана скарбницею сума і присуджені оплати та збори по справі, а останні гроші, у випадку і по мірі їх правіжа, передаються власникові листу з пропорціональним удержанням належних з нього податків та 3% з всієї суми, що була виправлена.

Після покриття виданої вказаної власникові листа суми, власник може вимагати повернення йому виконавчого листа.

42. На міністра земельних справ накладається складання для комісій, в розвиток правил цього статуту, інструкцій, котрі затверджуються Радою Міністрів.

43. На міністра земельних справ накладається внесення до Ради Міністрів і представлення про строк прикорочення діяльності комісій в залежності від кількості справ, що надійшли до них.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр земельних справ В. Колокольцев

Державний вістник. – 1918. – № 24. – 19 липня. – С. 1–2.

№ 114

Закон про передачу хліба врожаю 1918 р. в розпорядження держави

15.07.1918 р.

1. Вся кількість хліба харчового і кормового врожаю 1918 р., за винятком запасу, який визначається міністром продовольчих справ по згоді з міністром земельних справ для харчування й господарських потреб володаря, поступає в розпорядження Української Держави і може відчужуватись тільки державними продовольчими установами.

2. Під хлібом (ст. 1) розуміється: жито, пшениця, просо, гречка, сачавиця, квасоля й горох, кукурудза, ячмінь і овес, всякого роду борошно, висівки, крупи та відходи продуктів з названого хліба, а також масляні насіння й всякі жмихи.

3. Власник хліба є обов'язаний по першій вимозі державного продовольчого органу об'явити: а) кількість і місце хоронення запасів хліба, які маютья у нього; б) кількість

осіб, які підлягають харчуванню за рахунок його господарства, і в) кількість худоби, яка мається в його господарстві, а також десятин посіва.

4. Весь хліб, який надходить до розпорядження держави (ст. 1), підлягає здачі державному продовольчому органу в призначені ним строки по твердих цінах.

5. У володарів хліба, які ухиляються від добровільної здачі хліба, провадиться реквізиція, на підставі видаваної міністром продовольчих справ інструкції, зі знижкою установлених твердих цін на тридцять відсотків. У випадку ж виявлення у володаря хліба схожих запасів, такі відчужуються з зменшенням твердих цін на п'ятдесят відсотків.

6. До здачі хліба володар є обов'язаний хоронити його на свій ризик і страх нести за хоронення хліба цивільну, а в належних випадках і карну відповідальність.

Державним продовольчим органам надається увільняти володарів від обов'язків хоронити хліб.

7. У випадковій неможливості одержання від продукціонерів в призначений строк хліба в зерні, державному продовольчому органу надається право обмолотити підлежачий до здачі хліб за рахунок володаря хліба власними засобами продовольчого органу, або з використанням помешкання та інвентарю володаря хліба.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр продовольчих справ Юр. Соколовський

Державний вістник. – 1918. – № 24. – 19 липня. – С. 2.

№ 115

Постанова про тимчасові штати Штабу Гетьмана всієї України

П. Скоропадського

16.07.1918 р.

Докладені до цього тимчасові штати Штабу Гетьмана всієї України, які складаються: 1) з штатів осіб біля Гетьмана всієї України, 2) штатів гетьманської похідної канцелярії, 3) штатів гетьманського коменданта і 4) штатів гетьманського господаря – ухвалити та вважати їх дійсними з 29 квітня 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 26. – 22 липня. – С. 1.

№ 116

Постанова про асигнування 22.825 карб. відділу охорони пам'яток старовини і мистецтва Міністерства народної освіти та мистецтва

16.07.1918 р.

Асигнувати з коштів Державної скарбниці відділові охорони пам'яток старовини й мистецтва Міністерства народної освіти та мистецтва двадцять дві тисячі вісімсот двадцять п'ять (22.825) карб. на закінчення розкопів Зарубського монастиря біля Трахтемирова та на купівлю пам'ятників старовини для Національного музею.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вісник – 1918. – № 26. – 22 липня. – С. 2.

№ 117

Постанова про асигнування 500.000 карб. на допомогу демобілізованим військовослужбовцям-великоросам, які повертаються на батьківщину⁴⁹

16.07.1918 р.

Асигнувати в розпорядження військового міністра з коштів Державної скарбниці п'ятсот тисяч карбованців (500.000) карб. для видачі одночасових допомог демобілізованим військово-служачим великоросам, які евакуюються на батьківщину.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За військового міністра, товариш міністра полковник Корнієнко

Державний вісник. – 1918. – № 27. – 24 липня. – С. 3.

№ 118

Правила прийому до університетів у 1918–1919 рр.

16.07.1918 р.

На підставі ст. 116 і примітки до неї Уст[ава] рос. унів[ерситетов] 1884 р.

Затверджую. 16(2) липня 1918 р.

Міністр освіти й мистецтва М. Василенко.

1. До числа студентів університету приймаються особи обох полів і без різниці національності, що надіслали:

а) атестати або свідоцтва зрілості про скінчення хлоп'ячих гімназій відомства Міністерства освіти або «народного просвещення»;

б) атестати або свідоцтва про скінчення повного курсу або курсу чотирьох класів православних духовних семінарій, четвертого класу Олександровського ліцея або Школи правознавства;

в) атестати аби свідоцтва про скінчення курсу реальних шкіл з додатковим класом, військових гімназій військового або морського відомства, восьмикласових громадських комерційних шкіл по наказі 15 квітня 1896 р. і що склали додаткові іспити по латинській мові в розмірі вимог порівнюючи до курсу хлоп'ячих гімназій з одною старинною (древньою) мовою, при чому від тих, що вступають до фізико-математичного факультету цього іспиту не треба;

г) атестати про скінчення курсу вчительських інститутів, по складанню додаткових іспитів по латинській та одній з нових мов.

Примітка: Тим, що скінчили вчительські інститути ти мали в них державні стипендії, дається право відслужити зазначений строк, обов'язкової за ці стипендії служби по скінченню ними університету або по виході з нього;

д) свідоцтва про скінчення семикласових комерційних шкіл, з додатковим іспитом по латинській мові, російській мові та словесності, історії і математиці нарівні з абітурієнтами 8 класу хлоп'ячих гімназій; для вступу на фізико-математичний факультет іспитів по латинській мові не треба; крім того приймаються з іспитом по латинській мові особи, що скінчили ті комерційні школи, які перелічені в обіжникові Міністерства народної освіти;

е) атестати або свідоцтва про скінчення курсу семикласових жіночих гімназій Міністерства освіти або «народного просвещення», гімназій та інститутів бувшого відомства імператриці Марії, семикласових єпархіальних шкіл, та других відповідних жіночим гімназіям середніх жіночих шкіл, та посвідчення в знанні курсу в розмірі хлоп'ячих гімназій по російській мові та літературі, латинській мові, фізиці та математиці, а також по одній з нових мов, коли така не проходила в жіночій середній школі.

Зазначене посвідчення видається адміністрацією жіночої середньої школи, в випадку проходження в 8-му додатковому класі зазначених, предметів в указаному розмірі й хлоп'ячими гімназіями або іспитними комітетами по складанні додаткових іспитів; до фізико-математичного факультету іспиту по латинській мові не треба;

є) ті, що мають свідоцтва про скінчення вищої школи.

2. При університеті додаткових іспитів це провадиться. Свідоцтва про складання додаткових іспитів видаються при бувших шкільних округах хлоп'ячими гімназіями та адміністрацією жіночої середньої школи в випадку проходження в 8-му додатковому класі вищезазначених предметів в указанім розмірі.

3. Прийом на старші курси з других університетів провадиться також порівнюючи до 1-го пункту правил.

4. Надалі більш детальне визначення порядку й умов прийому дається в межах указаних вище правил університетам.

Директор департаменту Ф. Сушицький

Державний вістник. – 1918. – № 31. – 6 серпня. – С. 3.

№ 119

Закон про утворення Державного хлібного бюро

17.07.1918 р.

Ухвалити докладений до цього Статут Державного хлібного бюро і вважати його дійсним з 3 квітня 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр продовольчих справ Ю. Соколовський

Державний вістник. – 1918. – № 27. – 24 липня. – С. 1.

№ 120

Статут Державного хлібного бюро

17.07.1918 р.

Статут Державного Хлібного Бюро

1. Державне хлібне бюро закладається для виконання доручень Міністерства продовольчих справ по справах заготовки, заховання, перероблення і різного роду перевозок (експорту та імпорту) хлібних продуктів.

2. Державне хлібне бюро, об'єднуючи в собі всю хлібну заготовку і мірошницьку та круп'яну промисловість України, являється органом Міністерства продовольчих справ, який переводить свою діяльність по завданнях міністерства і під його безпосереднім контролем.

3. Хлібному бюро надаються Міністерством продовольчих справ на умовах, вироблених цим міністерством, виключні права:

- 1) збору і заготовки зернового хліба,
- 2) перемолю його,
- 3) хоронення і зв'язаних з названими операціями різного роду перевозок (залізничних, водяних і гужових), згідно з існуючими і майбутнім статутами про перевіз хлібних грузів, які належать до держави.

4. Представникам міністра продовольчих справ при Державним хлібним бюро та його конторах надається право, додержуючи установлений Міністерством продовольчих справ порядок, на випадок необхідності, секвеструвати і реквізувати: а) хлібні продукти різного роду, б) торговельні і промислові заклади, магазини, перевозочні засоби та інші предмети необхідні для успішного виконання доручень.

5. Ніхто, крім Державного хлібного бюро та його членів, на території України не має права скупкою та зсипкою хлібних продуктів, їх перевозом а також перемолом зерна для комерційних цілей.

6. Усі хлібні продукти, які поступають в розпорядження до Державного хлібного бюро, або до окремих його членів, бюро повинно в повній кількості передати безпосередньо Міністерству продовольчих справ, або здавати по його наказу.

7. Членами Державного хлібного бюро повинні бути:

- а) Члени хлібно-біржевого товариства;
- б) Кооперативи, котрі займаються хлібною зсипкою та їх об'єднання, а в тім числі союзи виробників зерна, коли вони захочуть займатись зсипкою зерна;
- в) Власники та орендарі торговельних млинів та круподерень.

Примітка: З дня оголошення цього статуту членами хлібно-біржевого товариства можуть бути тільки члени Державного хлібного бюро.

8. Державному хлібному бюро надаються права юридичної особи. Права бюро, а також права і обов'язки його членів, поскільки вони не установлені цим статутом,

визначаються статутом Державного хлібного бюро, який затверджується міністром продовольчих справ.

9. Органи Державного хлібного бюро суть:

- а) загальне зібрання представництв членів бюро,
- б) рада,
- в) правління,
- г) місцеві контори.

10. Загальне зібрання представництв членів Державного хлібного бюро складається:

- а) з представників всіх біржових товариств України, рахуючи по чотири представники від кожного біржового товариства (два представники обираються всім біржовим товариством, другі два – тільки власниками млинів, членів даного біржового товариства),
- б) з представників від кооперативів (в цьому числі представники союзів виробників зерна, котрі займаються зсипкою зерна), які вибираються на губерніальних з'їздах кооперативів – членів Державного хлібного бюро по два представники від кожної губернії: один представник від кооперативів, другий – від союзів виробників зерна, які займаються зсипкою зерна, обраних сепаратно кожною із зазначених вище груп або, по згоді останніх, загальним зібранням губерніальних з'їздів.

Загальне зібрання представників має секції: хлібо-торговельну і мірошницьку, якими сепаратно на рівних підставах або по взаємній згоді обирає раду і правління бюро.

Компетенції загального зібрання підлягають:

- 1) Розгляд і затвердження сміти витрат на найближче півріччя.
- 2) Визначення розміру членських внесків і процентових відлічувань від оборотів на користь бюро.
- 3) Обговорення порядку і розміру комісійної платні, яку Міністерство продовольчих справ платитиме за виконання бюро доручень міністерства.
- 4) Вибір та усунення членів ради і правління бюро, обраних загальними зібраннями.
- 5) Розрішення питань про ліквідацію Бюро.
- 6) Інші питання, пов'язані з діяльністю бюро, які міністр продовольчих справ визнає необхідним внести на розгляд, або розрішення загального зібрання.
- 7) Затвердження фінансового відчиту бюро.

11. Загальне зібрання скликається по постанові ради правління бюро в міру потреби, але не менш одного разу на півріччя. Міністрові продовольчих справ надається право в надзвичайних випадках вимагати негайного скликання загального зібрання.

12. Рада складається

- 1) з представників українського уряду,
- 2) з членів, обраних загальним зібранням,
- 3) з представників об'єднань кооперативів, котрі мають свої головні правління в м. Києві, як-то: а) Українбанка, б) Центр. сільськогосподарського товариства, в) Дніпросоюза.

Всі члени ради повинні мати постійним місцем свого життя м. Київ.

Рада являється контролюючим і дорадчим органом при правлінні по всіх основних питаннях.

Рада має право звертатися до правління з пропозиціями і запитаннями, по котрих правління зобов'язано дати свій висновок або пояснення. До обов'язку ради належить: 1) Загальний догляд за справами бюро, 2) Ревізія діяльності правління і підлеглих йому осіб, а також перевірка каси бюро по всяк час.

13. На випадок необхідності правління, може скликати об'єднані засідання правління і ради; компетенції цих засідань підлягає: 1) розрішення питань, які вносяться в раду по вазі їх або коли члени правління по між собою не згоджуються; 2) розрішення питань надсмітних витрат з відповідальністю перед загальним зібранням і в межах, які определяються останнім; 3) розгляд відчитів і балансу за минулий рік, а рівно розгляд плану і сміти витрат і обміркувань правління про поліпшення ведення справи, попереду до представлення їх по належності загальному зібранню, або міністрові продовольчих справ. Близчий порядок діяльності ради, обсяг прав та обов'язків її визначається інструкцією, яка виробляється і змінюється загальним зібранням і затверджується міністром продовольчих справ.

14. Правління бюро складається з:

- а) Представника від Міністерства продовольчих справ,
- б) Членів правління, обраних спільно, або сепаратно секціями (ст. 10), яких затверджує міністр продовольчих справ. Кількість членів правління, вибираємих зібранням, визначається загальним зібранням і затверджується міністром продовольчих справ.

Правління розпоряджується всіма справами і капіталами бюро, додержуючи порядок і всі форми, прийняті в упорядкованих комерційних підприємствах.

Найближчий порядок діяльності правління, обсяг прав та обов'язків визначаються Статутом Державного хлібного бюро і інструкціями, які виробляються загальним зібранням і затверджуються міністром продовольчих справ.

15. Місцевими органами Державного хлібного бюро являються контори, засновані в місцях, в яких це буде визнано необхідним правлінням бюро за порозумінням з міністерством продовольчих справ.

В місцях, де маються біржові товариства, контори засновуються при них. Управляючий конторою вибирається правлінням бюро і затверджується міністром продовольчих справ.

16. Операційні кошти Державного хлібного бюро складаються з:

- 1) підвідчитних кредитів, які відпускаються Міністерством продовольчих справ на вироблення заготовок і виконання доручень цього міністерства;
- 2) вступних внесків членів бюро;
- 3) щорічних членських внесків;
- 4) процентових відлічувань від комерційних операцій кожного члена бюро по участі його в виконанні завдань бюро.

Розміри внесків по останніх трьох розділах цієї статті визначаються загальним зібранням і затверджуються міністром продовольчих справ.

17. При виконанні доручень Міністерства продовольчих справ по зборові хлібних продуктів Державне хлібне бюро і його члени додержують установлені Міністерством продовольчих справ норми регулювання хлібного торгу та мірошництва, збирають хлібні продукти по цінах, які установлює Міністерство продовольчих справ, і за свою працю та на витрати по цих дорученнях одержують певну комісійну нагороду.

18. Розмір нагороди (ст. 17) та умови її виплати визначаються особливим договором Міністерства продовольчих справ і Державного хлібного бюро. За два місяці до скінчення строку договору сторони повинні або обновити його на ділі, або відмовитися від його поновлення.

19. На всі кредити, які відпускаються Хлібному бюро Міністерством продовольчих справ авансом на виконання доручень, вираховується відсоток, прийнятий для біжучих рахунків в Державному банку.

20. Державне хлібне бюро підлягає державному доглядові відносно виконання бюро та його членами установлених Міністерством продовольчих справ норм регулювання хлібного торгу і мірошницької промисловості на Україні, як з погляду інтересів Державної скарбниці, розвитку української мірошницької промисловості і хлібного торгу, так і інтересів виробників і споживачів хліба.

21. Державний догляд здійснюється:

1) Призначенням в склад членів ради Державного хлібного бюро представників окремих відомств уряду: а) по одному представникові від відомств Державного контролю, фінансів, шляхів, військового, торгу та промисловості і земельних справ, б) трьох представників Міністерства продовольчих справ;

2) Призначенням представника від Міністерства продовольчих справ до правління бюро з наданням йому права брати участь в усіх нарадах і засіданнях органів бюро, вимагати по всяк час слова і внесення пропозицій, по яких повинні бути зроблені висновки; крім того, йому надається право відстрочувати виконання розпоряджень і заключень бюро до остаточного розв'язання питання міністром продовольчих справ;

3) Призначенням агентів Міністерства продовольчих справ у всі місцеві контори бюро, які агенти безпосередньо підлягають представникові від Міністерства продовольчих справ при правлінні бюро.

22. Члени Державного хлібного бюро повинні допомагати здійсненню його завдань, припиняючи все, що може затримувати або стати перешкодою його діяльності. Вони повинні виконувати розпорядження бюро, які видаються на підставі цього статуту, або уставу бюро, давати всі справки, які необхідні для бюро. Члени бюро підлягають контролю з боку правління бюро, який необхідний для більш активного досягнення його мети.

23. Винні в порушенню цього статуту і інших постанов, які видаються для доповнення і пояснення до нього, коли вони не підлягають карному і цивільному судові, караються по постановах губерніального старости: штрафом до 10.000 карб. або арештом до 6-ти місяців. Особи, на яких накладено штраф чи арешти, мають право скаржитися на постанову губерніального старости в тижневий строк в місцевий Адміністраційний суд.

24. Всі вчинки та занедбання членів бюро, які направлені проти розпорядження правління, коли вони не зв'язані за карною або цивільною відповідальністю, переслідуються правлінням в дисциплінарному порядку.

25. Кваліфікація вчинків, за котрі належить дисциплінарна кара, і розмір штрафів визначається правлінням бюро і затверджується міністром продовольчих справ.

26. Порядок накладання дисциплінарних кар і порядок їх виконання визначаються особливою постановою міністра продовольчих справ.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр продовольчих справ Юр. Соколовський

Державний вістник. – 1918. – № 27. – 24 липня. – С. 1-2.

№ 121

Закон Ради Міністрів про зміни статуту Державного хлібного бюро

18.07.1918 р.

На зміну діючого Статуту Державного хлібного бюро Рада Міністрів Української Держави постановила:

1. Ст. ст. 1-14 Статуту Державного хлібного бюро викласти в ось якій редакції:

Ст. 1. Для виконання доручень Міністерства продовольчих справ по прийому, хороненню, переробці, перевозі і експорту хліба продовольчого і кормового і масляничного насіння, які передані в розпорядження держави постановою Тимчасового уряду від 25 березня 1917 р. і Ради Міністрів Української Держави від 9 липня 1918 р. утворюється Державне хлібне бюро.

Ст. 2. Державне хлібне бюро є орган Міністерства продовольчих справ Української Держави і провадить свою діяльність по завданнях згаданого міністерства під його безпосереднім контролем.

Ст. 3. Державному хлібному бюро надаються виключні права: 1) збору зернових хлібів і масляничного насіння, 2) переробки їх, 3) заховування і 4) необхідних для

здійснення цих операцій перевозів (залізничних, водяних і гужових), згідно з існуючими постановами про перевіз хлібних грузів, які належать до держави.

Ніхто, крім Державного хлібного бюро і уповноважених ним органів, не має права проводити на Україні зсипку і скупку продовольчих і фуражних зернових хлібів і масляничного насіння, а також продуктів їх переробки і перевозу їх для комерційної мети.

Ст. 4. Державному хлібному бюро надається право, з додержанням установленого міністерством порядку, на випадок необхідності, робити реквізиції хлібних продуктів у всіх їх видах і секвестр торговельних і промислових підприємств, складів, амбарів, перевозочних засобів і інших речей, необхідних для успішного виконання органами Державного хлібного бюро покладених на них доручень.

Ст. 5. Державне хлібне бюро складається з центрального правління в Києві і місцевих контор, кількість котрих і райони діяльності яких окреслюються міністром продовольчих справ.

Ст. 6. Центральне правління Державного хлібного бюро в Києві складається з голови, його заступника і членів, кількість котрих визначається міністром продовольчих справ. Голова, його заступник і члени, крім представників, призначаємих після обрання Українською вищою продовольчою радою, призначаються міністром продовольчих справ.

Ст. 7. При правлінню закладається рада, в склад котрої входять, крім голови, його заступника, членів правління і представників Міністерства земельних справ і торгу та промисловості, по одному від кожного, по запрошенню міністра продовольчих справ, два члени від об'єднаних біржових товариств, два представники від кооперативів, один від земських діячів, один від міських діячів, один від об'єднаних мірошницьких і круп'яних підприємств і один від маслособойних підприємств.

Голові правління надається право запрошувати до ради досвідчених осіб.

Рада складеться головою правління по мірі потреби і має значіння дорадчого органу.

Ст. 8. Управління місцевих контор складають представники від Міністерства продовольчих справ, від німецько-австро-угорської господарчої комісії і від центрального правління Хлібного бюро в Києві, по одному від кожного.

Ст. 9. Правлінню Державного хлібного бюро і його конторам надається право запрошувати на комісійних підставах для виконання покладених на них обов'язків вповні або частково: а) місцеві земства, б) кооперативи, котрі провадять хлібну зсипку і їх об'єднання, а також союз хліборобів, в) сільсько-господарські товариства і їх союзи, г) окремих хліботорговців і їх об'єднання.

Ст. 10. Розмір комісійної нагороди і умови уплати її визначаються Міністерством продовольчих справ.

Ст. 11. Всі хлібні продукти і масляничне насіння, які поступають в Державне хлібне бюро або його органи, розподіляються тільки по розпорядженню Міністерства продовольчих справ.

Ст. 12. Державне хлібне бюро і його органи при провадженні своїх завдань додержуються визначених Міністерством продовольчих справ норм і купують зерно по встановлених Міністерством продовольчих справ цінах.

Ст. 13. Кредит, необхідний для виконання доручень Міністерства продовольчих справ, міністерство відпускає Державному хлібному бюро, як аванс на ім'я правління.

Ст. 14. Винуваті в порушенні установлених цією постановою правил і затверджених міністром продовольчих справ цін підлягають по розпорядженню губерніяльного старости конфіскації зібраного ними хліба, штрафу не більше 50.000 карб; і замкненню у в'язницю не більше 6 місяців.

П. Ст. ст. 15–26 скасувати.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр продовольчих справ Юр. Соколовський

Державний вістник. – 1918. – № 28. – 29 липня. – С. 1.

№ 122

Постанова про відновлення в Україні дії закону Російської держави про покарання за участь у страйках від 2 грудня 1905 р.

19.07.1918 р.

Відновити на Україні силу закону Російської держави від 2 грудня 1905 р. про тимчасові правила про покарання за участь в страйках в підприємствах, які мають громадянське або державне значіння, і рівно в установах державних, і про забезпечення долі тих служачих, які не брали участі в страйках і через те потерпіли від учиненого над ними насильства.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 24. – 19 липня. – С. 2.

№ 123

Наказ Міністерства освіти про утворення національної нижчої початкової школи з початку наступного 1918–1919 шкільного року

22.07.1918 р.

До губерніяльних і повітових народних (земських) і міських управ та до губерніяльних і повітових комісарів справ освітніх

Ще торік розпорядженням Російського уряду навчання в нижчих початкових школах для українського народу повинно було провадитись українською мовою. В ряді земств багато зроблено в цій справі, але є земства, котрі цього розпорядження не виконали за відсутністю підручників, через тяжкі умови, в яких перебували земства і школа і другі причини.

Нині обставини значно змінились на краще в цій справі. На ринку є значна кількість книг для української народної школи, а ще більша кількість друкується і на початку цього 1918/1919 шкільного року вийдуть з друку в такій кількості, що всі земства на Україні зможуть забезпечити свої школи підручниками.

В час, коли наша держава творить культурно-національні цінності (одкриває українські державні університети, академії, гімназії і т. п.) і напружує всі духовні й матеріальні сили, щоб дати українському народові рідну національну школу, коли не можна допустити ні одного кутка без української школи, нижча початкова школа для українського народу мусить обов'язково як слід приготувитись до навчання на українській мові і забезпечити себе підручниками і вчителями в першу чергу.

На місцях треба доложити всіх творчих сил, аби цього досягти. Тому Міністерство освіти пропонує всім губерніяльним і повітовим земським і міським управам в контакт з губерніяльними і повітовими комісарами освіти негайно приступити до з'ясування стану шкіл з цього боку, щоб з наступного 1918/1919 шкільного року навчання в школах для українського люду велося українською мовою у всіх групах нижчої початкової школи на всім просторі України.

Разом з цим Міністерство освіти прохає зазначені установи стежити за виконанням цього розпорядження, а комісарів освіти допомагати їм і спішно повідомити, що зроблено і робиться в справі підготовки до утворення рідної національної школи і що до намірів Міністерства освіти взагалі.

Міністр освіти М.Василенко

№ 124

**Тимчасовий закон про карну відповідальність за перевищення
встановлених граничних цін та спекуляцію**

24.07.1918 р.

1. Винний в продажу предметів насущного харчу або іншої необхідної потреби, або матеріалів, служачих за для їх готування по цінах, які перевищують граничні, встановлені в законнім порядку, а рівно ж і в замахові на такий продаж карається:

позбавленням деяких особливих прав та переваг і замкненням у в'язниці на строк від одного року і чотирьох місяців до двох років або відданням на такий же строк до примусових робіт і крім того грошовою виплатою від ста карб. до двадцяти п'яти тисяч карб., але ж у всякім разі в розмірі, не менш подвійної суми перевишки поверх граничної ціни, яка одержана, або мала бути одержаною, коли навіть виплата перевищить двадцять п'ять тисяч карб.

Тій же карі підлягає винний і в співучасті в зазначеному вище продажу, в побудженню до такого, а рівно ж в пропонуванню або прийняттю послуг за для його виконання.

2. За торговельну та промислову спекуляцію, як то:

а) за купівлю, з метою перепродажу, зазначених у попередній статті предметів та матеріалів по цінах, які перевищують граничні, встановлені в законнім порядку, а також за посередництво або пропонування посередництва у всякій формі для виконання такої купівлі;

б) за ховання, за непускання до продажу, перерву або скорочення продажу, або відмову від продажу предметів насущного харчу, або іншої необхідної потреби, чи то матеріалів, служачих для їх готування, а рівно за перерву або скорочення вироблення таких, як що не буде доказано, що передбачений цим пунктом вчинок зроблено по достатньому до того приводу;

в) за умисне знищення, зіпсування придбаних або заготованих для продажу запасів предметів або матеріалів, перелічених у попередньому пункті, якщо за це винний не підлягає більш суворій карі;

г) за складання або пропонування скласти умову або інше порозуміння з метою підвищення цін на предмети або матеріали, згадані у п. «б» цієї статті, якщо не буде доказано, що підвищення цін сталося через збільшення витрат придбання, вироблення або збування;

д) за співучасть у вчинках, передбачених пунктом «а» – «г» цієї статті, та за замах на роблення вчинків, які зазначені у них, винний карається:

позбавленням деяких особливих прав та переваг і замкненням у в'язниці на строк від одного року і чотирьох місяців до двох років або відданням на такий же строк до примусових робіт, і, крім того, грошовою виплатою від тисячі карб. до ста тисяч карб.

3. Особи, котрі не користуються правом торгівлі без промислового свідоцтва на даний її рід, якщо вони не одержали такого свідоцтва і не мають торговельного закладу, за скупку з метою перепродажу предметів насущного харчу або іншої необхідної потреби, чи то матеріалів, служачих за для їх готування, за продаж цих предметів та матеріалів, рівно за замах на зазначені вчинки караються: замкненням у в'язниці на строк від восьми місяців до одного року чотирьох місяців, а також грошовою виплатою, яка зазначена у попередній статті.

4. Винний в складанні умови на продаж або постачу предметів або матеріалів, зазначених у попередній (3) статті, або в переуступці права на такій умові, якщо при її складанні він не мав на оці дійсної передачі або приймання до проданого або підлеглого до постачання товару, а тільки одержання різниці в ціні, карається: позбавленням деяких особливих прав та переваг і замкненням у в'язниці на строк від одного року і чотирьох місяців до двох років, або відданням на такий же строк до примусових робіт, і, крім того, грошовою виплатою від тисячі карб. до ста тисяч карб.

5. Промисловці та торговці, і особи, ними уповноважені, винні у продажу предметів або матеріалів, зазначених у попередній (4) статті, особам або підприємствам, завідомо для них не переводячим торгівлі товарами та матеріалами цього роду і ненабуваючим їх для особистого споживання або для переробляння підлягають: карі, зазначеній у попередній (4) статті.

6. Винний у злочинствах, які передбачені ст. ст. 1–5 цього закону, після осуду, хоч би й до відбуття карі за одне з тих злочинств, підлягає:

позбавленню всіх особистих прав і переваг, та відданням до виправничих арештантських відділів по 1, 2, 3 і 4 ступеням статті 31-ї «Уложения о наказаниях» і 2-ї ч. статті 31/1 «Уложения о наказаниях» і, крім того, грошовій виплаті від тисячі карб. до двохсот тисяч карб., при чому, коли друге по часу переведення злочинство, передбачено ст. 1 цього закону, то грошова виплата накладається в розмірі, не менше подвійної суми перевишки поверх граничної ціни, яка одержана або мала бути одержаною, коли навіть грошова виплата перевищить двісті тисяч карб.

7. Крім кар, зазначених в попередніх статтях, суд може постановити:

а) про заборону засудженому переводити торгівлю на строк не далі трьох років;

Примітка 1. При повторенні вчинку заборона переведення торгівлі на зазначений строк обов'язкова.

б) про оголошення присуду за кошт засудженого в одній або кількох газетах, по вибору суду, і

в) про конфіскацію належачих засудженому товарів або матеріалів, котрі були об'єктом забороненого вчинку.

Примітка 2. У випадку конфіскації предметів або матеріалів, суми, заплачені за них засудженому третьою особою, повертаються цьому останньому, а видані ним зобов'язання касуються, коли сам він не підлягає відповідальності по цьому законі.

8. Винний в переведенню торгівлі наперекір послідувавший в порядку пункту «а» ст. 7 забороні, підлягає:

позбавленню всіх особливих прав і переваг і відданню до виправчих арештантських відділів на строк від одного року до трьох років.

9. Особи, які перебувають на державній або громадській службі і по суті своєї діяльності мають відношення до забезпечення людності предметами насущного харчу або іншої необхідної потреби, або матеріалами для їх виробу, за навмисну підмогу вчиненню переступів, передбачених цим законом, а рівно за хабарництво без порушення обов'язків, хабарництво і здирство, допущені ними в зв'язку з тими переступами, караються, коли не підлягають по діючих законах більш суворій карі:

позбавленням всіх особливих прав і переваг і відданням до виправчих арештантських відділів по 1, 2, 3, 4 і 5 ступеням ст. 31 «Уложения о наказаниях» і по 31 ст. «Уложения о наказаниях», а поверх того, в випадкові одержання подарунків, грошей або позичок – грошовою виплатою в розмірі подвійної вартості одержаного.

10. Особи, котрі обов'язані мати по закону піклування про відвертання недостачі предметів харчу або докладати про помічену ними недостачу начальству, за невиконання цього підлягають: усуненню від посади.

11. При сукупності злочинств, передбачених цим законом, грошові виплати, призначені за кожне злочинство, сполучаються, а при сукупності вчинків, котрі караються цим законом, разом з іншими злочинствами, грошові виплати не покриваються призначеними за ці злочинства карами.

12. Діла, які виникають з порушення цього закону, підлягають компетенції окружних судів, без участі присяжних засідателів, незалежно від роду кари. Діла, по котрих винні підлягають карі, сполученій з позбавленням особливих прав і переваг, надходять до суду без окремого обряду віддання під суд обвинувачуемого.

13. Передбачені ст. 9 цього закону службові злочинства підлягають компетенції судів відповідно посаді, яку обсаджує обвинувачуемый, але ж без участі присяжних засідателів і без окремого обряду віддання під суд обвинувачуемого.

14. Присуди по ділах про злочинства, передбачені цим законом, якщо вони не сполучені з позбавленням особливих прав і переваг, вважаються остаточними і не підлягають оскарженню в апеляційному порядку.

15. Цим тимчасовим законом припиняється чинність ст. ст. 913, 913/1, 914, 1180, 1180, та 1180/1 «Уложения о наказаниях».

16. Час відміни чинності цього закону визначається особливою постановою правительства.

Міністр торгу та промисловості С. Гутник

Державний вістник. – 1918. – № 27. – 24 липня. – С. 2.

№ 125

Закон про порядок призначення на державну службу

24.07.1918 р.

В додаток до ст. 3 законів про тимчасовий державний устрій Української Держави постановити:

1) Призначення на державні посади III класи переводиться наказами за підписом Гетьмана і відповідного міністра і за скріпленням державного секретаря.

2) Призначення на посади IV класи переводиться наказами за підписом Гетьмана та скріпленням і відповідного міністра.

3) Кандидатури осіб на зазначені в ст. 1 і 2 посади вперед представляються на ухвалу Ради Міністрів.

Примітка до ст. 1, 2 і 3: сенатори призначаються в порядку, як зазначено в статуті Державного Сенату.

4) Призначення на посади V класи переводиться наказами по відповідних міністерствах після затвердження Гетьманом докладів міністрів про ті призначення. Накази ці оголошуються в такій формі: «Згідно з ухваленим Гетьманом докладом міністра (зазначається якого) призначаються».

5) Призначення на посаду VI класи переводиться наказом відповідного міністра.

6) Всі останні посади на державній службі заміщуються в порядкуві, який визначається кожним окремим міністром по підлягаючому йому міністерстві, за винятком тих випадків, коли в самому законі вже встановлено певний порядок призначення осіб на урядову службу.

7) Звільнення з посад переводиться в тім же порядкуві, в яким і призначення на посади.

8) Накази про призначення на державну службу осіб перших 6 класів передаються до Державної канцелярії для оповіщення в «Державному Вістникові» та ведення службових списків (формулярів) осіб, займаючи посади I та II класи. Призначення на посади VII класи та нижче в установи центральних відомств також надсилаються до Державної канцелярії і оголошуються в «Державному Вістникові»; призначення на такі ж посади в місцеві установи оголошуються в місцевих офіціальних органах преси.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
В. об. державного секретаря Іг. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 28. – 29 липня. – С. 2.

№ 126

Закон про обов'язкову військову повинність та призов 5.000 осіб для комплектування Сердюцької дивізії*

24.07.1918 р.

Загальну військову повинність вважати повинністю, яку всі громадяни Української Держави мусять обов'язково виконувати в свій час.

Закликати 31 липня біжучого року за для комплектування утворюваної нині в м. Києві Сердюцької дивізії 5.000 чоловік; заклик цей перевести на підставі особливої інструкції, яка вироблена по згоді міністрів військового та внутрішніх справ.

Всі, що на підставі цього закону будуть закликані до армії, відносно порядку та умов військової служби повинні підлягати закону про устрій і службові права військових служачих, який буде видано в найближчий час.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр військових справ, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 28. – 29 липня. – С. 2.

№ 127

Закон про підпорядкування Міністерству торгу і промисловості установ та посадових осіб, причетних до видобутку, заготівлі і розподілу палива

24.07.1918 р.

1. Всі існуючі на території Української Держави установи й урядові особи, які відають справами видобутку, заготовки та розподілу всякого роду палива, крім дере-

.....
* Див. т. 1, прим. 134.

вового палива, рівно ж які відають справами державної монополії торгу донецьким паливом, підлягають Міністерству торгу й промисловості.

2. Міністрові торгу й промисловості надається: 1) безпосередньо або через підлеглі йому органи вимагати від підприємств по добичі й заготовці палива, належних окремим особам, приватним спілкам, товариствам й іншим установам, прийняття та виконання замовлень і постачань, переважно перед усіма іншими замовленнями і постачаннями, не виключаючи і раніш зроблених замовлень і постачань, а також вимагати про повідомлення його про всі потрібні відомості, що до діяльності згаданих підприємств; 2) призначати загальні й приватні реквізиції палива і провадити через підлеглих йому урядових осіб огляд промислових і торговельних підприємств, зазначених в пункті 1-му цього артикулу, та вимагати від цих підприємств пред'явлення зазначеним особам торговельних книг і документів, посвідчуючих запаси палива, що в них є, а так само, прийняти обов'язки по набуванню і постачанню його другим установам та особам, а також вимагати допуску урядових осіб до знання зі згаданих книг і документів копій та до витягів з них необхідних відомостей; 3) дозволяти підлеглим йому органам готування палива в межах, відпускаємих на цей предмет кредитів і відступати його казенним або приватним установам, а також приватним особам; 4) встановляти тверді й граничні ціни на всі види палива та попудні збори для утримання органів, які відають регулюванням торгу паливом, а рівно ж вживати всякого роду заходів що до постачання споживачам палива; 5) установаляти порядок та умови розподілу палива між споживачами; 6) змінити, додавати й відмінити видані до цього часу в порядку управління всякого роду статути, правила, накази, обов'язкові постанови та інше, що до видобутку, заготовки, розподілу та постачання палива, крім заготовки деревового, а рівно ж до державної монополії торгу донецьким паливом, і видавати нові по цих предметах правила.

3. Міністрові торгу й промисловості надається урядити під його головуванням особливу нараду по паливу при участі представників зацікавлених відомств і торгово-промислових організацій за для обміркування питань, що вносяться по розсуді міністра: 1) про затвердження статутів органів, що відають торгом палива, або контролем за торгом і розкладанням палива; 2) про розкладання палива; 3) про встановлення граничних і твердих цін а рівно попудних зборів; 4) про призначення загальних і приватних реквізицій; 5) про призначення кар, зазначених в арт. 6 цього закону, та про інші питання.

4. Усі права та обов'язки міністра торгу й промисловості, встановлені цим законом, можуть бути постановою Ради Міністрів, по представленню міністра торгу й промисловості, накладені на одного з товаришів міністра торгу й промисловості з дорученням йому загального керівництва правительственным контролем і регулюванням здобичі, заготовки й розподілу палива та з наданням йому звання головного уповноваженого по паливу. Так само Радою Міністрів можуть бути накладені на одного

з служачих Міністерства Торгу й Промисловості, по представленню міністра торгу і промисловості, обов'язки заступника головного уповноваженого по паливу.

Для виконання розпорядження міністра торгу й промисловості ним можуть бути призначаємі уповноважені на місцях.

5. Згадані в арт. 2-му підприємства звільняються від усякої перед контрагентами відповідальності в разі неможливості виконання в строк і замовлень і постачань, яка викликається необхідністю задоволення вимог міністра торгу й промисловості, при умові негайного повідомлення про це контрагентів. В таких випадках контрагентам надається відмовитись від договору, в невиконаній його частині, з поверненням їм відповідної частини виданих ними по договору застав та авансів.

6. Винний в невиконанні вимог або розпоряджень міністра торгу й промисловості, які зазначені в п. п. 1 й 2 арт. 2-го цього закону, підпадає в адміністративному порядку в арешту на строк до трьох місяців або грошовій виплаті на суму не більше десяти тисяч карб.

7. Усі повноваження, які накладаються цим законом на міністра торгу й промисловості відносно видобутку, заготовки та розподілу усякого роду палива, крім деревового, поширюються також на вироблення, заготовку і розподіл нашмаровочних та освітлених матеріалів.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр торгу і промисловості С. Гутник

Державний вістник. – 1918. – № 28. – 29 липня. – С. 1.

№ 128

Постанова про заходи з охорони державного ладу та громадського порядку

26.07.1918 р.

1. Міністрові внутрішніх справ тимчасово надається право передавати, по згоді з міністрами юстиції та військовим, до військового суду для судження по законах військового часу, як матеріальних, так і процесуальних, справи про заподіяні приватними особами такі злочинства, які по своєму змісту виявляють дійсну небезпеку для державного порядку й громадського спокою, хоч би ці злочинства були вчинені в місцевостях, які не оголошено на військовому стані.

2. До таких злочинств, крім зазначених в ст. 1 частини II закону від 30 травня 1918 р. про військову підсудність, відносяться також всі злочинства проти держав-

ного устрою України, напад на урядових осіб цивільного відомства при виконанні, або з приводу виконання ними службових обов'язків, навмисне знищення або пошкодження майна, коли таке знищення або пошкодження переслідується в порядку державного обвинувачення, і фальшування грошових знаків.

3. Силі цього закону підлягають справи про зазначені в нім злочини і в тім випадкові, коли останні заподіяні до оголошення цього закону, але тільки:

1) в районах, де були бойові події і під час цих подій і 2) при озброєному опорі військовій силі, яку викликано для припинення якого-небудь безладдя.

4. Передача тих справ до військових судів, які в момент видання цього закону знаходяться в судах цивільного відомства, може бути переведена лише до моменту постанови судового присуду, або постанови суду про припинення справи.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 29. – 1 серпня. – С. 1.

№ 129

Закон про асигнування 200.000 карб. на організацію Української Академії наук

26.07.1918 р.

На початкові видатки по організації Української Академії наук в Києві тепер-же асигнувати в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва аванс в розмірі двохсот тисяч (200.000) карб. з коштів Державної скарбниці.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 30. – 4 серпня. – С. 3.

№ 130

Закон про утворення Головної скарбниці Української Держави

26.07.1918 р.

1. Для приймання, хоронення і видачі грошей на потреби загального державного урядування, а також для рахівництва і діловодства по цій справі на підставі відповідних касових і ревізійних правил – утворити Головну скарбницю, котра повинна здійснити свою діяльність згідно з законом і всіма існуючими відповідними правилами бувшої Російської держави.

2. Прикладений до цього штат Головної скарбниці ухвалити.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 30. – 4 серпня. – С. 3.

№ 131

**Закон про асигнування 500.000 карб. на будівництво
бібліотеки університету св. Володимира**

26.07.1918 р.

Асигнувати в розпорядження Міністерства освіти і мистецтва з коштів Державної скарбниці п'ятсот тисяч (500.000) карб. на закінчення будівлі бібліотеки для університету св. Володимира в Києві.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти і мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 30. – 4 серпня. – С. 3.

№ 132

**Закон про впровадження урядового контролю
та регулювання цін на метали та вироби з них**

26.07.1918 р.

Задля регулювання цін на метали й металічні вироби й для забезпечення значніших потреб державних і громадських установ, промислових підприємств та населення держави необхідними їм металами та металічними виробами на міністра торгу й промисловості накладається: встановлення й здійснення заходів для контролювання та регулювання торгу металами та металічними виробами на підставі нижче слідуючих засад:

Арт. 1. Рід і кількість металів і металічних виробів, підлягаючих силі цього закону, встановлюються міністром торгу й промисловості і оголошуються для загального відома в установленім порядку.

Арт. 2. Міністрові торгу і промисловості надаються:

1) вимагати від урядових та громадських установ, урядових і приватних осіб, а також і від приватних товариств заповоги в виконанні накладених на нього цим законом завдань;

2) устанавляти для всіх, що переводять відпуск металів та металічних виробів заводів, фабрик і складів, приналежних до урядових, громадських та приватних установ і осіб, рівно ж і для других торговельних підприємств чергу відпуску металів та металічних виробів згідно із взятими ними замовленнями і поставками;

3) вимагати від усіх перелічених в 2-му пункті цього артикулу установ і осіб: а) доставки відомостей, необхідних для здійснення завдань, накладених на нього цим законом, встановлюючи для цього строки; б) пред'явлення торговельних книг, документів і переписи посвідчуючих запаси металів і металічних виробів, які у них є, а також операції, що переводяться з ними, рівно же прийняті зобов'язання по набуванню металу й металічних виробів та постачи їх ріжним установам і особам; в) допуску до зняття зі згаданих книг і документів копій та до витягів з них необхідних відомостей;

4) устанавляти тверді граничні ціни на всі види металу й металічних виробів при усіх торговельних операціях, а рівно попудні збори для утримання органів, які видають регулюванням торгу металами;

5) призначати загальні та приватні реквізиції готових металів і металічних виробів по цінах не вище граничних на торговельних і заводських складах, причому на останніх, крім необхідної для забезпечення виробництва кількості запасів, з накладанням в необхідних випадках, до остаточного розв'язання питання про реквізицію, арешту на підлягаючі реквізиції предмети, рівно ж передавати зазначені предмети другим казенним та приватним установам і особам.

Арт. 3. Здійснення заходів і прав, зазначених в арт. 2-му, крім права загальної та приватної ревізії й установаження граничних цін, накладаються на створену для цього інспекцію торгу металами й металічними виробами, про котру засада затверджується міністром торгу й промисловості.

Арт. 4. Міністру торгу й промисловості надається утворити під його головуванням Особливу раду по металу при участі представників від зацікавлених відомств і торгово-промислових організацій задля обміркування питань, що вносяться по розсуду міністра:

- 1) про рід та кількість металів й металічних виробів, торг якими підлягає контролю й регулюванню;
- 2) про встановлення граничних і твердих цін, а також розміру попудних зборів;
- 3) про призначення загальних і приватних ревізій;
- 4) про розгляд і послідуєчі зміни закону про інспекцію торгу металами й металічними виробами;
- 5) про призначення кар, котрі зазначені в арт. 9 цього закону та про інші питання.

Арт. 5. Міністрові торгу і промисловості надається утворити: а) наради при інспекторах для обміркування питань контролю та регулювання торгу металами; б) комітети для розгляду справ про порушення черги відпуску.

Арт. 6. Права та обов'язки міністра торгу і промисловості, встановлені цим законом, можуть бути постановою Ради Міністрів по представленню міністра торгу і промисловості накладені на одного з товаришів міністра торгу і промисловості з дорученням йому загального керівництва урядовим контролем і регулюванням торгу металами й металічними виробами та наданням йому звання головного уповноваженого по металам. Так само Радою Міністрів можуть бути накладені на одну з осіб Міністерства торгу і промисловості, по представленню міністра, обов'язки заступника головного уповноваженого по металам.

Арт. 7. На видатки по утриманню інспекції відпустити з коштів Державної скарбниці в розпорядження міністра торгу і промисловості чотириста сімдесят тисяч чотириста шістдесят (470.460) карб. до кінця 1918 р., надавши йому право затверджувати штати інспекції.

Арт. 8. В тім разі, коли розпорядженням влади, яке послідувало на підставі цього закону, підприємство позбавлено буде можливості виконати в строк взяті на себе зобов'язання, то воно звільняється від усякої перед контрагентами відповідальності, при умові негайного повідомлення про це контрагентів.

В таких випадках контрагентам надається відмовитись від договору в невиконаній його частині з поверненням відповідної частини виданих по договорах задатків і авансів, з накладанням на видані аванси відсотків в розмірі учотної ставки, збільшеної на один відсоток проти встановленої Державним банком на даний період для шестимісячних векселів. Також в зазначених в цьому артикулові випадках, відбирачі

металу й зацікавлені треті особи звільняються від усякої відповідальності перед своїми контрагентами за невиконання в строк замовлень через неодержання в строк металів і металічних виробів.

Арт. 9. Занедбання при виконанні якої-небудь замови:

- 1) заводами встановленої черги відпуску металів і металічних виробів на протязі більш ніж місячного строку,
- 2) торговельними складами встановленої черги відпуску металів і металічних виробів – винний підпадає в адміністративному порядку арештові до 3-х місяців, або грошовій виплаті на суму не більше десяти тисяч карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр торгу і промисловості С. Гутник

Державний вістник. – 1918. – № 30. – 4 серпня. – С. 3.

№ 133

Наказ міністра внутрішніх справ про вживання державної української мови у поштово-телеграфному відомстві

26.07.1918 р.

В Українській незалежній самостійній державі державною мовою визнається мова українська. Зважаючи на це, наказую начальникам округ звернути особливу увагу, щоб співробітники відомства на пошті, телеграфі, радіотелеграфі і телефоні при виконанні службових обов'язків вживали лише української мови і вжити всіх заходів при зносінах по всіх службових справах зо всіма державними і приватними установами, а також урядовими особами, переписку провадити виключно державною мовою, звернути також увагу, що коли в відомстві ще є співробітники, які до цього часу не володіють українською мовою, щоб вони поважно подбали про швидше її вивчення.

Нові співробітники, які будуть призначатися на посади по відомстві, мусять володіти як в слові, так і в письмі, українською мовою.

За міністра внутрішніх справ, товариш міністра [В.] Кулябко-Корецький

Державний вістник. – 1918. – № 47. – 14 вересня 1918. – С. 2.

№ 134

Статут Державного бюро із закупівлі і продажу нафти та нафтових виробів

28.07.1918 р.

Затверджую.

За міністра торгу і промисловості товариш міністра В. Ауербах.

На підставі ст. 3 закону про підлягання Міністерству торгу і промисловості всіх установ і урядових осіб, які відають справами видобутку, заготовки й розподілу всякого роду палива, за винятком заготовки деревового палива, та про надання Міністрові торгу і промисловості повноважень щодо контролю й регулювання видобутку, заготовки й розподілу палива, затвердженого паном Гетьманом 24 липня 1918 р.

Ст. 1. Для регулювання закупок за кордоном нафти та нафтових виробів і продажу їх на Україні при Міністерстві торгу і промисловості закладається нафтове бюро.

Ст. 2. Усякі закупки нафти і нафтових виробів за кордоном можуть провадитися виключно по дорученню та за згодою бюро.

Ст. 3. В склад бюро на правах його членів входять:

- а) один представник від департаменту палива,
- б) один представник від департаменту зовнішнього торгу Міністерства торгу і промисловості,
- в) один представник від Міністерства шляхів,
- г) по одному представникові від великих українських фірм, які провадять торг нафтою та нафтовими продуктами і мають свої складські приміщення та контори на території України.

Примітка: 1) Реєстр фірм, які входять в склад його, затверджується міністром торгу і промисловості.

Примітка: 2) Голові бюро надається право в разі потреб запрошувати свідомих осіб в засідання бюро з правом дорадчого голосу.

Ст. 4. Голова бюро призначається міністром торгу і промисловості.

Ст. 5. Бюро надається право від свого ймення вступати в усякого роду зобов'язання та заключати договори, улаштовувати і брати в посесію згідно з метами бюро торговельні заклади та склади, а також відчиняти контори і агентства.

Ст. 6. Для найближчого керування справами бюро може призначати окремого управляючого, діяльність та права котрого визначаються інструкцією, яка затверджується бюро.

Ст. 7. Згідно з планом постачання краю нафтою та нафтовими продуктами, які виробляються підлеглими органами департаменту палива Міністерства торгу і промис-

ловості, бюро установає плани закупки за кордоном цих продуктів, а також долю участі поодиноких контрагентів в загальній закупці та продажу.

Ст. 8. Продаж і розподілення на Україні закуплених нафти та нафтових продуктів робиться через посередство вступаючих в склад бюро фірм, або ж тих фірм, з якими бюро заключає договори про такий продаж. Продаж поодиноким споживачам нафти та нафтових продуктів фірмами провадиться згідно з планом розподілення, встановленим органами, підлеглими департаменту палива.

Ст. 9. Бюро встановлює проекти представляємих на ствердження міністра торгу і промисловості продажних цін, як для оптового, так і для роздрібного торгу, на здобуті за кордоном нафту та нафтові продукти, вище яких цін фірми вже не мають права нічого стягати при продажу споживачам.

Ст. 10. Бюро надається право настановлювати контроль над підприємствами, які одержали для продажу нафту та нафтові продукти, аби вони не порушували встановлених департаментом палива планів постачання та цін, встановлених бюро, і не продавали вищезгаданих товарів з спекулятивною метою.

Ст. 11. Бюро надається право, в разі необхідності, входити з представленням до міністра торгу і промисловості про пристосування відносно поодиноких підприємств, які зайняті заготовкою нафти і нафтових продуктів, заходів, передбачених пп. 3, 4 ст. 10 російського статуту про окрему нараду для обговорення та об'єднання заходів по забезпеченню паливом шляхів, державних та суспільних установ і підприємств, які працюють на користь державної оборони (1915 р. серпня 17, с. у. 1760).

Ст. 12. Бюро мусить представляти до департаменту палива усі необхідні для останнього відомості про виконання плану постачання нафтою та нафтовими продуктами.

Ст. 13. Усі питання в бюро вирішуються простою більшістю голосів, при рівності голосів наради голова має рішуче значіння.

Ст. 14. Голова бюро, залишившись в меншості при розв'язанні питань, передбачених в пп. 2 та 7 цього статуту, має право тимчасово припиняти виконання постанов бюро, вносячи протокол засідання бюро з своїм висновком на остаточне розв'язання міністрові торгу і промисловості.

Ст. 15. Кошти на утримання органів бюро складаються:

- а) з вступної плати членів бюро, розмір якої встановлюється першим зібранням бюро,
- б) з щорічних, ним же встановлених членських внесків,
- в) з попудного збору в розмірі, який затверджується міністром торгу і промисловості, з усієї кількості нафти та нафтових продуктів, які ввозяться з-за кордону.
- г) з ріжних випадкових вступів.

Ст. 16. Голова та члени бюро по призначенню від уряду можуть одержувати платню з операційних коштів бюро в розмірі, який установається міністром торгу і промисловості.

Ст. 17. Ліквідація бюро провадиться по постанові бюро, прийнятій більшістю $\frac{2}{3}$ його постійного складу та затвердженій міністром торгу і промисловості. Ним же затверджується постанова бюро про розподілення ліквідуємого майна та капіталів.

Ст. 18. Особи, винні в порушенні постанов бюро, виданих на підставі цього статуту, караються в адміністративному порядку, згідно з статтею 6 закону про підлягання Міністерству торгу і промисловості всіх установ і урядових осіб, які видають справами видобутку, заготовки і розкладання усякого роду палива, за винятком заготовки деревового палива, та про надання міністрові торгу і промисловості повноважень щодо контролю й регулювання видобутку, заготовки й розкладання палива, арештом на строк не більше трьох місяців або стяганням на суму не вище 10.000 карб.

Директор департаменту зовнішнього торгу Ф. Королів

Державний вістник. – 1918. – № 31. – 6 серпня. – С. 3.

№ 135

Закон про Верховне управління державою

31.07.1918 р.

1. В разі тяжкої хвороби або смерті Ясновельможного пана Гетьмана верховне управління аж до одужання або до вступу нового Гетьмана, в порядку, який встановлено буде окремим законом, належить Колегії Верховних правителів держави.

2. Колегія Верховних правителів держави складається з трьох осіб: одного правителя заздалегідь визначає сам пан Гетьман (див. ст. 3 і 4), одного обирає Державний Сенат (див. ст. 7) і одного обирає Рада Міністрів (ст. 7).

3. Про згадане в попередній (2) статті заздалегідне визначення паном Гетьманом власноручно складається грамота в трьох примірниках, які пан Гетьман особисто вкладає в окремі конверти за власною і перстеневою Його Ясновельможності печатями, при чому перші два примірники для схову урочисто доручаються Державному Сенатові і Голові Ради Міністрів, а третій примірник передається в Київський кафедральний собор св. Софії.

4. В грамоті (ст. 3) пан Гетьман визначає дві особи, а саме – першою визначеного ним Верховного правителя, а другою – особу, яка має стати Верховним правителем, якщо перша помре, тяжко занедужає, або складе свої повноваження.

5. Про передачу зазначених в ст. 3 примірників грамоти складається державним секретарем акт, який підписується паном Гетьманом і особою, що прийняла грамоту,

і скріплюється державним секретарем. Згадані тут акти переходять Державний Сенат, а копії з них державний секретар.

6. Негайно, як тільки стане неможливо для пана Гетьмана правити державою через тяжку хворобу, або коли пан Гетьман помре, Державний Сенат в складі на той час будучих сенаторів, під проводом президента, а за його відсутністю – старшого з председателів Генеральних судів або осіб, що їх заступають (ст. 29 закону 6 липня 1918 р. про утворення Державного Сенату), одкриває конверт з грамотою пана Гетьмана той, що переходиться Державним Сенатом, а також і конверти з двома другими примірниками грамоти, які негайно мають бути приставлені в Державний Сенат, і оголошує наймення визначеного паном Гетьманом Верховного правителя і його заступника (ст. 4); відсутність котроїсь з грамот не спиняє оголошення наймення визначеного паном Гетьманом правителя та його заступника.

Примітка: Визначення моменту, коли сам пан Гетьман через тяжку хворобу не матиме вже змоги правити державою, належить самому пану Гетьману, а якщо воля пана Гетьмана через хворобу не може бути ним виявлена, то Державному Сенатові вкупі з Радою Міністрів.

7. Два інші члени Колегії Верховних правителів після зазначеного в попередній (6) статті оголошення, негайно вибираються Державним Сенатом і Радою Міністрів (ст. 2) закритим голосуванням, звичайно більшістю присутніх.

8. Про склад Колегії Верховних правителів Державний Сенат того ж самого дня оповіщає до загального відома.

9. Колегія Верховних правителів вступає в правління державою негайно, не дожидаючись оповіщення Державного Сенату.

10. Колегія Верховних правителів вступає в усі законом встановлені права й обов'язки пана Гетьмана, однак Колегії Верховних правителів не належить право знімати питання про зміну законів, викладених в грамоті пана Гетьмана від 29 квітня 1918 р.

11. Головою Колегії Верховних правителів є правитель, визначений паном Гетьманом.

12. Всі справи в Колегії Верховних правителів вирішуються більшістю голосів.

13. На випадок смерті або тяжкої хвороби Верховного правителя, визначеного паном Гетьманом, або складення цим правителем з себе уповноважень, в Колегію вступає його заступник (ст. 4). На випадок же смерті або тяжкої хвороби інших Верховних правителів, або складення ними своїх уповноважень, заступники їх обираються в порядкуві, встановленому в ст. 7 цього закону.

14. На випадок смерті, або тяжкої хвороби котрого з заступників Верховних правителів, новий його заступник негайно вибирається в порядкуві ст. 7 цього закону при чому вибори робляться або Державним Сенатом, якщо вибув з Колегії обраний ним заступник, або Радою Міністрів в інших випадках.

15. Про вступ кожного заступника до Колегії Державний Сенат незабаром оповіщає до загального відома, але заступники вступають до Колегії негайно не дожидаючись цього оповіщення.

16. При виїзді поза межі держави пан Гетьман, якщо знайде потрібним, передає на час своєї відсутності, управління державою Колегії з трьох осіб, з яких одну визначає сам Пан Гетьман, а два інших вибираються в порядкуві, зазначеному в ст. 7 цього закону.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Державний секретар С. Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 30. – 4 серпня. – С. 1.

№ 136

Положення (Устава) про облік міського населення в Українській Державі

31.07.1918 р.

1. Домовласники, орендарі домів, господарі готелів, умебльованих кімнат, дворів постою, а також управителі домів і доглядачі скарбових і громадських будинків повинні для запису мешканців впровадити домові книжки згідно докладеного зразку (додаток № 1)*.

Примітка: Зазначені книжки повинні знаходитися кожен час і провадитися в тих домах, інституціях і закладах, для яких вони видані, за винятком коли вони надсилаються до районів з адресовими листками, чи по вимогам адміністративних установ і урядових осіб.

Ці книжки повинні показуватися без перешкод приватним особам, яким треба довідуватися про мешканців дому.

2. Домовласники, домонаймачі, управителі й орендарі домів, при неможливості особисто вести записи в домовій книжці, хоч і можуть доручати провадження записів і заповнення адресових листків стороннім особам, але при умові, щоб найняті для цієї мети особи виконували свої обов'язки в домі, для котрого видані книжки.

Примітка: Провадження домових книжок і заповнення адресових листків не можуть бути доручені особам, що служать в установах Державної варті і їх родичам.

3. Про кожну знову прибуваючу або вибуваючу особу домовласники, орендарі домів, доглядачі та управителі приватними домами, скарбовими та громадськими будин-

* Публікувався окремо.

ками, на протязі 24 годин, а власники готелів, умебльованих кімнат і т. і., на протязі 12 годин після прибуття або вибуття повинні повідомляти Державну варту шляхом доставки адресового листка встановленої форми, в першому разі – вкупі з документом на життя прибулого.

4. Від усіх осіб, не виключаючи служачих військового відомства, які прибувають навіть на самий короткий час, залишаються в готелях, умебльованих кімнатах, у дворах постою, і т. і., власники або управителі зазначених вище закладів повинні зараз же вимагати документи на життя.

В разі непред'явлення знову прибулими документу на життя, всі необхідні для прописки відомості, а рівно причини, по котрим прибулий не може пред'явити документу, записуються в особистий друкований бланк по докладеній формі (додаток № 3) для представлення в управління місцевого начальника району Державної варті замість документу, в строк, зазначений в ст. 3 цієї устави.

Зазначені вище бланки досить грамотними знову прибулими заповнюються власноручно й підписуються, а не досить грамотними лише підписуються по заповненню адміністрацією готелів, умебльованих кімнат, дворів постою і т. і. В бланках же з відомостями про неграмотних робиться про це особлива відмітка, а відомості про них засвідчуються підписом власника або управителя закладу.

5. У всіх помешканнях готелів, умебльованих кімнат, дворів постою і т. і. на видних місцях повинні бути вивішені витяги з зазначеної установи про реєстрацію знову прибулих за підписом начальника Державної варті даного місця або повіту.

6. В завбачені в ст. 1 книжки належать внесенню особи обох полів з 15 років, окремою статтею кожна особа. Не належить внесенню в книжки:

- а) козаки військових частин, котрі мешкають в касарнях.
- б) чернецтвуючі обох полів, котрі мешкають в своїх монастирях і
- в) учні військових шкіл і учениці дівочого Благородного інституту, котрі мешкають в зазначених закладах.

Примітка: Особи, зазначені в п. п. а, б, в, при виїзді з касарень, монастирів і шкіл повинні реєструватися на загальних підставах.

7. Опріч дворових книжок, завбачених в ст. 1 цієї устави, на кожну квартиру повинно вестися особливий квартирний зшиток згідно докладеній формі (додаток № 2)*.

Примітка: На перших сторінках кожного зшитку повинна бути виписка з зазначеної устави про порядок ведення квартирного зшитку і форма відомостей, яка зазначена в додатку № 3 до цієї устави.

8. По прибуттю в дім нового мешканця домовласник, управитель або двірник, подають йому під розписку у другій частині домової книжки квартирний зшиток завбачений в ст. 3 цієї устави на знову зайняте їм помешкання.

.....
* Документи (додатки № 2,3) публікувалися окремо.

9. При одержанні квартирнього зшитку квартиронаймач розписується в прочитанні правил про ведення його, викладених на 1-й сторінці зшитку.

10. По прибуттю на життя в квартиру, хоч би на самий короткий час нової особи, квартиронаймач зобов'язаний записати і її в квартирний зшиток, заповнюючи при цьому перші дві графи необхідними відомостями і дати зазначений зшиток під розписку управителеві або двірникові на протязі 24 годин з часу прибуття нового мешканця. Разом з квартирним зшитком повинно передаватися документ на життя або заміняючі його відомості, складені згідно вимогам ст. 4 цієї устави по докладеній формі № 3, і вартість адресових листків.

По вибуттю кого-небудь з мешканців квартир, квартирогосподар зобов'язаний зазначити час вибуття мешканця в графі 4 зшитку й передати останній під розписку управителеві або двірникові на протязі 24 годин з часу від'їзду мешканця.

Примітка: Досить грамотні квартирогосподарі всі відомості в квартирний зшиток повинні записувати власноручно, малограмотні можуть заповнити зшиток при допомозі других осіб, але не в якому разі домовласника, управителя або двірника.

11. Одержавши квартирний зшиток від одного з мешканців, домовласник, управитель або двірник відмічають в присутності мешканця в графі 8 зшитку час одержання відомостей, після чого записує одержані відомості в домову книжку і представляє в управління місцевого начальника району Державної варті в строк, зазначений в ст. 3 цієї устави.

12. Відповідальність за несвоєчасно подані Державній варті відомості про осіб, прибувших на квартиру або вибувших з неї, а також за сповіщення неправильних відомостей накладається:

1) На домовласників, якщо вони по одержанні своєчасно відомостей від квартиронаймачів, не сповістять ці відомості в установлений строк в управління начальника місцевого району Державної варті.

2) На квартирогосподарів в тім разі, як несвоєчасно подача відомостей Державній варті трапиться через їх вчинки.

13. Зазначені в ст. 1 і 3 цієї устави книжки виготовляються розпорядженням інспекторів Державної варті і видаються домовласникам по їх вимогам з управління начальника місцевого району Державної варті по цінуванню, затвердженому губерніальними старостами, або міськими отаманами.

Домові книжки і квартирні зшитки видаються Державною вартою пронумеровані, прошнуровані і пропечатані скарбовою печаткою за посвідченням інспектора Державної варті.

14. При початковому введенню в чинність цієї устави, домові книжки й квартирні зшитки (по формах, зазначених в додатках до ст. 1 та 2) заводяться розпорядженням домовласників, орендарів домів, господарів готелів, умебльованих кімнат, дворів постою і т. і. по належності у тижневий строк з дня оголошення цієї устави.

На протязі зазначеного строку книжки та зшитки мусять бути пронумеровані і прошнуровані за посвідченням належними підписами і печатками в управліннях начальників Державної варти даного міста або повіту по належності.

Примітка: В разі неможливості по місцевим умовам виготовити або придбати дворові книжки в зазначений в ст. 14 строк, дозволяється заводити тимчасові домові зшитки з кількох (не менше 12) розграфованих по встановленій форм аркушів, вшитих в обложку, пронумерованих, прошнурованих і посвідчених незалежними підписами і печатками.

15. В повітах і заштатних містах і місцевих оселях, при початковому введенню цієї устави, дворові книжки й квартирні зшитки, по уповноваженню інспекторів Державної варти на місцях та пропечатуються печатками останніх.

16. Для реєстрації населення, пробуваючого в містах або в міських оселях до видання цієї устави, установлюється двотижневий строк з часу зазначеного строку особи, винні в порушенні цієї устави, підлягають відповідальності на підставі цієї устави, незалежно від часу прибуття в місто або міську оселю особи незареєстрованої або зареєстрованої несвоєчасно.

17. Особи, винні в невиконанні або порушенні правил цієї устави, підлягають штрафу до 3000 карб. або арешту до 3-х місяців.

18. Складені агентами Державної варти протоколи про порушення правил, зазначених в цій уставі, обов'язково повинні бути пред'явлені особам, які порушили цю уставу; останні мають право заносити в ці протоколи свої з'ясування.

19. Призначення кар, зазначених в ст. 17 цієї устави тимчасово накладається на місцевих губерніальних і повітових старост і міських отаманів.

20. Ця устава переводиться в життя по телеграфові. Органи преси обов'язуються оголосити цю уставу до загального відома в першому числі, випущеному по одержанні копії телеграми від губерніальних старост або міських отаманів.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 30. – 4 серпня. – С. 1.

№ 137

Закон про відновлення державної горілчаної монополії

31.07.1918 р.

1. Поновити в біжучому 1918 році на території України скарбовий продаж напоїв на підставах, викладених в статуті про акцизні податки з доповненнями та змінами нижчезазначеними.

2. Дозволити випуск для внутрішнього вжитку в 1918 р. не більше чотирьох мільйонів відер скарбового вина (на обрахункові на 40 ступнів).

3. Доручити міністрові фінансів:

1) встановити строки запровадження продажу скарбових напоїв на Україні в залежності від успішності підготовчої праці;

2) виробити на підставах досвіду минулих років необхідні зміни статуту про скарбовий продаж напоїв, з метою захистити населення від зловживання міцними напоями, та внести виправлений статут на законодавче затвердження ще до поновлення продажу скарбових напоїв.

4. Доручити міністрові фінансів:

1) визначити, по згоді з державним контролером, порядок заготовлення спирту, посуду та матеріалів;

2) встановити в випадку необхідності обов'язкову здачу до скарбу запасів спирту по цінах, котрі визначаються міністром фінансів по згоді з державним контролером;

3) припустити для внутрішнього вжитку, окрім хлібо-картопляного, також мелясовий (паточний) спирт, коли він по якості задовольняє вимогам вказівок, які затверджені міністром фінансів 31 серпня 1906 р.

5. Відпустити з коштів Державної скарбниці в розпорядження міністра фінансів:

1) десять мільйонів карб. на ремонт будинків і улаштування скарбових горілчаних складів і надати право міністрові фінансів переводити видатки з цього кредиту до 1 січня 1920 р.;

2) сто тридцять п'ять мільйонів карб. на провадження в біжучому році операції скарбового продажу напоїв та утворення необхідного перехідного запасу спирту, посуду та матеріалів.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр фінансів А. Ржепецький

№ 138

Закон про обов'язкове вивчення української мови, літератури, історії та географії України в усіх середніх школах

1.08.1918 р.

1. По всіх середніх хлоп'ячих і дівочих загальноосвітніх, професійних, комерційних та інших школах, учительських семінаріях та інститутах, а також духовних семінаріях, обов'язково викладається українська мова і література, задля чого визначається не менше 3 годин тижнево в перших 5 класах, а в 2 останніх класах, не менш 2 годин, та географія і історія України, для яких предметів мають бути визначені не менше як по 2 годині тижнево в 2 останніх класах кожної школи.

Примітка: години на викладання тих предметів повинні бути установлені в кожній школі без побільшення загальної кількості лекцій, існуючої до цього часу, згідно з розпорядженням міністерства для кожного типа школи.

2. По всіх хлоп'ячих та дівочих середніх, професійних, комерційних та інших школах, учительських семінаріях та інститутах, а також духовних семінаріях закладається штатна посада учителя української мови та літератури, а також обов'язково закладаються зверхштатні посади учителя географії та історії України.

3. Штатним учителям української мови та літератури, які мають не менше 12 годин тижнево, та зверхштатним учителям географії та історії України, які мають не менше 6 годин того або іншого предмету, належать всі права, якими користуються учителі штатні, чи зверхштатні, того чи іншого типу школи щодо платні, пенсії, та правного становища.

Примітка: коли б вчителі української історії та географії мали також не менш 12 лекцій, тоді вони стають штатними учителями того предмета.

4. Кредити на утримання посад названих учителів беруться з тих же коштів, на які утримується та чи інша школа.

5. Посади штатних учителів української мови та літератури та зверхштатні посади учителів географії та історії України обсаджують особи, що мають для навчання в даному типі школи відповідній освітній ценз.

6. Школи з українською мовою цьому закону не підлягають по пунктах 1, 2, 3, 4 і 5.

7. Всі учителі української мови та літератури, української історії та географії запрошуються і затверджуються згідно з законом для кожного типу школи.

8. Навчання історії України може бути доручено і вчителю загальної історії і географії України, вчителю загальної географії, також тільки з відповідного затвердження.

9. Викладання української мови, історії та географії України починається з початком 1918/1919 шкільного року.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 1.

№ 139

Постанова про створення управління Київського столичного отамана

1.08.1918 р.

В відміну, доповнення та зміну відповідних законів постановити:

1. Відділити м. Київ у межах міських із складу Київської губернії та утворити з цього окреме Київське столичне отаманство прикладно до ст. ст. 987-1000 «Общ. учр. губерн.» (Св. зак., т. II, вид. 1892 р.) і на підставі нижчеслідуючих артикулів.

2. До складу отаманства залічуються м. Київ з передмістями: Пуща-Водиця, Верхня та Нижня Солом'янки, Батієва Гора, Протасів Яр, Караваєвські Дачі з землями, які до них належать; поверх цього Київському отаманові підлягають в відношенні Державної варті виселки Київського повіту: Святошино, Деміївка, Саперна Слобідка, Чоколовський, Голосіївський ліс, Вітянські поля, Горенка, Борщагівка, Жуляни, територія від залізничних казарм до шосе і хутори Дехтярі і Грушки, вся територія коло Поста-Волинського і сортировочної станції й Остерського повіту Чернігівської губернії: Труханів Острів, Передмісна Слобідка, Микільська та Кухмістерська й Дарницькі дачі.

3. Склад управління Київського отаманства визначається докладеним до цього штатом.

Примітка: 1. Крім урядовців, призначених згідно зі штатами, дозволяється мати не більш, як десять кандидатів, на посади по управлінню отаманства з залученням цих осіб до штату канцелярії отаманства без утримання.

Примітка: 2. Склад і штати Державної варті Київського столичного отаманства визначаються окремим законом.

4. Міркування про поділ м. Києва та його передмість на вартівні райони й про всі, які мають бути відносно цього зміни, складаються отаманом і затверджуються міністром внутрішніх справ.

5. В межах Київського отаманства Київський отаман повинен керуватися загальними законами про права, обов'язки та відповідальність «градоначальників», губерніальних комісарів (постанова бувшого Російського тимчасового уряду від 19 вересня 1917 р., Збір. узак. і росп. уряду № 246, ст. 1749) і іншими законами, які відносяться до губерніальних старост.

6. При Київському отаманові утворюється під його головуванням нарада в складі помічника отамана, прокуратора окружного суду, управляючого канцелярією, одного гласного Київської міської думи та одного гласного Київського губерніального земства по їх обранню, одного фахівця з перебуваючих в розпорядженню отамана і представників належних відомств при розгляді питань, які торкаються компетенції цих відомств.

7. До розгляду наради належать: справи про утворення опік над майном росточителів, оглядання безглузвих та божевільних і справи, які отаман повинен на підставі існуючих законів передавати на обговорення наради.

8. Вартовий догляд в місцевостях, зазначених в ст. 2, по частинах ветеринарній і технічно-будівничій здійснюється отаманом через відповідних урядовців управління отаманства.

9. Доручити міністрові внутрішніх справ визначити в натурі межі місцевостей, які у вартовім відношенні підлягають Київському отаманству.

10. Ухвалити докладений до цього штат управління Київського столичного отамана.

11. Закон цей перевести в життя з першого липня 1918 р.

12. Асигнувати з коштів Державної скарбниці в розпорядження міністра внутрішніх справ на шість місяців 1918 р.:

а) на утримання штатних служачих управління Київського столичного отамана сто сімдесят дев'ять тисяч сімсот (179.700) карб. Та на утримання кур'єрів шість тисяч (6.000) карб. і

б) на канцелярські, друкарські та телеграфні видатки отаманства чотирнадцять тисяч (14.000) карб. Та на службові роз'їзди три тисячі п'ятсот (3.500) карб. – а всього двісті три тисячі двісті (203.200) карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 1.

№ 140

Закон про Бунчукових товаришів при Гетьмані всієї України

1.08.1918 р.

Арт. 1. Установлених штатними розписами («Державний Вісник» 22.VII.1918 р., № 26) гетьманських генеральних секретарів іменувати Бунчуковими товаришами при Гетьманові всієї України з віднесенням посад їх до III класу і до I розділу по пенсії.

Арт. 2. До обов'язків Бунчукових товаришів належить виконувати доручення, які накладає на них пан Гетьман.

Арт. 3. Бунчукові товариші користуються всіма службовими правами товаришів міністрів.

Арт. 4. З розрешення Гетьмана Бунчукові товариші мають право давати окремі доручення гетьманським секретарям, а в часи службових подорожей користуватися послугами офіцерів, спеціально приставлених до цієї мети начальником гетьманського штабу.

Арт. 5. При Бунчукових товаришах перебувають: один урядовець для особливих доручень та один канцелярський урядовець, які призначаються та увільняються загальним порядком. Урядовці особливих доручень перебувають в V класі по посаді і мають право на пенсію по III розділі, а канцелярські урядовці – в VII класі по посаді та на пенсію по V розділі.

Арт. 6. Діловодство Бунчукових товаришів виконується канцелярією штабу пана Гетьмана.

Арт. 7. Бунчукові товариші одержують платню для себе та для своїх урядовців, так само і добові гроші за командировки по вимогах гетьманського штабу.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Державний секретар С. Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 1–2.

№ 141

Закон про політико-правове становище службовців військового відомства

1.08.1918 р.

Громадяне Української Держави за час перебування на дійсній службі обмежуються в користуванні політичними правами на слідуючих підставах: перебуваючим на дійсній військовій службі, навіть і особам, котрі служать у Військовій офіції по вільному найму, забороняється:

а) користуватися активним виборчим правом до законодавчих і громадських установ держави, себ-то подавати свій голос персонально або через довіреного в законодавчі установи і приймати участь в передвиборчих зібраннях всякого роду; але пасивним виборчим правом, себ-то правом бути обраним в члени законодавчих і громадських установ, військові служачі користуються однаково з іншими громадянами з тим, щоб після обрання вони були увільнені від військової служби;

- б) входити в склад і приймати участь в яких не було б спілках, гуртках, товариствах, партіях, радах, комітетах та інших організаціях, які мають політичний характер;
- в) знаходитися на мітингах і взагалі на всяких зібраннях політичного характеру, як випадкових так і спеціально скликаних;
- г) приймати безпосередню участь в маніфестаціях та демонстраціях політичного характеру;
- д) за порушення цього закону винні підлягають відповідальності по суді, як за невиконання загальних розпоряджень військових начальників. (Ст. 104 та 104 і книги XXII Св. В. II).

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 2.

№ 142

Закон про створення управління Одеського міського отамана

1.08.1918 р.

На відміну, доповнення та зміну відповідних законів постановити:

1. Перейменувати: а) Одеського «градонаачальника» й помічника його – в Одеського міського отамана й помічника його; б) канцелярію «градонаачальника» – в канцелярію Одеського міського отамана.

2. Склад управління Одеського міського отаманства визначається докладеним до цього штатом.

Примітка: 1. Особи, які з переведенням в життя штату Одеського міського отаманства, не будуть призначені на посади, залишаються по-за штатом на загальних підставах.

Примітка: 2. Склад і штат Державної варті Одеського міського отаманства визначаються окремим законом.

3. В межах отаманства Одеський отаман повинен керуватися загальними законами про права, обов'язки та відповідальність «градонаачальників» і губерніяльних комісарів (Постанова бувшого Російського тимч. уряду від 19 вересня 1917 р., Зібр. узак. і росп. уряду № 246, ст. 1749) і іншими законами, які відносяться до губерніяльних старост.

4. Міський отаман головує в усіх урядових присутствіях, де головування було доручено «градонаачальникові».

5. Закон цей перевести в життя з 1 липня 1918 р.

б. Асигнувати. з коштів Державної скарбниці в розпорядження Міністра внутрішніх справ на шість місяців 1918 р.: а) на утримання штатних служачих управління Одеського міського отаманства сто п'ятдесят сім тисяч шістсот п'ятдесят (157.650) карб. та на утримання кур'єрів чотири тисячі вісімсот (4.800) карб., б) на канцелярські, господарські, друкарські і телеграфні видатки отаманства чотирнадцять тисяч чотиреста (14.4000) карб. і в) на службові роз'їзди три тисячі (3.000) карб. А всього сто сімдесят дев'ять тисяч вісімсот п'ятдесят (179.850) карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 1.

№ 143

Закон про створення фонду Національної бібліотеки Української Держави

2 серпня 1918 р.

1. Для заснування Національної бібліотеки Української Держави в м. Києві утворюється «Фонд Національної бібліотеки» з метою негайного придбання й систематизації книжок, бібліотек, рукописів, мап та інших творів.

2. Крім загальних завдань – допомагати розповсюдженню знання і підтриманню наукової праці, при бібліотеці має бути найповнішим чином розроблений відділ «Усраїна»; бібліотека повинна бути книгозбірнею, в якій мають бути зібрані всі пам'ятки духового життя українського народу і України (рукописні і друкарські). В ній повинні бути зібрані книги, часописи, газети, гравюри, листівки, ноти, літографії і інші твори друкарень, літографій і металографій, видані на Україні та за кордоном.

3. Міністрові народної освіти та мистецтва доручається в найкоротший час розробити і внести на затвердження Ради Міністрів статут і штати національної бібліотеки.

4. Як аванс до 1 січня 1919 р. асигнувати до Фонду Національної бібліотеки в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва п'ятсот тисяч карб. з коштів Державної скарбниці.

5. Для управління Фондом Національної бібліотеки і ведення початкової праці по заснуванню її скласти тимчасовий комітет по заснуванню Національної бібліотеки в місті Києві. Комітет цей знаходиться і працює під безпосереднім доглядом міністра народної освіти та мистецтва. Інструкцію, яка зазначає склад, платню за працю і напрям діяльності тимчасового комітету доручається розробити міністрові народної освіти та мистецтва.

6. В цілях побільшення Фонду Національної бібліотеки доручити міністрові народної освіти та мистецтва звернутися до всієї людності Української Держави з закликом про підтримання цієї справи і відкрити загальну підписку для побільшення фонду.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 2.

№ 144

Постанова про зміни у законі про громадянство Української Держави

2.08.1918 р.

Зазначений в ст. 4 закону 2 липня 1918 р. про громадянство Української Держави місячний строк на подачу заяви бувшими російськими підданими про небажання бути українським громадянином продовжити до трьох місяців з дня оголошення закону 2 липня 1918 р., себто до 2 жовтня 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Державний секретар С. Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 2.

№ 145

Обіжник Міністерства шляхів щодо організації курсів української мови

2.08.1918 р.

З огляду на те, що діловодство на шляхах повинно провадитись на державній українській мові, прохаю зробити розпорядження, аби всі керуючі, порозумівшись з організаторами курсів і українськими культурно-просвітними організаціями, на протязі чотирьох місяців, починаючи з 15 серпня, упорядкували для співробітників, які мають стосунки з діловодством, на державні кошти, курси української мови, додержуючись порядку, який поданий в телеграмі моїй від 29 травня під № 6818 і від 28 червня під № 400.

Начальники залізниць, водяних та брукованих шляхів непохитно стежать за виконанням розпорядження керуючих на місцях і в випадкові уникання від його виконання негайно повідомляють головного комісара шляхів, якого прохаю в кожному такому разі, докладати мені.

Списки тих співробітників, які по тих або інших умовах учити української мови не будуть, прохаю надсилати мені з зазначенням, по яких причинах кожен співробітник її не вчив.

За поясненням, що до улаштування курсів, прохаю звертатися в міністерство до головного інспектора курсів, якому доручаю вести зносини по цьому питанню від себе по телеграфу.

Міністр шляхів Б. Бутенко

Державний вістник. – 1918. – № 44. – 6 вересня. – С. 4.

№ 146

Закон про асигнування 35.000 карб. на потреби переїзду українців з Росії до Києва

3.08.1918 р.

Асигнувати в розпорядження державного секретаря з коштів Державної скарбниці тридцять п'ять тисяч (35.000) карб. авансом на потреби переїзду українців з Великої Росії до Києва.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Державний секретар [С.] Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 32. – 8 серпня. – С. 2.

№ 147

**Закон про створення військового контролю
у складі місцевих установ державного контролю**

5.08.1918 р.

I.

1). Для ревізії грошових та матеріальних оборотів військових частин місцевих урядвань, установ, організацій та інших інституцій Військової офіції, в тій частині, котра належала раніш ревізії краєвих контрольних палат, утворюється в складі місцевих установ державного контролю військовий контроль, строком на два роки, зміст і порядок діяльності котрого зазначаються окремою постановою, затвердженою державним контролером.

Примітка: в кінці зазначеного строку належить переглянути питання про організацію надалі військового контролю.

2). При провадженні ревізії військовий контроль керується загальними законами, розпорядженнями і спеціальними інструкціями, які існували в бувшій Російській імперії, а також виданими б. Російським тимчасовим урядом, оскільки згадані закони, розпорядження та інструкції не скасовано або не змінено належною владою Української Держави.

3) Військовий контроль складається з головного контролера, його помічника, старших ревізорів та інших чинів, згідно з штатом. В складі військового контролю утворюється загальна присутність на загальних підвалинах.

4) Військовий контроль здійснює всі роди ревізії (попередню, фактичну та послідовую) звітності належних військових частин і управлінь.

5) Військовий контроль, як в ревізійному так і в загальному порядку служби, підлягає виключно державному контролеві на загальних існуючих в державнім контролю підвалинах.

II.

Ухвалити докладений до цього штат військового контролю і закон цей перевести в життя з 15 липня 1918 р.

III.

Асигнувати в розпорядження державного контролера з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. двісті двадцять три тисячі п'ятсот сімдесят п'ять (223.575) карб., з котрих двісті вісім тисяч сто сімдесят п'ять (208.175) карб. на утримання штатних служачих військового контролю в 1918 р. з 15 липня ц. р., і п'ятнадцять тисяч чотиреста (15.400) карб. на канцелярські і господарські видатки військового контролю в 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

В. об. державного контролера Д. Валлійський

№ 148

**Постанова про організацію громадських робіт
та асигнування на це 2.557.535 карб.**

5.08.1918 р.

1. Для підтримання безробітних організувати громадські роботи.

2. Необхідні для організації громадських робіт позички органам місцевого самоврядування видавати на загальних підставах, які встановлені законом від 26 червня 1918 р. про відкриття кредиту в 80.000.000 карб. на видання позичок земствам та містам.

3. Видаткування сум, які відпущені на громадські роботи, органами місцевого самоврядування повинно переводитися під контролем Міністерства внутрішніх справ, котре має догляд за тим, щоб ці суми місцевими установами були витрачені тільки на ті роботи, на які відпущені.

4. Роботи повинні переводитися під контролем Міністерства праці, котре має догляд, щоб органи місцевого самоврядування притягали до праці безробітних, при участі в притягненні їх місцевих бірж праці.

5. На громадські роботи асигнувати з коштів Державної скарбниці:

а) Київському міському самоврядуванню 150.000 карб. на закріплення Андрієвської горки;

б) Ніжинському міському самоврядуванню 56.000 карб. на роботи по будівництву мостів через р. Остер;

в) Міністерству шляхів 2.000.000 карб. на розробку кам'яних кар'єрів в селах Лозовики і Селище;

г) Міністерству земельних справ по лісовому департаменту 51.535 карб. на закріплення місцевості біля могили Т. Г. Шевченка;

д) Волинському губерніальному земству на розробку колод і пиляного лісу для відбудовування поруйнованих будинків – 300.000 карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр праці Ю. Вагнер

Державний вістник. – 1918 – № 35. – 15 серпня. – С. 1.

№ 149

Обіжник Міністерства народної освіти та мистецтва щодо створення національної вищої початкової школи з наступного 1918-1919 шкільного року

5.08.1918 р.

До губерніяльних і повітових народних (земських) і міських управ, до губерніяльних і повітових комісарів справ освітніх та до педагогічних рад вищих початкових шкіл.

В минулому 1917 р. з розпорядження Російського тимчасового уряду і секретаря справ освітніх України в цілому ряді шкіл як нижчих, так і вищих початкових провадилася широка творча робота по вихованню і навчанню дітей на рідній українській мові. Нині, коли Український народ має свою власну Державу і напружує всі сили, щоб закласти як найміцніші підвалини під неї, українська національна школа, вся головна основа відродження народу, мусить бути особливо добре і завчасно забезпечена всім, що гарантує прямий і вільний перехід всякій українській дитині до самих верхів шкільного національно-виховуючого навчання.

На протязі минулого року українська мова в суспільстві повернула свої права і пошану до себе, завдяки чому до цілого ряду нижчих початкових шкіл прийшли діти, щоб одержувати освіту українською мовою. Тепер дітям цих шкіл як і всіх інших мусить бути дана можливість продовжувати далі освіту на українській мові і при тому в такій школі, де діти, серед національного оточення, виховали б почуття поваги й пошани до своєї рідної мови і батьківщини. Через це вища початкова школа, як школа найбільш близька і приступна для широких кіл народу, особливо мусить приготуватись до вимог, які ставить момент перед країною.

Міністерство народної освіти звертається до всіх губерніяльних і повітових земських і міських управ, в завідуванні яких зараз знаходяться вищі початкові школи, з проханням, в контакті з губерніяльними і повітовими комісарами освіти поставити справу утворення національної вищої початкової школи з початку наступного 1918/1919 шкільного року по всій Україні так, як вимагають того інтереси українського люду і держави.

Міністерство пропонує:

1) В тих вищих початкових школах, котрі в минулому шкільному році перейшли до викладу української мови, а також в тих, котрі відкриваються з початку цього року для українських дітей, навчання всіх предметів в школі вести українською мовою і для цього призначити відповідний педагогічний персонал;

2) В тих існуючих уже вищих початкових школах, в яких склад учнів переважно із української людності (українців більше 50%) всі предмети в першій класі обов'язково

викладати українською мовою, рахуючись, особливо на перших порах, з властивостями складу учнів.

Що ж до старших класів, то в них перехід до викладання того чи іншого предмету українською мовою ставити в залежність від фактичної можливості здійснити це. У всяким разі необхідно, щоб на протязі 1918/1919 шкільного року у всіх класах велась систематична робота по підготовці до викладу всіх дисциплін українською мовою;

3) В інших початкових школах обов'язково завести дисципліни по українознавству (українську мову, історію і географію України) і викладати їх тою мовою, яка вживається в школі, або українською, коли діти як слід розуміють її.

Гадаючи, що губерніяльні та повітові народні управи, як і педагогічні ради вищих початкових шкіл вживуть всіх заходів, аби здійснити це розпорядження, Міністерство народної освіти просить комісарів освіти допомогти зазначеним установам в цій справі і сповіщати міністерство, що зроблено і робиться в справі утворення рідної національної школи на місцях і що стоїть або стоятиме на перешкоді до цього.

Міністр народної освіти і мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 44. – 6 вересня. – С. 2.

№ 150

Постанова про зміну штатів, асигнування 20.726.712 карб. на утримання існуючих та відкриття нових вищих початкових шкіл

6.08.1918 р.

1. В відміну та доповнення існуючих законів ухвалити докладені до цього нові штати вищих початкових шкіл і вважати їх дійсними з 1 травня 1918 року.

2. Закони від 13 березня 1915 р., 11 травня та 22 жовтня 1916 р. й 5 серпня 1917 р. про добові гроші та відсоткові додатки на дорожнечу відносно штатних посад у вищих початкових школах – скасувати.

3. Асигнувати в розпорядження Міністра народної освіти та мистецтва з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. двадцять мільйонів сімсот двадцять шість тисяч (20.726.712) карб. з таким призначенням:

а) на утримання в 1918 р. існуючих вищих початкових шкіл 9.531.000 карб.

б) на допомогу місцевим самоврядуванням на утримання вищих початкових шкіл, відкритих в 1917–1918 рр. цілком на місцеві кошти, а також на всякі одноразові допомоги взагалі вищим початковим школам і служачим в них 4.500.000 карб.

Примітка: Зазначений кредит дозволяється витратити тільки на ті вищі початкові школи, котрі фактично функціонували в 1917–1918 рр.

в) на утримання вищих початкових шкіл в тих місцевостях, котрі зараз прилучаються до України, а також на інші потреби вищих початкових шкіл 1.695.712 карб.

г) на допомогу місцевим самоврядуванням на відкриття 400 вищих початкових шкіл з 1 серпня 1918 р. 5.000.000 карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 33. – 10 серпня. – С. 3.

№ 151

Постанова про заснування при середніх загальноосвітніх школах 350 стипендій та асигнування на це 77.500 карб.

6.08.1918 р.

1. Заснувати з 1 липня цього року при середніх загальноосвітніх школах України 350 (триста п'ятдесят) стипендій для незаможних учнів української національності.

2. Надати цим стипендіям назви українських діячів та письменників:

1) Гр. Сковороди, 2) Ів. Котляревського, 3) [Є.] Гребінки, 4) [П.] Гулака-Артемовського, 5) [Т.] Шевченка, 6) [М.] Костомарова, 7) [П.] Куліша, 8) Марка Вовчка, 9) [О.] Стороженка, 10) [І.] Нечуя-Левицького, 11) Ст. Руданського, 12) М. Старицького, 13) Б. Грінченка, 14) М. Драгоманова, 15) Ів. Франка, 16) [М.] Павлика, 17) Ів. Карпенка-Карого, 18) М. Кропивницького, 19) Лесі Українки, 20) М. Коцюбинського, 21) М. Лисенка, 22) М. Чубинського, 23) В. Антоновича, 24) П. Житецького, 25) Гр. Шерстюка, 26) К. Михальчука, 27) Ол. Русова.

3. Доручити Міністрові народної освіти та мистецтва розробити детальну інструкцію для цих стипендій.

4. Асигнування в розпорядження Міністра народної освіти та мистецтва з коштів Державної скарбниці сімдесят сім тисяч п'ятсот (77.500) карб. на видачу зазначених стипендій.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 33. – 10 серпня. – С. 3.

№ 152

**Закон про об'єднання до одного типу різнорідних нижчих початкових шкіл,
зміну їх штатів та збільшення державної допомоги**

6.08.1918 р.

1. Об'єднати до одного типу, який встановлено затвердженням 25 травня 1874 р. Статутом початкових шкіл, школи, що існують на Україні: а) на підставі інструкції для двокласних та однокласних сільських шкіл Міністерства народної освіти 14 червня 1875 р.; б) парафіальні школи, існуючі на підставі Статуту 8 грудня 1828 р. та правил 1845 р.; в) сільські двокласні школи відомства Міністерства народної освіти по програмах, затверджених міністром народної освіти 31 травня 1869 р., а також інші початкові школи, які одержують кошти на своє утримання на підставі додатку №11 до § 9 сміти бувшого Російського уряду за 1917 р.

2. Порівняти службові права і права на грошове утримання вчителів усіх цих шкіл.

3. Установити нижчезазначені норми річної допомоги від держави місцевим самоврядуванням по справах початкової освіти: на кожний шкільний комплект 2.100 карб. (1.800 карб. учителеві та 300 карб. законовчителеві), 500 карб. додатково на комплект 2-ї класи та 1.800 карб. на запасового вчителя.

4. Збільшити набавку за кожних 5 років служби вчителям зазначених в ст. 1-й шкіл до 120 карб.

Примітка: При призначенні п'ятирічних додатків в цім розмірі рахується й вся попередня, до видання цього закону, педагогічна служба вчителів.

5. Установити на 1918 й 1919 рр. норму одноразової допомоги місцевим самоврядуванням з коштів Державної скарбниці на майбутні шкільні комплекти в 800 карб. на кожний.

6. Вищезазначені норми перевести в життя з 1 травня 1918 р.

7. Всі додатки до утримання вчителів, крім 5-річних додатків, а саме: на дорожнечу, добові на інші, скасувати.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

№ 153

Постанова про створення Головної управи військової повинності та асигнування 183.434 карб. на її утримання

6.08.1918 р.

1. Утворити в складі Міністерства внутрішніх справ Головну управу військової повинності, якій надати права й функції «Управления по делам о воинской повинности» бувшої Російської держави, зазначені в 384(1) і 384(2) статтях Розд. III т. I ч. II Св. зак.

2. Докладений до цього штат Головної управи військової повинності ухвалити й вважати його дійсним з 1 червня 1918 р.

3. Асигнувати в розпорядження міністра внутрішніх справ з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. сто вісімдесят три тисячі чотириста тридцять чотири (183.434) карб. з таким призначенням:

а) на утримання урядових осіб Головної управи військової повинності – 81.434 к.

б) на утримання кур'єрів – 6.000 карб.

в) на канцелярські, типографські та господарські потреби – 35.000 карб.

г) на найом помешкання – 6.000 карб.

д) на технічні засоби – 20.000 карб.

е) на умеблювання помешкання – 15.000 карб.

ж) на подорожні та добові гроші – 20.000 карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 54. – 3 жовтня. – С. 1.

№ 154

Закон про статут Української Державної варті

9.08.1918 р.

1. Докладені до цього Статут Української державної варті і штати її ухвалити.

2. Штати ці вважати дійсними з 1 липня 1918 р.

3. Зазначені в Статуті карно-розвідчі відділи Державної варті залишити в підлеглих Міністерству внутрішніх справ тимчасово до передачі їх відділів до відомства Міністерства юстиції.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 38. – 22 серпня. – С. 1.

№ 155 Статут Української Державної варті

9.08.1918 р.

I. Про урядування Державною вартою в губерніях.

1. Урядування службовим персоналом і інституціями Державної варті загальної, карно-розвідчої і освідомляючої в губернії, а також догляд за діяльністю їх на місцях зосереджується в особі губерніяльного старости.

Примітка: по переведенню дознань про злочинства служачі Державної варті перебувають в безпосередній підлеглості від осіб прокураторського догляду, згідно з постановами «Устава уголовного судопроизводства», які торкаються до служачих загальної поліції.

2. В допомогу губерніяльному старості призначається окремих помічник (інспектор Державної варті в губернії), порядок діяльності і обов'язки якого визначаються губерніяльним старостою до того часу, поки по цьому питанню не буде видано окремої інструкції міністра внутрішніх справ.

II. Про урядування Державною вартою в повітах.

3. Урядування службовим персоналом і інституціями Державної варті в повіті, (загальної, карно-розвідчої та освідомляючої, а також догляд за діяльністю їх на місцях належить до повітового старости.

Примітка: по переведенню дознань про злочинства служачі Державної варті перебувають в безпосередній підлеглості від осіб прокураторського догляду, згідно з постановами «Устава уголовного судопроизводства», які торкаються до служачих загальної поліції.

4. Кожний повіт поділяється на відділи: повітовий, в склад якого входять всі волості повіту з селами і деревнями, а також міські оселі, населення яких не перевищує 30,000 людей обох полів, і міські по кількості міст і міських осель з населенням більш як 30,000 людей обох полів. Кожне таке місто складає самостійний міський відділ повіту.

III. Про повітову Державну варту

5. На чолі Державної варті в повіті є начальник повітової Державної варті, який безпосередньо підлягає повітовому старості.

6. При начальникові повітової Державної варти знаходиться помічник і канцелярія, згідно з штатами, які до цього докладаються.

7. Державна варта в повіті поділяється на сільську (кінну), яка обслуговує волості, села і присілки і міську (пішу), яка обслуговує малі міста і міські оселі повіту.

8. Уся територія повіту за виключенням міст і міських осель з населенням більш як 300.000 людей, поділяється на райони з таким розрахунком, щоб кількість населення кожного району не перевищувала 40.000 людей.

9. На чолі кожного району стоїть начальник Державної варти району.

10. При начальникові Державної варти району знаходиться один помічник, один письмовод і канцелярія згідно з докладеними до цього штатами.

11. Кожний район поділяється на волості.

12. На чолі Державної варти волості стоїть голова волосної Державної варти.

13. Загальна кількість кінних повітових вартових визначається по розрахунку одного вартового на кожні 2000 душ населення обох полів, не рахуючи населення міст і міських осель, в яких Державна варта виділена в самостійну адміністраційну одиницю.

14. Крім того, на кожен волость призначається по одному вартовому старшого розряду.

15. По районах вартові розділяються розпорядженням начальника Державної варти повіту.

16. Кожне місто й міська оселя, яке має населення від 3.000 до 30.000 душ обох полів, складає окремий міський район повіту.

17. В містах і міських оселях, які мають від 3,000 до 10 тисяч душ населення обох полів, при начальникові міського району Державної варти знаходиться один письмовод.

18. В містах з населенням від 10.000 до 30.000 людей при начальникові міського району Державної варти знаходиться один або два помічники з таким розрахунком, щоб при поділі кількості мешканців обох полів поміж начальником і його помічниками на кожного припадало не більш 10.000 мешканців міста; при начальникові міського району знаходиться один письмовод.

19. Начальники усіх районів підлягають безпосередньо начальникові Державної варти повіту.

IV. Про міську Державну Варту.

20. На чолі Державної варти в місті стоїть начальник міської Державної варти, який безпосередньо підлягає повітовому старості.

21. В містах з населенням від 30 до 100 тисяч людей при начальникові міської Державної варти знаходиться один помічник, в містах же з населенням більш як 100.000 населення – декілька помічників, з таким розрахунком, щоб на кожного помічника не припадало більше, як 20.000 населення обох полів.

22. В містах, які мають від 30,000 до 100,000 населення обох полів, міські відділи Державної варти поділяються на райони по 30,000 і не більше 35 тисяч населення

в кожному, в містах же з населенням більш як 100,000 – Державна варта поділяється на райони з таким розрахунком, щоб кількість населенням в кожному районі не перевищувала 40,000 людей обох полів.

23. На чолі кожного району стоїть начальник району Державної варти, при якому знаходяться два помічники і канцелярія згідно з докладеними до цього штатами.

24. В містах з населенням більш як 100,000 людей обох полів кожний район поділяється на участки з таким розрахунком, щоб на кожний участок припадало не більш 5000 душ обох полів.

25. На чолі кожного участку стоїть приказний, безпосередньо підлягаючий начальникові району.

26. В містах і міських оселях кількість вартових Державної варти визначається по розрахунку одного вартового на 400 душ обох полів; кількість служників і посылних – окремим росписом, який до цього докладається.

27. На кожних 10 вартових має бути один з вищою платнею. Крім того, на кожний міський район Державної варти має бути один старший вартовий. Останні вартові перебувають на меншій платні. На кожних 10 вартових призначається один приказний.

28. По міських районах вартові розділяються окремими росписами, які затверджуються для губерніальних міст – губерніальними старостами, для інших міст і міських осель – відповідними повітовими старостами.

V. Про резервові повітові сотні вартових.

29. На випадок необхідності збільшення варти цього або іншого району повіту в розпорядженню кожного повітового старости знаходиться резервова кінна сотня Державної варти згідно з докладеними до цього штатами. Резервові кінна сотня вартових по розсуду повітового старости може бути розстановлена в однім або декількох пунктах повіту з тим, щоб на чолі кожної частини обов'язково був офіцер варти або відповідальний класний урядовець Державної варти.

VI. Про Державну Варту в губерніальних містах.

30. Державна варта в губерніальних містах складається на загальних основах, зазначених в розділі IV.

31. Начальник Державної варти губерніального міста підлягає безпосередньо губерніальному старості.

VII. Про урядування Державною вартою в міських отаманствах.

32. Урядування службовим персоналом і інституціями Державної варти (загальної; карно-розвідчої і освідомляючої) в отаманстві, а також догляд за діяльністю останніх на місцях осереджується в особі міських отаманів.

Примітка: по переведенню дознань про злочинства служачі Державної варти перебувають в безпосередній підлеглості від осіб прокураторського догляду, згідно з постановами «Устава уголовного судопроизводства», які торкаються до служачих загальної поліції.

33. Обов'язки допомагати міському отаманові по урядуванню службовим персоналом і інституціями Державної варти отаманства і по догляду за діяльністю останніх на місцях, накладаються на інспектора Державної варти в отаманстві: порядок діяльності і обов'язки його визначаються міським отаманом до того часу, поки по цьому питанню не буде видано окремої інструкції міністра внутрішніх справ.

34. Отаманства з населенням більш як 300,000 людей обох полів – першого розряду, інші отаманства – другого.

VIII. Про відділи Державної варти в міських отаманствах.

35. Отаманства першого розряду поділяються на відділи з таким розрахунком, щоб на кожний відділ припадало не більш як 250 тисяч населення обох полів.

36. Для об'єднання діяльності і інспектування службового персоналу і інституцій Державної варти відділу на чолі кожного відділу отаманства стоїть начальник Державної варти відділу отаманства, обов'язки якого визначаються окремими інструкціями, які вироблюються міськими отаманами відповідно місцевим умовам і затверджуються міністром внутрішніх справ.

37. В отаманствах другого розряду обов'язки начальника відділу виконує інспектор Державної варти отаманства.

IX. Про райони Державної варти міського отаманства.

38. Кожне отаманство розділяється на райони з таким розрахунком, щоб кількість населення кожного району в отаманствах першого розряду не перевищувала 50.000 людей обох полів. в отаманствах другого розряду – не перевищувала 40.000 людей обох полів.

39. В отаманствах з великими надморськими портами – територія портів і частин міста, що знаходяться біля них, які зайняті інституціями, нерозривно зв'язаними з діяльністю останнього, можуть виділятися в окремі райони, хоч би кількість населення виділеної території не відповідала кількості, що зазначена у попередній ст. 38 цього закону.

40. На чолі кожного району стоїть начальник Державної варти району, який безпосередньо підлягає начальникові відділу.

41. На кожний район призначається управління по докладених до цього штатах, і в отаманствах першого розряду – по три, а в отаманствах другого розряду – по два помічники начальника району.

42. Кожний район поділяється на частини з таким розрахунком, щоб на одну частину не припадало більше як 5.000 населення обох полів.

43. На чолі кожної частини стоїть приказний Державної варти.

X. Про молодший службовий персонал Державної варти міського отаманства.

44. кількість приказних і вартових в отаманствах визначається, згідно з ст. 27 цього закону, а кількість служників і післанців – окремим розписом, який до цього докладається.

45. По районах отаманства вартові розділяються окремими розписами, які затверджує міський отаман.

XI. Про резервові дивізіони і сотні Державної варти міського отаманства.

46. При кожнім отаманстві першого розряду знаходиться резервний дивізіон кінних вартових, згідно з докладеними до цього штатами, при отаманствах другого розряду – резервна сотня кінних вартових згідно з докладеними до цього штатами.

47. Резервні дивізіони і сотні кінних вартових знаходяться в безпосереднім віданню міського отамана, або одного з старших служачих Державної варти отаманства, по розсуду міського отамана.

XII. Про організацію служби Державної варти в часі літніх сезонів, в дачних і курортних місцевостях, які входять в склад міського отаманства.

48. На час літніх сезонів для обслуговування дачних і курортних місцевостей, які входять в склад отаманства, по розпорядженню міського отамана – можуть виділятися відділи районних управлінь на чолі з помічником начальника району з правами начальника і необхідний штат приказних і вартових.

49. Зазначені відділи районних управлінь виділяються на підставі окремих штатів і діють на підставі окремих інструкцій, які вироблюються відповідно місцевим умовам, міськими отаманами і затверджуються міністром внутрішніх справ.

XIII. Про урядування Державною вартою смути відчуження залізниць Української Держави.

50. Уся територія смути відчуження залізниць поділяється на 7 самостійних районів, як-то:

Київський	район
Одеський	”
Південний	”
Катеринославський	”
Лівобережний	”
Харківський	”
Подільський	”

51. На чолі Державної варти кожного району смути відчуження залізниць стоїть отаман, який користується правами інспектора Державної варти.

Примітка: по переведенню дознань про злочинства служачі Державної варти перебувають в безпосередній підлеглості від осіб прокураторського догляду, згідно з постановами «Устава уголовного судопроизводства», які торкаються до служачих загальної поліції.

52. Отамани районів в смузі відчуження залізниць призначаються і увільняються міністром внутрішніх справ по представленню директора департаменту Державної варти.

53. Отамани районів в смузі відчуження залізниць безпосередньо підлягають директорові департаменту Державної варти.

54. Обов'язки допомагати отаманові району смуги відчуження залізниць по урядованню службовим персоналом і інституціями Державної варти району, а також по догляду за діяльністю останніх на місцях, накладаються на окремого помічника начальника району – начальника відділу Державної варти району смуги відчуження залізниць; порядок діяльності і обов'язки його в межах вищезазначених визначаються районним отаманом.

55. При кожному отаманові Державної варти району, знаходиться управління згідно з докладеними до цього штатами.

56. Кожний район в смузі відчуження залізниць поділяються на філії.

57. Нормальна величинь філії 200 верст, мінімальна – 150 верст залізничного путі в залежності від розміру руху в даннім районі залізниць.

58. На чолі кожної філії стоїть начальник філії Державної варти, який безпосередньо підлягає районному отаманові.

59. При кожному начальникові філії знаходиться управління, згідно з докладеними до цього штатами, і по одному помічникові.

60. В київській, Харківській, Одеській і Катеринославській філіях залізничної варти при начальникові знаходиться по два помічники.

61. Кількість вартових для кожного району смуги відчуження залізниць призначається по розрахунку один вартовий на сім верст залізничного путі.

62. На кожних 5 вартових має бути один на старшій платні. На кожному філію має бути по одному старшому вартовому.

63. По філіях вартові району розділяються по розсуду отамана району смуги відчуження залізниць. В межах філій – по розсуду начальників останніх.

XIV. Про права і обов'язки Державної варти смуги відчуження залізниць.

64. Службовий персонал Державної варти залізничних районів користується всіма правами відповідних служачих міської і повітової Державної варти і виконує всі її обов'язки по охороненню зовнішнього порядку, благопристойності і громадської безпечності, як-то: а) по виявленню всіх карних злочинств і провин, які заподіються в межах смуги відчуження залізниць, б) по попередженню і перепиненню всіх порушень, які направлені проти особистої і маєткової безпечності осіб, які завжди або тимчасово перебувають в смузі відчуження залізниць, в) по виконанню обов'язків, які накладені на залізничну варту діючим на залізницях уставом залізниць Української Держави, г) по догляду за виконанням публікою і служачими залізниць – правил і розпоряджень уряду, які забезпечують зовнішній порядок і благопристойність на залізницях, д) по допомозі військовому відомству, е) по допомозі в належних випадках особам урядових, земських, міських і громадських інституцій, ж) по реєстрації залізничних служачих, які працюють в смузі відчуження і по освідомленню залізничного начальства про осіб, котрі по своїй давнішній діяльності, або по моральних прикметах не відповідають службовому станові.

XV. Про взаємні відношення урядовців Державної варти в смузі відчуження, інших урядовців Державної варти і вартових частин залізниць.

65. Усі служачі Державної варти, незалежно від галузі своєї діяльності (міської, повітової, залізничної, освідомляючої і розвідчої) працюють в повнім взаємнім зв'язку і зобов'язані чинити один одному повну поміч – всіма засобами, які у них знаходяться.

66. Служачі залізничної Державної варти при розслідуванні злочинств, які відкрито в смузі відчуження, а також служачі загальної розвідчої і освідомляючої Державної варти при розслідуванні злочинств, які відкрито по за смугою відчуження, не повинні обмежуватись смугою відчуження і можуть самостійно продовжувати розслідування і розвідку поза смугою відчуження причому служачі Державної варти місцевого району (відділу) чинять повну поміч служачим, які перейшли межі смуги відчуження.

67. Для розвідки і освідомлення служачі залізничної Державної варти користуються послугами місцевих органів розвідчої і освідомляючої Державної варти.

68. Команди та артілі, які утворюються залізничним начальством для охорони грузів і агентів залізниці, зобов'язані виконувати всі вимоги служачи залізничної Державної варти в межах своїх обов'язків і чинити служачим останньої повну поміч по виконанню обов'язків, які на них накладені.

XVI. Про тимчасову організацію розвідчої Державної варти в губерніях, міських отаманствах і повітах.

69. На чолі розвідчих справ в губерніях (отаманствах) стоїть начальник розвідчого відділу в губернії (отаманстві), який безпосередньо підлягає губернському старості (міському отаманові) і призначається по згоді з прокуратором належного окружного суду.

70. При кожнім начальникові губернського розвідчого відділу знаходиться: а) в губернських містах, яких населення не перевищує 200 тисяч людей обох полов – по два помічники; в губернських містах з населенням більш як 200 тисяч людей кількість помічників начальника розвідчного відділу на одного перевищує кількість помічників начальника міської Державної варти даного міста; б) начальники розвідчих районів по розрахунку один на кожний район загальної Державної варти; в) помічники начальників розвідчих районів по розрахунку два помічники на кожний район загальної Державної варти даного міста; г) управління згідно з докладеними до цього штатами.

71. Розвідчі відділи в отаманствах мають ту саму організацію, але-ж кількість помічників начальників розвідчих відділів визначається кількістю відділів загальної Державної варти в отаманствах.

72. Київський столичний розвідчий відділ об'єднує в собі розвідчі органи отаманства і Київської губернії і діє на підставі окремих докладених до цього штатів.

73. Кількість агентів розвідчих відділів у губерніях (отаманствах) визначається по розрахунку – 4 агенти на кожного начальника розвідчого району.

74. На чолі розвідного відділу в повіті стоїть начальник повітового розвідного відділу, який безпосередньо підлягає повітовому старості і призначається по згоді з прокуратором окружного суду.

75. При кожнім начальникові повітового розвідного відділу знаходиться: а) в містах з населенням до 200.000 душ обох полів – один помічник, більше як 200.000 – два помічники; б) начальники розвідних районів по розрахунку – один на кожний повітовий і міський район загальної державної варти повіту; в) помічники начальників розвідних районів – по одному на кожний міський район загальної державної варти повіту; г) управління згідно з докладеними до цього штатами.

76. Кількість агентів повітових розвідних відділів визначається по розрахунку – два агенти на кожний повітовий і міський район загальної Державної варти.

77. Для об'єднання діяльності розвідних органів в заштатних містах і міських оселях з населенням більш як 30.000 людей обох полів, в кожне таке місто і оселю, які мають начальника міської Державної варти, призначається окремий помічник начальника повітового розвідного відділу з канцелярією в складі, який визначається губернiальним старостою.

XVII. Про школи і курси для спеціальної підготовки служачих Державної варти і про резерви Державної варти.

78. Для спеціальної підготовки молодших класних служачи загальної Державної варти в кожнім губернiальнім місті і отаманстві розпорядженням губернiального старости (міського отамана) організуються спеціальні курси, яких скінчення для всіх служачи загальної Державної варти до помічників начальників районів включно обов'язкове. При початковім формуванні зазначені служачі повинні скінчити курси послідовно на протязі першого року їх служби в Державній варті. Згодом кандидат на посаду повинен скінчити курси до призначення на ту або іншу посаду.

79. Зазначені курси обслуговуються класними служачими Державної варти по призначенню губернiальних старостів (міських отаманів) і служачими судового відомства по згоді губернiальних старостів (міських отаманів) з прокураторами місцевих окружних судів.

80. Для підготовки вартових в кожнім губернiальнім місті і отаманстві, розпорядженням губернiального старости (міського отамана) утворюються окремі школи, в які призначаються всі особи, котрі знов поступають на посади вартових аж до витримання іспиту в твердому засвоєнню програми школи.

81. Догляд за зазначеними школами, а також навчання в них накладається на класних служачих Державної варти по розсуду губернiального старости (міського отамана).

82. Для спеціальної підготовки класних служачих залізничої Державної варти, а також для підготовки начальників розвідних відділів і філій і їх помічників при департаменті Державної варти утворюються окремі курси з двома відділами (по спеціальностям). Такі курси обслуговуються служачими Міністерства внутрішніх справ по

розсуду директора департаменту Державної варти і інших відомств по згоді директора департаменту з останніми.

83. Для підготовки начальників розвідних районів і їх помічників утворюються курси при кожному розвідчій відділі. Такі курси обслуговуються служачими Державної варти по призначенню губерніяльних старостів (міських отаманів).

84. Для підготовки залізничних вартових утворюються розпорядженням районних отаманів при управліннях останніх окремі школи, до яких поступають всі особи, які знов призначаються на посади вартових. Ці школи обслуговуються служачими районних управлінь Державної варти по розсуду районних отаманів.

85. Навчання по всіх зазначених вище школах і курсах переводиться по окремому програму, який затверджується міністром внутрішніх справ.

86. Скінчення шкіл і курсів для всіх зазначених вище служачих обов'язкове.

87. В час перебування в школах і на курсах, як класні служачі, так і рівно вартові рахуються в резерві служачих Державної варти.

88. Урядування служачими резерву в губернії і отаманстві накладається на начальника резерву, при котрому в отаманствах першого розряду і в губерніях знаходиться один помічник. При кожному начальникові резерву – один письмовод.

XVIII. Про відпуски на роз'їзди, канцелярські і розвідчі потреби і на ремонт зброї.

89. Роз'їздні гроші служачим Державної варти відпускаються, згідно з окремим розписом, який до цього докладається.

90. Гроші на канцелярські видатки відпускаються згідно з окремим докладеним до цього розписом.

91. Гроші на розвідки для розвідних відділів і філій Державної варти відпускаються згідно з окремим докладеним до цього розписом.

92. Гроші на ремонт зброї відпускаються по окремому докладеному до цього розписові.

XIX. Про статистичні відомості, які повинні служити основою для визначення кількості служачих Державної варти в містах і повітах.

93. При початковій розрахунковій кількості служачих Державної варти в містах і повітах за основу береться кількість населення даного міста або повіту згідно з статистичними відчитами земських і міських управ до 1 січня 1916 р.

XX. Про добір служачих до Державної варти.

94. Правила добору служачих до Державної варти встановлюються міністром внутрішніх справ в інструкційному порядку.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

№ 156

Постанова про скасування Головної комісії по виборах до Установчих зборів Української Народної Республіки⁵⁰

10.08.1918 р.

I.

Скасувати «Головну комісію по справах виборів до Установчих зборів Української Народної Республіки» та «Виборче бюро» Міністерства внутрішніх справ.

II.

Утворити комісію по ліквідації зазначених «Головної комісії» й «Виборчого бюро» в складі: голови комісії та членів: одного від Міністерства юстиції, одного від Міністерства внутрішніх справ, одного від державного контролю та по одному від міського та земського самоврядувань.

III.

Голова комісії призначається наказом пана Гетьмана; члени комісії від Міністерств юстиції, внутрішніх справ і державного контролю призначаються розпорядженням відповідного міністра або державного контролера, а члени комісії від міського й земського самоврядувань призначаються наказами цих останніх.

IV.

За працю в зазначеній в п. II комісії визначити платню: голові 40 (сорок) карб. добових і членам комісії від міського й земського самоврядувань по 15 (п'ятнадцять) карб. за кожне засідання.

V.

Для провадження діловодства зазначеної комісії утворити особливу при ній канцелярію з секретарем на чолі.

VI.

Асигнувати в розпорядження міністра внутрішніх справ в рахунок сміти 1918 р. з коштів Державної скарбниці десять тисяч (10.000) карб. на утримання вищезазначеної комісії та її канцелярії.

Голова Ради Міністрів М. Василенко
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 35. – 15 серпня. – С. 1.

№ 157

**Закон про затвердження Статуту Українського державного банку
та асигнування коштів до його основного капіталу**

10.08.1918 р.

1. Докладений до цього Статут Українського державного банку ухвалити.
2. В питаннях, цим Статутом не передбачених, керуватися Статутом державного банку, викладеним в розд. 4, част. 2, т. XI Св. зак. Російської держави з усіма послідовними в ньому до місяця жовтня 1917 р. змінами.
3. Відпустити з коштів Державної скарбниці 100.000.000 карб. на утворення основного капіталу Державного банку з проведенням цього видатку по обрахунку Кредитової канцелярії на 1918 р. по відділі надзвичайних видатків.
4. Нормальний роспис окладів утримання служачих Українського державного банку, який до цього прикладається, ухвалити, та вважати дійсним з першого червня 1918 р.
5. На переїзд до місця служби служачим банку, по їх призначенні, видавати під'ємні гроші в розмірі півмісячного окладу на далечінь до 1000 верст і місячного утримання на далечінь більш 1000 верст.
6. Оклади утримання не поділяються на жалування, харчові та квартирні; в випадку, коли служачі користуються казенними квартирами, за винятком директора Державного банку, з їх утримання вираховується помісячно одна п'ята частина його.
7. Всіх осіб, котрі по новому штату не одержать призначення, залічити поза штат на загальних підставах.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра фінансів Г. Курило

Державний вістник. – 1918. – № 36. – 17 серпня 1918. – С. 1.

№ 158

**Закон про штати та склад управлінь губернських і повітових старост
та асигнування 4.969.800 карб. на їхнє утримання**

10.08.1918 р.

1. Докладені до цього штати та спис управлінь губерніяльних та повітових старостів ухвалити і вважати їх дійсними з 1 липня 1918 р.

2. З 1 липня 1918 р. перейменувати «канцелярії губернаторів» в «канцелярії губерніяльних старостів», закрити кредити на утримання губерніяльних і повітових комісарів та їх канцелярій, а також перервати відпуск сум на утримання управлінь губерніяльних та повітових старостів з відпущеного в десять мільйонів (10.000.000) карб. кредиту, асигнованого Радою Міністрів по закону від 13 травня 1918 р., з переводом лишків цих кредитів на департамент Державної скарбниці.

3. Асигнувати в розпорядження Міністра внутрішніх справ в рахунок сміти 1918 року з коштів державної скарбниці чотири мільйони дев'ятсот шістьдесят дев'ять тисяч вісімсот (4.969.800) карбованців на утримання управлінь губерніяльних та повітових старостів з 1 липня 1918 р. по 1 серпня 1919 р. з таким призначенням:

1) на утримання службового персоналу управлінь губерніяльних старостів

..... 879.600 карб.

на утримання кур'єрів 8 упр. губ. стар. 48.000 карб.

на канцелярські потреби 8 упр. губ. стар. 96.000 карб.

на господарські та інші потреби 8 упр. губ. стар. 19.200 карб.

на подорожні гроші 8 упр. губ. стар. 48.000 карб.

2) на утримання службового персоналу 30

управлінь повітових старостів 1-го роз. 873.000 карб.

на утримання кур'єрів 30 упр. пов. ст. 1-го роз. 63.000 карб.

на канцелярські потреби 180.000 карб.

на господарські та інші потреби 63.000 карб.

на подорожні гроші 90.000 карб.

3) на утримання службового персоналу

75 управлінь повітових старостів 2-го роз. 1.687.500 карб.

на утримання кур'єрів 75 упр. пов. ст. 2-го роз. 135.000 карб.

на канцелярські потреби 450.000 карб.

на господарські та інші потреби 112.500 карб.

на подорожні гроші 225.000 карб.

Разом 4.969.800 карб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 36. – 17 серпня. – С. 3.

№ 159

Постанова про приєднання до відповідних українських губерній повітів Могилівської, Курської та Воронізької губерній, які зараз входять до Української Держави⁵¹

14.08.1918 р.

За для порядкування повітами Могилівської, Курської і Воронізької губерній, які нині прилучені до Української Держави, повіти ті прилучити до нижчезазначених українських губерній:

- 1) Гомельський, Могилівської губернії, Путивальський і Рильський Курської губернії – до Чернігівської губернії.
- 2) Суджанський, Грайворонський, Білгородський, Корочанський і Новооскольський Курської губернії і Валуйський Воронізької губернії – до Харківської губернії.
- 3) Повіти ж Річицький, Пинський, Мозирський, а також волості сусідніх повітів Мінської губернії з'єднати в Поліський округ з адміністраційним центром в Мозирі.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вісник – 1918. – № 43. – 3 вересня. – С. 3.

№ 160

Наказ Міністерства закордонних справ про заснування нових консульських агентств

15.08.1918 р.

На підставі закону від 4 липня 1918 р. про заклад консульських представництв Української Держави за кордоном та по згоді з п.п. міністрами торгу і промисловості

та фінансів наказую зачислити з днем 4 липня 1918 р. Мінськ, Вільно, Ригу, Гельсінгфорс, Самару, Новочеркаськ, Тифліс, Батум, Омськ і Ташкент до місцевостей, в яких заснуються консульські агентства 1 розряду, а Ново-Ніколаєвськ, Казань, Царицин, Астрахань, Ставропіль, Н.Новгород, Саратов, Катеринбург, Оршу, Вороніж, Курськ, Пензу, Баку, Семипалатинськ, Бійськ, Хабаровськ, Владивосток, Іркутськ, Архангельськ і Бухару до 2 розряду.

Управляючий Міністерством закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 58. – 13 жовтня. – С. 2.

№ 161

Обіжник Міністерства внутрішніх справ щодо обов'язкового виконання нових законів Української Держави, оголошених в «Державному вістнику»

15.08.1918 р.

Всім інституціям і урядовим особам, підлеглим міністрові внутрішніх справ.

Обставини сучасної хвилини викликали змінену законодавчу працю уряду.

Тим часом багато законів і постанов, торкаючихся почасти найзначніших боків життя, не виконується на практиці, позаяк урядові особи і інституції, на обов'язках котрих лежить їх здійснення, проявляють часом незнайомство з новим правodawством.

З огляду на це, я повинен вимагати як від моїх співробітників у центральних інституціях міністерства, так і від губерніяльних старостів, міських отаманів і повітових старостів безумовного ознайомлення з усіма знов видаваними законами та постановами в міру оголошення їх у «Державнім вістнику» і негайного переведення в життя і орудування ними, не чекаючи надалі потверджень.

Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський
За директора канцелярії М. Яблонський

Державний вістник – 1918. – № 35. – 15 серпня. – С. 2.

№ 162

Статут Українського Державного банку

17.08.1918 р.

[Глава перша. Розділ I.]

1. Державний Банк має на меті полегшення грошового обороту, допомогу шляхом короткострочного кредиту державному торгу і промисловості і сільському господарству на Україні, а також безпеку грошової системи.

2. Банк має капітали: 1) основний, розмір якого визначається в 100 мільйонів карб. і 2) запасний, що збирається до 10 мільйонів карб.

3. Основний капітал складається з відчислення 100 мільйонів карб. з сум Державної скарбниці.

Для складання запасного капіталу, аж поки він досягне норми в десять мільйонів карб., відчисляється щорічно 5% з чистих прибутків банку.

4. Запасний капітал призначається виключно на покриття збитків Банку. Коли б капітал цей зменшився через відрахування з нього таких збитків, то він знову доповнюється зазначеним в арт. 3 п'яти процентним відчисленням з прибутків.

5. Ті збитки банку, що не можуть бути покриті запасним капіталом (арт. 4), покриваються за рахунок основного капіталу. Капітал же цей потім доповнюється з коштів Державної скарбниці.

6. Капітали банку (арт. 2), та суми, які довіряються йому від приватних осіб, інституцій та товариств, а також і депозити скарбниць не можуть бути повернені на загальні державні видатки.

7. Чистий прибуток від операцій банку поза тими відчисленнями з нього видатків, що зазначено в арт. 3, 20 і 21, зараховується в прибуток скарбу.

8. Банкові дозволяється залишати позичникам для користування чи на зберігання те рухоме майно, яке приймається від них для забезпечення їхніх зобов'язань, з умовою, щоб на це майно було укладено опис у присутності не менш як трьох свідків і урядовців місцевої міліції і з тим, щоб на тім майні було зроблено видимі ознаки про прийом його в заставу (печатки, тавро, пломби і інше), коли це можливо зробити в залежності від виду майна. Коли б на майно не було накладено таких знаків, заставне право банку на те майно не має сили відносно до третіх осіб, які вступили б із позичником банку в які-небудь умови.

За утайку закладів, або відчуження їх раніш виплати позики, крім випадків, що цим статутом передбачаються (арт. 121), позичник притягається до відповідальності, як за розтрату майна, дорученого на зберігання (Карн. Стат. арт. арт. 1681 і 1682, Карн. Уклад. арт. 177).

9. Грошові вклади, що доручаються банкові, не підлягають описові, або відчуженню по яких би то не було правіжках за винятком випадків, зазначених у арт. 1083 «Статуту цивільного судівництва».

10. Правила про операції банку, а також розпорядок діловодства, рахівництва і справоздання його інституцій визначаються наказом. Цей наказ розглядає Рада банкова і стверджує міністр фінансів, після попередньої згоди, що до правил рахівництва і справоздання, з державним контролером.

11. Обов'язкові для Банку оголошення друкуються в «Державному вістникові» і інших часописах по вказівках міністра фінансів.

Розділ II.

Видатки банку, справоздання і контроль.

12. Видатки банку відносяться на рахунок його прибутків. Обрахунок цих видатків складає директор Державного банку і, по розгляді його Радою банку і одержані висновків державного контролю, затверджує міністр фінансів. Тимже порядком затверджуються додаткові до обрахунку асигнування, які не можна було передбачити при складанню обрахунку, за винятком лише негайних видатків, які може бути дозволено без попередніх зносин з державним контролером, але з умовою, щоб про такі видатки негайно було доведено контролю для відома.

13. Директор Державного банку складає щорічне справоздання банку, і по тому, як розгляне його Рада банкова і ухвалить міністр фінансів, це справоздання пересилається до державного контролера; з висновками останнього міністр фінансів вносить справоздання до Ради Міністрів*.

.....
* Перевірка справоздання Державного Банку провадиться на підставі слідуєчих правил:

- 1) Щорічне справоздання Державного банку (центрального керування банку і місцевих інституцій) перевіряється по книгах, рахунках та документах.
- 2) Перевірку провадять: а) Державний контроль і б) окрема комісія, яку виділяє з свого складу Рада Державного банку.
- 3) Зазначена в арт. 2 комісія складається з трьох незалежних від адміністрації банку членів від Міністерства фінансів, члена від державного контролю і членів від громадських організацій.
- 4) Державний контроль перевіряє справоздання з книгами, на підставі правил, які видає міністр фінансів по згоді з державним контролером.
- 5) Комісія (арт. 2) перевіряє справоздання по книгах, рахунках та документах, маючи на меті запевнитися в тому, що показані в справозданні обороти зроблено згідно з книгами банку та документами.
- 6) Список тих місцевих інституцій банку, справоздання яких в даному році мають бути перевірені в комісії, складає сама комісія.
- 7) Комісія подає Раді банку окремих, про наслідки перевірки справоздань, доклад, який Рада обговорює в зв'язку з переглядом річного справоздання банку.
- 8) Річне справоздання, перевірене порядком в арт. 4 і 5 зазначеним, коли його розгляне Рада банкова і ухвалить міністр фінансів, пересилається державному контролерові не пізніше 1 серпня поррахункового року.
- 9) Державний контролер подає свої висновки по справозданню Раді Міністрів, а також передає їх міністрові фінансів не пізніше 1 листопада.

14. Періодичні баланси банку, а також щорічні справоздання доводяться до загально відома через оголошення, по формі, яку затверджує міністр фінансів по згоді з державним контролером.

15. Видатки банку (арт. 12) і операції його за рахунок скарбу підлягають ревізії державного контролю.

16. Державний контроль має право робити перевірку грошових кас банку, а також цінностей, що перераховуються по касах та в коморах з метою запевнення в цілості кас і комор, порядком, який встановляє державний контролер, по згоді з міністром фінансів. Ревізію цю переводять у Києві вищі урядовці державного контролю – не нижче директорів департаментів, а в інших інституціях банку – управителі контрольних палат.

Розділ III.

Урядові особи банку, їх права і обов'язки.

17. Посади по Державному банку, приналежно посадам утримання, а також класи і розряди тих посад визначаються окремим росписом.

18. Число служачих по окремих інституціях банку і посадах, за винятком цим статутом і росписом (арт. 17) зазначених, визначає міністр фінансів, в залежності від розвитку операцій банку.

19. Призначення і увільнення урядових осіб банку, за винятком тих, порядок призначення яких зазначено відповідними артикулами цього статуту, доручається директорів банку.

Увага I. Посади товаришів управителя і директорів Київської контори, а також управителів та всіх осіб, що призначаються на посаду VI класи в місцевих конторах та відділах, заміщає міністр фінансів по пропозиції директора Державного банку.

Посади старшого контролера, бухгалтера, касира та секретаря в місцевих конторах і контролера, бухгалтера, касира та секретаря у відділах заміщає директор Державного банку.

Увага II. Заміщення всіх інших посад у місцевих конторах і відділах, коли кандидати на ті посади мають освітній ценз, відповідний установленому міністром фінансів, за винятком зазначених вище (арт. 19, увага I), доручається управителям тих інституцій з тим, що про такі призначення доводиться до відома директора Державного банку.

20. З чистих прибутків банку відчисляється щорічно сума в розмірі до 15% для розділу II, по розсуду міністра фінансів, між служачими зверх належного їм утримання. Відчислення це не повинно перевищати 20% загальної суми утримання служачи.

10) До Ради Міністрів справоздання банку вноситься від міністра фінансів не пізніше 31 грудня по рахункового року. До справоздання додається:

а) журнал Ради банку про розгляд справоздання і доклад комісії (арт. 7) і б) відповідні пояснення міністра фінансів про уваги державного контролера.

Увага. Відчислена з чистих прибутків сума поділяється між інституціями банку відповідно прибутку кожної з них з тим, що суму відчислення управителям контор та відділів призначає директор Державного банку і стверджує міністр фінансів

21. Для забезпечення служачих банку, що залишають службу, незалежно від пенсії та допомог, які призначатимуться їм з коштів Державної скарбниці, банкові дозволяється заснувати пенсійну касу. Кошти каси складаються: з капіталу, зложеного банком спеціально для цієї мети, з сум відчислених з утримання служачих і відчислення з чистих прибутків банку в розмірі, який визначається статутом каси.

22. Служачі банку і члени Ради банку, одночасно з призначенням на посаду зобов'язуються писаною обіцянкою берегти в тайні все, що стосується до операцій банку та його рахунків.

23. Служачі банку і члени Ради банку не мають права користуватися позиками з банку на підставі власного кредиту, а також подавати від себе векселі до дисконту. Так само і банк не може приймати до дисконту чи переучоту векселі за їх підписами.

Глава друга.

Центральне керування банку.

Розділ I.

Загальне керування банком.

24. Державний банк безпосередньо підлягає міністрові фінансів.

25. Вище керування діяльністю банку належить міністрові фінансів. Крім вирішення справ, які зазначені окремо відповідними артикулами цього статуту, від нього залежить доручати банкові провадження по його вказівках, операцій з золотом і %% паперами, а також окремих операцій за рахунок Державної скарбниці і за рахунок різних відомств та установ.

26. Загальне керування банком доручається:

1) Раді банку і 2) Директорові банку.

При Раді банку, під найближчим проводом директора банку, існують: 1) відділ кредитових білетів, 2) відділ місцевих інституцій, 3) центральна бухгалтерія і 4) центральна канцелярія.

27. Під председательством директора банку існує Рада банку, яка складається: з директора Кредитної канцелярії, одного члена від державного контролю, одного члена від Міністерства торгу і промисловості і трьох членів від Міністерства фінансів, яких затверджує пан Гетьман по докладу міністра фінансів, товариша директора банку, управителя Київської контори Державного банку, одного члена від кооперації, одного від Київського біржового комітету, двох од Українського союзу промисловості, торгу, фінансів і сільського господарства, та одного члена від крайового союзу хліборобів-землевласників. зазначених представників від громадських інституцій вибирають вони самі на два роки.

Увага 1. По розпорядженню міністра фінансів до ради запрошуються представники відповідних відомств по справах, до тих відомств належних, а також голові ради дозволяється закликати в засідання й інших осіб, присутність яких він визнає корисною (з дорадчим голосом).

Увага 2. Заступника председателя Ради, на випадок його хворості, або відсутності, призначає міністр фінансів.

28. До справ Ради банку належать:

I. Справи, по яких постанови Ради, через директора банку, подаються на розсуд чи ухвалу міністра фінансів: 1) проекти зміни або доповнення статуту банку; 2) розгляд наказу і зміна його; 3) обговорення обрахунку видатків; 4) розгляд річного справоздання; 5) проект про будування, купівлю і відчуження власних будинків банку, необхідних за для помешкань його місцевих інституцій; 6) відкриття і закриття місцевих інституцій банку, крім контор, а також відповідний поділ відділів і агенцій; 7) встановлення числа директорів у конторах, крім столичної київської; 8) дозвіл на учот векселів на речинець більший 6 місяців; 9) встановлення розміру процентів по комерційних операціях і умов по вкладах; 10) розстрочка і відстрочення боргів по неопротестованих векселях на необмежену суму; 11) списання з рахунків безнадійних і тих, що хибно рахуються, боргів на суми, що виходять, за призначені міністром фінансів межі, для остаточного вирішення цих справ радою; 12) дозвіл позик під інвентар закордонного виробу і прийом у заставу закордонних товарів і 13) відкриття бланкових кредитів.

II. Справи, що остаточо вирішуються Радою:

1) визначення кола операцій місцевих інституцій банку; 2) визначення числа членів учотно-позичкових комітетів; 3) розгляд суперечностей правлінь контор з учотно-позичковими комітетами; 4) призначення забезпечень по відстрочених та розстрочених боргах по векселях і списання з рахунків безнадійних і тих, що хибно рахуються, боргів на суми в межах, які визначає міністр фінансів; 5) затвердження роспису товарів, під які видаються банком позики, і списка підприємств, товарні документи яких приймаються як забезпечення позичок; 6) дозвіл на відстрочення примусового продажу заставлених товарів; 7) встановлення негарантованих урядом цінних паперів, які приймаються в забезпечення позичок; 8) затвердження форми справоздань посередників по видачі позичок; 9) дозвіл відповідним місцевим інституціям банку провадити комісійні операції і встановляти розмір платні за їх виконання і 10) встановлення розпорядку господарського завідування майном, яке залишалося за банком, до його продажу.

Увага. Дочасна правіжка позичок по сольо-векселях належить до компетенції управителів конторами і відділами.

29. Рада і місцеві інституції банку, кому належить у межах норм, встановлених радою з затвердження міністра фінансів, вирішують остаточо такі справи:

1) про витрати на ремонт і наймання помешкань для інституцій банку; 2) про відкриття і збільшення кредитів, зверх меж, дозволених для контор і відділів, і про видачу позичок під сольо-векселі з забезпеченням; 3) про розстрочку і відстрочення боргів по протестованих векселях; 4) про призначення торгів на заставлене та доручене банкові майно і про тимчасове залишення його за банком. Постанови ради банку по тих з цих справ, які сумою будуть більше за норми, що остаточно можуть бути вирішені радою, подає директор банку на затвердження міністра фінансів.

30. Крім справ, що зазначені арт. 28 і 29, на розгляд ради директор банку може вносити і інші справи по його погляду, а також справи, які передаються до ради згідно з окремими вказівками Міністра Фінансів.

31. В Раді банку справи вирішуються більшістю голосів; на випадок рівності голосів за і проти, голос президента дає перевагу. Президентеві ради дається право, не виконуючи постанови ради в справі, у якій він залишився в меншості, подати цю постанову на розгляд міністра фінансів.

Увага. Представники урядових відомств (арт. 27 ув. 1) користуються дорадчим голосом, але мають право, коли не згодні з більшістю членів ради, подавати свої особисті міркування.

32. Засідання ради відбувається не менше двох раз протягом місяця. Про всі питання, які вирішуються радою на засіданнях, складається кожен раз короткий протокол, який підписують усі присутні члени.

Розділ II.

Директор банку.

33. Директор банку є найближчий його начальник. Йому належить влада виконавча по справах банку, поскільки ці справи не доручені до виконання місцевим інституціям банку. Розпорядча влада доручається директорові в тій мірі, в якій вирішення справ не підлягає вирішенню міністра фінансів і Ради банку.

34. Зокрема до обов'язків директора банку належить: 1) загальне керування операціями банку і загальний догляд за доладністю діловодства, виконанням статуту і наказу банку, а також за цілістю всіх його кас і цінностей; 2) зносини і листування від імені банку; 3) розпорядження, які торкаються особистого складу служачих (§ 19 ув. I і II); 4) призначення ревізій і командировок служачих по службових справах; 5) розпорядження витратами з правом переміщати кредити в межах, зазначених при затвердженні щорічного обрахунку банку; 6) складання і подача, куди належить, річного обрахунку і справоздання банку; 7) керування, згідно із вказівками міністра фінансів операціями, що доручаються банкові, за рахунок Державної скарбниці, а також операціями з золотом і процентовими паперами, належними банкові і ощадним касам, і 8) завідування окремими операціями, які накладено буде на обов'язки банку, з доручення міністра фінансів, з позичками, конверсіями і т.і.

35. Директора банку призначає Гетьман по пропозиції міністра фінансів.

36. На поміч директорові банку призначається товариш, якому він може доручати виконання тих чи інших обов'язків по керуванню справами банку, або догляд за тією чи іншою частиною цього керування.

37. Товариша директора і управителя Київської контори затверджує пан Гетьман по пропозиції міністра фінансів.

Розділ III.

Інституції, які належать до центрального керування банку.

38. Відділ кредитових білетів, відділ місцевих інституцій, центральна бухгалтерія і канцелярія підлягають завідуванню директорів.

39. До обов'язків відділу кредитових білетів належать: обмін кредитових білетів, випуск їх в обіг і знищення білетів, які взято з обігу, а також заховання розмінного капіталу кредитових білетів і металевого фонду.

40. В центральній бухгалтерії зосереджується загальне рахівництво банку, а також складання періодичних балансів і річних справоздань.

41. До обов'язків відділу місцевих інституцій належить діловодство по операціях місцевих інституцій банку, уложення наказів тим інституціям по операційних питаннях, догляд за діяльністю їх на підставі справоздань, виконаних інспекторами, які значатся при відділі, ревізій місцевих інституцій з доручення директора банку, а також загальний догляд за правіжкою прострочених боргів банкові і за залишеними за банком заставами і закладами, уложення умов і інших цивільних актів і документів, належних до банку.

Згідно з зазначеним, при відділі місцевих інституцій існують інспекція та правнича частина. При відділі місцевих інституцій знаходиться юрисконсульт, якому може бути доручено завідування правничою частиною. По питаннях, що торкаються ревізії місцевих інституцій, інспектори подають справоздання директорові банку через директора відділу місцевих інституцій, який одночасно подає, як свої висновки, так і пояснення управителя обревізованої інституції, як що тільки відомості про результат ревізій не потребують негайних заходів.

42. Канцелярії доручається складання щорічного обрахунку банка, завідування особистим складом, господарською і будівничою справою, а також листування та діловодство по загальних справах центрального керування банку в тій мірі, в якій обов'язки ці не буде передано до якоїсь іншої, існуючої при керуванні банку інституції, або до Київської контори банку.

43. Директорів відділів і інспекторів, а також осіб, пропонуємих на посади УІ класи, призначає міністр фінансів по пропозиції директора банку.

За міністра фінансів Г. Курило

Державний вістник. – 1918. – № 36. – 17 серпня. – С. 1–2.

№ 163

Закон про перетворення Київського народного українського університету на Київський державний український університет

17.08.1918 р.

З першого липня 1918 р. Київський український народний університет, який відкрито 5 жовтня 1917 р. в складі трьох факультетів, перетворити в Київський державний український університет в складі чотирьох факультетів: історико-філологічного, фізико-математичного, правничого й медичного.

2. Викладовою мовою в Київському державнім українським університеті є мова українська.

Примітка. По проханню факультетів, з дозволу міністра народної освіти, в окремих випадках можливо читання лекцій і російською мовою.

Всі студенти Київського українського народного університету залічуються в студенти Київського державного українського університету, з зарахуванням прослухання предметів та складених іспитів.

Вільні слухачі Київського українського народного університету залічуються також вільними слухачами Київського державного університету.

Примітка 1. Всі студенти, які не мають «атестатів зрілості» мусять представити цей атестат до часу одержання диплому, без чого диплом не видається.

Примітка 2. Новий прийом студентів переводиться згідно з правилами, однаковими для других державних університетів України.

Особи, що входили в склад факультетських зібрань історико-філологічного, фізико-математичного й правничого факультетів Київського українського народного університету до 1 липня 1918 р., входять в склад початкових факультетських зібрань відповідних факультетів Київського державного українського університету, як: 1) професори, коли вони мають ступінь не менш магістра або звання ад'юнкта спеціальних шкіл, 2) виконуючі посаду професорів, коли вони мають звання приват-доцента російських університетів.

Примітка. Особи, які не мають учених ступенів, не можуть бути допущені до навчання в університеті.

До видання нових статутів і штатів державних українських університетів поширити на Київський державний український університет силу загального статуту та

штатів російських університетів 23 серпня 1884 р., з пізнішими до них додатками та змінами й на нижчеслідуючих загальних підставах:

а) Початковий склад факультетських зібрань історико-філологічного, фізико-математичного та правничого факультетів українського Київського державного університету складають особи, зазначені в арт. ІУ цього закону п.п. 1 й 2.

б) Початковий склад медичного факультету – з декана та професорів, разом не більш вісьмох осіб (залічуючи до цього й декана), – призначається міністром освіти.

в) Тимчасово, протягом п'ятьох років з дня затвердження цього закону, до виконання обов'язків по посадам екстраординарних професорів на зазначених в арт. 1 факультетах можуть бути обрані особи, що склали іспит на ступінь магістра і викладали в званні приват-доцента одного з російських та українських університетів не менш трьох років; скорочення цього строку дозволяється в порядкуві, зазначеному в статті 499 Статутів наукових установ та шкільних закладів («Свод. зак., Т. ХІ, ч. 1, вид. 1893 р.») Протягом того ж часу до виконання посад ординарного та екстраординарного професорів можуть бути обібрані українські та російські вчені, які мають ступінь доктора одного з закордонних університетів та відомі своїми вченими трудами, а також лекторською діяльністю в тих університетах.

г) Провадження на зазначених в арт. 1 факультетах іспитів на вчені ступені магістра або доктора та надання зазначених ступенів доручається раді та вищезгаданим факультетам лише після повного сформування їх в складі всіх курсів.

д) Міністрові освіти, на прохання факультетів, доручається кожен рік командувати з науковою метою зі складу лекторського персоналу Київського державного українського університету осіб, які прослужили в університеті не менш двох років, на строк не більш, як одне або два півріччя; правом на це, з обов'язком представити справоздання, користується й кожний професор раз на п'ять років.

е) Хто одержить зазначену в попереднім (д) пункті командировку, той заховує усе належне по займаемій посаді утримання і, крім того одержує одноразово половину належного йому за час командировки окладу основного утримання; але ж він не користується іншими видами командировочної платні, яка встановлена Статутом про службу по призначенню від правительства («Свод. зак., т. III, гл. III, арт. 606, вид. 1896 р.»). Відповідні кошти асигнуються щорічно по сміті Міністерства народної освіти та мистецтва.

Доручити міністрові освіти прохати, починаючи з 1919 р., кредити на будування та оборудування помешкань державного університету.

Примітка. Тимчасово Київський державний український університет має користуватися помешканнями вищих та середніх шкіл міста Києва, з дозволу міністра освіти та по згоді з радами тих шкіл.

Для вибору місця будування помешкань університету, рівно ж для вироблення плану будування та переведення роботи по будуванню помешкань й їх оборудуванню, доручити міністрові освіти заснувати «Комітет будування помешкань університету».

В склад комітету входять: правління університету, представники від Міністерства освіти, Міністерства фінансів, державного контролю, архітектор будівничий, а також окремі особи, участь яких в комітеті буде визнана міністром освіти корисною і бажаною. Завідуючі окремими інститутами та науково-допоміжними установами Київського державного українського університету запрошуються в засідання комітету з правом вирішального голосу по питаннях, що до їх торкаються. Комітет працює на підставі окремого статуту, який виробляється самим комітетом та затверджується міністром освіти, по згоді з міністром фінансів та державним контролером.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр освіти М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 41. – 29 серпня. – С. 2.

№ 164

Закон про обмеження ввозу в Україну російських грошових знаків

17.08.1918 р.

1. Впровадження на територію України 5% зобов'язань і білетів (серій) Російської державної скарбниці забороняється.

2. Впровадження на територію України російських державних кредитових білетів і розмінних скарбничих знаків дозволяється на підставі нижчезазначених правил: а) при переході кордону окремим особам дозволяється взяти з собою російський державних кредитових білетів і розмінних скарбничих знаків на суму не більше 10.0000 карб. на кожну особу; при переході кордону сім'ями дозволяється взяти з собою: голові сім'ї кредитових білетів і розмінних скарбничих знаків на суму не вище 10.000 карб., а іншим членам сім'ї – на суму не більш 2.000 карб. на кожного, з тим, щоб загальна сума російських кредитових білетів і розмінних скарбничих знаків, що ввозяться на Україну, не перевищувала 20.000 карб. на одну сім'ю; б) українським громадянам і громадянкам при переїзді кордону дозволяється брати з собою російські кредитові білети і розмінні скарбничі знаки на суми, що перевищують норми, встановлені попереднім пунктом, але з тим, щоб суми ці не перевищували 100.000 карб. на одну сім'ю і щоб сім'ї, котрі мають при собі кредитові білети і розмінні скарбничі знаки на такі суми, представляли посвідчення відповідного українського консула про те, що суми ці є наслідком ліквідації майна зазначеної сім'ї.

3. Кожна окрема особа при переході кордону має право взяти з собою купонів від %% російських державних паперів біжучих або витікших строків на суму не більше 250 карб., при переході ж кордону сім'ями кількість таких купонів не повинна перевищувати 500 карб. на кожну сім'ю.

4. В випадку виявлення в поштових пересилках і покупках, а також при особах, що переходять або переїзять кордон, зобов'язань чи білетів Російської державної скарбниці, такі конфіскуються в прибуток казни. Рівно ж конфіскуються російські кредитові білети, купони від російських %% державних паперів і скарбничі розмінні знаки в сумах, що перевищують норми, встановлені арт. 2 і 3.

5. Цей закон перевести в життя по телеграфові.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
За міністра фінансів Г. Курило

Державний вістник. – 1918. – № 41. – 29 серпня. – С. 3.

№ 165

Закон про заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету

17.08.1918 р.

1. Заснувати з 1 липня 1918 р. в місті Кам'янці-Подільському державний український університет в складі чотирьох факультетів, причому в 1918 р. відкрити в цьому університетові факультети історико-філологічний та фізико-математичний з двома відділами – математичним та природничо-історичним.

2. Відкрити цей університет, поки будуть видані нові устави й штати українських університетів, на підставі сили загального статуту і штату російських університетів 23 серпня 1884 р. з тими доповненнями і змінами, що потім до них були видані, а також на підставі слідуєчих правил:

а) Викладовою мовою в Кам'янець-Подільськiм державнiм українськiм університетi є мова українська, але по проханню факультетiв, з дозволу міністра народної освіти, в окремих випадках можливо читання лекцій і російською мовою.

б) Перший ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету, перші декани факультетів, а також увесь склад професорів першого курсу призначаються міністром народної освіти; в такий же спосіб закладаються й два других факультети Кам'янець-Подільського університету.

в) Тимчасово, на протязі п'ятьох років з дня оголошення цього закону, для виконання посад екстраординарних професорів в Кам'янець-Подільським університеті можна обирати осіб, що склали іспити на ступінь магістра й вели навчання в російським чи українським університеті не менше трьох років; скорочення цього часу дозволяється порядком статті 499 Статуту вчених установ та шкільних закладів (Свод. зак., т. XI, ч. 1, вид. 1893 р.). Протягом того ж часу можна обирати для виконання посад ординарного і екстраординарного професорів українських або російських вчених, що мають ступінь доктора закордонного університету та відомі своїми вченими працями, а також педагогічною діяльністю в цих університетах.

г) Проведення на зазначених в розділі 1 факультетах іспитів на вчені ступіні магістра або доктора та надання цих ступенів дозволяється раді та факультетам Кам'янець-Подільського університету тільки після повного сформування їх в складі всіх курсів.

а) Міністрові народної освіти, на прохання факультетів, доручається щороку посылати з науковою метою на одне або два півріччя з складу професорського персоналу Кам'янець-Подільського державного українського університету осіб, що прослужили в цім університеті не менше двох років; правом цим, з обов'язком подати справоздання, користується кожний професор раз на п'ять років. Хто буде відправлений в таку командировку, той захове все належне по посаді утримання і крім того одержує одноразово половину належної йому за час командировки основної службової платні, але зате він не користується іншими статтями командировочного утримання, що зазначені Статутом про службу по призначенню від уряду (Свод. зак., т. III, гл. III, п. 606, вид. 1896 р.). Відповідні кошти асигнуються щорічно по сміті Міністерства народної освіти та мистецтва.

е) На історико-філологічнім факультеті Кам'янець-Подільського державного українського університету заснуються на загальних підставах дві кафедри: одна польської, друга єврейської літератури й історії.

3. Доручити міністрові народної освіти, починаючи з 1919 р., випрошувати кредити, необхідні на будівництво університету, в міру дійсної потреби.

4. Провадження праці по збудуванню будинків Кам'янець-Подільського державного українського університету і упорядкування їх накласти на Комісію по збудуванню Кам'янець-Подільського державного українського університету. До складу цієї комісії належать такі особи: 13 представників Кам'янець-Подільського міського самоврядування, 5 представників Подільського земства і 3 представники громадських та вчених закладів міста Кам'янця-Подільського, а також правління університету і будівничий будинків його. Крім того, з дозволу міністра народної освіти, комісія маж право кооптувати в свій склад осіб, працю яких вона визнає корисною для діла. Завідуючі окремими закладами та науково-допоміжними установами Кам'янець-Подільського державного українського університету запрошуються в засідання комісії по питаннях, що їх торкаються, а правом рішачого голосу. Комісія працює на основі окремого

статуту, затвердженого міністром народної освіти по згоді з міністром фінансів та державним контролером. Комісія, по згоді з міністром народної освіти, визначає чергу потрібних робіт. Головою комісії є ректор Кам'янець-Подільського університету.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр народної освіти та мистецтва М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 41. – 29 серпня. – С. 3.

№ 166

Закон про зміни і доповнення в законі про 8-годинний робочий день від 25 січня 1918 р.

17.08.1918 р.

Міністрові торгу та промисловості, по згоді з міністром праці відносно приватних промислових підприємств, і належним міністрам по згоді з міністром праці відносно підприємств, які підлягають окремим відомствам, надається право, коли це визнано буде необхідним по особливостям вироблення або по прикметах робіт, а рівно за для забезпечення населення предметами першої потреби, або за для задоволення потреб державних чи громадських установ, або підприємств, що мають загальнодержавне значіння, і в інших особливо уважних випадках, дозволяти відтупи від вимог ст. ст. 2, 3, 4, , 5, 7, 12, 17, 22, 23 і 24 закону від 25 січня 1918 р. про 8-годинний робочий день, як для цілих галузей промисловості, так рівно для особливих операцій, окремих підприємств чи розрядів робітників, і видавати по зазначеному предметі відповідні постанови.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

Міністр торгу та промисловості С. Гутник

Державний вістник. – 1918. – № 42. – 31 серпня. – С. 1–2.

№ 167

Положення (Устава) про організацію департаменту Державної варти*

18.08.1918 р.

1. Департамент Державної варти складається з директора, віце-директорів, урядовців особливих доручень, начальників відділів, секретаря і інших служачих згідно з прикладеним до цього штатом.

2. Департамент Державної варти відає справами: 1) попередження і запобігання злочинств і охорони громадської безпеки і порядку; 2) устрою установ варти і догляду за їх діяльністю і за правильним провадженням справ в цих установах; 3) призначення переміщення, увільнення і нагороди служачих варти і призначення їм пенсій і інших законом встановлених грошових видатків; 4) охорони і спостереження за прикордонною смугою; 5) постачання чужоземцям свідоцтв на проживання в межах Української Держави і висилки чужоземців; 6) перевірення свідчень осіб, які іменують себе за кордоном українськими громадянами, про передачу на Україну українських громадян, які, затримані за кордоном і обвинувачуються в різних злочинствах; 7) догляду за питними та трактирними закладами; 8) прийняття мір безпечності від вогню і догляду за виготованням, зберіганням, торгівлею і перевозкою порошу і інших вибухових речей; 9) догляду за виконанням законів і правил відносно паспортів і про втікачів і 10) іншими, докладно зазначеними в відповідних частинах Збірника зведених законів і в особливих законах.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 37. – 20 серпня. – С. 1.

№ 168

Постанова про заснування Державного драматичного театру

23.08.1918 р.

1. Заснувати в м. Києві Державний драматичний театр. Організація театру, затвердження сміти його та вище керування діяльністю театру доручити Головному Управлінню по справах Мистецтва та Національної Культури.

.....
* Ухвалене Радою Міністрів, затверджене Гетьманом.

2. Надати Державному драматичному театрові право:

а) одержувати з-за кордону без мита книжки в оправах і без них, а також усі потрібні матеріали, приладдя та знаряддя й б) мати свою власну печатку з державним гербом.

3. Віднести посади: директора, завідуючого господарською частиною, режисерів, акторів і рахівника Державного драматичного театру до урядових посад, обсадження яких увільняє офіцерів і солдатів (козаків) від виклику з запасу до армії та в дієві команди флоту й від служби в державному ополченні.

4. Державний драматичний театр утримується на своїй прибутки з допомогою з коштів Державної скарбниці, яку щорічно вносити в сміту Міністерства народної освіти та мистецтва.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

За міністра народної освіти та мистецтва П. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 42. – 31 серпня. – С. 3–4.

№ 169

Закон про асигнування Міністерству народної освіти та мистецтва кредитів на позашкільну освіту та дошкільне виховання

23.08.1918 р.

I. В справах позашкільної освіти і дошкільного виховання Міністерство освіти приходить на поміч земським і міським самоврядуванням, які через особливих фахівців та інструкторів, губерніяльних, повітових і міських організують і планомірно утворюють по селах, містечках і містах: 1) для позашкільної освіти вечірні школи з навчанням грамоти і з популярно-науковими викладами, 2) бібліотеки-читальні з найкращим складом книжок, 3) різноманітні культурні народні розваги, клуби, вистави, хори, екскурсії і т. інше, а для дошкільного виховання в тих же місцях закладає дитячі садки, дитячі майдани, захисти, захоронки (ясла).

II. Міністерство підготовляє досвідчених робітників для позашкільної освіти і дошкільного виховання, дає теоретичні вказівки, стежить за їх найкращим здійсненням і дає грошову допомогу земствам у розмірі половини витраченої ними суми, а міським самоврядуванням – відповідно виробленому міністерством, в залежності від місцевих умов, планові.

III. Міністерство дає педагогічну і грошову допомогу також і зареєстрованим законним порядком просвітнім установам, які стануть вести справу позашкільної освіти.

ти і дошкільного виховання, крім того, улаштовує курси для інструкторів та зразкові бібліотеки-музеї.

IV. На зазначені потреби асигнувати з коштів Державної скарбниці в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва на позашкільну освіту на півріччя, з 1 липня 1918 р. по 1 січня 1919 р. п'ять мільйонів дев'ятсот сорок дев'ять тисяч триста п'ятдесят (5.949.350) карб. і на задоволення потреб дошкільного виховання п'ятсот тисяч (500.000) карб. з 1 вересня 1918 до 1 січня 1919 рр., а разом шість мільйонів чотириста сорок дев'ять тисяч п'ятдесят (6.449.350) карб., а надалі щорічно включати в бюджет Міністерства народної освіти та мистецтва відповідний кредит.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
За міністра освіти П. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 43. – 3 вересня. – С. 2.

№ 170

Постанова про асигнування 327.400 карб. на допомогу Державному драматичному театру

23.08.1918 р.

Асигнувати в розпорядження головноуправляючого по справах мистецтва та національної культури з коштів Державної скарбниці по сміті Міністерства народної освіти і мистецтва на 1918 рік триста двадцять сім тисяч чотириста (327.400) карб. на допомогу Державному драматичному театрові в біжучому році.

За Голову Ради Міністрів, сенатор. М. Василенко
За міністра народної освіти та мистецтва П. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 44. – 3 вересня. – С. 1.

№ 171

Закон про затвердження статуту Державного земельного банку

23.08.1918 р.

1. Докладені до цього статуту Державного земельного банку, правила про тимчасові свідоцтва цього банку і прикладені до статуту додатки ухвалити.

2. Допомогу Державного земельного банку на купівлю земель (арт. 36. статуту цього банку) обмежити земельними нормами, які затверджені законом від 14 червня цього року.

3. Асигнувати з коштів Державної скарбниці в резервний капітал Державного земельного банку п'ятдесят мільйонів карб.

4. Діючі на території України «Отделения Всероссийского государственного дворянского земельного и крестьянского поземельного банков» скасувати з передачею завідування справами цих банків, рівно як справами «Особого отдела дворянского земельного банка» особливим відділам Державного земельного банку, які при останньому утворюються.

5. Приналежні «Всероссийскому государственному дворянскому земельному банку с особым его отделом и крестьянскому поземельному банку» нерухомі та рухомі майна, що знаходяться на території України, рівно як усі права по позичках, виданих цими банками під маетки, які знаходяться на території України, передати до Державного земельного банку.

6. Відповідальність Української Держави по зобов'язаннях, що лежать на «Всероссийском государственном дворянском земельном с особым его отделом и крестьянском поземельном банках», буде назначена особливою умовою Української Держави з Великоросією.

До того часу, поки не буде такої умови, Державний земельний банк приймає на себе відповідальність: а) по боргах земельним банкам, котрі лежали на маєтках, що знаходяться на території України, і котрі були прийняті на себе Крестьянським поземельним банком на підставі 16–174 ст. ст. його уставу і б) по умовах та зобов'язаннях, виданих по маєтках, які перейшли у власність Державного земельного банку на підставі пункта 4-го цього закону.

7. Належні Українській Державі долі запасних, власних та інших капіталів «Государственного дворянского земельного банка, особого отдела его и крестьянского поземельного банка», як надійде згода по цьому питанню з Великоросією, залічити в запасний капітал Державного земельного банку.

8. Надати Державному земельному банкові:

а) вчинити, згідно представленню міністра фінансів, перший випуск свідоцтв Державного земельного банку на суму двісті мільйонів карб., призначивши прибу-

ток їх в 4,5% річних, без увільнення цього прибутку від збору з прибутків від грошових капіталів:

б) у випадку потреби, в виді тимчасової міри і на строк, котрий визначить міністр фінансів, чинити видачу позичок та оплату тих маєтків, що купуються на кошти банку, тимчасовими свідоцтвами банку по правилах, до цього докладених, і

в) видавати, у випадку потреби, в виплату за маєтки, що набуває банк за свій кошт, особливі короткострокові зобов'язання на умовах, котрі визначить міністр фінансів.

9. Надати міністрові фінансів право дозволяти Державному земельному банку видавати в рахунок виплати за маєтки, що банк набуває за свій кошт, іменні зобов'язання, визначивши прибуток їх у 6% річних, з увільненням цього прибутку від збору від грошових капіталів, а рівно визначати, яка частина покупної ціни може оплачуватися свідоцтвом банку, яка іменними його зобов'язаннями і готовими грошми.

10. Різницю між сумами відсотків, що виплачує Державний земельний банк по іменних його зобов'язаннях та платіжах, що належать йому по позичках, прийняти на кошти Державної скарбниці, з внесенням необхідного на цей предмет кредиту в державний розпис доходів та видатків.

11. Ухвалити докладний до цього розпис платні служачим Державного земельного банку.

12. Надати міністрові фінансів, управителеві банку та управителям відділів, по належності, право перевести служачих у призначених до скасування «отделах Всероссийских государственных дворянского земельного и крестьянского поземельного банков» на Україні не виключаючи прикомандированих осіб центрального управління тих банків та інших всеросійських відділів, на службу в Державний земельний банк на відповідні посади, залишивши за ними всі набуті службою права та переваги і без задержання належних по закону відзнак з утримання при призначенні на посаду від правительства.

Служачих, що не одержали призначення в Державний земельний банк, лишити за штатом на підставах, які мають бути встановлені Радою Міністрів по представленню міністра фінансів.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
Міністр фінансів А. Ржепецький

№ 172

**Постанова про асигнування 2.354.450 карб. на фінансування
у 1918 р. Київського та Кам'янець-Подільського
державних українських університетів**

30.08.1918 р.

1. Асигнувати в розпорядження Міністерства народної освіти та мистецтва з коштів Державної скарбниці на утримання в 1918 р. Київського та Кам'янець-Подільського державних українських університетів два мільйони триста п'ятдесят чотири тисячі чотириста п'ятдесят (2.354.450) карб., з котрих:

а) чотириста три тисячі сімдесят п'ять (403,075) карб. на утримання особистого складу вищезазначених університетів з 1 липня 1918 р. й до 1 січня 1919 р.

б) один мільйон чотириста сімдесят три тисячі п'ятсот (1.473.500) карб. на учебову частину тих же університетів з 1 липня 1918 р. до 1 січня 1919 р.

в) двадцять вісім тисяч п'ятсот вісім (28.508) карб. і 50 копійок, на стипендії і допомогу студентам тих університетів в 1918 р.

г) триста шістдесят дев'ять тисяч триста шістдесят шість (369.366) карб. і 50 копійок на господарські видатки університету в 1918 р.

д) вісімдесят тисяч (80.000) карб. на видатки в 1918 р. по розробленню будівничого програму робіт по будуванню та обладнанню помешкань обох університетів.

2. Починаючи з 1919 р. суми, потрібні на утримання вищезазначених університетів та на проведення робіт по будуванню й обладнанню помешкань, визначати в смітному порядку і в мірі дійсної потреби, згідно з існуючими штатами й програмою робіт.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

За міністра освіти й мистецтва, товариш міністра П. Холодний

№ 173

Закон про затвердження тимчасових положень про прикордонні пункти на кінцевих залізничних станціях на кордоні з Росією

30.08.1918 р.

Докладені до цього: тимчасову уставу про кордонні пункти, що утворюються на кінцевих залізничних станціях на границі з Великоросією, тимчасові штати кордонних пунктів 1-ої та 2-ої і розпис кордонних і контрольних пунктів ухвалити.

За Голову Ради Міністрів, сенатор Н. Василенко
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 46. – 10 вересня. – С. 1.

№ 174

Постанова про подовження до 1 січня 1919 р. служби урядових осіб російської судової системи у відповідних установах Української Держави та асигнування 600.000 карб. на їх утримання

30.08.1918 р.

1. Подовжити до 1 січня 1919 р. строк прикомандирування, на підставі закону від 19 жовтня 1915 р. (Собр. узак. № 303, ст. 2273), до судових установ Української Держави урядових осіб, які входили в склад тих бувших російських судових інституцій, котрі припинили діяльність в зв'язку з військовими обставинами.

2. Асигнувати в розпорядження міністра юстиції з коштів Державної скарбниці шістсот тисяч (600.000) карб. на утримання вищезазначених прикомандированих осіб за час з першого січня 1918 р. по перше січня 1919 р.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор Н. Василенко
Міністр юстиції, сенатор О. Романов

Державний вістник. – 1918. – № 47. – 14 вересня. – С. 2.

№ 175

Постанова про заснування Державної драматичної школи

30.08.1918 р.

1. Заснувати в м. Києві Державну драматичну школу для підготовки працівників народних театрів.

2. Надати міністрові народної освіти та мистецтва право ствердити статут цієї школи.

3. Відпускати на утримання Державної драматичної школи з коштів Державної скарбниці десять тисяч (10.000) карб. на утримання школи в 1918 р., починаючи з 1 липня.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

За міністра народної освіти та мистецтва, товариш міністра П. Холодний

Державний вістник. – 1918. – № 47. – 14 вересня. – С. 1.

№ 176

Закон про організацію державного контролю

30.08.1918 р.

У відміну, доповнення і зміну законів, що визначають склад, права й обов'язки установ державного контролю, постановити:

Розділ I

Центральні установи.

1. На чолі порядкування контролем стоїть входячий на загальних підставах в Кабінет Міністрів державний контролер, котрому належать всі права й обов'язки «государственного контролера» (ст. ст. 949, 949/1, 950-957 Св. зак., т. 1, ч. 2), наскільки вони не змінені в слідуючих статтях цього закону.

2. Заступником і найближчим помічником державного контролера є його товариш, котрий користується правами товариша міністра.

3. Встановлюється Генеральна контрольна рада на підставах, що зазначено в розділі II цього закону, котрій присвоюються права і обов'язки «Совета російского государственного контроля» (ст. ст. 958–985 Учр. мин.).

4. Встановлюються контрольні департаменти і центральна бухгалтерія державного контролю на підставах, що зазначено в розділах III і IV цього закону, котрим присвоюються права і обов'язки «департаментов російського государственного контролю» (987–989 Учр. мин.) і «центральной бухгалтерии російського государственного контролю» (ст. ст. 1008 і 1009 Учр. мин.).

5. Встановлюється канцелярія державного контролю на підставах, що зазначено в розділі У цього закону, котрій присвоюються права і обов'язки «канцелярии російського государственного контролю» (ст. 1006-1007 Учр. мин.).

Розділ II.

Генеральна контрольна рада .

1. Генеральна контрольна рада складається з державного контролера, котрий є головою її, товариша державного контролера, шести членів, які призначаються державним контролером, директорів контрольних департаментів та директора канцелярії, який є її правителем справ ради.

2. Генеральна контрольна рада, крім справ, які зазначені в ст. ст. 959, 960, 962-985 Учр. мин., виконує інспекторський догляд за діяльністю місцевих контрольних установ, по розпорядженню державного контролера.

Примітка: Генеральна контрольна рада керується в своїй діяльності інструкцією, затвердженою державним контролером,

3. На Генеральну контрольну раду накладається детальне розроблення плану вивчення готівки державного інвентаря в Українській Державі й заходи до переведення згаданого плану в життя.

4. При Генеральній контрольній раді встановлюється окремий відділ (ст. ст. 1011, 1012 Св. зак., т. 1, ч. 2) для ревізії справоздання контрольних установ.

Розділ III.

Контрольні департаменти.

1. Контрольні департаменти, в склад яких входять: контрольні ради, віце-директори та інші урядовці, згідно з штатами і росписом, знаходяться в завідування директорів департаментів. [...]

2. Предмети відомства, права й обов'язки департаментів і осіб, що входять в їх склад, визначаються ст. ст. 990–1005 «Учр. мин.».

3. Перший контрольний департамент по предметах свого відомства відповідає «департаменту гражданской отчетности російського государственного контролю», за винятком справ, що торкаються Міністерств фінансів і шляхів, а рівно відомства торговельного мореплавання і портів, а також Міністерства торгу та промисловості.

4. Другий департамент по предметах свого відомства відповідає «департаменту военной и морской отчетности російського государственного контролю», крім того,

до відання цього департаменту відносяться справи по відомстві торговельного мореплавства і портів.

5. Третій департамент по предметах свого відомства відповідає «департаменту залізничної отчетности російського державного контролю», крім того, до відання цього департаменту відносяться справи по відомству шосейних та водних шляхів.

6. Четвертий департамент по предметах свого відомства відповідає «департаменту кредитної отчетности російського державного контролю», крім того, до відання цього департаменту відносяться справи по Міністерству фінансів, а також торгу та промисловості.

7. На департаменти накладаються обов'язки складання ревізійних справоздань державного контролю, відповідно справам, які підлягають їх компетенції.

8. Державний контролер по мірі розвитку справ власною владою змінює в межах штатів склад і число відділів контрольних департаментів.

Розділ IV

Центральна бухгалтерія державного контролю.

1. Центральна бухгалтерія державного контролю по предметах свого відомства відповідає «центральної бухгалтерії російського державного контролю».

2. Центральна бухгалтерія державного контролю є в завідуванні головного бухгалтера центральної бухгалтерії.

3. Центральна бухгалтерія складається з: головного бухгалтера, старшого бухгалтера, бухгалтерів й інших урядовців згідно з штатами і розписом.

Розділ V.

Канцелярія державного контролю.

1. В склад канцелярії державного контролю входять: директор, віце-директор та інші урядовці згідно з штатом.

2. Справи, які належать до відання канцелярії державного контролю, визначені в ст. 1.007 «Учр. мин.», за винятком пунктів 2, 5, 8 і 9.

Розділ VI.

Місцеві й спеціальні контрольні установи.

1. Місцеві й спеціальні, як постійні так і тимчасові, контрольні установи на території України продовжують свою діяльність аж до зміни, керуючись існуючими законами, правилами й інструкціями.

Примітка 1: Постійні установи контролю України суть:

а) контрольні палати: Київська, Чернігівська, Полтавська, Харківська, Катеринославська, Одеська, Подільська й Волинська.

Залізничні контролю: Правобережних, Запорозьких, Слобідських, Поліських, залізниць, контроль по ревізії оборотів портів.

б) Тимчасові установи: місцеві контролю над будівництвом залізниць Мерефа-Херсон, Московсько-Київо-Вороніжської, Подільський, Гришино-Ровно, підживних віток, що долучаються до Правобережних залізниць, відділ контролю Слобідських доріг над будівництвом Гадяцької та Криловської віток, Бесарабської та Токмацької залізниць і портових будівель і контроль Миколаївського порту.

Примітка 2: Питання про розмежування районів діяльності тих контрольних установ, котрі поширили своє відомство на частини території, які знаходяться за межами України, вирішуються в загальному порядку по згоді з відповідними відомствами.

Примітка 3: Райони Української Держави, що підлягали відомству контрольних установ, які залишилися за межами України, приєднуються до районів найближчих контрольних установ на території України.

2. Замість «общих присутствій» місцевих контрольних установ (ст. ст. 1.141, 1.149 і 1.150 «Учр. мин.») утворюються контрольні ради з такими самими правами й обов'язками, які належать «общим присутствиям контрольних палат». В склад цих рад входять: начальник установи, його помічник, старші ревізори (старші контролери), молодші ревізори (молодші контролери), котрі завідують відділами.

Розділ VII.

1. Контрольні установи в їх ревізійній діяльності зовсім не залежать від інших установ, за винятком законодавчих.

2. Місцеві й спеціальні контрольні установи в справах ревізії зносяться безпосередньо з складовими інституціями всіх центральних урядових установ.

3. Кожен представник контролю в урядовій колегії, комісії, засіданні й т. і. має лише дорадчий голос. Постанови більшості колегій не мають обов'язкового значіння для контролю.

4. Протести представника контролю не спиняють виконання постанови, причому за контролером залишається право ревізійного переслідування.

5. В випадках надзвичайних контрольні ради мають право вимагати негайного перегляду вищими розпорядчими інстанціями опротестованої постанови.

За Голову Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
За державного контролера Д. Валлійський

№ 177

**Наказ міністра фінансів про початок діяльності
Державного земельного банку**

30.08.1918 р.

В виконання закону 23 серпня 1918 р. про затвердження статуту Державного земельного банку і на підставі останнього наказую:

1. Чинність Державного земельного банку відкрити з 1 вересня цього року.

2. З того ж числа відкрити відділи цього банку: Волинський – в м. Житомирі, Катеринославський – в м. Катеринославі, Київський – в м. Києві, Одеський – в м. Одесі, Подільський – в м. Кам'янці-Подільському, Полтавський – в м. Полтаві, Харківський – в м. Харкові та Чернігівський – в м. Чернігові.

Чинність цих відділів поширити на відповідні губернії, і крім цього, надалі до особливого розпорядження, Катеринославського – на Бердянський, Дніпровський та Мелітопольський повіти Мелітопольської Округи, Київського – [на] Мозирський, Пінський та Речицький повіти Мінської губернії, Харківського – [на] Білгородський, Грайворонський, Корочанський, Новооскольський та Суджанський повіти Курської і Валуйський Воронежської губерній і Чернігівського – [на] Путивальський та Рильський повіти Курської і Гомельський Могилівської губернії.

3. Призначені до скасування відділи Державного дворянського земельного банку – Катеринославський, Київський, Одеський, Полтавський, Харківський та Чернігівський і Селянського поземельного банку – Волинський, Катеринославський, Київський, Одеський, Подільський, Харківський та Чернігівський закрити з того ж 1 вересня з передачею з того ж часу завідування справами цих банків рівно як і справами Особливого відділу Дворянського банку Особливим відділам Державного земельного банку, які при останньому утворюються.

4. Завідування справами Дворянського банку в межах Волинської та Подільської губерній тимчасово накласти на Особливий відділ при Київському відділові.

Міністр фінансів А. Ржепецький

№ 178

**Постанова Державного Сенату про обрання до Колегії
Верховних правителів сенатора Д. Носенка**

6.09.1918 р.

В імені закону Української Держави вересня 3 дня 1918 р. Державний Сенат в засіданні загального зібрання, під головенством Президента Сенату М. П. Василенка і при Прокурорі Є. І. Лашкарьові, вислухавши листа пана Гетьмана всієї України до Голови Ради Міністрів від 3 вересня ц.р. №27/3 про обрання Державним Сенатом на підставі ст. 2, 6, 7 та 16 закону 1 серпня 1918 р. про Верховне управління державою*, особи в склад Верховних Правителів держави, вважаючи на тимчасовий виїзд пана Гетьмана з цього числа за кордон, ухвалили:

1) Признати за обраного від Державного Сенату, на час відсутності пана Гетьмана з меж України, в члени Колегії Верховних правителів держави сенатора Дмитра Андрійовича Носенка і

2) Опублікувати до загальної відомості нижчезазначений склад Колегії Верховних правителів держави:

Член Колегії, призначений паном Гетьманом, і голова її – сенатор Федір Андрійович Лизогуб.

Член Колегії від Державного Сенату – сенатор Дмитро Андрійович Носенко.

Член Колегії від Ради Міністрів – генеральний бунчужний Олександр Францевич Рогоза.

Первотвір підписали: президент Державного Сенату Микола Василенко. Сенатори: Д. Носенко, Ф. Лизогуб, І. Кістяковський, С. Шелухин, Чебаков, С. Завадський, П. Ачкасов, О. Морозов, А. В'язлов, П. Стебницький, О. Хруцький, В. Раєвський, А. Марголін⁵², О. Юршевський, Б. Кістяковський, М. Воронович, О. Романов, В. Лімов, А. Бокша, М. Чубинський, А. Вольський, М. Литовченко, В. Романов, А. Бутовський, Хвобров, П. Примо.

Державний вістник. – 1918. – № 44. – 6 вересня. – С. 1.

* У «Державному вістнику» закон датований 31 липня 1918 р.

№ 179

**Оповіднення Колегії Верховних правителів про вступ
в управління державою**

6.09.1918 р.*

Колегія Верховних правителів держави.

Оповідляє до загального відома, що вона, згідно зі ст. 9 закону 1 серпня 1918 р. про Верховне управління державою на випадок смерті, тяжкої хвороби і перебування поза межами держави Ясновельможного пана Гетьмана всієї України, з цього вересня вступила в правління державою.

Голова Колегії, сенатор Ф. Лизогуб

Державний вістник. – 1918. – № 44. – 6 вересня. – С. 1.

№ 180

Оголошення про структуру Державної канцелярії

6.09.1918 р.**

Оголошення.

Державна канцелярія складається:

- 1) Державний секретар з товаришами.
- 2) Юридична рада.
- 3) Департамент законодавчих справ з термінологічною комісією, архівом та бібліотекою.
- 4) Окремий відділ кодифікації законів.
- 5) Департамент загальних справ.
- 6) Секретаріат Ради Міністрів.
- 7) Державна друкарня і 8) Державна преса.

Всі вищезгадані інституції містяться на Хрещатику № 38, окрім Державної друкарні, котра міститься по В. Володимирській вул. № 46.

Державний секретар приймає приватних осіб у четвер від 10 до 2 годин дня (кімната 12).

Товариш державного секретаря М. Могилянський приймає в понеділок, четвер і суботу від 10 до 12 год. дня (кімната 11).

1) Директор департаменту законодавчих справ приймає щодня від 1 до 3 год. дня (кімната 17).

* Дата опублікування.

** Дата опублікування.

2) Директор департаменту загальних справ приймає щодня від 2 до 3 години дня (кімната 17).

3) Директор департаменту державної преси приймає в вівторок, четвер і суботу від 10 до 12 год. дня (кімн. 31).

4) Директор державної друкарні приймає що дня від 10 до 11 год. дня.

Державний вістник. – № 44. – 6 вересня 1918. – С.4.

№ 181

Постанова про скасування законів воєнного часу, що обмежували права громадян, вихідців з Центральних держав

7.09.1918 р.

Затверджуємо:

Ф. Лизогуб, Д. Носенко, Генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Посвідчив: державний секретар, сенатор С. Завадський*

Скасувати чинність на території України російських законів, виданих за час війни, починаючи з 19 липня 1914 р., які обмежували цивільні права колишніх російських, а нині українських громадян, що походять з Австро-Угорщини, Германії, Турції та Болгарії.

В. об. Голови Ради Міністрів А. Ржепецький

Міністр юстиції, сенатор О. Романов

Державний вістник. – 1918. – № 49. – 19 вересня. – С. 1.

.....
* На час відсутності Гетьмана законодавчі акти Ради Міністрів затверджувалися Колегією Верховних правителів.

№ 182

**Тимчасове положення про прикордонні пункти
на кінцевих залізничних станціях на кордоні з Росією***10.09.1918 р.**

1. Для всесторонньої допомоги прибуваючим в межі Української Держави і виїжджаючим за кордон, для охорони їх інтересів, а також для перешкоджання прониканню протизаконних і злочинних елементів в межі Української Держави, а крім того, для цілей інформації в прилягаючому до кордону районі, на станціях: Орша, Клінці, Хутір-Михайлівський, Коренево, Гостищево і Валуйки утворюються кордонні пункти. Незалежно від цього в тих же цілях для найбільшого забезпечення держави від проникання злочинного елементу в тилу кордонних пунктів на станціях: Жлобін, Новобілиця, Терещенська, Ворожба, Білгород і Куп'янськ встановлюються ще особливі дозорчі пункти.

2. Кордонні пункти в адміністративному відношенні підлягають губернiальним старостам і залежно від значіння і перепускної їх діяльності поділяються на дві класи. Вище керування порядкуванням кордонних пунктів належить до директора департаменту Державної варті.

3. Кордонними пунктами завідують начальники кордонних пунктів, котрі призначаються директором департаменту Державної варті, а склад службового персоналу визначається особливими штатами.

Склад дозорчих пунктів виділяється з загального складу кордонного пункту розпорядженням начальника пункту.

Примітка: Обов'язки служачих дозорчих, пунктів визначаються начальником кордонного пункту.

4. При перевірці документів проїжджаючих пасажирів і пропуску останніх через кордон виконуються існуючі для закордонних зносин паспортні правила. При цьому перепускаємі через кордон особи і їх документи записуються в окремі книги на виїзд і вїзд.

5. Порядок формальностей, що виконуються при перевірці документів і пропуску через кордон пасажирів, визначаються особливою інструкцією, а подробиці перевірки визначаються начальником кордонного пункту в залежності від місцевих умов, з тим, щоб ніхто з пасажирів не ухилився і не міг минути перевірки документів, і щоб служачим кордонних пунктів вповні була забезпечена можливість виконання свого призначення.

6. Служачі загальної і залізничної Державної варті і залізничні служачі допомагають служачим кордонних пунктів при виконанні ними службових обов'язків.

.....
* Дата опублікування.

7. Помешкання для канцелярії кордонного пункту, обладнання необхідним інвентарем дається розпорядженням відповідної залізничної влади.

8. Служачі кордонних пунктів виконують свої обов'язки на підставі цієї Устави і особливої інструкції, затвердженої міністром внутрішніх справ.

За Голову Ради Міністрів М. Василенко
Міністр внутрішніх справ І. Кістяковський

Державний вістник. – № 46. – 10 вересня 1918. – С.1–2.

№ 183

Статут Державного земельного банку

14.09.1918 р.*

Загальні основи

1. Державний земельний банк має завдання: а) утворювати тривалі дрібні господарства і б) допомагати піднесенню продуктивності сільського господарства.

2. З цими цілями Державний земельний банк проводить операції, зазначені в арт. 29-му цього статуту.

3. Діяльність Державного земельного банку сягає на всю територію Української Держави.

4. Державний земельний банк безпосередньо підлягає міністрові фінансів, котрому належить загальний напрямок його діяльності.

Кошти банку

5. Кошти банку складаються з: а) сум, що одержуються від реалізації свідоцтв Державного земельного банку, б) запасного капіталу і в) резервного капіталу.

6. Запасний капітал складається: а) з відсоткового відлічення з виплат позичальників Державного земельного банку, з окремими його відділами і б) з належної Українській Державі частки запасних, власних і інших капіталів «Государственного дворянского земельного банка», «Особого его отдела» (по завідуванню справами давнішого товариства взаємного поземельного кредиту) і «Крестьянского поземельного банка», так саме й їхнього майна.

7. Цей капітал, коли б не вистачило призначених на це сум, слугує для оплати відсотків і оплати по свідоцтвам Державного земельного банку і видатків по позичковим

.....
* Дата опублікування.

його операціям, рівнож і оплати відсотків і оплати по заставним листам «Государственного дворянского земельного банка и Особого его отдела», а також державним свідоцтвам і поіменним зобов'язанням «Крестьянского поземельного банка», в сумах, котрі по згоді Української Держави з Великоросією будуть визнані за державні боргові зобов'язання (примітка 1-ша до арт. 130 цього статуту).

Цей капітал побільшується, а в випадку видаткування його, по призначенню, знову поповнюється до розміру рівного річному платіжу по всій сукупності свідоцтв, Державного земельного банку, які знаходяться в обігу і піврічному платіжу по заставним листам «Государственного дворянского земельного банка» і «Особого его отдела», а також державним свідоцтвам і іменним зобов'язанням «Крестьянского поземельного банка», в сумах, відповідних номінальним боргам по позичкам тих банків на території Української Держави.

По досягненню запасним капіталом зазначеного граничного розміру, залишки поступають до резервового капіталу.

8. Резервовий капітал складається:

а) з передбачених по арт. 6-го цього статуту відлічок до запасного капіталу по досягненню останнім граничного розміру (арт. 7 цього статуту):

б) з прибутків Державного земельного банку з окремими його відділами;

в) з призначень Державної скарбниці, і

г) з інших капіталів і коштів Державного земельного банку.

9. Цей капітал має участь в усіх операціях Державного земельного банку і на випадок, коли не вистачить призначених на те сум, відповідає за запасний капітал і слугує для покриття видатків по порядкуванню, а також можливих утрат Державного земельного банку з окремими його відділами.

Крім того, як назбирається резервового капіталу до розміру, котрий комітет догляду і банкова рада визнають достатнім, частина цього капіталу може бути повернена на утворення спеціального меліораційного фонду і подальший розвиток діяльності банку на користь його позичальникам.

Свідоцтва банку

10. Дозвіл на випуск свідоцтв Державного земельного банку добуває міністр фінансів в законодавчому порядку по мірі необхідності, яка викликається операціями банку.

11. Банк випускає свідоцтва, так обліковуючи, щоб:

а) сума свідоцтв, що випускається на переведення позичкових операцій (п.п. 1-й і 2-й арт. 29-го цього статуту), не перевищувала суми виданих з банку позичок під заставу землі;

б) сума свідоцтв, що реалізується на придбання земель (п. 3-й арт. 29-го цього статуту), не перевищувала двадцяти відсотків суми свідоцтв, що випустив Державний

земельний банк на позичкові операції (п. а) і суми, яку видано «Дворянским и крестьянским банками» на позички під заставу земель на Україні;

в) сума свідоцтв, що випускаються на видавання позичок на корінні меліорації (п.4 арт. 29 цього статуту), не перевищувала 5% відсотків суми свідоцтв, що випущено на позичкові операції.

12. Випуск свідоцтв банку (арт. II цього статуту) переводиться окремими серіями; про випуск кожної нової серії оголошується до загального відома, порядком, установленим для публікації законодавчих розпоряджень.

На тиражі тих серій повертається що піврічна сума, потрібна по обрахунку на повну сплату кожної серії в строк не більш шестидесяти шести з половиною років зі дня її випуску.

13. Реалізація свідоцтв за рахунок банку дозволяється лише в цілях одержання грошових сум для переведення платежів при придбанню банком маєтків і для виплати капіталу по іменним зобов'язанням банку. Реалізація ж згаданих свідоцтв за рахунок продавців землі (п. 1 арт. 29-го цього статуту) і заставодавців (п. 2-й того ж арт.) переводиться : а) для сплати недоплаток скарбових, земських і громадських зборів і платежів земельних банкам і б) для порохування з кредиторами – в межах можливості для банку вільного розміщення свідоцтв і за згодою на те продавців і заставодавців

Примітка: Міністри фінансів надається право визначити ціну, по якій банк може реалізувати свідоцтва за рахунок продавців землі й заставодавців.

14. Свідоцтва видаються на пред'явника і можуть бути передані до власності іншим шляхом простого передавання з рук до рук.

15. Свідоцтва банку випускаються вартістю в 10.000, 5.000, 1.000, 500, 100, 50 карб. у державній валюті, причому, в разі потреби, міністри фінансів надається право зазначати на свідоцтвах номінальну ціну в перекладі на чужоземну валюту.

16. Присвоєний свідоцтвом щорічний прибуток встановлюється законодавчим порядком при дозволі на кожний їх випуск і виплачується пред'явникам купонів за кожне півріччя, 1 травня й 1 листопада за минулий час, з затриманням визначеного законом збору з прибутків від грошових капіталів.

17. Свідоцтва Державного земельного банку виготовляються звичайними порядком, призначеним для державних процентових паперів, по формі, що затверджує міністр фінансів, при тому:

а) на кожному свідоцтві визначаються: номінальна його ціна, розмір відсотків, номер, час випуску, найменування серії й спосіб сплати свідоцтв;

б) до кожного з них прилучається купоновий лист на десять років на перед і талон на видачу нового купонового листа;

в) всі свідоцтва повинні мати підписи: управителя банку, не менш як двох членів ради з числа тих, що призначить міністр фінансів, головного контролера і бухгалтера, або осіб, що заступають їх місце.

18. Свідоцтва приймаються по номінальній ціні на забезпечення справного виконання підрядів і постач по зобов'язанням зі скарбом і по цінах, які встановлюються на кожне півріччя міністром фінансів і які оголошуються до загального відома, на забезпечення: а) задатків і позичок по скарбовим підрядам і постачам, б) грошових порук по торгам, в) розстроченого платіжу грошей всіх видів акцизного оподаткування, г) платежу грошей за видані в кредит бандеролі на тютюн і д) митних оплат.

19. За фальшування свідоцтв винні підлягають судовій карі, як за підроблення державних паперів.

20. Свідоцтва Державного земельного банку сплачуються:

1) через тиражі, що відбуваються двічі на рік: 15 березня і 15 вересня.

2) Знищенням свідоцтв, внесених у відповідне півріччя на передчасне сплачування позичок, і

3) Купівлею на біржі.

21. Тираж і знищення свідоцтв, як тих, що вийшли в тираж, так і куплених замість їх на біржі, переводиться перед двома членами ради банкової, члена ради по призначенню державного контролера, головного контролера і головного бухгалтера.

22. На протязі півтора місяця з дня тиражу ті нумери, що вийшли, виставляються в помешканні Центрального управління банку й публікуються до відомості всім у "Державному вістнику" і в київському губерніальному офіціальному органі.

23. Ті свідоцтва, що вийшли в тираж, оплачуються по їх номінальній ціні, починаючи з найближчого, по тиражі, строку оплати купонів.

24. Хто подає до оплати ті свідоцтва, що вийшли в тираж, повинен пред'явити всі купони, котрим строк кінчається після наступлення строку виплати капіталу по таких свідоцтвах, в противному ж разі вартість недоладних купонів відлічується з капіталу свідоцтва.

25. Свідоцтва, що вийшли в тираж, зберігають платну силу на протязі 30 років, а купони на протязі 10 років з дня строків, призначених для їх оплати.

Належні по цим свідоцтвам і купонам платежі по закінченню зазначених строків зараховуються в прибутки банку.

26. Виплата відсотків по купонам і капіталу по свідоцтвам, що вийшли в тираж, переводиться в Державному банкові, його конторах і відділах, у скарбницях тих міст, де немає установ Державного банку, так само в інших місцях, котрі міністр фінансів на це призначить.

27. Державний земельний банк приймає купони в рахунок належних йому платежів по позичкам, при чому купони повинні бути не пізніш строку на внесення платежу; з суми процентів по купонам затримується встановлений збір з прибутків від грошових капіталів (арт. 63 цього статуту).

28. Виплата відсотків і капіталу по свідоцтвам Державного земельного банку, рівно ж і по боргових зобов'язаннях, передбачених арт. 7-им цього статуту, забезпечується

як тим маєтком, що є в заставі у банку з окремими його відділами і всім майном, що належить банку, так і всім майном Української Держави.

Операції банку

29. Державний земельний банк переводить такі операції:

- 1) видавання позичок на купівлю землі;
- 2) видавання позичок під заставу землі;
- 3) купівлю земель за рахунок банку, парцеляцію і продаж їх;
- 4) видавання позичок під заставу землі на корінну меліорацію.

30. Позички видаються свідоцтвами Державного земельного банку по номінальній їх ціні. по тій же ціні ці свідоцтва зараховуються на покриття продажних цін, коли купує банк землі за свій кошт.

31. Частка належних продавцям земель сум може бути видана іменними зобов'язаннями на підставі правил, до цього докладених (додаток III).

32. Рахівництво по кожній з зазначених у статті 29-му цього статуту операцій провадиться окремо.

Позички на купівлю землі

Умови видавання позичок

33. Позички на купівлю землі видаються:

- 1) Окремим особам,
- 2) Співвласникам,
- 3) Сільським і селянським громадам.

34. Позички видаються в розмірі не вищому від 60% спеціальної оцінки землі.

35. Розмір позички ні в якому разі не повинен перевищувати продажну ціну, умовлену між покупцем і продавцем.

36. Допомога банку на придбання землі обмежується земельними нормами, які встановлені правительством.

37. Співвласники і громади, на протязі двох років зі дня видачі позички Державного земельного банку, зобов'язуються вчинити розділ проміж співвласниками й членами громади нерухомого майна, що їм належить і заставлена в банку.

По одержанню від співвласників або від громади проекту розмежування землі в натурі, відділ банку складає проект поділу загальної позички по окремих участках, по остаточній згоді співвласників і членів громади відділ банку поділяє позичку по участках, вимагаючи, в разі потреби, передчасної сплати частки позички.

38. Дозволяючи позичку, банк повинен розглянути, оскільки вона забезпечена.

39. При складанні купчої покупець представляє піврічний платіж по дозволеній йому позичці і три чверті відсотка з суми позички в повернення видатків банку на оцінювання землі й випуск його свідоцтв.

40. Видаючи позичку, банк одбирає від позичальника заставний підпис, у якому зазначається, на яких умовах земля йде в заставу, а також зобов'язання до виплати боргу:

- 1) не складати, без дозволу банку, договорів про аренду на строк далі одного року;
- 2) не продавати на зруб, без дозволу банку, лісу, що росте на заставленій землі;
- 3) не відбирати від тих осіб, з котрими складені договори платежів наперед більш, як за один рік;
- 4) не продавати й не зносити, без дозволу банку, тих будівель, що є на заставленій землі.

Коли видаються позички співвласникам і громадам, то в заставний підпис, що від них одбирається, вписується зобов'язання про переведення розділу між собою заставленої землі (арт. 37 цього статуту).

41. Незалежно від цього банк може вимагати від позичальника в тім же підпису особливих зобов'язань на те, щоб запобігти неправильного користування землею, що могло б довести заставлену землю до повного виснаження і підупаду, на те, щоб були зроблені призначені на тій землі роботи, щоб було заховано побудування, поставлено й застраховано будівлі і т. і.

42. Невиконання зобов'язань заставного підпису веде за собою наслідки, передбачені арт. 68 цього статуту.

43. Позички видаються на строки, зазначені в особливих таблицях (додаток I-ий); право вибору строку надається позичальникові.

Порядок видавання позичок і закріплення земель, які придбані при допомозі тих позичок

44. Особи, які бажають одержати позичку з банку, щоб купити приторговану землю, подають до місцевого відділу банку відповідну заяву з додатком запродажного запису на купівлю землі, плану тієї землі, посімейно-маєткового спису, або підписаної покупцем заяви про кількість належної йому землі і суми, потрібної на накладання й зняття заборони; коли купують землю співвласники або громади крім того, повинні вони подати відомості про поділ тієї землі, що купують, проміж товаришами по купівлі.

45. Одержавши заяву про позичку, відділ робить оцінювання землі, що йде в заставу, і розслідує на місці всі обставини погодження, що можуть свідчити, що воно міцне і що випрошувана позичка забезпечена.

46. Покупцеві, по згоді з продавцем, дається на волю внести задаток і взагалі всі гроші, що належать з його за землю з власних коштів у місцевий відділ банку, котрий видає їх продавцеві, як зводить остаточні рахунки.

47. По розрішенню позички відділ виготовляє посвідчення про її розмір і умови, зазначаючи у посвідченні, скільки повинен заплатити покупець при складанні купчої: 1) піврічного платежу по позичці, 2) трьох чвертей відсотку від суми позички на повернення видатків банку по оцінюванню землі й випуску свідоцтв.

Це посвідчення відділ надсилає нотареві, в котрого мають намір скласти купчий акт, і одночасно сповіщає про те продавця й покупця землі.

48. Нотар, по складенні купчого акту на загальній підставі надсилає до старшого нотаря, безпосередньо від себе, випис із актової книги з додатком зазначеного в арт. 47-му цього статуту посвідчення і одночасно з тим надсилає одержані згідно з посвідченням гроші і копію згаданого випису місцевому відділові банку.

49. Акти заборони, що наложено на ту землю, що купується, на забезпечення боргів і грошових правіжів, не повинні чинити перешкоди затвердженого купчого акту, коли вся разом сума боргів і правіжів не перевищує розміру дозволеної позички й тієї доплати від покупця готовими грошми, котру відділ має в своєму розпорядженні. Але ж разом з тим старшому нотареві й у відділ банку повинні бути подані засвідчені в нотаря заяви кредиторів і сторін про спосіб розплати, з зазначенням в них належного до сплати капітального боргу з відсотками і ціни, по якій свідоцтва Державного земельного банку повинні йти в виплату, або в забезпечення боргу, або грошового правіжу; в належних випадках, повинні бути внесені в місцевий відділ банку готові гроші.

50. Про перешкоди, які будуть до затвердження купчого акту, а також про суперечки, які виявляються на землю, що продається, хоч би спірне майно не було в стані заборони, старший нотар повідомляє відповідний відділ банку.

51. Старший нотар затверджує купчий акт не інакше, як після одержання на те згоди від банку. По затвердженню купчого акту і внесенню його в кріпосну книгу, випис акта не видається сторонам, що в йому беруть участь, а надсилається в місцевий відділ банку, разом з складеними одночасно з купчою заставними актами.

52. Коли відділ повідомить старшого нотаря про згоду на затвердження купчого акту, на суми внесені покупцем у відділ в рахунок плати за землю що купується, рівно ж і на призначену до видання з банку позичку, не можна звертати ніяких правіжок, що вчиняються з покупця землі.

53. Разом з відісланням випису акта в відділ банку (арт. 51 цього статуту) старший нотар сповіщає відділ про заборони, що лежать на маєтку, і про суми, котрі належить затримати з продажної ціни по заборонам, і на виплату скарбових, земських і громадських зборів.

54. В тих випадках, як продавцеві припадає сама тільки позичка без ніяких приплат від покупця, відділ банку, після одержання випису затвердженого купчого акту, признає видати позичку і повідомляє відповідного старшого нотаря про накладання заборони на продану землю. По тому, як відлічено суму, яку треба відлічити згідно з повідомленням старшого нотаря, по заборонам і на сплату податків, продавцеві видається та частка позички, що йому припадає, коли він прибуде до відділу, або ця частина надсилається за його кошт на вказану їм адресу. Коли ж окрім позички з боку покупця повинна бути доплата, то згадані розпорядження робляться не раніш, як покупець представить гроші, скільки належить на доплату, або коли старший нотар

надішле замість їх заставний акт. для цього відділ оповіщає покупця, що до відділу надійшли затверджені старшим нотарем купча і заставні акти і про суму готових грошей, яку він повинен виплатити відділові, щоб остаточно порохуватися за куплену землю. Коли на протязі трьох місяців від часу, коли одержить означену оповістку, покупець не подасть належних з нього грошей, то купчий акт визнається за не вчинений, про що відділ сповіщає старшого нотаря і того нотаря, що вчинив акт.

55. Позички видані в протязі часу з 1 травня по 1 листопада, рахуються строком з 1 травня, а видані в період з 1 листопада по 1 травня – строком з 1 листопада.

При порохуванні з продавцем по біжучому купону свідоцтв робиться затримання відсотків за час від дня строку позички по день призначення її до видання.

56. Затверджений старшим нотарем купчий акт відділ банку видає покупцеві, а заставні акти по належності.

Позички під заставу земель

57. Ці позички видаються з додержанням тих самих правил, які встановлено щодо позичок на купівлю землі. Хто бажає одержати позичку, повинен подати встановлене законом заставне свідоцтво, кріпосні акти на володіння землею й інші документи, зазначені в арт. 44 цього статуту.

Примітка. Належні з позичальника перший піврічний платіж і три четверти відсотка з суми позички на повернення видатків банку по оцінюванню землі й випуску його свідоцтв затримуються при видачі позички.

Купівля земель коштом банку, парцеляція їх і продаж

58. Купівля земель коштом банку, парцеляція їх і продаж переводиться на підставі правил, що затверджуються в порядку арт. 90 цього статуту.

Примітка 1. При парцеляції маєтків садиби, промислові та інші культурні участки виділяються в господарських межах, без обмеження їх площі земельними нормами, передбаченими артикулом 36 цього статуту.

Примітка 2. По згоді міністрів фінансів і земельних справ, коли банк розпродує землі, яко виняток з норми, показаної в арт. 34, розмір позички може бути збільшений до 75% продажною ціни.

Позички під заставу землі на корінні меліорації

59. Позички під заставу землі на те, щоб зробити корінні меліорації, зв'язані зі змінами природних прикмет землі, видаються на підставі особливого регламенту, котрий міністр фінансів затверджує по згоді з міністром земельних справ.

Примітка. Позички на меліорацію можуть бути видані в розмірі не вищому, разом з основною позичкою, як 70% спеціального оцінювання землі.

Перестрочка боргу і додаткові позички

60. Перестрочка боргу з тим, щоб зменшити розмір строкових банкові платежів без побільшення суми боргу і видача додаткової позички, розрішується, як перейде не менш п'яти років від часу видачі позички, або її перестрочки; тоді борг записується позичкою на новий строк.

Примітка 1. Дозвіл на додаткові позички в розмірі сплаченої частини первісного боргу може бути допущений тільки по виплаті не менш як однієї десятої частки його і з окремих на кожен раз постанов ради відділу.

Примітка 2. При перестрочці боргу і видачі додаткової позички повинні бути сплачені всі недоплатки й витрати по первісній позичці.

61. При видачі додаткових позичок наложена на землю заборона замінюється на нову, відповідну збільшеному боргу; при перестрочці боргу без побільшення суми і при видачі додаткових позичок в розмірі сплаченої частини первісного боргу лишається перша заборона.

Виплати і правіжки по позичках

62. Розміри належних до виплати позичальниками по виданим з банку позичкам: наросту, сплати і внесків на видатки по порядкуванню і на складання запасного капіталу, визначеного в таблицях (додаток 1-й).

Ці платежі вносяться за кожне півріччя наперед на строки 1 травня і 1 листопада і вираховуються по сумі первісного боргу, при чому, в перший строчний платіж відсоток наросту включається з дня призначення позички до видачі.

63. Платежі по позичкам виплачуються готовими грошми, або купонами свідоцтв Державного земельного банку строків не пізніше строку платежу; з цих купонів відлічується встановлений податок з грошових капіталів.

64. Позичальники можуть сплачувати борг цілком, або часткою кожного часу, шляхом дострокових виплат відповідними свідоцтвами банку по номінальній їх ціні, або готовими грошми. При тому сплата і збір на видатки по порядкуванню й на складання запасного капіталу, що припадає на суму, яка внесена раніш строку, повинні бути виплачені позичальником готовими грошми за біжуче півріччя, а наріст по обрахунку лише за минулі, до переведення виплати, дні. Кожного разу, як виплачується частка капітального боргу, належні з позичальника виплати відповідно зменшуються.

65. Не внесені позичальниками у встановлені строки і невідстрочені платежі, або часті їх, вважаються недоплаткою, з котрої як пройде п'ятнадцять пільгових днів, залічуючи й день визначеного строку, правиться пеня по пів відсотка за кожний прострочений місяць, рахуючи не цілий місяць за цілий.

66. У випадку надзвичайних нещастів, що упадуть на позичальників, як то: пожежі, повені, градобиття, падіжа на скотину, знищення засівів шкідливими комахами, повного неврожаю, смерті і тяжкої хвороби позичальника, і причинять зменшення

прибутків від землі, – позичальникам, або їхнім спадкоємцям можуть бути дані полегкості по виплаті строкових платежів. Цими полегкостями може бути відстрочка на один рік, або розстрочка на три роки не більш як двох піврічних платежів. Коли б настало вдруге таке нещастя, можуть бути дані на тих самих підставах дальші полегкості, з тим, щоб загальна сукупність відстрочених і розстрочених платежів не перевищувала чотирьох піврічних внесків. З усіх сум, на виплати яких дано полегкість, позичальники платять 6% річних, замість визначеної пені.

67. Коли недоплата, яка записана за позичальником, не буде внесена цілком у протязі півроку по тому, як пройде встановлений строк (арт. 62 цього статуту), то банк повертає землю несправного позичальника в продаж з прилюдних торгів, згідно з докладеними до цього правилами (додаток 2-й).

68. Коли з боку позичальника буде порушено яке б не було з зобов'язань по заставному підпису і це порушення не буде полагожене в протязі пів року, як того вимагатиме місцевий Відділ, останній має право вимагати від позичальника дострочної сплати всієї або часті позички. В разі невиконання вимоги в призначений строк, маєток призначається в продаж з прилюдного торгу на підставі правил, зазначених у арт. 67 цього статуту, при чому ті втрати, що матиме банк, може він правити з позичальника судовим порядком.

69. В разі несправності позичальника щодо виплачування платежів по виданій під заставу землі позичці, або коли він порушить зобов'язання заставного підпису, право банку повертати правіжку на заставлену землю не обмежується ні умовами про заарендування тієї землі, ні іншими зобов'язаннями, складеними позичальником.

70. Відділові надається право, коли б позичальник заявив письмово, що зрікається власної його заставленої в банку землі, призначити її до продажу з торгів, не чекаючи для цього визначеного на те строку (арт. 67 цього статуту), або якщо земля не є забезпеченням претензій і правіжок третіх осіб, залишити землю за собою без торгів тим самим порядком і з тими наслідками, які встановлено для залишених за банком з торгів земель несправних позичальників.

71. Продаж земель, що купив банк своїм коштом, і тих, що залишилися за ним від несправних позичальників, учиняється чином видачі покупцеві встановленим порядком данної, на підставі складеної для тієї нагоди постанови ради відділу банку, що разом визначає і всі умови продажу.

Коли за покупцем лишається на боргу якась часть покупної ціни, то борг той забезпечується заставним правом через накладення на продану землю заборони і, в разі прострочки якого небудь платежа, виправляється через продаж землі порядком, визначеним у додатку до арт. 67 цього статуту.

Заставні акти і відчуження

72. Учinenня других й дальших заставних актів на землі, заставлені в банку переводиться не інакше, як з відому банку і при умові сплати всіх недоплаткою, що перейшли

пільговий строк (арт. 67 цього статуту), в тім числі і тих, на виплату яких банк давав позичальникові які небудь полегкості (арт. 66 цього статуту).

73. Розділ заставленої землі і відчуження частини її допускається не інакше, як з дозволу банку. В таких випадках борг банкові може бути перекладений на нових власників круглими сотнями карбованців від строку первісної позички; при тому надається право банкові вимагати дострочну сплату частини позички, або цілу суму її і виплати недоплаток.

74. Якщо заставлена банкові земля перейде від однієї особи до другої, на нового власника перекладається борг попереднього власника і переходять загалом усі зобов'язання останнього перед банком.

При тому належать до виплати всі недоплатки, що перейшли дозволений протяг часу (арт. 67 цього статуту), в тому числі й ті, на виплату яких банком було дано першому власникові які-небудь полегшення (арт. 66 цього статуту). Акти про перехід права власності на такі землі вчиняються не інакше, як тоді, коли буде одержано від відділу банку відомості:

1) про суму капітального боргу й недоплаток, що повинні бути перекладені на нового власника;

2) про суму недоплаток і різного роду правіжок, належних до виплати при складанні купчого запису;

3) про те, чи не призначено, або чи не буде призначено ту землю в продаж з торгів і на який саме строк.

Примітка. Коли земля переходить у спадщину, або іншим безплатним способом, на нового власника поширюються всі полегкості виплати недоплаток, що було дано банком першому власникові землі.

Оплачування рахунків, паперів і копій планів

75. Акти й папери по всім умовам з участю Державного земельного банку підлягають обкладанню кріпосними, канцелярськими й іншими платежами, актовим, гербовим і іншим зборами на загальних підставах.

Примітка. Від гербового платежу увільняються тільки: а) всі прохання й інші папери, що подаються до банку, і від його виходять, про купівлю банком за свій кошт маєтків, б) умови про найом служачих до маєтків і листування по маєткам і в) всі папери по грошовим рахункам і квитки на внесені Державному земельному банкові з окремими його відділами платіжі.

76. За видачу копій планів одбирається плата по таксі, яку затверджує міністр фінансів.

Оцінування земель, які купуються і приймаються у заставу

77. Ціна земель, що купуються або заставляються, визначається спеціальним оцінюванням.

78. Підставою спеціальному оцінюванню повинні бути прикмети землі й місцеві економічні умови, що мають постійний вплив на кількість прибутку від землі. Коли складається таке оцінювання, беруть на увагу середні продажні ціни однорідних земельних угідь у відповідній місцевості і середній, за кілька років, прибуток від оцінюємої землі.

79. Правила про оцінювання земель, що купуються й тих, що йдуть у заставу, затверджуються в порядкуві арт. 90 цього Статуту.

Видатки банку, справоздання і контроль

80. Сміта видатків по управлінню банком і переведенню операцій, по розгляді її в раді банку і як подасть свою думку Державний контроль, затверджується міністром фінансів. Тим самим порядком затверджуються додаткові асигнування до сміти, котрих не можна було мати заздалегідь на увазі при складанні сміти, за винятком тільки цілком негайних видатків, котрі можуть бути розрішені без порозуміння з Державним лонтролем, з тим, щоб про це зараз же сповіщалося контролеві до відома.

81. Річне справоздання банку, по розгляді його в раді і в банковому комітеті догляду, разом з їхніми висновками подається міністрові фінансів, і як він його ухвалить, надсилається державному контролерові, після чого, з висновками останнього, вноситься в Раду Міністрів.

82. Періодичні баланси банку, так само річні справоздання оголошуються до все людного відома по формі, яку затверджує міністр фінансів по згоді з державним контрольором.

83. Ревізію видатків Державного земельного банку і перевірення грошових кас і комор його і тих цінностей, що зберігаються в тих касах і коморах, учиняє державний контролер згідно з правилами, затвердженими в порядкуві арт. 90 цього статуту.

Напрямок діяльності банку

84. Загальне керування діяльністю Державного земельного банку належить міністрові фінансів, до помочі котрому утворюються комітет догляду, яко орган дорадчий при міністрові.

85. Комітет догляду складається з голови комітету, управителя Державного земельного банку, або його товариша, двох представників Міністерства земельних справ, по призначенню міністра земельних справ, представника Київського земства, обраного від губерніяльного земського зібрання, і трьох представників од всеукраїнських організації земельних власників, котрих призначає міністр фінансів.

86. До відання комітету догляду належить: а) обміркування напряму діяльності банку взагалі і по окремим губерніям зосібна, з метою найбільшої відповідності мобілізації землі інтересам держави і людності; б) подавання своїх висновків про всі питання, що йдуть на розгляд комітету з розпорядженням міністра фінансів.

Порядкування банком

87. Порядок управління Державним земельним банком накладається: а) на раду банку і б) на управителя банку і його товариша.

Рада Банку

88. Рада Банку складається з управителя банку, його товариша, чотирьох членів ради по призначенню міністра фінансів, двох представників Міністерства земельних справ, по призначенню міністра земельних справ, і одного від Державного контролю, по призначенню державного контролера

89. До відання ради банкової належать: А. Справи, по яким постанови ради подаються на затвердження міністра фінансів, а саме: 1) про зміну або доповнення статуту; 2) видання правил про оцінювання земель, що купуються та йдуть у заставу, по купівлі маєтків коштом банку, про парцеляцію їх і продаж, про порядок діловодства, рахівництва й справоздання, про порядок, якими робиться ревізія банку та його місцевих установ, так само й інших; 3) відкриття й закриття місцевих відділів і канцелярій і визначення районів їхньої діяльності; 4) обміркування сміт на видатки і розгляд річних справоздань; 5) визначення обсягу тих операцій, що мають бути і які передбачені статутом банку; б) випуск свідоцтв і зобов'язань банку; б[іжучі] справи, які належать до остаточного вирішення ради: 1) перевірення й затвердження оцінювань й висновків у справі купівлі землі коштом банку, що надходять від місцевих відділів, і фінансових планів по використанню і ліквідації цих маєтків; 2) визначення порядку господарського завідування землями, що належать банкові; 3) вирішення справ і питань по всім операціям банку, що йдуть на його розгляд з розпорядження управителя банку і по поданням управителів відділів, так само по проханням і скаргам заінтересованих осіб; 4) давання відділам провідних вказівок по всім операціям; 5) учинення актів і умов від імені банку і видавання уповноважень і довірчих листів в банкових справах; б) сплачування свідоцтв і зобов'язань банку.

90. Правила по оцінювання земель, що купуються і йдуть у заставу, про купівлю земель коштом банку, про парцеляцію і продаж їх розглядаються радою банку і затверджуються міністром фінансів по згоді, в належних випадках, з міністром земельних справ, а правила про порядок рахівництва, справоздання і ревізії – по згоді з державним контрольором.

Правила, що мають відношення до позичальників або власників свідоцтв і зобов'язань банку, міністром фінансів оголошуються до все людного відома.

91. Рада банку складає свої постанови й ухвали більшістю голосів, коли ж голоси рівно поділяться, голос головуючого дає перевагу.

92. Управителеві банку, в випадках незгоди з постановою ради, по справам, що остаточно вирішаються в раді, надається право, не приймаючи до виконання такої постанови, подати її на розпорядження міністра фінансів.

Управитель Банку

93. Управителеві банку належить розпорядча і виконавча влада по справах банку, оскільки її не надано віданню ради банкової й місцевих її установ.

Зосібна до обов'язків управителя належить: а) головування в засіданнях банкової ради; б) загальний напрямок і розвиток усіх операцій у відповідності з завданнями банку, визначеними статутом, правилами і вказівками міністра фінансів; в) загальний догляд за господарським завідуванням маєтками банку і його майном, за цілістю всіх його кас і цінностей; г) загальний догляд за доладністю діловодства і рахівництва банку і його відділів і за додержанням статуту, правил, розпоряджень міністра фінансів і постанов банкової ради; д) подавання, кому належить, річних сміт і справоздань банку; е) розпорядження видатками з правом переставляти кредити в межах, показаних при затвердженню річних сміт банку; ж) призначення ревізії і командування служачих по справам банку; з) розпорядження, що торкаються особистого складу служачих; і) поділ роботи по-між служачими центрального управління, правом накладати на них доручення по всім операціям банковим.

Товариш управителя банку

94. Товариш управителя банку є найближчим помічником управителя. На нього останнім може накладатися керівництво тих чи інших відділів центрального управління, рівно ж і виконання особливих доручень по всім операціям банку.

На випадок хвороби або тимчасової відсутності управителя банку, до виконання його обов'язків стає його товариш.

Члени банкової ради

95. Управитель банку може накладати на членів ради банку керівництво та завідування тими чи іншими відділами центрального управління, а також виконання особливих доручень по всім операціям банку.

На випадок хвороби або тимчасової відсутності товариша управителя банку, до виконання його обов'язків стає призначений міністром фінансів, по представленню управителя банку, заступник зі складу членів ради банку.

Начальники відділів

96. На начальників відділів центрального управління управитель банку накладає або самостійне завідування відділами, або обов'язки помічників членів ради банкової, які завідують відділами.

Крім того, на них може накладати управитель банку особливі доручення по всім операціям банку, а зокрема по ревізіям на місцях.

Центральна бухгалтерія і контроль

97. На головного бухгалтера і головного контролера банку накладається відповідальне керівництво і завідування бухгалтерією і контролем центрального управління банку згідно з статутом, правилами і вказівками ради банку та його управителя.

Місцеві установи банку

98. Завідування справами банку на місцях накладається на його відділи, що відкриваються в міру потреби.

99. Порядкування відділами банку накладається на : а) ради відділів і б) на управителів відділів.

Рада відділу

100. Рада відділу складається з управителя відділу, п'ятьох членів ради по призначенню міністра фінансів і по одному представнику: Міністерства земельних справ, по призначенню міністра земельних справ, губерніяльного земського зібрання по обранню останнього і губерніяльних організацій земельних власників; вибір організації належить міністру фінансів.

101. До відання ради відділу належить: А. Справи, по котрим постанови ради відділу подаються до затвердження ради банку, а саме: 1) розгляд справ по купівлі маєтків коштом банку і фінансових планів по використанню і ліквідації їх; 2) обміркування сміт видатків і розгляд річних справоздань; б. справи, що належать до остаточного вирішення ради відділу, а саме: 1) перевірення і затвердження оцінок по справам призначення позичок у порядку п.п. 1-го і 2-го арт. 29-го цього статуту; 2) дозвіл на позички на купівлю землі; 3) видача дозволених позичок; 4) догляд за виконанням з боку позичальників прийнятих на себе перед банком зобов'язань; 5) вирішення прохань позичальників про полегшення виплат; 6) призначення до продажу з торгів земель несправних позичальників банку; 7) вирішення прохань позичальників про дрібний поділ і відчуження заставлених земель, так само всякого роду умов про ті землі; 8) розгляд і затвердження землевстроїтельних планів по ліквідації маєтків; 9) розцінка і розпродаж їх згідно з затвердженими фінансовими і землевстроїтельними планами; 10) господарське завідування маєтками банку згідно затвердженим фінансовим плану і смітам; 11) виконання інших обов'язків, накладених на раду відділів цим статутом, правилами і особливими розпорядженнями ради банку і його управителя.

102. Рада відділу складає свої постанови і ухвали більшістю голосів, в разі коли ж голоси поділяються нарівно, голос голови засідання дає перевагу.

103. В засіданні ради до розгляду землевстроїтельних планів ліквідації маєтків запрошується з правом рішального голосу управляючий землемірно-технічним відділом при губерніяльній земельній комісії.

Засідання по таким справам вважаються законними тільки при участі в них представника міністерства земельних справ і управляючого землемірно-технічним відділом при губерніяльній земельній комісії, або їх заступників.

104. Управителі відділу, в випадку незгоди з постановою ради відділу по справам, що мають остаточне вирішення в раді, надається право, не виконуючи тієї постанови, подати її на розпорядження ради банкової.

Управитель відділу

105. На управителя відділу накладається розпорядча і виконавча влада по справам відділу банку, оскільки її не надано вищим інстанціям і раді відділу.

Зокрема до обов'язків управителя відділу належать: а) головування в засіданнях ради відділу; б) напрямок і розвиток усіх операцій у згоді з завданнями банку, визначеними в статуті, в правилах і вказівках ради банку і управителя банку; в) виконання доручень ради банкової по складанню актів і умов од імени банку; г) догляд за господарським завідуванням маєтками банковими і майном банку, за цілістю усіх його кас і цінностей; д) догляд за порядком діловодства і рахівництва і за точним виконанням статуту, правил, розпоряджень ради банкової і управителя банку і постанов ради відділу; е) подавання, кому належить, фінансових планів по використанню і ліквідації маєтків і річних сміт і справоздань відділу; ж) розпорядження видатками в межах сміт; з) призначення ревізій і командировання служачих по справах відділу банку; і) розпорядження, що торкаються особистого складу служачих; к) поділ праці по-між служачих відділу по діловодству й рахівництву і накладання на них доручень у справах відомства відділів.

Члени ради відділу

106. На членів ради відділу управитель відділу може накладати керування і завідування тим чи іншим обсягом справ відділу, так само виконання доручень по всім операціям банку.

В разі хвороби або тимчасової відсутності управителя відділу, до виконання його обов'язків стає призначений з розпорядження міністра фінансів, по представленню управителя банку, заступник із складу членів ради відділу.

Члени оцінники

107. На членів-оцінників управитель відділу накладає оцінювання й розцінки маєтків і всю діяльність на місцях по операціям банку; під час, коли члени-оцінники перебувають у тих самих місцях, де й відділи, вони беруть участь у всіх заняттях відділу.

При докладі справ раді відділу члени-оцінники мають право рішачючого голосу.

У випадках відкриття місцевих канцелярій відділу на членів-оцінників накладається керування і завідування ними.

Бухгалтерія і контроль

108. На головного бухгалтера й головного контролера відділу накладається відповідальне керування й завідування бухгалтерією і контролем відділу згідно статуту, правилам і вказівкам ради банку і відділів і їх управителів.

Урядові особи банку

109. Посади по Державному земельному банку, належаче їм утримання, а також класи і розряди визначаються розписом і окремими законами.

110. Кількість служачих по окремих інституціях банку, поза винятками, показаними в цьому статуті, встановлює міністр фінансів у залежності від розвитку операцій Банку.

111. З чистого прибутку банку вираховується щороку сума в розмірі до 10% для поділу між служачими, по розсуду міністра фінансів, поверх належного їм утримання. Це відрахування не повинно перевищувати 20% загальної суми утримання служачих.

112. Для забезпечення служачих банку, які покинуть службу, незалежно пенсії і допомог, що можуть бути призначені з Державної скарбниці, банкові надається право утворити пенсійну касу. Кошти каси складаються з відрахувань з утримання урядовців і відрахувань з чистого прибутку банку в розмірах, визначених статутом каси, який затверджує міністр фінансів.

113. Голова комітету догляду Державного земельного банку призначається наказом Гетьмана, по представленню міністра фінансів по згоді його з міністром земельних справ.

114. Усі призначення на другі посади по Державному земельному банкові переводяться згідно закону від 24 липня 1918 р. «Про порядок призначення осіб на урядову службу».

Про Окремі відділи Державного земельного банку

115. Для завідування справами бувших «Государственного дворянского земельного банка» з «Особым его отделом» (по завідуванню справами колишнього Товариства взаємного поземельного кредиту) і «Крестьянского поземельного банка», які провадили свою діяльність в межах України, в складі Державного земельного банку утворені Окремі відділи на підставах, що зазначені в дальших артикулах.

116. Порядкування Окремими відділами по Дворянському і Крестьянському банкам накладається на раду Державного земельного банку і його управителя, а на місцях – на ради відділів і його управителів останніх.

117. До обов'язків рад банку і відділів, у межах компетенції їх по статуту Державного земельного банку, належить вирішення справ і питань по всім операціям згаданих банків, обміркування сміт і розгляд річних справоздань.

118. Управителеві Державного земельного банку і управителям його відділів по порядкуванню Окремими відділами, у межах компетенції по статуту цього банку, належить розпорядча і виконавча влада по справам відділів, оскільки їй не надано радям банку і відділів; зокрема до їхніх обов'язків віднесено: догляд за правильним провадженням діловодства і рахівництва відділів і за точним виконанням законів і правил, що торкаються окремих відділів і розпорядження витратами в межах сміт.

119. Завідування Окремими відділами накладається в центральнім управлінні на членів ради банку, а в місцевих установах на членів ради відділів.

120. Відповідальне керівництво бухгалтерією і контролем Окремих відділів накладається на головних бухгалтерів і головних контролерів Державного земельного банку і його відділів, по належності.

121. Виконання в відділах обов'язків по діловодству, бухгалтерії, контролю і касі накладається на відповідних служачих Державного земельного банку.

122. Кількість штатних посад, потрібних Окремих відділам, а також розмір сум на найом нештатних служачих, на канцелярські, господарські та інші видатки по тим відділам, визнає рада банку і в смітному порядкуві (арт. 80 цього статуту) затверджується міністром фінансів.

123. Всі видатки по утриманню Окремих відділів і по всім їх операціям упадають відповідно на надходячі до коштів Державного земельного банку відрахування від платежів позичальників «Государственного Дворянского земельного банка, Особого его отдела и Крестьянского поземельного банка» .

Примітка: Раді Державного земельного банку, з дозволу міністра фінансів, надається право видавати особам, що служать в банкові, додаткову платню за рахунок коштів по утриманню Окремих відділів.

124. Переведення операцій на місцях по позичкам і заставам бувших «Дворянского банка с Особым его отделом и Крестьянского банка», належить до обов'язку місцевих відділів Державного земельного банку, котрі по всім цим операціям провадять особливі книги й справоздання.

Примітка: Операції видачі нових позичок на купівлю й під заставу землі окремі відділи не проводять. З тих незакінчених справ, що є в діловодстві відділів, у залежності від змоги набуття заставних листів і державних свідоцтв «Дворянского и Крестьянского банков» закінчуються Окремими відділами лише ті справи, по яким до часу затвердження статуту Державного земельного банку наспіли чи затвердження від старшого нотаря купчого акту – по справах купівлі землі, чи видачі заставного підпису – по справах про заставу землі. Всі ж інші справи, що не суперечать цілям Державного земельного банку і в межах максимальної земельної норми цього банку, на бажання сторін, закінчує Державний земельний банк на підставі його статуту.

125. Окремі відділи провадять рахунки по позичкам, що числяться на заставлених їм маєтках, а також заставним листам, свідоцтвам і зобов'язанням «Дворянского бан-

ка, Особого его отдела и Крестьянского банка»*, і по кінці кожного року складають справоздання про їх операції.

Примітка 1. Випущені «Государств. Дворянск. земельным банком, Крестьянским поземельным банком» і Товариством взаємного поземельного кредиту заставні листи, державні свідоцтва і іменні зобов'язання в сумі, що визначається згодою Української Держави з Великоросією, визначаються за державні боргові зобов'язання (арт. 7 цього статуту),

Примітка 2. Прибутки з операцій Окремих відділів причисляються до резервного капіталу Державного земельного банку і разом з ним складають фонд, що забезпечує поповнення можливих утрат по Державному земельному банку з окремими його відділами (арт. 8 і 9 цього статуту).

126. За позичальниками і винуватцями «Государственного Дворянского земельного банка, Особого его отдела и Крестьянского поземельного банка» залишаються всі права і зобов'язання по статутам тих банків, за винятком права на перестрочку боргу і на додаткові позички з окремих відділів Державного земельного банку (арт. 115 цього статуту).

На протязі трьох років зі дня затвердження цього статуту на прохання позичальників їм можуть бути видавані додаткові позички з Державного земельного банку, понад борг по першим позичкам Окремих відділів, з перекладом того боргу, згідно п. п. 1, 2 і 3 арт. 140 цього статуту, на Державний земельний банк і з тим, що позичальник подаватиме виплати по первісній позичці в першому розмірі, але прийме нероздільну відповідальність по обом позичкам перед Державним земельним банком на загальних підставах цього статуту.

В тім заставнім підписі, що в таких випадках видає позичальник замість першого, зазначається чи готовими грішми, чи процентовими паперами, і якими саме, в якій сумі і на який строк видані як перша, так і додаткова позички, а рівно й розміри піврічних виплат по ним. Наложена на маєток заборона по первісній позичці вноситься і від імені Державного земельного банку накладається нова заборона на загальну суму боргу.

Розрешення позичок під маєтки, які перевищують земельні норми, передбачені арт. 36 цього статуту, залежать від ради банку, вся ж справа про ці позички, видача їх, рахівництво і догляд за тим, щоб позичальники виконували свої обов'язки, належить до відання відділу банку.

Примітка: Спосіб сплачування капітальних боргів, обтяжуючих маєтки, котрі були заставлені в провадивших свою діяльність на території Української Держави «Государственном Дворянском земельном банке, Особом его отделе и Крестьянском поземельном банке» після остаточного розподілу відповідальності між Україною

.....
* Тут і далі в документі назва банку подається в лапках російською мовою.

і Великоросією по випущених цими банками заставних листах, державних свідоцтв і іменних зобов'язань буде визначений окремо в законодавчому порядку.

127. При передачі маєтків з Окремих відділів Державного земельного банку в цей останній, капітальні борги, що обтяжують маєтки, перекладаються на Державний земельний банк; ті ж недоплатки й ріжного роду платежі, що є на той час, як маєток переходить у заставу Державному земельному банкові, сплачуються остаточно.

Операції по землям, заставленим у земельних банках,
також і в Окремих відділах Державного земельного банку

128. Державному земельному банкові надається право провадити передбачені в цьому статуті операції з маєтками, що є в заставі у Окремих відділів цього банку (арт. 115 цього статуту), а також у земельних банків, статуту яких відповідно поповнено, згідно закону 26 квітня 1906 р.

129. Державний земельний банк приймає на себе той борг земельному банкові, що лічиться на маєтку, і тоді маєток увільняється від застави земельному банкові.

130. Заборони по видачі заставного свідоцтва і по видачі позички здійснюються при умовах, зазначених у п. 3 арт. 29 цього статуту, одночасно з затвердженням купчого акту, а при операціях, зазначених в п. п. 1, 2 і 4 того ж арт., одночасно з призначенням позички до видачі, для чого земельний банк задалегідь передає Державному земельному банкові заставне свідоцтво з записом про скасування застави і надсилає розрешуючі статті на скасування заборони по видачі позички.

131. Коли справа торкається частки заставленого земельному банкові маєтку, то замість того, щоб передавати заставне свідоцтво, земельний банк, посилаючи старшому нотареві розрешуючі статті про незаборонність відчужуємого участку по видачі позички, видає Державному земельному банкові посвідчення про свою згоду на увільнення відчужуємого участку від заборони по видачі заставного свідоцтва.

132. Начислені на заставлений земельному банку маєток недоплатки по платіжкам банкові сплачує Державний земельний банк одночасно з перекладом на нього боргу згідно з правилами §11 Статуту акційного земельного банку.

133. По прийнятому на себе боргу Державний земельний банк виплачує, згідно §§ 34 і 19 Статуту акційного земельного банку, піврічні платежі обраховані в першому розмірі, відповідно спочатку виданій позичці і тим умовам, на яких її видано, аж поки скінчиться строк позички, або вона буде раніш строку сплачена.

134. Державному земельному банкові належить право як одночасно з прийняттям на себе боргу, так і надалі, вимагати з метою зменшення розміру строкових платіжів перестрочки взятого на себе боргу, по округленні його до повних сотків карбованців виплатою відповідної суми.

135. Державний земельний банк має право кожного часу сплатити взятий на себе борг заставними листами земельного банку по номінальній ціні.

136. Державний земельний банк сплачує раніш строку взятий на себе борг (або частку його) у всіх тих випадках, як маєток (або частки його), по котрому борг був прийнятий, увільниться від застави у Державнім земельнім банку раніш повної сплати взятого банком на себе борг.

137. Одержуючи від земельного банку заставне свідоцтво з написом про зменшення застави або згаданого в арт. 131 цього статуту посвідчення, Державний земельний банк видає земельному банкові письмовне зобов'язання, що приймає на себе борг по тим заборонам, що знімаються. Це зобов'язання, складене по формі, затвердженій від міністра фінансів по згоді з міністром юстиції, записується в книгу Державного земельного банку.

138. У випадку уперестрочки боргу після того, як Державний земельний банк видає земельному банкові зобов'язання (арт. 137 цього статуту) або при сплаті до строку частини боргу, Державний земельний банк видає земельному банкові нове зобов'язання з відповідними змінами попередніх умов.

139. Зобов'язання, видані від Державного земельного банку (арт. 137 і 138 цього статуту) забезпечуються як тим, що в заставі у банку і тим, що належить йому майном, так і всім добром Української Держави.

140. Операції з маєтками, що в заставі у Окремих відділів Державного земельного банку, переводяться в згоді з тими підставами, що викладено в попередніх (129–139) артикулах без видачі зобов'язань, які завбачені арт. 137, і з додержанням, крім того, таких правил:

1) Переклад боргів, які лежать на тих маєтках, що в заставі в указаних Окремих відділах на Державний земельний банк учиняється через переписання боргу по книгах цих відділів на ім'я Державного земельного банку.

2) При перестрочці прийнятого на Державний земельний банк боргу або при сплаті його до строку, в книги Окремих відділів записуються відповідні зміни.

3) При сплаті боргу до строку по позичкам, виданим з «Государственного Дворянского земельного банка» в протязі часу з 7 липня 1900 р. до 28 грудня 1904 р., Державний земельний банк виплачує Окремому його відділові по завідуванню справами «Дворянского банка», несплачену частку приплати на покриття курсової різниці.

4) Коли Державний земельний банк набуває частини маєтків, що в заставі у вказаних Окремих відділах, він приймає на себе ті борги, що лежать на маєтках у сумах, які вкажуть продавці в межах повного оцінювання тих маєтків, що продаються. Правило це повинно бути додержано й тоді, коли Державний земельний банк видає позички під частини тих маєтків, що в заставі в Окремих відділах.

141. Рахівництво по операціям, що провадить Державний земельний банк на підставі арт. арт. 129–140 цього статуту установлюється окремими правилами, які затверджуються в порядку арт. 90 цього статуту.

142. До цього статуту додаються*:

1. Таблиця строків позичок, виданих з Державного земельного банку чотирьох з половиною процентовими свідоцтвами і плат по ним.
2. Правила про продаж з торгів земель, заставлених в Державному земельному банку;
3. Про іменні зобов'язання Державного земельного банку.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. – № 47. – 14 вересня. – С. 4–8.

№ 184

Закон про вибори губернських і повітових земських гласних

16.09.1918 р.

I. Постанову Російського тимчасового уряду від 21 травня 1917 р. про переведення виборів губерніяльних і повітових земських гласних з докладеними до неї тимчасовими правилами про переведення названих виборів (Собр. Узак., ст. 730) скасувати.

II. Ухвалити прикладені до цього правила про переведення виборів губерніяльних і повітових земських гласних.

Примітка: Закон цей тимчасово не поширюється на губернії Холмську та Гродненську.

III. Утворити з міст Києва та Одеси окремі губерніяльні земські одиниці, з накладенням на громадські їх управління завідування земськими справами цих міст, причому міським думах надати права й накласти на них обов'язки губерніяльних і повітових земських зібрань, а міським управам – права і обов'язки губерніяльних і повітових земських управ. Губернії Київська та Херсонська мають окремі від міст Києва і Одеси губерніяльні земські зібрання та управи, а повіти Київський та Одеський окремі від міст повітові земські зібрання та управи.

IV. Утворити з міст: Житомира, Катеринослава, Кам'янця-Подільського, Полтави, Херсона, Харкова, Чернігова, Юзівки, Маріуполя, Бердянська, Гомеля, Умані, Бердичева, Білої Церкви, Кременчука, Єлизаветграда, Ніжина і Миколаєва окремі повітові земські одиниці, з накладанням завідування земськими справами, які

.....
* Додатки до документу скорочені упорядниками.

до цих міст належать, на їх громадське управління, причому міські думи цих міст користуються правами і виконують обов'язки повітових земських зібрань, а міські управи – повітових земських управ. Відповідні повіти мають окремі від зазначених міст земські зібрання та управи.

V. Аж до видання правил про порядок припинення існуючих взаємних стосунків між земствами і містами, в котрих, згідно III і IV розділам цього закону, завідування земськими справами накладено на їх громадські управління, зберегти зазначені стосунки на існуючих нині підставах.

VI. Щодо уплати містам, зазначеним в розділі IV цього закону, долі земських зборів, яка належить з них, згідно з повітовою смітою, установити ось який порядок послідовного на протязі дев'яти років скорочення зазначеної вище уплати: в 1918 р. міста, які виділені в окремі повітові земські одиниці, платять повітовому земству суму, рівну дев'ятом десятим того оподаткування, яке належало з них на користь земства по сміті 1917 р; в 1919 р. – вісім десятих суми того ж оподаткування; в 1920 р. – сім десятих і так далі, з зменшенням щорічного внеску на одну десяту оподаткування 1917 р., з тим, щоб останній внесок був заплачений в 1926 р.

Відносно міст Києва та Одеси установити ось який порядок послідовного, на протязі шести років, зменшення зазначеної вище уплати: в 1918 р. ці міста платять повітовому земству сум, рівну шести сьомим того оподаткування, котре належало з них на користь земства по сміті 1917 р. в 1919 р. п'ять сьомих суми того ж оподаткування, в 1920 р. чотири сьомих і т. д. з зменшенням щорічного внеску на одну десяту оподаткування 1917 р. з тим, щоб останній внесок було приведено в 1923 р.

VII. Перші по оголошенню цього закону вибори губерніяльних і повітових земських гласних перевести в 1918 р. з додержанням правил, зазначених нижче в розділах VIII–XIII.

VIII. Аж до утворення повітових земських управ на підставі прикладених до цього закону правил всі права і обов'язки зазначених управ по складанню виборчих списків і проведенню виборів земських гласних накласти на особливі виборчі комісії.

IX. Зазначені в попереднім (VIII) розділі виборчі комісії складаються з голови і члена комісії, який його заступає по представленню губерніяльного старости й по затвердженню міністра внутрішніх справ, представника судового відомства, – члена окружного суду по вибору загального зібрання суду, а де окружного суду нема, то мирового судді по вибору мирового з'їзду, податкового інспектора по призначенню управителя місцевої фінансової палати, голови або члена місцевої повітової земської управи по її вибору.

X. Голові виборчої комісії надається право запрошувати на засідання комісії свідомих людей з дорадчим голосом.

XI. Витрати на складання виборчих списків і проведення виборів накласти на кошти належних земств з віднесенням цих видатків на обов'язкову сміту 1919 р.

Необхідний на зазначені витрати аванс видається голові комісії через Міністерство внутрішніх справ.

XII. Діловодство про вибори земських гласних накласти на належні повітові земські управи.

XIII. Зазначений в статті 17 прикладених до цього закону правил шести-тижневий строк на виставлення виборчих списків для загального перегляду, скорочується для виборів, що мають бути переведеними в 1918 р., до трьох тижнів.

XIV. Ведення всіх справ про вибори земських гласних, які знаходяться в розгляді належних установ, за винятком справ про відповідальність за неправильні вчинки по виборах, припинити.

XV. Уповноваження губерніальних і повітових гласних за виданням цього закону відпадають.

XIV. Губерніальні та повітові земські управи аж до вибору земських управ нового складу продовжують виконання своїх обов'язків з тим, що на губерніальні управи накладаються функції губерніальних земських зібрань, а на повітові управи – повітових земських зібрань. В тих випадках, коли земські управи провадять свою чинність як земські зібрання, вжиті управами заходи раніш виконання їх затверджуються губерніальним або повітовим старостою по належності.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко.

Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський.

Додаток до розділу II

Правила переведення виборів губерніальних і повітових земських гласних.

I. Про вибрання повітових земських гласних

1. Повітове земське зібрання складається з повітових земських гласних, котрі обираються на три роки в числі, зазначеним для кожного повіту прикладеним до цієї статті розписом.

2. Правом участі в виборах земських гласних користуються: 1) особи всіх національностей і віросповідань, що досягли 25 літ, коли вони перебувають не менш одного року в повіті, маючи там постійну оселю або володіють в ньому на протязі одного року яким-небудь майном, що обкладено земським збором, рахуючи той строк, як для володіння майном, так і для визначення віку і часу перебування в повіті, на 1 липня року, коли складаються земські виборчі списки.

Із осіб жіночого полу виборчим правом користуються тільки володіючі, в протязі того ж річного строку, будь яким майном в границях повіту, що обкладено земським збором, і 2) добродчинні, наукові і учебні інституції, а теж основані законним порядком торговельно-промислові і всякого роду громади, товариства і спілки, коли вони не менш одного року, рахуючи на 1 липня року складання

земських виборчих списків, володіють у повіті майном, що обкладено земським збором.

[3.] Із осіб, що задовольняють умовам, указаним в попередній (2) статті, в виборах земських гласних участі не беруть: 1) чернечі особи, 2) особи, що перебувають на дійсній військовій службі, а також військові урядовці під час перебування їх у військах і військових установах армії і флоту, 3) особи, що вчаться в вищих і середніх школах, 4) особи, що перебувають на службі в Державній варті, в повіті, де вони служать, 5) особи, що перебувають на посадах губерніяльних і повітових старостів і їх помічників, місцеві єдиноособові адміністраційні судді, а також ті судді, що входять в склад адміністраційного відділу окружного суду того міста, де переводяться вибори, а теж — чини прокурорського догляду в виборчих округах району їх службової діяльності і 6) особи, яких признано встановленим порядком за слабоумних, безрозумних, божевільних та глухонімих і 7) чужоземні піддані.

4. Засуджені судом до кар, котрі сполучені з позбавленням або обмеженням прав стану, а також засуджені судом за крадіж, крутість, привласнення дорученого майна, переховування крадіжки, купівлю або прийняття в заставу, яко промисла, завідомо вкраденого або здобутого обманом майна, підроблення, лихварство, хабарництво або давання хабарів, рівно як засуджені судом за злочинні діяння проти виборчого права (ст. 39), втрачають право участі в виборах в виборах земських гласних, доки мине шість років по відбуттю кари.

5. В гласні можуть бути обрані всі особи, котрі мають право брати участь в обранні земських гласних (ст. 2, 3 і 4).

6. Для обрання повітових земських гласних особи, котрі мають право участі в виборах, поділяються поміж трьома виборчими куріями таким чином: першу курію складають платники вищих ставок простих земських зборів, незалежно від роду приналежного їм обкладеного земським збором майна, (землі, фабрик, заводів, домів і т. і.), як в повіті, так і в міських оселях, які сплачують першу третину загальної суми річного окладу земського збору, по діючій повітовій розкладці. До виборців тої самої курії відносяться особи, що здобули вищу освіту і володіють до того землею, незалежно від розміру володіння та що провадять самостійне господарство і задовольняють вимогам ст. 2, 3 і 4. Другу курію складають безпосередньо йдучі за виборцями першої курії, в порядкуві маліючої поступенності платники середніх ставок того ж окладу земського збору, які сплачують другу третину загального річного окладу по діючій повітовій розкладці; третю курію складають:

1) безпосередньо йдучі за виборцями другої курії в порядкуві маліючої поступенності, всі прочі платники того ж окладу земського збору, які сплачують третю третину загального річного окладу по діючій повітовій розкладці і 2) всі прочі особи чоловічого полу, які перебувають на території даної виборчої округи і не сплачують земського збору, але задовольняють всім другим вимогам статті 2 і з обмеженнями,

встановленими для участі в виборах ст. ст. 3 і 4 цих правил. Кількість гласних по кожному повіту, яка встановлюється особливим розписом, поділяються поміж виборчими куріями повіту рівним способом.

7. Коли декілька осіб платять земські збори по спільному окладному листові за нерухоме майно, яке перебуває в їх спільнім володінні, то кожний з таких платників користується правом голосу в відповідній виборчій курії згідно до розміру річного окладу земського збору, що припадає на його пайку по діючій повітовій розкладці.

Примітка: До осіб, вказаних у цій статті, відносяться також і члени сільських громад, котрі володіють надільною землею, що знаходиться в їх спільнім користуванні.

8. Користуючі з права участі в виборах земських гласних установи, громади, товариства та спілки (ст. 2 пункта 2) беруть участь в земських виборах по курії, що відповідає розмірові плаченого їми річного окладу земського збору, через своїх представників, по уповаженням, які відповідають вимогам ст. 10 цих правил, і до яких долучено постанови їх рад або правлінь. Означені представники повинні мати не менш як 25 років з роду та відповідати вимогам, встановленим ст. ст. 3 і 4 цих правил.

9. Особи, занесені до виборчих списків, можуть замість себе уповноважувати на участь в виборчих зібраннях: а) своїх дружин, рівно як родичів і свояків до третього ступеня. Таке уповаження можна дати тільки одному із вищезгаданих в цій статті родичів, котрий повинен мати не менш як 25 років з роду, задовольняти всім вимогам ст. ст. 3 і 4 цих правил, і б) осіб, які являються управителями або орендарями їх маєтків, фабрик, заводів або інших сільськогосподарських, торговельних або промислових підприємств в границях повіту.

Таке уповаження можна дати тільки одному з управителів або орендарів, котрий повинен: 1) мати не менш як 25 років з роду; 2) перебути не менш одного року в данім повіті яко орендарь або управитель особи, що уповноважила його на участь в виборах і 3) задовольняти всім вимогам ст. ст. 3 і 4 цих правил.

10. Означене в попередній (9) ст. уповаження повинно бути видане в формі довіреності, яка повинна містити в собі: означення особи, на ім'я якої видається довіреність, вказання, в яким зібранні вона уповажена брати участь і підпис уповажника, завірений його начальством, або мировим суддею, Державною вартою або нотарем.

Примітка: Знищення довіреності в протязі трьохліття не потягає за собою втрати прав гласного, вибраного на підставі цієї довіреності.

11. Для виборів повітових земських гласних утворюються виборчі зібрання: для першої виборчої курії – загальне для цілої території повіту у повітовім місті, а для другої та третьої курії – по виборчих округах, для чого: а) по другій курії повіт може бути поділений на виборчі округи, в залежності від місцевих умов, причому число гласних, які підлягають обранню в кожній окрузі, визначається відповідно загальній кількості виборців даної курії, які перебувають в даній виборчій окрузі, і б) по третій

курії повіт поділяється на виборчі округи, відповідно числу земських гласних, які підлягають обранню, з тим, щоб кожна округа вибрала одного гласного.

12. Утворення виборчих зібрань, поділ повіту на виборчі округи і складання виборчих списків для виборів земських гласних по всім виборчим куріям накладається на повітові земські управи.

13. При утворенні виборчих округів по третій курії, територія волості може бути поділена на частини, або суміжні волості можуть бути сполучені в одну округу в залежності від числа людної в окремих волостях, площі їх території й загального числа гласних, які підлягають обранню по означеній курії.

14. В земські виборчі списки виборці вносяться незалежно від роду їх майна (земельного або неземельного) в малючому порядку по розмірові річного окладу загальної суми земського збору, начисленого на майно кожного з них, починаючи від самої вищої в повіті ставки річного окладу. Для зручності справок до таких списків долучаються алфавітні списки з зазначенням проти кожної особи її нумера по загальному виборчому списку.

Примітка: Особи, які володіють майном, обкладеним однаковою сумою окладу земського збору, вносяться в виборчий список підряд в алфавітному порядку.

15. Коли число осіб, внесених в виборчі списки по якій небудь курії, буде менш сьомизадового числа всіх гласних, які підлягають обранню по цих куріях, то число їх, що бракує, доповнюється з дальших (другої) курій в порядку малючої поступенності, починаючи від найбільшого платника земського збору.

16. Для виборців, котрі не платять земських зборів (ст. ст. 2 і 6) складається виборчий список в алфавітному порядку, в який вносяться всі такі виборці, що перебувають на території виборчої округи.

17. Виборчі списки складаються окремо по кожній виборчій курії та по кожній виборчій округі і виставляються для загального перегляду в місцях, визначених для виборів: в повітовій земській управі і волостних управах (правліннях) не менш як за шість тижнів до настання виборів, причому всіма цими установами вживаються заходи до широкого оповіщення про те людної, між іншим через обов'язкове розліплювання об'яв в місті і всіх залюднених місцях волості.

18. Виборчі списки одночасно з їх виставленням для загального перегляду (ст. 17), надсилаються земською управою вищому представникові місцевої адміністраційної влади в повіті.

19. На протязі семи днів з дня одержання виборчих списків, (ст. 18), вищий представник місцевої адміністраційної влади в повіті може заявляти протести, а виборці в той же строк, з дня виставлення виборчих списків для загального перегляду в даній округі (ст. 17) можуть подавати скарги, як писані, так і словесні на неправильності та неповності виборчих списків, причому словесні скарги записуються в особливий протокол.

Зазначені протести і скарги подаються в належну виборчу комісію, котра розглядає їх в п'ятиденний строк, коли в цей строк повідомлення виборчої комісії не заслідувало, а також у випадку відмові в задоволенні протеста або скарги, особа, котра подала протест або скаргу, має право в трьохденний строк звернутися з протестом або скаргою до окружного суду по адміністраційному відділу, який складає свою постанову в п'ятиденний строк. Постанови ці підлягають виконанню і можуть бути оскаржені тільки по скінченні виборів, в порядкуві оскарження виборів, згідно з статтею 41 цих правил.

20. Виборчі списки, по виправленні їх порядком, указаним в ст. 19 не пізніше як за два тижні до дня виборів, знов виставляються для загального перегляду, порядком указаним в ст. 17 цих правил, після чого жодні доповнення та зміни в них не допускаються.

21. За два тижні до початку виборів людність має бути оповіщена порядком, указаним в ст. 17 цих правил особливими об'явами: 1) про день і час проведення виборів, 2) про місце і проведення, 3) про особистий склад виборчої комісії і 4) про правила ст. ст. 2–5, 22, 23, 27 і 29 цих правил, з поясненням, що особи, які незаконно брали участь у виборах, підлягають карам, визначеним в карному законі (ст. 39 цих правил).

22. Виборець може брати участь у виборах повітових земських гласних в данім повіті тільки по одній виборчій окрузі, в список котрої його внесено.

23. Особи, які не внесені в виборчі списки, або втратили виборчі права до дня проведення виборів, в виборах участі не беруть.

24. Вибори повітових земських гласних призначаються повітовою земською управою по кожній курії на точно означений день і проводяться виборчими комісіями, які складаються з голови і 4–8 членів, запрошених повітовими земськими управами з числа осіб, котрі мають право брати участь в земських виборах.

25. Виборча комісія повинна бути відчинена для подання виборчих записок (ст. 28) в день виборів з 8 год. ранку до 8 год. вечора. При балотировці ж кулями (ст. 28) виборча комісія, починаючи свою чинність з 8 год. ранку, приступає до виборів не раніш як у 12 год. дня по місцевому (астрономічному) часі.

26. Питання і сумніви, що виникають при завіренню особи виборця, вирішає виборча комісія. Виборча комісія зобов'язана усувати від виборів тих осіб, котрі не мають права брати в них участь. Нагляд за порядком під час проведення виборів належить голові виборчої комісії, котрий наглядає, щоб у приміщенні, де відкрито засідання комісії, не допускалось порушення правильності і вільності виборів, а ні передвиборча агітація.

Перед початком виборів прочитуються ст. ст. 2–5, 22, 23, 27 і 29 цих правил, [особи,] які невинно візьмуть участь у виборах, підлягають карам, означеним в карному законі (ст. 39 цих правил).

27. Ніхто не може мати на земському виборчому зібранні більше як два голоси: один по особистому праву і другий по праву представництва по довіреності (ст. ст. 8 і 9).

28. Вибори повітових земських гласних проводяться закритим поданням голосів: записками або кулями, причому останній спосіб балотування вживається тоді, коли число осіб, занесених до виборчих списків, не перевищує трьохсот.

29. У гласні можуть обиратися не тільки присутні на зібранні виборці даної курії, але і всі другі особи, які задовольняють вимоги ст. 5 цих правил і не заявили відмови від прийняття того обов'язку.

30. При балотуванні кулями в виборчому зібранні складається акт про виборців, що прибули на зібрання і проводиться перевірка їх виборчих прав, по чому згаданий акт, однак не раніш 12 годин дня по місцевому (астрономічному) часі, підписується головою і членами комісії, ті, що з'являються після підписання акту, до вибору не допускаються.

31. В кожній виборчій записці має бути вказано ім'я, ім'я по батькові і фамілія (прізвище) осіб, за котрих виборець подає свій голос. Число вказаних у записці осіб не повинно перевищувати загального числа гласних, які мають бути вибраними в даній окрузі (по третій курії одного).

Записки мають бути для забезпечення потайности виборів, на бланках з однорідного паперу і згорнуті надписами боком всередину. Виборці особисто доручають записи в явнім засіданні виборчої комісії голові, який не розгортаючи записок, вкидає їх в присутності виборців до запечатаної скриньки.

Бланки виборчих записок виготовляються повітовою земською управою із однокольорового не прозрічастого паперу і мають на собі її печатку.

32. Другого дня після подання записок в означеній годині виборча комісія в присутності тих виборців, котрі прибули, переводить в явнім засіданні підрахунок поданих на виборах голосів.

При цьому в записках, з числом осіб, більшим ніж загальне число належних для даної виборчої округи гласних, ті особи, котрі стоять в записці останніми, понад означене число до рахунку не беруться. Записки з неповною або неозначеною назвою запропонованої особи, а також з виправками, або з вискребленням імен, імен по батькові і прізвищ (фамілій) так само як і записки, [не] підписані виборцями або написані на бланкові без печатки повітової земської управи, вважаються недійсними і на увагу не беруться.

33. Про число голосів, одержаних кожним із запропонованих осіб записками або кулями робиться замітка на особливому виборчому листі, який підписується головою і членом виборчої комісії та особами, котрі уповажені до того виборцями з поміж свого гурту. Виборчі листи голова комісії негайно віддає до повітової управи.

34. При проведенні виборів гласних через балотирування кулями потрібна для обрання більш, як половина виборчих голосів. При проведенні виборів гласних через подання записок, обраними вважаються особи, котрі дістали найбільше число голосів, хоч би те число й не доходило половини тих виборців, що брали участь в виборах (зглядна більшість).

Коли число обраних осіб перевищує число гласних, котрі підлягають обранню, то обіраними вважаються ті, що здобули більше число голосів, а при їх рівності – вибір вирішується жеребком.

Особи, обрані понад належне число гласних, зараховуються до кандидатів, що заміняють гласних, які вибудуть на протязі трьохліття.

Примітка: Балотируванню кулями підлягають особи, запропоновані не менш як трьома виборцями.

35. Коли при проведенні виборів гласних через балотирування кулями на первісних виборах виборче зібрання обере не повну кількість гласних, належних для нього по розпису, то виборча комісія призначає додаткові вибори в той самий день, а коли з технічних поглядів буде це трудно – на другий день, для обрання бракуючого числа гласних.

36. При проведенні додаткових виборів (ст. 35) балотуватися можуть також і особи, що не здобули більшості виборчих голосів на первісних виборах. Обраними на тих додаткових виборах вважаються особи, що здобули найбільше число голосів, хоч би те число й не доходило до половини виборців, котрі брали участь в виборах (зглядна більшість).

37. Вибори на виборчих зібраннях, що проводяться записками, одбуваються на протязі від одного до трьох днів, причому довгість цього строку в означених границях наперед означається повітовою земською управою, відповідно до спискового складу виборців даної округи.

38. Секретарі виборчих комісій, котрих запрошує голова комісії із числа виборців, складають протоколи, куди заносяться: час відкриття і закриття засідання комісії, число виборців, що брали участь в голосуванні, зроблені виборцями заяви, розпорядження голів і постанови комісії. По скінченні виборів протокол разом з виборчим листом перечитується в явнім засіданні комісії, підписується головою та членами комісії і скріпляється секретарем.

39. Особи, винні в заподіянні вчинків, які мали метою порушення вільності і правильності виборів земських гласних, підлягають відповідальності по ст. ст. 328–328 «Уложения о наказаниях уголовных и исправительных» (по Прод. 1912 г.).

40. По скінченню проведення виборів виборчі комісії закриваються, а все виборче діловодство з документами, що відносяться до нього, та виборчими листами на протязі двох діб надсилаються повітовою земською управою вищому представникові місцевої адміністраційної влади в повіті, котрий в семиденний строк від дня одержання всього діловодства зо всіма до нього додатками, може заявити свої протести в окружний суд по адміністраційному відділі.

41. Скарги на допущені при виборах неправильності можуть бути подані тільки особами, які мають право участі в виборах, в протязі десяти днів від дня скінчення виборів, по виборах, що проведені в сільських місцевостях, і в протязі трьох днів від того ж строку по виборах, що проведені в міських оселях.

Скарги ці подаються в окружний суд по адміністраційному відділу.

42. Протести і скарги, означені в ст. ст. 40 і 41 окружний суд по адміністраційному відділі розглядає в семиденний строк від дня одержання їм виборчого діловодства. Коли в результаті такого розгляду суд визнає проведені вибори по виборчій окрузі неправильними в їх цілості, він постановляє про скасування їх. Повітова земська управа, по одержанню рішення суду в цьому ділі постановляє про проведення нових виборів по відповідній виборчій окрузі в протязі двотижневого строку.

43. У випадку, коли суд визнає неправильним обрання окремих гласних, вони виключаються повітовими земськими управами з числа обраних гласних і замінюються черговими кандидатами (ст. 34), а при відсутності таких проводиться обрання бракуючого числа гласних на нових виборах (ст. 42).

Рішення суду по зазначених в цій статті ділах підлягають виконанню, але можуть бути оскаржені до Генерального адміністраційного суду Державного Сенату в місячний строк від дня оголошення судового рішення. Скарги подаються в окружний суд по адміністраційному відділу.

44. По закінченню проведення виборів, повітова земська управа складає остаточний список повітових земських гласних і їх кандидатів по кожній виборчій окрузі. Список гласних і кандидатів оголошується в місцевих губерніяльних або відповідних їм відомостях, а також може бути оголошений для загального відома другими способами, визначеними повітовою земською управою.

45. У випадку скасування Державним Сенатом виборів повітових земських гласних по всіх виборчих округах повіту, призначаються нові вибори на підставі установлених вище правил. Обране в порядку цієї статті повітове земське зібрання виконує свої обов'язки до скінчення того строку, на який були обрані повітові земські гласні на виборах, скасованих Державним Сенатом.

46. Постанови повітового земського зібрання, які сталися до дня одержання головою повітової земської управи повідомлення про скасування виборів усього складу повітового земського зібрання (ст. 45), зберігають свою силу. Урядові особи, обрані земським зібранням скасованого складу, зберігають свої уповаження аж доки вступають у виконання своїх обов'язків урядові особи, обрані земським зібранням нового складу.

47. У випадку скасування Державним Сенатом виборів усього складу повітових земських гласних або окремих гласних по даній виборчій окрузі, призначаються по відповідній окрузі нові вибори, на підставі встановлених вище правил.

Обрані в порядкуві цієї статті повітові земські гласні зберігають свої уповаження до скінчення строку уповажень відповідного повітового зібрання.

Примітка: Якщо скасування виборів відноситься до окремих гласних якої-небудь курії, коли суть обрані раніш кандидати (ст. 34), то в заміну тих гласних, що вибули, зачисляються кандидати тієї ж курії.

48. Подобиці порядку виборів, не передбачені цими правилами, визначаються інструкцією, котру видає Міністерство внутрішніх справ і оголошує для загального відома в установленому порядку.

II. Про вибрання губерніяльних земських гласних

49. Губерніяльне земське зібрання складається з губерніяльних земських гласних, котрі обираються повітовими земськими зібраннями з числа гласних цих зібрань. Губерніяльні земські гласні обираються на три роки в числі, яке визначено для кожного зібрання розписом, докладеним до ст. I цих правил.

50. Вибори губерніяльних земських гласних переводяться закритим голосуванням, через балотування кулями (ст. 34).

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 50. – 21 вересня. – С. 1.

№ 185

Постанова про призначення двадцяти стипендій для підготовки викладачів вищої школи з українською мовою викладання

16.09.1918 р.

I. Для підготовки професорів і вчителів вищих шкіл з українською викладовою мовою на Україні встановити на строк двох років з віднесенням на кошти Державної скарбниці двадцять стипендій в розмірі від п'яти тисяч (5.000) до сіми тисяч двохсот (7.200) карб. на таких підставах.

1) Міністрові народної освіти та мистецтва доручається визначити в кожному окремому випадку розмір стипендії та строк її, також вибрати стипендіантів, відомих уже своєю науковою діяльністю.

2) Особи, які одержали стипендію, обов'язуються скласти на протязі двох років відповідний іспит на науковий ступінь або виготовити дисертацію.

3) Особам, котрі користуються цими стипендіями, забороняється обіймати будь-яку посаду чи брати будь-які додаткові заняття (читання лекцій, домашні уроки, працю в канцелярії і т. і.).

4) Час одержання стипендії зараховується в державну службу по учбовій частині.

II. Асигнувати в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. сорок тисяч (40.000) карб. на видавання стипендій по 1 січня 1919 р.

III. Постанову цю перевести в життя з 1 вересня 1918 р.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

За міністра народної освіти та мистецтв, товариш міністра П. Холодний

Державний вістник. – 1918. – № 50. – 21 вересня. – С. 1.

№ 186

Закон про оголошення державних російських вузів державними вищими школами України

16.09.1918 р.

1. Бувші державні російські університети: Київський св. Володимира, Харківський і Новоросійський проголошуються державними університетами України: св. Володимира, Харківським і Новоросійським.

2. Бувші державні російські вищі технічні школи: Катеринославський гірничий інститут, Харківський технологічний інститут, Харківський ветеринарний інститут і Київський політехнічний інститут проголошуються державними вищими технічними школами України: Катеринославським гірничим інститутом, Харківським технологічним інститутом, Харківським ветеринарним інститутом і Київським політехнічним інститутом.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

За міністра народної освіти та мистецтва, товариш міністра П. Холодний

Державний вістник. – 1918. – № 51. – 24 вересня. – С. 1.

№ 187

**Наказ військового міністра Української Держави
про правила прийому молоді в юнацькі школи**

17.09.1918 р.

По Головній шкільній управі.

Оголошую правила прийому молоді в основні юнацькі школи:

В основні юнацькі школи Української Держави прийматимуться бажуючі молоді люди:

- 1) Громадяне Української Держави.
- 2) З освітою не нижче закінченої середньої.
- 3) Здоров'ям повинні відповідати вимогам особливої інструкції.
- 4) Не старше 25 років, холості й жонаті.
- 5) До прохання про прийняття до школи додавати:
 - а) метрику,
 - б) свідоцтво про освіту з додатком 2-х фотографічних карток,
 - в) підписку про українське громадянство.

Примітка: а) як по обставинах біжучого часу не буде потрібних документів, то можуть бути представлені інші папери, в котрих маються всі потрібні відомості.

Примітка: б) як виявиться, що представлені папери непевні, то представивші їх особи виключаються з шкіл з притягненням до судової відповідальності.

б) Черга прийому встановлюється така: в першу чергу приймаються скінчивши кадетські корпуси, в другу маючі вищу освіту, в третю маючі закінчену середню освіту, з останніх, раніше приймаються вже бувші в військових школах, окрім виключених з них, далі по старшинству відміток.

7) На протязі першого місяця перебування в школі всі учні школи вважаються прикомандированими і на протязі цього часу вони можуть виключатися зі шкіл по своєму бажанню без обов'язкової відслуги в армії. По скінченню місяця всі бажуючі видають особливу підписку і зараховуються юнаками і з того часу вони вважаються на дійсній військовій службі з усіма наслідками цього.

8) З проханням звертатись до Головної шкільної управи (Київ, Звіринець, будинок Інструкторської школи старшин), зазначаючи в проханнях, в які школи бажать вступити.

Конечний строк подачі прохань – 15 жовтня 1918 р.

Т. в. об. військового міністра, генеральний хорунжий [О.] Лігнау

№ 188

**Наказ військового міністра Української Держави
про правила прийому молоді на курси при юнацьких школах⁵³**

20.09.1918 р.

По Головній шкільній управі.

При цьому оголошую:

1) При формуємих зараз юнацьких школах (военные училища) всіх родів війська відчиняються особливі курси, на які будуть прийматись для закінчення військової освіти:

а) Старшини, котрі скінчили під час війни скорочені курси бувших російських «военных училищ» та «школы прапорщикова» після жовтня 1914 р. (наказ Військової офіції Української Держави від 16 липня 1918 р. ч.327, §1).

б) Старшини, призведені за бойові відзнаки під час війни.

в) Бувші юнкери бувших російських «школ прапорщикова» і «военных училищ», піших та фахових (інженерних та гарматних), котрі пробули повний скорочений курс зазначених «училищ», скінчивші його по першому розряду, і одержали свідоцтва, але не встигли одержати ранги прапорщика через більшовицькі події.

г) Бувші юнкери кінних шкіл, котрі скінчили молодший курс школи і переведені на старший курс, де були один чи два місяці.

2) Із зазначених в першому § цього вступити в школу мають право українські громадяне, які мають освіту повного курсу гімназії чи кадетського корпусу, чи склали іспит з цього курсу. Вони повинні представити відповідні папери, котрі б свідчили про все зазначене в п.п.1 і 2 цього оголошення.

Ті, що представлять недійсні (фальшиві) папери, притягатимуться до судової відповідальності з виключенням з школи; до виключення належать ті, що одержать непевні атестації від свого бувшого начальства.

Примітка: Як виняток можуть бути прийняті в школу старшини, маючі старшинську відзнаку ордена Св. Георгія чи Георгієвську зброю і не маючі повної середньої освіти, але ж не інакше, як по іспиті в школі на протязі 3-х місяців, що до можливості надалі студіювати курс.

3) Ці з зазначених в п.1 старшин та юнкерів, котрі не вступають до школи на протязі 1918–1919 рр. рахуються військово зобов'язаними на загальних підставах.

4) Всі юнкери, не зазначені в п.1, мають вступити до шкіл на загальних умовах.

5) Весь протяг навчання на курсах 10 місяців для всіх родів війська. Курси існуватимуть тільки в 1918–19 і 1919–20 учебних роках.

6) Під час перебування на курсах всі старшини і юнкери мешкатимуть в інтернах шкіл, підлягаючи всьому укладові життя цих шкіл. Для старшин винятково, з огляду

на їх сімейне становище, начальниками шкіл може бути дозволено жити на приватних квартирах.

7) Під час перебування на курсах старшини одержуватимуть утримання: ті, котрі прибули на курси з військових посад – по цих посадах, а ті, що прибули з абшиду*, як чотові командири.

За утримання в школі з старшин береться платня в 150 карб. щомісячно. Вони мають право купувати одяг по існуючих інтендантських цінах.

Під час перебування на курсах бувші юнкери одержуватимуть 45 карб. щомісячно на повному державному утриманню.

8) За кожний місяць перебування в школі старшини і юнаки повинні відслужити у війську два місяці.

9) Скінчивши курс успішно одержують повні права для дальнішого пересування в рангах, при чому юнаки призводяться в рангу хорунжого з старшинством з того часу, з котрого вони були б старшинами по скінченню шкіл мирного часу без перешкод з боку революційного та більшовицького руху.

Скінчивші неуспешно, не виключені звільняються від військової служби, а старшини, котрі мають право, повертаються в свої частини на підставах, зазначених в наказі ч. 327 року 1918. Звільнені юнаки й старшини підлягають правилам вищезначеного § 3.

10) З заявою про бажання вступити на курси з зазначенням рода війська й додатком всіх необхідних паперів та посвідчень належить звертатись:

а) старшинам з військових посад – до своїх начальників, котрим вони підлягають, б) старшинам з абшиду та юнкерам – до Головної шкільної управи, (Київ, Звіринець, будинок Інструкторської школи старшин).

11) Кінцевий термін для подачі заяв 15 жовтня 1918 р.

12) За браком вакансій для всіх бажаючих вступити на курс поперед усього будуть прийматись старшини – в першу чергу скінчивші кадетські корпуси, в другу – старшини з вищою освітою і в третю – з середньою освітою, а потім – бувші юнкери, які скінчили кадетські корпуси й на останку всі інші бувші юнкері.

Т.в.об. військового міністра, генеральний хорунжий [О.] Лігнау

Державний вістник. – 1918. – № 56. – 8 жовтня. – С. 3.

.....
* З запасу.

№ 189

Постанова про введення східноєвропейського часу в Українській Державі

24.09.1918 р.*

I. Взяти за час Української Держави східно-європейський час, що відповідає міжнародній згоді. Східно-європейський час запізнюється, порівнюючи з середнім київським часом, на дві хвилини одну секунду і є попереду гринвічського як раз на дві години.

II. Східно-європейський час заводиться на всій території Української Держави, від східних до західних границь її.

III. Східно-європейський час заводиться також і в громадському життю України.

IV. Час цей завести в ніч з неділі на понеділок [30 вересня старого стилю / 13 жовтня нового стилю] 1918 р. так, щоб у дві minuti та 1 секунду після півночі середнього київського часу годинники на всій території України вказували саме північ (тобто нуль годин, нуль хвилин, нуль секунд).

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

За управляючого Міністерством народної освіти та мистецтва П. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 54. – 3 жовтня. – С. 2.

№ 190

**Постанова про асигнування головноуправляючому
справами мистецтва та національної культури 100.000 карб.
на охорону пам'яток старовини та мистецтва**

24.09.1918 р.

Асигнувати в розпорядження головноуправляючого справами мистецтва та національної культури з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти Міністерства народної освіти й мистецтва на 1918 рік на негайні потреби по охороні пам'яток старовини та мистецтва – сто тисяч (100.000) карб.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко

.....
* З цього часу документи знов затверджувалися Гетьманом П. Скоропадським.

За міністра народної освіти та мистецтва П. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 54. – 3 жовтня. – С. 2.

№ 191

Тимчасова постанова про заходи проти осіб, які загрожують державній безпеці Української Держави

24.09.1918 р.

Ст. 1. На скасування закону Тимчасового російського уряду від 2 серпня 1917 р. міністрові внутрішніх справ на всій території Української Держави, губерніяльним старостам – в межах підлеглих їм губерній, столичним та міським отаманам – в межах підлеглих їм отаманств надається [право] робити розпорядження: а) про переведення тусу та виймань у осіб, які підозрюються в виконанні вчинків, які загрожують безпеці держави та її правопорядкові й б) про попередній арешт зазначених в п. а) осіб.

Примітка 1: Затверджені судді, особи прокурорського догляду та судові слідчі не підлягають попередньому арештові в порядку цієї постанови без згоди на це міністра юстиції.

Примітка 2: Про арешт осіб, які перебувають на державній службі, повинно бути докладено начальству арештованого на протязі трьох днів.

Ст. 2. Особи, зазначені в п. а) ст. 1, можуть підлягати попередньому арештові на строк:

- 1) По постановах міністра внутрішніх справ – до двох місяців і
- 2) По постановах губерніяльних старостів, столичних і міських отаманів – до двох тижнів. Строк цей, по представленню старостів і отаманів, може бути продовжений міністром внутрішніх справ до двох місяців.

Ст. 3. Підстави, на яких були проведені виймання, тус та арешти, викладаються в особливій постанові урядової особи, по розпорядженню котрої були переведені виймання, тус, чи арешт.

Ст. 4. Арештовані залічуються триманням за тою урядовою особою, з розпорядження якої був проведений арешт. Копії постанов про арешт пересилаються в місце замкнення та прокуророві місцевого окружного суду, при чому останньому на протязі однієї доби. в той же строк про арешт повідомляється департамент Державної варті.

Ст. 5. При провадженні тусу та виймань виконуються правила, які встановлені для попереднього слідства.

Ст. 6. Прокурорському доглядові надається право перегляду дізнання про осіб, які були арештовані в порядку цієї постанови. В цих випадках прокурорський догляд не входить в цінування здобутків, які зібрані проти арештованої особи, а тільки запевнюється в тім, що дізнання про арештованого ведеться як раз в приводу того вчинку, котрий загрожує державній безпечності держави та її правопорядкові.

Особа прокурорського догляду, як що виявить хибу арешту, мусить про те представити негайно та безпосередньо прокуророві Судової палати. Прокурор Судової палати, коли визнає арешт хибним, пересилає свій висновок про те губернiальним старостам, столичному чи міському атаманам, які, в випадкові незгоди з висновком, повинні на протязі трьох днів представити усе листування з своїм виясненням в особливу нараду при міністрові внутрішніх справ, яка утворюється згідно зі статтею 9-ю цієї постанови.

Ст. 7. В випадкові потреби, особи, які арештовані в порядку цієї постанови, можуть бути примусово вислані на строк до двох місяців, з постійного чи останнього їх місцеперебування в ті місцевості, котрі будуть визначені Радою Міністрів по особливому представленню міністра внутрішніх справ, чи за межі Української Держави.

Ст. 8. Губернiальний староста чи міський отаман, коли вони визнають необхідність вислання осіб, які шкодять безпечності держави та її правопорядкові, повідомляють про це міністра внутрішніх справ з докладним викладанням підстав до вживання цієї міри.

Ст. 9. Всі представлення про вислання осіб розглядаються в особливій нараді, яка утворюється при міністрові внутрішніх справ, під головуванням одного з товаришів міністра, в складі: двох членів Ради міністра внутрішніх справ і трьох членів консультації при міністрові юстиції.

Ст. 10. Постанови зазначеної в попередній (9) статті наради передаються на затвердження міністра внутрішніх справ.

Ст. 11. Чинність цієї постанови розповсюджується на всю територію Української Держави.

Раді Міністрів, з затвердження пана Гетьмана, надається [право] звільняти від чинності цієї постанови окремі губернії й отаманства по часу встановлення в них правопорядку.

Ст. 12. Зазначену постанову перевести в життя по телеграфу.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

№ 192**Закон про надання Ніжинському історико-філологічному інституту князя Безбородька статусу української державної вищої школи**

27.09.1918 р.

Історико-філологічний інститут князя Безбородька в м. Ніжині проголошується державною вищою школою України під назвою: Державний історико-філологічний інститут князя Безбородька в м. Ніжині.

В. об. Голови Ради Міністрів, сенатор М. Василенко
За міністра народної освіти та мистецтва П. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 54. – 3 жовтня. – С.3.

№ 193**Закон про право на захист дисертацій на здобуття вченого ступеня українською мовою в усіх вищих школах України**

27.09.1918 р.

Надати право особам, які бажають досягти учених ступенів магістра та доктора, а також звання ад'юнкта, подавати та обороняти в усіх вищих школах України свої дисертації як на російській, так і на українській мові, а також надати право взагалі як дисертантам, так і опонентам вести диспути як на російській, так і на українській мові.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти та мистецтва, сенатор М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 55. – 5 жовтня. – С. 1.

№ 194

Закон про відкриття кафедр українознавства в Харківському та Новоросійському державних університетах

28.09.1918 р.

1. Відкрити з 1 липня 1918 р. в Харківському та Новоросійському державних університетах три нових кафедри: історії України, історії української мови і історії українського письменства – на історико-філологічному факультеті, та одну кафедру історії західно-руського права на правничому факультеті. Навчання цих наук обов'язкове для слухачів університетського курсу.

2. За для викладання вищезгаданих наук закласти на історико-філологічному факультеті дві ординатури та одну екстра-ординатуру, а на правничому факультеті – одну ординатуру.

3. На утримання чотирьох кафедр українознавства в Харківському та Новоросійському університетах відкрити спеціальний кредит в розмірі, потрібному на утримання професорів, згідно з нормальними окладами на інших кафедрах.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр народної освіти та мистецтва, сенатор М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 55. – 5 жовтня. – С. 1.

№ 195

Постанова про створення в Одесі комісії зі збору матеріалів про Світову війну

28.09.1918 р.

1. Утворити в м. Одесі Особливу комісію для збирання та систематизації матеріалів військового значіння, що торкаються до війни 1914–1917 рр.

2. Докладені до цього штати Особливої комісії ухвалити та перевести їх в життя з 1 червня 1918 р.

3. Строк чинності Особливої комісії обмежити 31 грудня 1920 р.

4. Асигнувати в розпорядження військового міністра з коштів Державної скарбниці в рахунок сімти 1918 р. тридцять тисяч вісімсот (30.800) карб. на утримання особистого складу комісії та на канцелярські, господарські та інші видатки, згідно з докладеними до цього штатами.

5. Після скінчення робіт комісії відповідні архіви повинні бути відкриті для користування приватних учених осіб.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 56. – 8 жовтня. – С. 1.

№ 196

Закон про зміну діючого Статуту громадського управління міст

2.10.1918 р.

1. Постанова Російського тимчасового правительства від 1 травня 1917 р. про переведення виборів гласних міських дум (Собр. узак. и расп. прав. № 95, ст. 529) та ст.ст. 58, 58/1 з додатком до неї 59 й 61 розділу першого Статуту громадського управління міст (Св. зак., т. II, изд. 1915 г.) у викладі постанови Тимчасового правительства від 8 липня 1917 р. (Собр. узак. и расп. прав. № 157 а ст. 869) – скасувати.

2. Надалі, до видання нового закону про громадське управління міст, установити доданий до цього Тимчасовий статут міських дум та переведення виборів гласних цих дум.

3. Вибори гласних міських дум перевести в 1918 р. на підставі Тимчасового статуту (Розділ II), згідно з доданою таблицею скорочених строків.

4. Як виняток із правил ст. 18 Тимчасового статуту міських дум та переведення виборів гласних цих дум, надати губернiальним старостам у 1918 р. порозумітися з належними установами й особами про утворення міських виборчих комісій, в складі, який визначено в ст. 16 Тимчасового статуту, негайно після оголошення цього закону, не чекаючи попереднього повідомлення міських голів.

5. Видатки на переведення виборів у 1918 р. тимчасово прийняти на рахунок Державної скарбниці й зарахувати містам як короткочасні позички, що мають бути повернені з міських коштів і як обов'язковий видаток, по найближчому в часі обрахунку міських видатків. Відпуск потрібний для цього коштів із Державної скарбниці випрошує встановленим порядком міністр внутрішніх справ; кошти ці передаються в розпорядження голів міських виборчих комісій під їхнє звітлення. Так саме міністрові внутрішніх справ надається визначати платню головам і членам міських виборчих комісій по виборах цього ж самого року.

6. Число гласних у містах визначається для виборів 1918 р. доданим до цього розписом.

7. По оголошенні цього закону уповноваження гласних міських дум, обраних на підставі постанови б. Тимчасового правительства від 1 травня 1917 р. (Собр. узак. и расп. прав. № 95, ст. 529) – припиняються.

8. Діючі міські управи до обрання управ нового складу мають виконувати свої обов'язки й можуть бути доповнені по призначенню міністра внутрішніх справ, при чому на них накладаються функції міських дум з тим, що постанови їхні, замість дум, повинні бути затверджені, до переведення їх в життя міським отаманом або губернським старостою по приналежності.

9. У тих містах, де не заведено подохідного та квартирного податку на користь міста, міська виборча комісія повинна визначити суму кожного з цих податків, якою кожен виборець мав би бути обкладений на користь міста, відповідно до визначених у належних законах розмірів, і по цих обчисленнях скласти, згідно з правилами Тимчасового статуту, виборчі списки 1918 р.

10. Служачі державних та громадських установ, хоч би вони й не обзавелися постійною оселею та не платили податків на користь міста, але які дістають платню розміром не менш як 1000 карб. на рік, повинні бути внесені в виборчі списки для виборів 1918 р., коли вони подадуть до міської виборчої комісії посвідчення від належного начальства про пробування на службі та про платню, яку вони одержують, як що вони задовольняють усім іншим вимогам, зазначеним в 9 ст. Тимчасового статуту.

11. Строк переведення в життя цього Тимчасового статуту (розд. П) в містах Холмської та Ковенської* губерній надати право визначити міністрові внутрішніх справ.

12. Переведення по всіх справах що до виборів гласних міських дум, які знаходяться на розгляді належних установ, крім справ про відповідальність за неправильні вчинки по виборах – припинити.

Голова Рада Міністрів, сенатор Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 55. – 5 жовтня. – С. 2.

* В документі помилка. Йдеться про Гродненську губернію. Див. прим. 37.

№ 197

**Закон про створення тимчасової урядової комісії
для керівництва місцевим управлінням та господарством Києва**

2.10.1918 р.

1. Утворити тимчасову правительственну комісію по порядкуванню справами місцевого управління та господарства міста Києва в складі десяти осіб під головуванням одного з сенаторів із Загального зібрання Державного Сенату, по запрошенню Ради Міністрів, і членів, призначених міністром внутрішніх справ.

2. Надати зазначеній у ст. 1-й комісії всі права та обов'язки міської управи, зазначені в «Положенні об общественном управленіи городов 8 июня 1917 г.», причому голові комісії надати права міського голови.

3. Чинність утвореної цим законом комісії припиняється після обрання міської управи міською думою нового складу.

Закон цей перевести в життя з дня його затвердження.

Голова Ради Міністрів, сенатор Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 55. – 5 жовтня. – С. 1.

№ 198

**Постанова про створення в Ніжинському історико-філологічному
інституті двох кафедр українознавства**

2.10.1918 р.

1. На зрівняння зі складом історично-філологічних факультетів державних університетів України встановити з 1 липня 1918 р. в Ніжинському історично-філологічному інституті дві кафедри українознавства: кафедру історії України та кафедру історії української, мови й історії українського письменства – з обов'язковими викладами українською мовою.

2. Відповідно цьому встановити на історично-філологічному відділі інституту дві ординатури.

3. На утримання зазначених у ст. 1 кафедр відкрити в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва спеціальний кредит в розмірі, відповідному нормальним

окладам на інших кафедрах, та асигнувати з коштів Державної скарбниці по літ[ері] А сміти інституту на 1918 рік на півріччя з 1 липня 1918 р. до і січня 1919 р. додаткову суму в розмірі восьми тисяч (8.000) карб.

Голова Ради Міністрів, сенатор Ф. Лизогуб
Міністр народної освіти та мистецтва, сенатор М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – № 56. – 8 жовтня. – С. 2.

№ 199

Постанова про асигнування в розпорядження військового міністра 5.000.000 карб. на формування нових військових частин

4.10.1918 р.

Асигнувати авансом в розпорядження військового міністра з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. п`ять мільйонів (5.000.000) карб. для формування нових військових частин спеціального значення.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Військовий міністр [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 57. – 11 жовтня. – С. 1.

№ 200

Інструкція Тимчасовому комітету із заснування Національної бібліотеки Української Держави

5.10.1918 р.

На підставі закону 2 серпня 1918 р. («Державний вістник» 8 серпня 1918 р.)

Затверджую.

Управляючий міністерством освіти і мистецтва,
сенатор М. Василенко

1. Мета Тимчасового комітету закласти на Україні велику книгозбірню всесвітнього типу, яка гуртувала би в собі все, що витворено людською думкою та знанням по всіх науках, – таку книгозбірню, щоб давала спробогу, не виїздячи з країни, познайомитися в як найповнішій мірі із світовою літературою по всіх паростях людського знання, писаною геть усіма мовами. Знов же Національна бібліотека на Україні поруч цієї мети має ще й свою спеціальну завдачу, а саме – закласти відділ *Ucrainica*, присвячений літературі про Україну і український наріч. В цім відділі повинно згуртуватися все, що друкувалось будь коли і будь де українською мовою, – повинно згуртуватися незалежно од змісту і напрямку, література, писана всіма мовами про історію українського народу, його фольклор, мову, словесність, мистецтво, побут, соціальні та економічні умови життя і т. інш. Разом з тим до відділу *Ucrainica* входить і все, що торкається території Української Держави. Сюди вступає література про природу, побут, історію, економічні та соціальні умови Закордонної Русі-України, Буковини, Русі Угорської, Галичини, чи в їх минулому обсягові, та тих країн Північної й Південної Америки, де пороскидалися суцільні осади вкраїнського племені.

2. Задачі та предмети відання та діяльності комітета ось які:

а) виробити статут Національної бібліотеки, б) підготувати відкриття Національної бібліотеки, в) негайно набувати та каталогізувати окремі книжки та журнали, цілі книгозбірні, рукописи, мапи та другі витвори друку, г) кермувати фондом Національної бібліотеки та переводити первісну засновку працю, д) зорганізувати бібліотечну техніку, організувати в міру потреби особовий склад бібліотеки, скласти штати її та позапрохувати бібліотекарів, попризначати нижчих служачи, каталогізаторів, діловодів, і т. д.

3. Комітет складається з 5 осіб. Голова і первісний склад комітету в цілості призначається од міністра народної освіти. Комітет обирає із свого гурту заступника голови та скарбника; на випадок виходу члена або голови із складу комітета, комітет вибирає кандидатів на місце голови, або членів, і вони затверджуються од міністра народної освіти.

4. Голова комітету відає всіма зносинами комітету як з міністром народної освіти, так і з другими особами та установами, призначає час та місце для засідань та має в них провід.

5. Діловодством комітету може займатися особа, яку обрано не з членів комітету, під назвою секретар комітету; він виконує всі письмовні справи, всі доручення комітету та має платню, визначену комітетом. Ця особа користується правом голосу або дорадчого, або рішачого, згідно з постановою комітету.

б. а) Старший бібліотекар, обраний комітетом, затверджується од міністра; він завідує бібліотекою аж доки вона остаточно зорганізується, та особовим її складом та руководиться інструкцією, виробленою комітетом. Особовий склад підлеглих йому осіб призначається від комітету та бібліотекареві залишається право мотивованого

одводу кандидатів, а також право мотивованого подання до комітету про віддалення підлеглих йому осіб, які виявили себе непідходящими для справи; б) Скарбник: 1) одержує суми з фонду призначеного на Національну бібліотеку за постановами комітету, яких копії завіряються підписами голови, секретаря і печаткою комітету, 2) приймає суми, що надходять від комітету, і передає їх до належних кредитових установ (скарбниць, банків і т.і.) на ймення комітету, 3) переховує гроші комітету на біжучі видатки; видає їх за постановою комітету або за розпорядженням од голови, яке заноситься до протоколу; на негайні комітетські видатки скарбник може переховувати у себе готівкою не більш, як 2000 карб.; службовим особам комітету можуть видаватися од скарбника на біжучі видатки авансові суми не більш як 300 карб. кожному.

7. Зібрання комітету відбувається в наперед призначеному часі і в зазначеному кожен раз місці і вважаються дійсними, коли прийде половина членів комітету, котрі перебувають у Києві. Питання вирішується звичайною більшістю; як що голоси поділяються по половині, голос голови лічиться за два голоси. Усі вибори робляться через закриті балотирування. В виборах беруть участь самісінькі члени комітету. Вибори вважаються дійсними, коли в них беруть участь усі члени комітету, які перебувають у Києві, при чім тому, хто не може прибути на дане засідання, застерігається право передати свій голос другому членові. На той випадок, коли б вибори не могли відбутися або через неprisутність будь-кого з членів, або через непередачу його голосу комусь другому, вони переносяться на найближче засідання, і для законності його вистачати-ме проста більшість голосів тих членів, що перебувають у Києві.

[8.] Тимчасовий Комітет має свою печатку. Печатка має отакий напис українською мовою: «Тимчасовий комітет Національної бібліотеки Української Держави в м. Києві».

9. Комітет має право в міру потреби для участі в своїх працях та засіданнях запрошувати тих чи інших тямущих осіб, фахівців та експертів, та визначати їм платню.

10. Комітет має право призначати спеціальні комісії для детального розроблення окремих питань та виповнення особливих доручень; комісії можуть складатися як із членів комітету, так і з сторонніх осіб; комітет визначає гроші, потрібні на вдержання комісій.

11. Комітет посилає з дорученням в міру потреби в межах України і поза її межами або своїх членів, або сторонніх осіб по своєму виборові. Особи, послані з дорученнями, оплачуються відповідно до постанов комітету і зобов'язані подавати комітетові письмовні звідомлення про те, що вони свої доручення виповнили.

12. Журнали засідань, акти, договори та всі інші документи мають силу тоді, коли підписані головою, секретарем та одним з членів комітету з натиском печатки комітету.

13. Комітет має право безпосередньо зноситися з тими установами, з якими потрібно для користі справи.

14. Звідомлення про свою діяльність комітет подає до п. міністра народної освіти один раз на два місяці.

Державний вістник. – 1918. – № 73. – 22 листопада. – С. 4.

№ 201

Закон про заснування дипломатичного представництва Української Держави в Швейцарії

8.10.1918 р.

1. Заснувати в Швейцарії дипломатичне представництво Української Держави з дня 10 жовтня 1918 р.

2. Зачислити дипломатичне представництво в Швейцарії до 2-го розряду посольств Української Держави.

3. Асигнувати в розпорядження міністра закордонних справ, згідно з законом про штати посольств Української Держави від 14 червня 1918 р., на утримання дипломатичного представництва в Швейцарії з дня 10 жовтня 1918 р. до 31 грудня 32.277 карб. 56 коп.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 60. – 19 жовтня. – С. 1.

№ 202

Закон про заснування дипломатичного представництва Української Держави в Фінляндії

8.10.1918 р.

1) Заснувати в Фінляндії дипломатичне представництво Української Держави⁵⁴ з дня 15 вересня 1918 р.

2) Дипломатичне представництво в Фінляндії зачислити до 2-го розряду посольств Української Держави.

3) Асигнувати в розпорядження міністра закордонних справ з коштів Державної скарбниці, згідно з законом від 14 червня 1918 р., сорок чотири тисячі вісімсот тридцять три (44.833) карб. на утримання дипломатичного представництва в Фінляндії з дня 15 вересня 1918 р. до 31 грудня 1918 р.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 60. – 19 жовтня. – С. 1.

№ 203

**Постанова про асигнування 100.000 карб.
на організацію українського козацтва**

8.10.1918 р.

Асигнувати в розпорядження пана Гетьмана всієї України сто тисяч (100.000) карб. на витрати по організації українського козацтва.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За державного секретаря М. Могилянський

Державний вістник. – 1918. – № 60. – 19 жовтня. – С. 1.

№ 204

**Відозва Тимчасового комітету із заснування
Національної бібліотеки Української Держави**

11.10.1918 р.*

В м. Києві засновується Національна бібліотека Української Держави. Завдання цієї бібліотеки – те, щоб закласти на Вкраїні велику книгозбірню всесвітнього типу, яка гуртувала би в собі все, що витворено людською думкою та знаттям по

.....
* Дата опублікування.

всіх науках, – таку книгозбірню, щоб давала спророгу, не виїздячи х країни, познайомитися в як найповнішій мірі з світовою літературою по всіх паростях людського знаття, писаною геть усіма мовами. Знов же Національна бібліотека на Вкраїні, поруч цієї мети, спільної чисто всім бібліотекам такого типу, має ще й своє спеціальне завдання, якого тепер не розв'язує жодна з бібліотек цілого світу, а саме – заклас-ти Український відділ, себ-то відділ Ucrainica, присвячений літературі про Вкраїну та про вкраїнський народ. В цім відділі повинно згуртуватися все, що друкувалося будь-коли і будь-де українською мовою, повинна згуртуватися, незалежно од змісту й напрямку, література писана всіма мовами про історію українського народу, його фольклор, мову, словесність, мистецтво, побут, соціальні та економічні умови життя і т. ін. Разом з тим до відділу Ucrainica входить і все, що торкається території Української Держави. Тут має згуртуватися писана всіма мовами література про природу України, про народи, що залюднюють нашу територію, про їхнє духовне життя та історію, економічні та соціальні відносини. З цього погляду – в зв'язку з розселенням українського народу – та царина, яку обгортають ці відділи, ширшає та захоплює ще і другі землі, які залюдняє плім'я українське, але які не входять в територію України. Сюди вступає література про природу, побут, історію, економічні та соціальні умови закордонної Русі-Вкраїни, Буковини, Русі Угорської, Галичини, чи в їх сучасному, чи в їх минулому обсягові – та тих країн Північної й Південної Америки, де пороскидалися суцільні осади вкраїнського плім'я.

Коло Національної бібліотеки має скластися Рукописний відділ на зразок тих, які існують в Публічній і Академічній бібліотеках в Петербурзі та Рум'янцевському музеї в Москві. Цей відділ повинен позбирати в собі рукописи, листи, портрети і т.і. тих діячів, котрі – незалежно від національності, релігії та політичних пересвідчень – жили і діяли на українській території. Разом з тим повинен там попризбиратися такий самий архів – літературний і побутовий – усіх діячів духовного життя українського народу, де б вони не жили і діяли.

Національна бібліотека по ідеї має являтися автономною установою, знаходиться в віданню української Академії наук, яка тепер засновується, і стоятиме поза відомствами, поза минючими політичними або громадськими настроями.

Вона має являтися огнищем розумової культури, яке повинно бути дорогим однаково для цілої людності Вкраїни, незалежно од національності, політичних або соціальних пересвідчень або релігій. Як вона закладеться, повинна вона вступити до гурту таких самих всесвітніх установ, дорогих усій думаючій людськості, – і в стародавньому Києві має постати те, що існує по інших молодших містах – Парижі, Лондоні, Берліні, Відні, Петербурзі, Москві, Вашингтоні.

Національна бібліотека має являтися не дише книгозбірнею. Має з неї бути й наукова установа, що присвячує себе вивченню книги, а з осібна – минулому життю книги на Вкраїні, і сполучається з бібліографічною працею. Її каталоги самі собою

повинні задовольняти не тільки практичним вимогам, відповідним для каталогів, але і видаватися в світ відповідно до наукових завдань. З цього погляду бібліотека своїм українським відділом має перевести роботу, яка зараз не має собі місця в світовому письменстві. Таку саму вагу повинен мати і її рукописний відділ з його каталогізуванням.

Тільки ж така бібліотека мусить тісно бути зв'язана з життям. Вона мусить задовольняти ті життєві питання, з якими до неї вдається людність України. Людина вчена, або шкільний молодик, державний і громадський діяч, юрист, медик, військовик, письменник, мистець, інженер, газетяр, нарешті кожна людина, яка хоче розбиратися навколо себе, збагнути те, що діється, і те, що навкруги знаходиться, пізнати те, що їй невідоме, повинна мати вільну й легку спромогу працювати для тієї мети в бібліотеці. Бібліотека мусить бути широко одчинена для всіх і для кожного, безплатна і легко доступна. При ній має одчинитися систематично дібраний Справочний відділ, складений з декількох десятків тисяч томів на зразок того, що існує в добре зорганізованих бібліотеках цього типу в Британському музеєві, Берлінській або Вашингтонській бібліотеках. В тім відділі мають бути згуртовані книжки по мовам, наукам, педагогічному життю, техніці, закони й постанови правительства та громадських установ. Тут мають зосередитися найкращі, найновіші й найважливіші книжки для всіх наук і всякого прикладання їх до життя, писані всіма мовами, і систематично дрібний відділ *Ucrainica*. Цьому справочному відділові треба постановитися в особливо зручну форму користування для всіх тих осіб, які забажають працювати в бібліотеці. Знов же й усяка книжка, котра знаходиться в бібліотеці, повинна в приміщенні бібліотеки видаватися на руки кожному, хто вважає потрібним познайомитися з нею.

Нарешті, бібліотека повинна мати зручні для користування каталоги тих книжок та рукописів, що в ній містяться, та й зорганізувати по змозі спільний каталог всіх головних громадських і державних бібліотек України, отак як це зроблено в Берліні для бібліотек Пруссії та деяких німецьких держав.

Так отже, щоб витворити таку бібліотеку, згідно з законом, що його підписав Гетьман усієї України, Міністерство народної освіти та мистецтва, заклало Тимчасовий комітет. Цей комітет тепер вдається до всієї людності на Україні, незалежно від національності й релігії, прохаючи допомогти йому в справі витворення цього нового оруддя людської культури, і підсобити тому, щоб Національна бібліотека зробилася не тільки могутнім і великим розсадником світла, знання та культури на рідній нам Україні, ба й великою інституцією всесвітньою.

Голова комітету: академік В. І. Вернадський

Члени: С. О. Єфремов⁵⁵, Г. П. Житецький⁵⁶, В. О. Кордт⁵⁷, проф. А. Ю. Кримський

Секретар комітету: Є. Ю. Перфецький⁵⁸

До якогось часу прохаємо направляти всі листи і книжки на адресу: Київ, Бібліотека університету св. Володимира, додаючи напис: «Для Національної бібліотеки».

Державний вістник. – 1918. – № 57. – 11 жовтня. – С. 3.

№ 205

Закон про відновлення українського козацтва

16.10.1918 р.

Ст. 1. Козацтво на Україні відновляється і на чолі його стає Ясновельможний пан Гетьман.

Ст. 2. Відновлення козацтва має своєю метою відродження славетного минулого України і забезпечення державності рідного краю, а також виховання виростаючого та будучих поколінь у фізичному та моральному здоровлі і в напрямку взаємної братської допомоги та щирої прихильності до Батьківщини, на чолі якої стоїть Ясновельможний пан Гетьман.

Ст. 3. Для досягнення зазначеної в попередній (2) статті мети, козацькі громади, уявляючи з себе військову організацію, разом з тим прямують до завдань фізичного і духовного розвою козацтва, а рівно з тим до завдань як взагалі культурно-просвітнього, так і економічного характеру, на скільки вони, торкаючись козацтва, зможуть допомогти його доброму життю.

Ст. 4. Вступ у козацькі громади провадиться добровільним записом, згідно з правилами окремої інструкції, затвердженої паном Гетьманом.

Ст. 5. Нащадки колишніх українських козаків мають право записуватись в козацькі громади по своєму козацькому стану, крім тих, кого Ясновельможний пан Гетьман визнає згубившими право на запис через особності життя їх або їх окремі події.

Ст. 6. З інших українських громадян запис приймається тільки від осіб православної віри, які будуть визнані достойними цього.

Ст. 7. Належність до козацьких громад не змінює приватних прав заліченої до козацтва особи, як персональних так і маєткових.

Ст. 8. Кожна козацька громада складаючи полк по можливості у межах повіту ділиться на сотні, полки ж в межах губернії об'єднуються в кіш.

Ст. 9. На чолі коша стоїть кошовий отаман, який безпосередньо підлягає Ясновельможному пану Гетьману і ним призначається. Полкові отамани безпосередньо підлягають отаманові коша, сотенні – полковим отаманам.

Ст. 10. При панові Гетьманові під його головуванням утворюється Велика козача рада в складі: а) президіума в кількості одинадцяти осіб, призначених Ясновельможним паном Гетьманом, в цій кількості і замісник його по головуванню в Раді; б) дванадцяти додаткових членів, обраних президіумом і затверджених Ясновельможним паном Гетьманом; в) дев'яти членів, обраних згідно з інструкцією (ст.4) на місцях по кошах, ухвалених Великою радою і затверджених Ясновельможним паном Гетьманом, та г) почесних членів обраних Великою козакою радою і затверджених Ясновельможним паном Гетьманом.

Ст. 11. Велика козача рада, об'єднуючи діяльність місцевих рад (ст.12) і керуючи ними, має вищий догляд за зміцненням в козацькій громаді почуття і переконання в необхідності всіма засобами підтримувати державний порядок, яко неодмінну умову найкращого життя, як всіх в купі, так і кожного окремо.

Ст. 12. Місцеві козачі ради збираються при кошових, полкових і сотенних отаманах і під їх головуванням; сотенні – з дозволу полкового отамана, полкові – кошового, і кошові – з дозволу Великої козачої ради, і провадять культурно-освітні і економічні справи в межах коша, полка і сотні. Складаються ради: сотенні з чотирьох членів, обраних сотнею і отамана сотні, під його головуванням; полкові з чотирьох членів від сотень і полкового отамана, під його головуванням; кошові – з чотирьох членів від полків і кошового отамана, під його головуванням.

Члени сотенних рад затверджуються кошовим отаманом, а члени полкових і кошових рад – президіумом Великої козачої ради.

Члени Ради обираються згідно з інструкцією (ст.4).

Ст. 13. Великій і місцевим козачим радам належать права представництва від всього козацтва, кошів, полків і сотень, як юридичних осіб приватного права в справах придбання нерухомого майна, потрібного для культурно-просвітних і економічних завдань козацтва.

Ст. 14. Особи і інституції, які приймають записи до козацької громади, строк початку записи, умови прийому на підставі записи осіб, які не належать до нащадків українських козаків, правила козацької служби, порядок призначення на посади полкових і сотенних отаманів, а також на посади співробітників як їх, так і кошових отаманів, праця і діловодство в Великій і у місцевих радах, улаштування брацтв, культурно-освітних, економічних і спортивних товариств серед козаків, а також зразки козачого одягу зазначаються окремою інструкцією (ст.4).

Ст. 15. Кошти для відновленого українського козацтва мають бути зазначені особливим розкладом, який повинен провадитися законодавчим шляхом.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Державний секретар, сенатор С. Завадський

№ 206

Тимчасовий Статут міських дум та порядок виборів гласних цих дум*

16.10.1918 р.

Розділ 1

Про складання міських дум

1. Міська дума складається з гласних, які обираються людністю міста на підставі правил цього статуту, в числі, вказанім в слідуючій 2-й статті.

2. Число гласних, що мають бути вибрані до міської думи, визначається для кожного міста згідно з числом його людности, а саме:

- а) в містах з людністю до 16 тис. мешканців обох полів – в 24 гласних;
- б) в містах з людністю більш як 16 тис. – в 24 гласних, додаючи на кожні повні 3 тис. мешканців понад перші 16 тис., по 3 гласних, поки число їх не дійде, в містах з людністю в 40 тис. – до 48 гласних;
- в) в містах з людністю більш як 40 тис. мешканців – в 48 гласних, додаючи на кожні повні 10 тис. мешканців понад 40 тис., по 3 гласних, поки число їх не дійде, в містах з людністю в 140 тис. – до 78 гласних;
- г) в містах з людністю більш як 140 тис. мешканців – в 78 гласних, додаючи на кожні повні 20 тис. мешканців понад 140 тис., по 3 гласних, поки число їх не дійде в містах з людністю в 280 тис. мешканців – до 99 гласних;
- д) в містах з людністю більш як 280 тис. мешканців – в 99 гласних, додаючи на кожні повні 50 тис. мешканців, понад 280 тис., по 3 гласних, поки загальне число їх не дійде до 120 гласних;
- е) в губерніяльних містах з людністю менш як 70 тис. мешканців обох полів, число гласних, що мають бути обрані, визначається, незалежно від кількості мешканців, – в 60 гласних.

Роспис числа гласних для кожного міста встановлюється міністром внутрішніх справ, згідно з правилами цієї статті на підставі статистичних даних, які він має, та оголошується до загального відома не пізніш 1 липня року виборів гласних.

3. Гласні вибираються строком на чотири роки і виконують свої обов'язки безплатно. Перед вступленням до виконання своїх обов'язків гласні думи дають урочисту обіцянку по встановленій формі про добросовісне виконання тих обов'язків.

Строк повноважності гласних і кандидатів до них починається з дня оголошення остаточного списку їх та кінчається в день оголошення такого самого списку гласних і кандидатів до них нового складу, хоч би оголошення це й не припадало на скінчення чотирохліття повноважності гласних.

* Додаток до Закону про зміну діючого Статуту громадського управління міст.

4. Гласні не можуть знаходитися на службі по міському управлінню на посадах, що заміщаються не по виборах, або служити в підприємствах міських концесіонерів. Гласні, їх батьки, жінки і діти не можуть заключати договорів підряду і постачи з міським управлінням.

Гласні, що не задовольняють умовам цієї статті, виходять зі складу думи.

5. Гласний думи, що втратив право на участь у виборах по одній з основ, зазначених в п.п. 1–8 ст. 12 і п.п. 1, 2, 5, 6 і 7 відд. Б ст. 13 цього статуту, або визнаний як недостатній боржник, злісний або необережний – виходить зі складу думи.

Так само гласні виходять зі складу думи: у випадкові смерті, відмовлення до скінчення строку повноважності од звання гласного або у випадкові неявки на засідання думи без зглядних причин послідовно одно за другим впродовж чотирьох місяців.

При наступленні в відношенню до гласного думи умов, показаних в п. відд. Б ст. 13 цього статуту, він усувається зі складу думи до вступлення судового вироку про нього в закону силу. Поза цими і вказаними в ст. 4 цього статуту випадками звання гласного не можна одібрати.

6. У випадкові виходу гласних зі складу думи, вони замінюються до скінчення строку їх повноважності черговими кандидатами.

Посади гласних, тимчасово усунених, залишаються вільними до остаточного виходу цих гласних із складу думи.

Кандидат, що втратив право на участь у виборах, виключається зі списку кандидатів у гласні.

7. Для головування в міській думі зі складу гласних дума може обрати окремого председателя. Одночасно з виборами председателя дума вибирає зі складу гласних і його заступника.

Председатель думи та його заступник обираються щороку та не можуть обіймати яких-небудь інших посад по міському управлінню крім почесних.

Коли питання про необхідність обрання окремого председателя дума вирішить негативно, то головування в такій думі належить міському голові.

8. Председатель думи:

а) відкриває і закриває її засідання; б) ставить на обміркування думи справи в тому порядку, в якому їх прийнято в перелік біжучих справ по пропозиції міського голови: черга розглядання справ може змінитися тільки по постанові думи; в) дає слово тим, що хотять говорити в порядку запису, при чому присутній в засіданні міський голова (або його заступник) має право голосу поза чергою; г) доглядає за ладом в засіданні, не допускає шуму та приватних розмов в залі засідання та вигуків, що переривають промови ораторів; д) повинен не допускати як думок, що не відносяться до справ, котрих розглядають, або що стосуються до предметів, які виходять з круга підвідомствених думі справ, так й виразів неповаги председателя зібрання або членів його, а також виразів, що зачіпляють чию-небудь честь. У цих випадках председатель,

після двохразового попередження, має право позбавити промовця слова: таке його розпорядження має записуватися в журнал засідання; е) може, коли члени зібрання не послухають його розпорядження та порушать порядок, запропонувати думі усунути члена зібрання од участі в зібраннях на час, не більш як п'яти засідань. Для дійсності постанов думи по цьому предметові потрібно, щоб рішення це було прийняте більшістю не менш двох третин присутніх на зібранні думи гласних; ж) прикликає до порядку осіб сторонніх та, в разі непослуху, може розпорядитися усунути їх з залі засідання та притягнути до законної відповідальності (Уст. о нак. вид. 1914 р., ст. 39/5), коли вони, як присутні на засіданню, порушають порядок вигуками або іншим чином.

Розділ 2

Про виборче право

9. Правом участі в виборах гласних користуються особи обох полів, без різниці віросповідання та національності, українські громадяне, котрим до 1 липня року виборів сповниться 25 років і котрі мали постійне перебування перед цим строком в данному місті не менш одного року, коли вони: а) платять па користь міста або оціночний збір з нерухомого майна, що до них належить на праві власности, або досмертного володіння, або збудованого ними по договорові на чужій землі; б) або збори промисловий, квартирний, та подохідний, кожний з окрема, або всі разом (стаття 34-а); в) або мали до вказаного строку в даному місті на протязі року постійну оселю.

Примітка: Особами, що мають в даннім місті постійну оселю, вважаються ті, хто займає помешкання для життя з окремим ходом та окремою кухнею, або огнищем для готування їжі, що знаходяться виключно в ужитку займаючого помешкання.

10. Правом участі в виборах гласних користуються також церкви, духовні установи, правительственні, земські та вчені інституції, учебні та добротчинні заклади, залізниця, кредитні установи, торговельно-промислові громади, товариства і спілки, коли вони платять на користь міста не менш як на протязі одного року оціночний збір з нерухомого майна, або подохідний податок, або збір з промислових свідоцтв.

11. Церкви, установи, інституції, учебні та добротчинні заклади, залізниця, громади, товариства й спілки, вказані в попередній (10-ій) статті, беруть участь у виборах гласних через представників. Представниками православних церков є особи, уповноважені парафіяльними радами, – а церковів та духовних установ інших ісповідань – особи, на котрих по закону накладено порядкування господарськими справами цих церковів та установ: коли ж завідування цими справами доручено колегіальним управлінням – то уповноважені від тих управлінь; представниками правительственних інституцій – місцеві начальники інституцій або уповноважені від них, підлеглі їм особи, що беруть участь в господарчому порядкуванню інституцій, а в випадках, коли завідування цими інституціями належить колегіальним управлінням – уповноважені од цих управлінь.

Представниками земських та учених інституцій, а також учебних та добродійних закладів – уповноважені від їх управлінь особи, що належать до складу цих управлінь; представниками казенних залізниць – начальники їх або уповноважені від них підлеглі їм особи, а представниками приватних залізниць – уповноважені від їх управлінь з числа осіб, що належать до складу останніх; представниками кредитових інституцій і торговельно-промислових громад, товариств і спілок – уповноважені від їх управлінь – члени останніх, коли ж не існує управлінь – головні представники цих інституцій, громад, товариств і спілок, а при існуванні управлінь та головних представників в іншому місті – уповноважені від тих або других, по приналежності, місцеві їх представники. Вказані в цій статті представники повинні задовольняти встановленим для участі в виборах умовам громадянства та віку.

12. З осіб, котрі задовольняють умовам, зазначеним в ст. ст. 9 і 10 цього статуту, в міських виборах не беруть участі ані особисто, ані як представники і уповноважені:

- 1) в межах губернії, міського отаманства та повіту – вищі в них представники адміністраційної влади, їх заступники та помічники;
- 2) місцеві чини прокурорського нагляду;
- 3) особи, що служать в місцевій Державній варті;
- 4) особи, що перебувають на дійсній військовій службі, а також військові урядовці під час перебування їх в військах і в військових установах армії і флоту;
- 5) чернечі особи;
- 6) особи, яких признано встановленим порядком за безрозумних божевільних, а також за марнотравників і взагалі особи, що знаходяться під опікою;
- 7) місцеві єдиноособові адміністраційні судді, а також ті судді, що входять у склад адміністраційного відділу окружного суду того міста, де проводяться вибори;
- 8) чужоземні підданці.

13. Права брати участь у виборах гласних за себе особисто і як представники та уповноважені позбавляються:

а) особи, за котрими до часу первісного оголошення виборчих списків лічтяться недоплати в розмірі більш річного окладу, хоч би одного із перелічених в ст. 9 цього статуту зборів на користь міста, коли недоплати ці не будуть вповні внесені в десятиденний строк з дня оголошення первісних виборчих списків;

б) такого ж права позбавляються, доки мине шість років по відбуттю кари: позбавлені прав стану або обмежені в правах по судових вироках; увільнені зі служби, а також засуджені по судовому вироку: за крадіж, крутіїство, привласнення дорученого майна, переховування крадіжки, купівлю або прийняття в заставу, яко промисел, завідомо вкраденого або здобутого обманом майна, лихварство, хабарництво, спекуляцію та за злочинні діяння, передбачені ст.ст. 1709, 1710 і 1711 «Улож[енія] о нак[азаніях]», а також засуджені по судовому вироку за злочинні діяння проти виборчого права (ст. ст. 328/1–328/7 «Улож. о нак.»), коли вирок про них увійшов

в законну силу, хоч би після засудження вони й були визволені від кари за давністю, по згоді або по амністії;

2) усунені по судових вироках від посади – на протязі трьох років з часу вступу вироку про них в законну силу, хоч би вони були визволені від вказаної кари за давністю або по амністії;

3) ті, що знаходяться під слідством з часу притягнення їх як обвинувачених, або віддані під суд в загальних судових установах по обвинуваченнях в злочинних діяннях, зазначених в п. 1 відд. Б цієї статті (13), а також, що знаходяться під судом по обвинуваченнях в тих же злочинних діяннях у мирових судових установах, з часу постановлення обвинувачувального вироку про них в першій інстанції;

4) впавші в недостатність аж до вирішення властивостей її, а з осіб, про котрих справи цього роду вже закінчено всі недостатні, крім тих, котрих признано за нещасливих;

5) особи, що утримують або утримували доми розпусти, а також засуджені за вчинки, передбачені 524, 526 і 527 ст. «Угол. улож.»;

б) позбавлені духовного сану або звання за пороки або виключені з складу законно існуючих громад та корпорацій, за вчинки проти правил чести, по вироках цих громад та корпорацій;

7) засуджені за ухилення від військової повинности, хоч би вони й були відзволені від кари по амністії.

14. Особи, зазначені в п. 1 відд. Б попередньої (13) статті, коли їх допустять по скінченні вказаного в тім пункті строку до участі в міських виборах, позбавляються однак права бути вибраними в гласні назавше.

Розділ 3.

Про виборчі комісії та складання виборчих списків

15. Для керування виборами гласних та складання виборчих списків у кожному місті утворюється міська виборча комісія.

16. Міська виборча комісія складається з голови та чотирьох членів. Головою міської виборчої комісії в тих містах, де є окружний суд, є член цього суду, обраний загальним зібранням його відділів, а в тих містах, де окружного суду нема,—міський голова. Як члени, входять у склад комісії: гласний міської думи по її вибору; член міської управи по її вибору; податковий інспектор по призначенню управляючого фінансовою палатою, й особа, що має право участі в даних виборах, по запрошенню місцевого губерніяльного старости або міського отамана по належности.

Голові та членам міської виборчої комісії призначається з коштів міського управління платня, розмір котрої визначає міська дума.

17. Крім того, в склад міської виборчої комісії голова її може запросити голов участкових виборчих підкомісій, для участі в ній тільки по тих справах, що стосуються їхнього виборчого участка, з правом дорадчого голосу.

18. Міська виборча комісія повинна бути складена й почати свою чинність не пізніше 1 липня року виборів.

Для цього не пізніше 25 червня того самого року міський голова або його заступник повідомляє губерніяльного старосту, а в відповідних випадках – міського отамана, про майбутнє скінчення строку повноважності міської думи та про потребу порозумітися з головою окружного суду й управляючим фінансовою палатою про обрання члена суду та призначення податкового інспектора для утворення складу міської виборчої комісії. Одночасно міський голова повідомляє того самого представника влади, кого з членів управи та гласних думи обрано для участі в комісії, а міська управа та фінансова палата, по належності, негайно починають складати списки платників, згаданих у цьому статуті, міських зборів та подохідного податку.

19. Міська виборча комісія розпочинає свою працю по розпорядженню її голови, а про місце свого перебування та початок праці оповіщає до загального відома, посилаючи мешканцям міста завчасно подати їй усі потрібні для потвердження й висвітлення їхніх виборчих прав відомости.

20. Потрібні грошові й технічні засоби, службовий персонал канцелярії і помешкання для комісії дає їй міське самоврядування. Всі державні, громадський та приватні установи й особи повинні давати міській виборчій комісії, по її вимогах, всі, які у них є і які стосуються до відання комісії матеріали й відомости.

21. Міська виборча комісія повинна:

- а) одержувати з міських коштів гроші, потрібні на видатки по складанню списків та проведенню виборів і витратити ці гроші по призначенню;
- б) складати виборчі списки, доповнювати їх і виправляти;
- в) поділяти місто на виборчі округи (ст. 41) та участки (ст. 42);
- г) вчасно доставляти й оголошувати списки по розрядах та виборчих округах і повідомляти людинність про час складання та порядок виправлення й оскарження цих списків;
- д) виготовляти поіменні для виборців посвідчення;
- е) вживати заходів до підшукування та найму приміщень, потрібних для участкових виборчих підкомісій та для проведення в них виборів;
- ж) скликати наради участкових виборчих підкомісій з метою встановлення способів однакового, згідно з правилами цього статуту, проведення виборів;
- з) заготовити скриньки, в котрі при голосуванні вкидаються виборчі записки;
- и) заготовляти конверти для вкладання виборчих записок, та всякі інші предмети, потрібні для проведення виборів;
- і) доставляти участковим виборчим підкомісіям потрібні виборчі списки;
- к) підраховувати результати виборів по участках, складати списки осіб, обраних у гласні, й оголошувати ці списки для відома людинности;
- л) складати списки кандидатів, що заступають гласних, на випадок вибуття останніх зі складу думи;

м) взагалі дбати про правильне й успішне переведення виборів по місті.

22. Загальний список всіх осіб, що мають право участі в виборах, складається міською виборчою комісією зі внесенням до нього всіх виборців, котрі платять на користь міста збори (ст. 9), в малючому порядку загальних сум цих зборів і в алфавітному порядку всіх тих виборців, котрі мають право участі в виборах через належну їм у місті постійну оселю.

У списку повинно бути зазначено фамілія, прізвище (коли таке є), ім'я, по-батькові, місце проживання та вік (літа) виборця, при чому адреса, вік і час проживання в місті виборця міська комісія може перевіряти через обхід, опитування виборців чи яким іншим способом, безпосередньо перед складанням списку виборців.

Поруч з назвами установ, що мають право участі в виборах, у цьому списку зазначаються й особи, що являються їх уповноваженими та представниками, коли вони вчасно подадуть докази свого уповноваження чи представництва, при чому імена, по-батькові, фамілії та адреси таких осіб містяться в списку в скобках, поруч з назвами установ, представниками котрих вони являються.

23. Для доказу уповноваження та представництва по вимозі комісії повинні бути приставлені представниками церков, духовних інституцій, правительствених, земських, учених установ, учебних і добродійних закладів та залізничних управлінь – розпорядження начальства чи управлінь, що їх командирують, або відповідні посвідчення, видані зазначеними церквами, інституціями, установами, закладами та управліннями, а представниками кредитних установ, торговельно-промислових громад, товариств і спілок – посвідчення від їхніх управлінь, а коли таких нема в даному місті, то від їхніх головних представників.

24. Для одержання необхідних при складанні списку, зазначеного у попередній статті, відомостей про виборців, котрі мають право участі у виборах через належну їм постійну оселю, міська комісія завчасно повинна оповістити до загального відома, способом, найбільш і забезпечуючим гласність, що про своє право на участь у виборах виборці цієї категорії повинні заявити комісії в визначений нею строк з пред'явленням доказів, що вони мають постійну оселю на протязі не менш одного року. Подані на основі такого оповіщення заяви комісія перевіряє і реєструє.

25. На підставі цього загального списку виборців міська виборча комісія повинна скласти: 1) окремі списки виборців по кожному розряду (ст.33), 2) окремі списки виборців по кожній виборчій окрузі (ст.41) і 3) список з поділом у ньому виборців кожного розряду по місцю їх проживання.

26. Виборці, що платять однакову суму зборів, заносяться в виборчі списки свого розряду в алфавітному порядку при чому, коли хоч один з них, при поділі на розряди по правилах ст. 34, буде зачислений в вищий розряд, то всі такі виборці також заносяться в списки виборців вищого розряду.

27. Списки виборців по розрядах і по округах повинно бути оголошено не пізніше 15 серпня року виборів. Оголошення списків провадиться способом, що найбільш забезпечує гласність, який визначається міською виборчою комісією.

28. На протязі семи днів з дня оголошення цього списку до загального відома губерніяльний староста, а в відповідних випадках міський отаман – може заявляти протести, а виборці подавати скарги як письмовні, так і словесні на неправильність або неповноту цих списків, при чому словесні скарги записуються в особливий протокол. Згадані протести та скарги подаються до міської виборчої комісії, котра повинна їх вирішити не пізніше 1-го жовтня року виборів і про складені постанови виставляє у свому приміщенні об'яву не пізніше слідуєчого після постанови дня. На той же строк комісія робить у списках поправки замічених нею помилок.

29. Особи, незадоволені постановою комісії, котрі подали скаргу або протести, можуть таку оскаржити в семиденний строк з дня виставлення обяви до окружного суду по адміністраційному відділі, котрий повинен вирішити ці скарги впродовж семи днів з дня одержання їх. Виклик по таких справах не обов'язковий, але прибувши на засідання причетні до справи особи або їхні представники можуть давати судові пояснення. Постанови суду по цих справах підлягають виконанню, але можуть бути оскаржені до Адміністраційного Генерального суду Державного Сенату. Ці скарги подаються та приймаються до розгляду тільки при оскарженні правильності виборів в порядкуві ст. 62-й одночасно з цим оскарженням.

30. Виборчі списки по розрядах і округах, по виправленню в порядкуві, зазначеному в ст. ст. 26, 29 не пізніше 25 жовтня року виборів, комісія знов оголошує до загального відома способом, забезпечуючим доступність оглядання.

31. Особи, не внесені до виправлених виборчих списків або ті, що згубили виборчі права до проведення виборів, участі в виборах не беруть.

Розділ 4.

Про проведення виборів гласних міських дум

32. Вибори гласних і кандидатів до них по кожному розряду виборців (ст.33) проводяться в кінці кожного чотирьохріччя повноважності гласних, по третьому розряду в першу неділю листопаду місяця останнього року цього чотирьохріччя, а по першому й другому розрядах – у слідуєчу за тим неділю того самого місяця.

33. Для проведення виборів гласних виборці поділяються на три розряди, а в містах, де не більш 16 тис. людности – на два розряди.

34. Поділ на розряди проводиться слідуєчим способом: усі збори, що вносяться кожним виборцем на користь міста (ст. 9), складаються, й виборці розміщаються в списку в маліючому порядкуві розмірів зазначених сум. Із загального числа виборців до першого розряду зачисляються ті особи, котрі, вносячи найбільшу суму зборів, усі разом виплачують п'ять дванадцятих загальної суми цих зборів, що платять всі

виборці на користь міста, коли в місті визначено три розряди, й сім дванадцятих цих зборів, коли в місті визначено два розряди.

При встановленні в місті трьох розрядів виборців до другого з них зачисляються виборці, котрі, вносячи найбільші, після виборців першого розряду суми зборів, виплачують усі разом одну третину (чотири дванадцятих) загальної суми зборів, що платять усі виборці, а до третього розряду зачисляються потім усі інші виборці, як ті, що платять на користь міста збори (три дванадцятих), так і ті, що зовсім таких не платять, але мають у місті постійну оселю. Коли в місті визначається два розряди виборців, то до другого розряду зачисляються всі виборці, не зачислені до першого розряду, тобто ті, що платять п'ять дванадцятих зборів на користь міста та мають в ньому постійну оселю.

35. Коли кілька осіб мають у спільному й неподільному володінні нерухоме майно, то кожен із співвласників зачисляється до розряду відповідно сумі зборів, що він платить на користь міста з належної йому частини майна, про що він готовий заявити в порядку виправлення виборчих списків, а при відсутності такої заяви частини співвласників вважаються рівними.

36. Власники міського нерухомого майна і торговельно-промислових підприємств, коли вони закінчили повний курс наук в одній із вищих шкіл, – зачисляються в перший розряд незалежно від розміру зборів, що вони платять на користь міста.

37. Коли число виборців у першому розряді не досягає семиразового числа гласних, підлягаючих обранню від цього розряду, то список виборців першого розряду доповнюється до зазначеного числа тими виборцями другого розряду, що платять найбільші оклади зборів послідовному порядку, починаючи з першого виборця, внесеного до списку другого розряду.

38. Кожен із трьох розрядів обирає одну третину, а в тих містах, де визначено два розряди виборців, – половину із загального числа гласних.

39. Ніхто на виборах не може мати більше двох голосів: одного через особисте право і другого через право представництва або уповноваження від установ, інститутів, учебних та добродійних закладів і громад. В гласні можуть бути обрані тільки особи, що мають особисте право участі в виборах.

40. Кожна особа, що має право участі в виборах у даному місті, може бути обрана в гласні по якому завгодно розряду й окрузі, незалежно від того, до якого розряду виборців та до якої округи вона приписана. Особа, обрана в гласні по кількох розрядах або округах, вважається обраною по тому з них, по котрому сама забажає значитися.

Коли одна й та ж особа буде обраною в одному розряді або окрузі в гласні, а в другому в кандидати, то вона вважається обраною в гласні й виключається з числа кандидатів.

41. Коли число виборців у розряді не перевищує 10 тис. душ, то для проведення виборів по цьому розряду місто по всій своїй території складає одну виборчу округу. Коли ж

у розряді більше 10 тис. виборців, то для проведення по ньому виборів місто поділяється, по можливості, пристосовано до адміністраційного його поділу, на кілька виборчих округ з таким розрахунком, щоб на кожну округу припадало від 5 до 10 тис. виборців.

Число гласних і кандидатів до них по кожній виборчій округі визначається виборчою комісією через розклад поміж округами загального визначеного для данного розряду числа гласних та кандидатів пропорційно числу виборців в кожній з округ.

Поділ міста на виборчі округи та розклад між ними гласних і кандидатів переводиться міською виборчою комісією одночасно зі складанням виборчих списків по округах і розрядах (ст. 25).

42. Виборчі округи по постанові міської виборчої комісії можуть бути поділені на окремі участки, в межах кожного в котрих утворюються виборчі підкомісії в такому числі, щоб на кожну з них припадало не більше двох тисяч виборців.

43. Голови участкових виборчих підкомісій запрошуються міською виборчою комісією з числа виборців; у склад кожної з них входять, крім, голови, чотири члени, а також з числа виборців по запрошенню голови підкомісії.

Голова та члени участкової виборчої підкомісії повинні бути запрошені з числа виборців тих розрядів, по котрих переводяться вибори в даній підкомісії. Обов'язки свої голова та члени підкомісії виконують безплатно.

14. До обов'язків участкових виборчих підкомісій належить:

- а) обрання з поміж себе заступника голови та секретаря;
- б) ведення протоколів виборчого діловодства;
- в) видача виборцям у день виборів і в місті переведення таких конверт для вкладання виборчих записок;
- г) догляд за правильністю подачі голосів;
- д) підрахування голосів по участку й пересилання всього виборчого діловодства до міської виборчої комісії;
- е) учет надісланих до неї міською виборчою комісією конверт та повертання зіпсованих й невикористаних до зазначеної комісії;
- ж) взагалі вживання заходів до правильного й успішного проведення виборів по участку.

45. Не пізніше 28 жовтня року виборів міська виборча комісія доручає кожному виборцеві іменне посвідчення, що він має право участі в виборах гласних, з зазначенням в ньому, до якого розряду (ст. 33) належить даний виборець, у якому виборчому участку має він подати свій голос і де міститься виборча підкомісія цього участку; посвідчення це повинно бути принаділене печаткою міської виборчої комісії та підписом голови або членів комісії, з зазначенням нумера, під котрим записано виборця в виборчому списку; по другій сторінці посвідчення повинно бути надруковано статті цього статуту про те, хто має право участі в виборах та про відповідальність за незаконну в них участь (ст. 58).

46. Вибори проводяться закритим подаванням голосів через подавання виборчої записки кожним виборцем. Виборець може подавати свій голос тільки в тій окрузі, в котрій його записано по виборчому списку, й подає свій голос особисто в належній участковій виборчій підкомісії. Подавати голос через довіреного або надсилати виборчу записку по пошті, а рівно оставляти її іншим способом забороняється.

47. В день виборів виборчі підкомісії повинні бути відчинені без перерви з 9 годин ранку до 9 годин вечора. Безпосередньо по відкритті підкомісія оглядає виборчу скриньку й показує її присутнім для пересвідчення в тому, що скринька порожня та що в ній нема щілин, крім одної, призначеної для вкладання конверт з виборчими записками, після чого скриньку запечатується печаткою голови підкомісії, а ярлик, на котрий накладено печатку, підписується головою, членами підкомісії та бажаючими із числа присутніх виборців.

48. Кожний виборець, прибувши в приміщення виборчого участку, показує голові підкомісії своє іменне посвідчення. Перевіривши, коли вважає це потрібним, особу виборця, голова повертає йому посвідчення, зазначивши в виборчому спискові про явку виборця, а на посвідченні, що таке вже використано, доручає виборцеві конверт, принаділений печаткою міської виборчої комісії, із зазначенням на ньому розряду і виборчої округи, по котрій даний виборець голосує. Ці конверти повинні бути з густого непрозрічастого паперу, однокольорові й не мати на собі крім печатки комісії та зазначення розряду й округи, ніяких поміток.

По одержанні конверти, виборець в особливому відокремленому приміщенні вкладає в конверту одну виборчу записку й передає заліплену конверту голові участкової підкомісії, котрий на його очах опускає таку в задалегідь опечатану підкомісією виборчу скриньку.

49. На виборчій записці повинно бути зазначено: імена, по батькові та фамілії, або прізвища осіб, котрих виборець пропонує в гласні, професія, або громадське становище. Число осіб, котрих виборець пропонує в гласні, не повинно перевищувати у півтора рази числа гласних, підлягаючих обранню по данній виборчій окрузі, але може бути й менше. В записках з більшим числом імен, зайве запропоновані, стоячі останніми, в рахунок не беруться.

В записки ці можуть бути внесені тільки імена осіб, котрі мають право участі в виборах по данному місту.

50. Виборча записка повинна бути написана на звичайному білому до писання папері. Розмір паперу визначає міська виборча комісія одночасно з визначенням числа гласних од кожної виборчої округи; цей розмір повинен бути один для всіх округ міста і, відповідно найбільшому числу підлягаючих обранню гласних в будь якій окрузі, визначається в восьму, четвертину чи половинну аркуша паперу до писання.

Записка з запропонованими до обрання особами може бути написана або надрукована яким завгодно способом, але імя, по-батькові та фамілія обиравомого повинні бути виявлені виразно та оглядно.

Виборча записка складається виборцем по його розсуду, або завчасно, або в особливих відокремлених приміщеннях, одведених підкомісією.

Необхідний до складання записки папір видається виборцеві, по його просьбі, підкомісією.

51. З поданих на виборах виборчих записок визнаються недійсними:

- а) ті, що відрізняються в своєму розмірі від визначеного ст. 50 зразку, більше ніж на 10%;
- б) незаповнені;
- в) зроблені з кольорового та графленого паперу;
- г) підписані виборцями;
- д) на котрих є якісь закреслення, підчистки, додатки або які-небудь знаки, уваги й написи;
- е) вкладені в конверту у числі більше одної, коли на них зазначено ріжних осіб; коли ж на них зазначено тотожних осіб, то дійсною вважається одна з цих записок;
- ж) вкладені в конверти, на котрих нема печатки комісії, або в конверти, на котрих є якісь сторонні помітки.

52. Догляд за порядком в час переведення виборів належить голові участкової підкомісії, котрий повинен пильнувати за тим, щоби в приміщенні підкомісії проводилися тільки вибори, не допускаючи при цьому агітації, порушення вільності та правильності виборів, а також усувати від виборів тих осіб, котрі по відомостях, які він має, не мають права участі в виборах.

Примітка: Приміщенням, де проводяться вибори, визнається не тільки місце безпосередньої подачі голосів, але й весь будинок, у котрому відкриті вибори, разом зо всією садибою аж до виходу на вулицю.

53. На слідуючий, після подавання голосів день у призначену годину кожна участкова підкомісія, в присутності прибувших виборців, підраховує подані голоси. Результати підрахунку записуються в окремий протокол, котрий підписується головою та членами підкомісії й того самого дня надсилається до міської виборчої комісії.

Одночасно з цим туди ж передаються в окремих пакетах:

- 1) виборчі записки, признані одноголосно підкомісією дійсними;
- 2) записки, котрі підкомісія признала дійсними, але проти котрих будь-хто з членів заперечував;
- 3) записки, котрі підкомісія, всупереч думці окремих її членів, признала недійсними, і
- 4) записки, що комісія одноголосно признала недійсними.

54. Міська виборча комісія, на слідуючий день після переведення нею виборів по всьому місті, коли місто не поділяється на виборчі участки, або ж на слідуючий день після передачі їй виборчого діловодства участковими виборчими підкомісіями, – в призначену годину робить у присутності прибувших виборців, підрахунок поданих

голосів по всьому місті по округах, зазначуючи результати підрахунку в окремий протокол, що підписується її головою та членами.

При цьому підрахункові комісія може не переглядати й не перевіряти записок, котрі участкові підкомісії одноголосно признали дійсними чи недійсними.

55. Обраними вважаються особи, за котрих подано більш половини голосів числа виборців, що подали записки.

У випадкові, коли обраними виявиться більше визначеного для виборчої округи числа гласних, вважаються обраними ті, хто дістав більше число голосів. При рівності числа голосів кидається жереб.

Слідуючі за обраними в гласні особи зачисляються по старшинству одержаних ними голосів, кандидатами до гласних. Число їх повинно рівнятися половині числа обраних гласних, а коли при визначенню числа їх таким способом вийде дріб, то її вважають за ціле число, хоч би через це число кандидатів перевищило половину числа гласних, підлягаючих обранню по даній округі.

56. Коли по підрахунку голосів виявиться, що ні один з кандидатів не дістав більше половини поданих голосів, або більшістю голосів обрано менше число гласних, ніж припадає на дану округу, то міська виборча комісія негайно робить розпорядження, щоби через два тижні в неділю в цій окрузі проведено було повторні вибори.

При повторних виборах, що проводяться по тих самих правилах, як і перші вибори, обраними визнаються ті, хто дістане найбільше число голосів, хоч би воно й не перевищувало половини числа виборців, котрі брали участь у цих виборах (зглядна більшість). При рівності голосів одержаних двома або кількома виборцями, між ними кидається жереб.

Такого ж порядку додержуються й у випадкові обрання недостатнього числа кандидатів до гласних.

57. По встановленню загального числа обраних гласних, по складенню списку їх, міська виборча комісія складає список кандидатів до гласних, поділяючи їх по розрядах і округах в порядку старшинства одержаних голосів.

58. Особи, винні в заподіянні вчинків, що мали метою порушення вільності та правильності виборів гласних до міських дум, підлягають відповідальності по стат. стат. 328/1–328/2 «Улож, о нак. угол. и испр.» (по прод. 1912 р.).

59. По встановленню загального числа обраних гласних і кандидатів до них і по складенню списку їх, міська виборча комісія протягом двох діб пересилає копію складеного нею списку обраних гласних і кандидатів до них разом з копією протоколу свого засідання по складанню цього списку губернiальному старості або міському отаманові по належності, котрий у семиденний з дня одержання списку строк може подати свій протест до окружного суду по адміністраційному відділі.

По закінченню тих же двох діб міська виборча комісія вивішує в своєму приміщенні складений нею список обраних гласних і кандидатів до них до загального відома.

60. Скарги на допущені при виборах неправильності можуть подаватися тільки особами, що мають право участі в даних виборах і при тому впродовж трьох днів по скінченню їх. Скарги ці подаються до окружного суду по адміністраційному відділі

61. Протести та скарги, зазначені в ст. ст. 59 і 60 цього статуту, подаються через міську виборчу комісію, котра пересилає їх негайно по скінченню строку оскарження до суду разом з виборчим діловодством.

62. Окружний суд розглядає ці протести й скарги в семиденний строк з дня одержання їх. Коли суд визнає проведені вибори у всій їх цілості або відносно окремих округ неправильними, то він постановляє про скасування цих виборів. Міська виборча комісія, по одержанню рішення суду, постановляє перевести в місячний строк нові вибори по відповідних розрядах і округах, по оголошених раніш виборчих списках, при чому для цих виборів іменні посвідчення, видані виборцями на попередні вибори, дійсні.

Коли суд визнає неправильним обрання окремих гласних, то міська виборча комісія виключає їх з списку гласних, та заміняє черговими кандидатами (ст. 57).

Рішення суду по зазначених у цій статті справах підлягають виконанню, але можуть бути оскаржені в місячний строк з дня оголошення рішення до Адміністраційного Генерального суду Державного Сенату (ст. 59).

63. По заключенню виборчого діловодства міська виборча комісія складає остаточний список обраних гласних і кандидатів до них, котрий оголошується в місцевих губерніяльних або відповідних їм відомостях: крім того, комісії надається оголосити його й іншими способами по її розсуді.

64. Подробиці порядку проведення виборів, непередбачені цим статутом, визначаються інструкцією, яку видає Міністерство внутрішніх справ і оголошує до загального відома зазначеним у законі порядком.

65. По скінченню усіх строків оскарження й по виконанню всієї праці, міська виборча комісія закривається й передає все своє діловодство до місцевого міського громадського управління на сховок.

66. У випадковій відміні Адміністраційним Генеральним судом Державного Сенату виборів всього складу гласних або більше ніж половини його, негайно призначаються нові вибори на підставі цього статуту по відповідних розрядах і округах, з додержанням усіх установлених для переведення виборів перемежків між строками. Обрані в цьому випадковій знову гласні виконують свої обов'язки впродовж строку, який залишається до кінця чотирьохліття повповажності гласних (ст. 32).

67. Постанови міської думи, зроблені до дня одержання міським головою указу про відміну виборів усього складу думи, зберігають свою силу. Урядові особи, обрані думою, вибори складу якої відмінено, зберігають свої повноважності аж до вступу у виконання своїх обов'язків урядових осіб, обраних думою нового складу.

68. У випадковій відміні вищою інстанцією виборів менш половини складу гласних, недохватня частина поповняється кандидатами до гласних, а урядові особи, обранні до цього часу думою, продовжують виконувати свої обов'язки.

Голова Ради Міністрів, сенатор Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 16. – 18 червня. – С. 1.

№ 207

Постанова про асигнування 100.000 карб. на допомогу громадянам Української Держави, що перебувають за кордоном

16.10.1918 р.

Асигнувати в розпорядження міністра закордонних справ на допомогу громадянам Української Держави поза її межами сто тисяч (100.000) карбв.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 60. – 19 жовтня. – С. 2.

№ 208

Записка міністрів українського уряду щодо перспектив зовнішньополітичного курсу Української Держави

17.10.1918 р.

Записка 9-ти⁵⁹

Третього дня Председателю Совета Министров Ф. А. Лизогубу 9 министрами (Н. П. Василенко, Г. Е. Афанасьев, А. К. Ржепецкий, С. Н. Гербель, С. М. Гутник, А. Ф. Романов, В. В. Зиньковский, Ю. Н. Вагнер, В. Г. Колокольцев) и державным секретарем С. В. Завадским была подана следующая записка:

«Накануне созыва мирной конференции, исход которой надолго решит судьбу государственных новообразований, возникших на пространстве бывшей Рос-

сийской империи, для внешней политики Украины ставится большая задача, далеко выходящая за пределы вопросов текущего дня. Во имя своего будущего Украина не может не стремиться к участию в конференции и должна явиться туда с ясно и твердо начертанной программой желательных для нее отношений к другим государствам.

Из числа этих государств надлежит выделить в особую группу те, на которые за время войны распалась Россия. К ним, и в особенности к Великороссии, до сих пор находящейся во власти большевиков, Украина могла бы относиться двояко: или строить свое благополучие и свою самобытность на упадке и бессилии Великороссии и других русских государств или же, напротив, свое благополучие и усиление ставить в связь с их процветанием и мощью, а в частности, с воссозданием в Великороссии попорченного правопорядка и с избавлением ее от большевиков.

Есть, по-видимому, деятели, которые считают, что падение Великороссии будет полезно для развития самобытности и национальной культуры Украины. Само собой разумеется, что самобытность и национальная культура – цель великая, но она не может быть достигнута разрушением Великороссии и других новых государственных образований. Прежде всего, утверждение самобытной национальности не есть национальная исключительность, а, кроме того, новейшая история показала, что стремление к национальному возрождению идет рука об руку с возникновением группировок из государств разных национальностей, лишь бы интересы их были согласуемы. Такого рода группировки доставляют возможность сблизившимся государствам лучше обеспечивать осуществление жизненных их задач, облегчая работу на поприще общечеловеческой культуры и увеличивая плодотворность этой работы.

Не единство Украины с Великороссией было ошибкой прошлого, а попытка их унификации. Напротив, все говорит за то, что единение обоих народов, правильно проводимое, составляет необходимое условие для укрепления украинской самобытности; обе стороны так тесно связаны, что разобщение их было бы самозакланием не для одной только Великороссии – экономические интересы влекут Украину и Великороссию друг к другу, так как могут быть удовлетворены лишь тесными их взаимоотношениями, а к этому присоединяется еще национальное родство, несомненно ближайшее, религиозное единство, освященное веками, и общность культуры, обновившаяся еще в то время, когда состояние великорусской государственности и украинской просвещенности легло в основание европеизации и великодержавности России.

Те, кто стремится воздвигнуть между Украиной и Великороссией стену вражды или, по крайней мере, безразличия, не ведают, что губят Украину. Пусть все в России вокруг Украины слабо и ничтожно, но безопасности для Украины этим не достичь, потому что она, изолированная от всего русского, не была бы в состоянии сохранить свою экономическую независимость, свое национальное бытие и беречь целостность той культуры, в создании которой украинский народ принимал столь живое участие на пространстве русской истории. И это – в случае успеха такой политики.

А в случае неуспеха Великороссия и другие части России, которые уже теперь стремятся к ее освобождению от большевистского засилья, встанут на ноги помимо Украины или даже вопреки ей, и окажутся лицом к лицу с нею, как ее враги, тем более опасные, что она и сама недостаточно еще окрепла.

Отсюда следует, что политике на Украине надлежит идти по второму из намеченных выше путей, то есть видеть свое благополучие в благополучии других русских государств и в частности Великороссии. Ради себя самой Украина не может быть враждебна или хотя бы безразлична к их судьбе, а, напротив, должна быть им благожелательна, должна явиться на конференцию с твердым намерением отстаивать там общие интересы и уже ныне ратовать за помощь всеми доступными средствами в свержении большевистского ярма и за укрепление государственности на всем протяжении бывшей Российской империи.

Если эта политика увенчается успехом, Украина своей помощью Великороссии и своим единением с теми частями России, которые уже проявили стремление к ее воссозданию, обеспечит себе спокойный расцвет, найдя друзей в других народах русского племени и выйдя из мирового кризиса не ослабленной, а усилившейся. В единении со всеми русскими государствами, Украина и в отношении к остальным державам будет выступать более самостоятельно и авторитетно, чем обособленная и одинокая.

Равным образом, в этих отношениях своих к остальным державам Украина не должна вести политику исключительности, а, напротив, должна, строго сохраняя договорные обязательства, иметь равно добрые сношения со всеми культурными государствами, интересы которых не противоречат ее интересам. Война кончается, нынешние враги переходят к мирному сожительству; было бы непростительной ошибкой не использовать время до конференции и самую конференцию для установления дружественных связей Украины с прочими культурными государствами.

Итак, правильно понятые интересы Украины повелительно требуют, чтобы мы, ради будущего нашей державы, в меру сил и возможности домогались раскрепощения поработанных большевиками частей бывшей Российской империи и способствовали воссозданию в них государственности, опираясь на те из них, в которых государственность уже возрождается. Такою политикою мы привлекли бы их всех к себе и усилили бы свое положение их дружеским сотрудничеством. В этом единении мы нашли бы пути к обеспечению нашей судьбы при одновременном сближении с просвещенными западноевропейскими и внеевропейскими государствами.

Такое направление внешней политики представляется единственно ведущим украинскую державу к светлому будущему, в соответствии со всем историческим прошлым Украины.

Г. Киев, 17 (4) октября 1918 года
Заместитель Председателя Совета Министров, министр народного просвещения,
сенатор Н. Василенко
Державный контролер Г. Афанасьев
Министр финансов А. Ржепецкий
Министр продовольствия С. Гербель
Министр торговли и промышленности С. Гутник
Министр юстиции А. Романов
Министр исповеданий В. Зиньковский
Министр труда Ю. Вагнер
Державный секретарь, сенатор С. Завадский
Министр земельных дел В. Колокольцев».

Голос Киева. – 1917. – 20 (7) октября.

№ 209

Постанова про організацію добровольчих дружин⁶⁰

17.10.1918 р.

1. Добровольчі дружини утворюються для підтримання законності та порядку.
2. Дружини ці формуються в містах представниками державної влади на місцях (міськими отаманами, губерніальними й повітовими старостами) при співучасті місцевих громадських організацій.
3. На чолі дружини кожного міста стоїть окремий начальник, який призначається паном Гетьманом.
4. Начальник добровольчої дружини є старший начальник усіх добровольчих установ і частин в межах отаманства чи міста і керує формуванням їх і діяльністю.
При начальниках дружин існують управління згідно з штатами, які затверджуються для кожного міста (отаманства) окремо.
5. Дружини поділяються на відділи. На чолі кожного відділу стоїть начальник відділу, який призначається начальником дружини.
6. Кількість і організація відділів, що входять у склад дружини кожного міста, й порядок діяльності останніх, визначається особливою інструкцією.
7. Кожна дружина складається з постійного складу й добровольців.
8. Постійний склад поділяється на: а) інструкторів, обраних з числа певних старшин, і б) охотників, котрі набираються з осіб, досвідних в військовому ділі.

9. До обов'язків постійного складу дружини належить вибір добровольців, а рівно загальне керування і командування частинами дружини.

10. Добровольцями дружини приймаються особи з числа населення, котре бажає підтримувати законність і порядок в державі.

11. Права й обов'язки всіх чинів добровольчих дружин визначаються особливою інструкцією.

12. Чини постійного складу дружин одержують утримання по посадах, згідно з докладеним до цього розписом.

Охотники й писарі, крім утримання, одержують повне казенне задоволення.

13. Добровольці до збору для активних виступів тільки реєструються, продовжуючи жити по своїх помешканнях і займатися своїми справами, не одержуючи від держави ніякого задоволення.

14. Добровольці з часу залічення в дружину обов'язуються являтися в намічений час для підготовчих муштр і по першому поклику являтися в випадкові збору дружини по тривозі.

15. З дня збору для активних виступів добровольці одержують повне казенне задоволення на рівні з охотниками.

16. Служба добровольчих дружин і окремих чинів останніх, а рівно внутрішній розпорядок в частинах дружини визначається уставами: залогової, внутрішньої і польової служби.

17. На всіх чинів добровольчих дружин поширюється чинність XXII, XXIII, і XXIV кн. «Св. воен. пост.» 1869 р.

Примітка: чинність зазначених законів на добровольців поширюється тільки в часи зборів їх для підготовчих муштр чи активних виступів, а рівно під час, коли вони носять добровольчу форму, коли така буде встановлена.

18. Господарство добровольчих дружин організується і ведеться прикладно до XIX кн. «Св. воен. пост.» 1869 р. військового часу.

19. Всіма предметами гарматного і технічного постачання добровольчі дружини наділяються Військовим відомством по вимогових відомостях начальників дружин, посвідчених губернiальними старостами (міськими отаманами).

20. Закон цей перевести в життя по телеграфу.

Голова Ради Міністрів, сенатор Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

№ 210

**Постанова про асигнування 5.000.000 карб.
на організацію добровольчих дружин**

17.10.1918 р.

Асигнувати в розпорядження міністра внутрішніх справ з коштів Державної скарбниці авансом п'ять мільйонів (5.000.000) карб. на організацію добровольчих дружин.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 63. – 26 жовтня. – С. 1.

№ 211

**Постанова про заснування дипломатичного
представництва Української Держави в Польщі**

19.10.1918 р.

- 1) Утворити з дня 20 жовтня 1918 р. дипломатичне представництво Української Держави в Польщі⁶¹.
- 2) Представництво це зачислити до 2-го розряду посольств Української Держави.
- 3) Асигнувати на утримання його з дня 20 жовтня 1918 р. тридцять одну тисячу двісті двадцять два (31. 222) карб. згідно з законом 14 червня 1918 р. про штати посольств Української Держави.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр закордонних справ Д. Дорошенко

Державний вістник. – 1918. – № 62. – 24 жовтня. – С. 1.

№ 212

Стаття В. Левитського «Записка девяти» з газети «Голос Києва»⁶²

20.10.1918 р.

Записка 9 українських міністрів, подання на ім'я Ф. А. Лизогуба, представляє собою любопытну спробу об'яснити нову зовнішню та внутрішню політику України. Підписавши її – не люди, стоячі до сих пор вдалекі від влади та вперше опублікувавши свою програму. Нєт, це люди, уже півроку п'ять місяців стоячі на чолі управління, півроку проводивши в життя свої погляди та свої вимоги.

І якщо в записці ми знаходимо щось нове, чим автори її, складаючі подавляюче більшість ради міністрів, до сих пор не керували в своїй державній роботі, то ми вправі передположити, що вони убедились в правильності тепер їми висказаних положень лиш кілька днів тому назад. Це треба пам'ятати при читанні та тієї частини записки 9-ти, в якій так гарячо говориться про освящені століттями релігійне єднання, культурної спільноти України та Великої Росії та певно вказується, що єднання України з Великою Росією не було помилкою минулого. Ці положення повинні бути оцінені в безпосередній зв'язці з подіями самих останніх днів.

В записці 9-ти більшість ради міністрів вперше заговорило «за ім'я світлого майбутнього Української держави» про шкоду національної виключеності, про сприятливість розслабленню втомлених більшовиками частин колишньої Російської Імперії. Уже повністю інтимний автобіографічний характер має та частина записки, яка говорить про існуючі, по-видимому та нині діячі, вважавши падіння Великої Росії корисним для самостійності України.

Автори записки знаходять тепер необхідним дружнє співробітництво з іншими частинами Росії та втверджують, що в цьому єднанні вони знайшли б шлях до забезпечення «нашої долі», при одночасному зближенні з просвіченими західноєвропейськими та позаєвропейськими державами. В записці говориться про необхідність мати рівно добрі стосунки з усіма культурними державами, інтереси яких не суперечать інтересам України. Це також не співпадає з недавніми виступами по питаннях зовнішньої політики тих міністрів, підписи яких мають під запискою.

Що стосується визначення передположеної авторами записки зв'язці з Великою Росією, то воно, по-видимому повинно бути названо – думка авторів записки в цьому пункті кілька невизначена – конфедерація, т.є. союзом держав. Правда, в одному місці записки говориться про «групування держав», але цей термін до сих пор невідомий державній правоті. Наскільки подібні настрої во-

обще соответствуют всем историческим тенденциям нашего прошлого и насколько они продиктованы правильным учетом реальных сил – говорить не будем.

В связи с некоторыми событиями на территории России, мы вообще не придаем записке 9-ти характера политического факта. Это только чрезвычайно запоздавший документ, характеризующий любопытные психологические сдвиги на основе стремления «упрочить свое положение».

Голос Киева. – 1918. – 20(7) октября.

№ 213

Статья «Министерский кризис. Беседа с Н. П. Василенко» з газеты «Голос Киева»

20.10.1918 р.

Эта беседа нашего сотрудника с министром народного просвещения происходила до 3-х часов, когда должно было состояться заседание совета министров в связи с запиской девяти министров.

Поэтому Н. П. Василенко заявил, что не считает возможным ввиду неясности положения говорить о министерском кризисе, высказаться же он может пока лишь, как министр народного просвещения.

Начинания министерства

– Я могу заявить, – сказал Н. П. Василенко, что оставляю свой пост, который я занимал временно со дня назначения меня президентом Сената до окончания некоторых срочных дел, которые я наметил.

Из них некоторые, как напр. повышение окладов учащим во всех учебных заведениях, уже почти приведены к концу. Другие же начинания не удалось закончить. Напр., статут Академии наук мною внесен в совет министров и был назначен к рассмотрению советом в пятницу, но заседание было отменено. Штат академии уже прошел через бюджетную комиссию.

Вопрос о школьном управлении также внесен в совет министров и находится на рассмотрении бюджетной комиссии. Этому последнему закону я придаю большое значение, в виду полного отсутствия на месте органов управления, вследствие чего школа на местах начинает разрушаться – и с разрухой этой трудно бороться. В школьное управление, согласно новому закону, введено общественное начало. Кроме лиц, назначенных от министерства, в состав губернских и уездных школьных управлений должны войти представители от земств, городов и учительства.

Мирное сожительство культур

В своей деятельности на посту министра народного просвещения я исходил из положения о мирном сожительстве культур на Украине.

Поэтому я исключил совершенно принцип украинизации школ в смысле превращения школ в украинские. Я стремился к созданию для украинцев новых школ для того, чтобы дать возможность украинскому народу свободно развиваться. В это развитие я верю. С этой целью основано за время моего министерства 50 средних учебных заведений и два государственных университета с преподаванием в тех и других на украинском языке. Затем имелось в виду основание Академии наук.

Отношение к университетам

В ответ на ваш вопрос, правда ли, что из университета Св. Владимира взята часть учебных пособий для вновь основанных университетов, я должен категорически заявить, что это неправда. Ничего из университета Св. Владимира не бралось. Для государственного университета министерству передано здание артиллерийского училища, где университет помещается, и весь он будет организован заново. Никаких шагов в смысле ослабления и разрушения других университетов не предпринималось и, надеюсь, не будет предпринято.

Недоразумения

Вообще я должен сказать, что по отношению к министерству народного просвещения национальные группы были настроены крайне нервно – и это давало повод к возникновению многих нелепых слухов или к неверному освещению фактов.

Думаю, если подойти к оценке деятельности министерства с той принципиальной точки зрения, которая высказана мною выше, то многое сделается ясным и многие недоразумения рассеются.

Крупные итоги

Продолжая краткие итоги деятельности министерства народного просвещения, должен заметить, что за время моего руководства им проводилось то положение, что учащиеся всех школ на Украине должны хорошо знать местную историю, язык и литературу народа, среди которого они живут.

С этой целью во всех учебных заведениях введено обязательное преподавание украинского языка, литературы и украинской истории.

Затем учреждено 20 стипендий повышенного типа для приготовления профессоров преимущественно из лиц, которые уже известны своими трудами, но до сих пор не могли достигнуть по разным причинам профессоры.

Народная школа, как известно, находится в руках земств – и преподавание ведется здесь то на украинском языке, то на русском, в зависимости от местных условий. В большинстве школ преподавание ведется на украинском языке, как языке народа. Что касается высших начальных училищ, то и здесь намечены некоторые меры к облегчению перехода преподавания с русского языка на украинский.

В заключение должен подтвердить то, что я не раз заявлял за время своего управления министерством: я враг всякого насилия в деле культуры и задавался только целью создать более или менее благоприятные условия для ее развития.

Многого, конечно, не удалось сделать, другое только что намечено, но при оценке деятельности министерства за то время, что я им управляю, не нужно забывать и тех внешних условий, при которых приходилось работать, всей той разрухи общественности, которую застал кабинет и которая продолжалась в период моего управления министерством.

Министерский кризис и Национальный союз

По вопросу о текущем моменте Н. П. Василенко сказал нашему сотруднику следующее:

Вопрос о возможной перемене в кабинете находится в связи с возникновением Национального союза и стремлением его влиять активно на украинскую политику. Но самая отставка кабинета есть результат влияния внешней силы⁶³, в лице которой нашел поддержку Национальный союз.

Усиление этой новой коалиции заставило значительную часть министров написать известную записку, в которой высказать свой взгляд на единственную, по его мнению, правильную реальную политику, которая одна только и может укрепить украинскую державу.

Основная задача

Раз вопрос идет о мире, о союзах, то естественно Украина должна войти в отношения с всеми государствами, с которыми у нее связаны те или иные интересы. Но первой задачей для украинского правительства является твердо и ясно определить его отношение к бывшей России.

Цель такого определения и преследует наша записка.

Развитие кризиса

Кризис кабинета назревал постепенно, и я не стану отрицать, что идеи, лежащие в основе нашей записки, играли здесь роль. Но, конечно, не получение записки вызвало кризис.

Записка это только последний аккорд. Большинство кабинета могло остаться у власти, только стоя на почве этой записки. Раз возможны были уклонения в сторону односторонности, кабинет, конечно, не мог существовать.

Прецедент

Кабинет вышел в отставку в полном составе.

Сначала была сделана попытка предложить отставку отдельным членам, но затем в виду объединенности кабинета решено было создать прецедент, на основании которого в будущем не допускались бы без согласия всего кабинета частичные его обновления. Вероятно, отдельные члены бывшего кабинета войдут во вновь формируемый кабинет. Для других же вхождение при создавшейся политической обстановке, по моему мнению, не мыслимо.

Трудности положения

Во всяком случае, положение в настоящее время трудное и разрешить кризис, вероятно, не будет легким делом.

Трудность заключается в различии условий при создании ушедшего кабинета и вновь нарождающегося.

Имея в виду создание государственного общественного порядка на Украине и переход к созыву сейма, ушедший кабинет сформировался по принципу чисто деловому, а не партийному. При формировании нового кабинета принцип деловой приносится в жертву принципу национальному, другими словами: партийному. А это несомненно должно вызвать борьбу и в самом обществе, и в кабинете, что не может не отразиться на его прочности и деловитости.

Задачи нового кабинета

Между тем современное трудное положение Украины впредь до правильного созыва сейма требует спокойного делового кабинета.

За истекшие полгода произведена большая организационная работа. Она еще далеко не закончена, она еще только налаживается. Новому кабинету предстоит еще очень много сделать в том же направлении. Для этого требуется доверие к нему на более творческих сил общества и народа.

Будем надеяться, что главой будущего кабинета на это будет обращено особое внимание.

В Совете Министров. Совещание

Вчера утром члены кабинета были оповещены, что в 3 часа в Гетманском доме состоится частное совещание членов кабинета. На этом совещании председательствовал Ф. А. Лизогуб, открывший совещание речью, в которой указал, что в виду исключительных обстоятельств, переживаемых в настоящее время Украиной, кабинет, по его мнению, должен подать в отставку, дабы дать возможность Его Светлости пану Гетману сформировать новый кабинет сообразно изменившимся условиям, как внешнего, так и внутреннего положения Украинской Державы.

Большинство министров во время обмена мнений, возникшего после речи Ф. А. Лизогуба, указывали, что в условиях настоящего момента всякие перемены и эксперименты могут быть губительны для Украинской Державы. Часть министров при этом указывала, что одни уже слухи о переменах в составе правительства вызвали нарастание большевизма в некоторых слоях населения.

Затем обсуждению была подвергнута внешняя политика Украины. В конце совещания было принято решение – предложить председателю совета министров Ф. А. Лизогубу вручить пану Гетману прошение об отставке кабинета.

Заседание

В 5 часов вечера после небольшого перерыва Ф.А.Лизогубом было открыто очередное деловое заседание совета министров. В начале заседания были обсуждены

и одобрены некоторые военные законы, а затем мелкие законопроекты различных ведомств. В 6 ½ часов дня деловое заседание было закрыто.

После окончания заседания совета Ф. А. Лизогуб был принят паном Гетманом и вручил ему прошение об отставке кабине в полном составе.

По открытии заседания пан Гетман обратился к совету министров с речью, в которой благодарил министров за труды, понесенные ими на благо Украинской Державы и просил оставаться на своих местах впредь до формирования нового кабинета.

К отставке кабинета министров

Как нам сообщают, Ф. А. Лизогубу поручено формирование нового кабинета.

Идут слухи и о приглашении в состав кабинета бывшего члена Государственной Думы присяжного поверенного Вязлова, бывшего кадета, примкнувшего потом к партии социалистов-федералистов.

По имеющимся пока сведениям, приблизительный новый состав кабинета и распределение портфелей таковы.

Ф. А. Лизогуб – председатель совета министров.

[В. Е.] Рейнбот – министр внутренних дел.

[А. И.] Лотоцкий – министр исповеданий.

А. К. Ржепецкий – [министр] финансов.

[С. Ф.] Меринг – [министр] земледелия и времен[ный] государственный контролер.

А. Ф. Рогоза – военный [министр].

Д. И. Дорошенко – [министр] иностранных дел.

С. Н. Гербель – [министр] земледелия.

[М. А.] Славинский – [министр] труда.

В. Ю. Любинский – [министр] народного здравия.

Об остальных портфелях определенно сведений пока еще не имеется, но вообще можно сказать, что с переформированием кабинет приобретет националистическую окраску.

Голос Киева. – 1918. – 20(7) октября.

№ 214

**Постанова про формування Окремого корпусу
збройних сил Української Держави⁶⁴**

20.10.1918 р.

1. Для боротьби з анархією в прикордонній смузі формується Окремий корпус, який підлягає безпосередньо Гетьманові всієї України.

2. Всі роди утримання і постачання корпус дістає від українського уряду на загальних підставах.

3. Утримання офіцерів і унтер-офіцерів переводиться по нормах окладів, встановлених для офіцерів і поверхстрокових унтер-офіцерів (підстаршин) української армії.

4. Командир Окремого корпусу та всі начальствующі особи корпусу включно до командирів полків призначаються й увільняються паном Гетьманом.

5. У внутрішнім своїм житті Окремий корпус керується уставами бувшої російської армії, які були чинні до 1 березня 1917 р.

Чини корпусу носять форму одягу бувшої російської армії.

6. Подрібний порядок комплектування Окремого корпусу, організація його й умови служби визначаються уставами, які затверджуються паном Гетьманом.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 61. – 22 жовтня. – С. 1.

№ 215

**Закон про облік і призов офіцерів, унтер-офіцерів та юнкерів
колишньої російської армії, які перебувають в Українській Державі**

20.10.1918 р.

1. В цілях підтримання державної безпечності і громадського спокою утворити в складі Української Армії окремі зразково-інструкторські частини й сформувати Окремий Корпус, який комплектується на підставах, зазначених в цьому законі.

2. Усі прибуваючі в межах Української Держави офіцери й поверхстрокові унтер-офіцери бувшої Російської Армії віку до тридцяти п'яти років включно і бувші юнкера військових шкіл обов'язані в семиденний строк по об'яві цього закону з'явитися

до місцевого військового начальника для зарахування на учот і одержання учотної картки, з якого часу вони вважаються військовозобов'язаними.

Примітка 1. Поверхстроковими унтер-офіцерами вважаються унтер-офіцери, які перебували на поверхстроковій службі до 19 липня 1914 р. чи були перейменовані в підпрапорщики на війні.

Примітка 2. Відбуті увільнення тих чи інших осіб до запасу чи відставку по демобілізації не увільняє від заклику в порядкуві цього закону.

3. Відносно осіб, які перебувають на державній службі або навчаються в державних вищих школах, особиста явка до військового начальника може бути замінена повідомленням військового начальника про необхідні за для учота відомості в письмовій формі.

4. Для поповнення згаданих у ст. 1 зразково-інструкторських частин з осіб, які прийняті на учот, в першу чергу зачисляються ті, що того бажають. В випадкові, якщо число бажаючих буде недостатнім для поповнення, нехватне число закликаних поповнюється в порядкуві жеребкування.

5. Від заклику до частин увільняються: а) особи, які перебувають на державній службі на посадах до УШ класи включно; б) чини Державної варти; в) інструктори добровольчих дружин; г) служачі залізниць згідно з постановою Статуту про військову повинність; д) педагогічний персонал учбових закладів; е) особи, що навчаються в вищих школах які названі в Статуті про військову повинність.

Примітка: Військовому міністрові й особам, ним уповноваженим, надається увільняти від заклику до частин і інших осіб, увільнення яких буде викликатися інтересами державної ваги.

6. Офіцерам й поверхстроковим унтер-офіцерам віку більш як тридцять п'ять років надається право вступу до зразково-інструкторських частин по власному бажанню.

7. Особам, які перебувають поза місцями перебування військових начальників, для явки на учот надається, поверх зазначеного в ст. 2 семиденного строку, ще поверстовий строк, який вираховується: а) по залізницях – триста верст на добу; б) по водяних шляхах – сто верст на добу; в) по ґрунтових шляхах – п'ятдесят верст на добу.

8. Ті, що не можуть з'явитися в установлені строки по заклику через причини хвороби чи через інші непереможні перешкоди, повинні негайно сповістити про те військового начальника по місцю учота з доданням до цього належного посвідчення.

9. Усі закликані до частин вважаються на дійсній службі й підлягають військовим законам у всіх відношеннях.

10. Особи, які не з'явилися в строк до військового начальника для учоту чи не повідомили його в строк про необхідні відомості в листовній формі (ст.3), а також ті, що не з'явилися по заклику в строк до своєї частини, рівно ж ті, що покинули ешелони і самовільно відхилися від служби без законних причин, підлягають відповідальності по законах військового часу.

Примітка: Законними причинами вважаються: небезпечна чи тяжка хвороба й інші непереможні перешкоди, належним чином доказані.

Доказом хвороби визнається свідоцтво лікаря й Державної варти, чи, при відсутності лікаря в місці перебування хворого, посвідчення місцевих священника й мирового судді або повітового старости.

11. Закликані зберігають на час перебування їх на дійсній службі займаємі ними на державній службі посади й, поверх утримання, яке їм належить по військовій службі, одержують половину утримання, належного їм по посаді в мент заклику.

12. Закликані й не займаючі штатних командних посад офіцери одержують всі роди утримання, встановлені для хорунжого Української армії, незалежно від ранг.

Примітка: Всі закликані офіцери правом на одержання під'ємних грошей не користуються.

13. Закликані поверхстрокові унтер-офіцери та юнкери одержують всі роди утримання, які належать поверхстроковим ройовим Української армії.

14. В випадкові каліцтва чи поранення, які сталися при виконанні службових обов'язків і відповідно посвідчених, закликані офіцери й поверхстрокові унтер-офіцери одержують одноразову допомогу в 1.000 карб.; коли же каліцтво чи поранення тягне за собою втрату працездатності, то зазначені особи одержують пенсію, згідно з пенсійним статутом Української армії, а в випадкові смерті, їх сім'ї одержують пенсію згідно з тим же статутом.

15. Особи, які не підлягають заклику на підставі п. а ст. 5, в випадкові вступу їх до частин по власному бажанню, зберігають за собою все утримання, яке належить їм по цивільній службі, незалежно від того утримання, яке належатиме їм по військовій службі.

16. Докладний порядок заклику визначається інструкцією, яку видає військовий міністр.

17. Порядок виконання служби в військових частинах, які комплектуються згідно з цим законом, визначається загальними уставами Української армії й окремими інструкціями, які видаються військовим міністром.

18. Закон цей перевести в життя по телеграфові.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Військовий Міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

№ 216

Тимчасовий закон про заходи по охороні залізниць

20.10.1918 р.

Для забезпечення неперервного й правильного руху по залізницях України встановлюються нижчезазначені правила надзвичайної на них охорони:

Ст. I. Міністрові шляхів в випадках, коли виникне небезпека припинення або порушення правильного руху та телеграфних зносин на залізницях, надається право на окремих лініях залізниць Української Держави чи на окремих участках цих ліній приймати надзвичайні міри й заходи для охорони на тих підвалинах, які цим законом визначаються, доводячи про це щоразу до відома Ради Міністрів.

Ст. II. В випадках невідкладної необхідності, коли через яку-небудь причину зносини місцевої залізничної влади з Міністерством шляхів будуть неможливі, право робити на залізниці чи на участку її надзвичайні заходи для охорони надається начальникові (управляючому) цієї залізниці, який повинен при першій змозі зробити доклад про вжиті заходи міністрові шляхів, а також повідомити про них губернiальних та повітових старост тих місцевостей, в межах котрих знаходиться залізниця чи її участок.

Ст. III. Як поробляться надзвичайні заходи, залізниця чи її участок вступають до відання особливої комісії при управлінні залізниці, яка, під головуванням начальника (управляючого) цієї залізниці, складається з начальника району залізничної Державної варті (по місцеперебуванню управління залізниці) і завідуючого пересяванням війська.

Ст. IV. До обов'язку комісії належить охороняти в межах смуги відчуження зовнішній порядок, непереривну й правильну чинність залізниці і всіх залізничних уряджень, а рівно й догляд за належним виконанням всіма урядовцями їх службових обов'язків. Керування експлуатацією залізниці з боку технічного, господарського та адміністративного залишається в віданні начальника (управляючого) залізниці та на його повній відповідальності.

Ст. V. Щоб комісія залізниці виконувала складені на неї обов'язки, їй надаються такі права:

1) Видавати обов'язкові постанови для справ, які мають упередити порушення громадського ладу й безпечності в межах смуги відчуження під залізницю, а також у справах залізничної служби на розвиток «Охорони залізничних правил», викладених у розділі 3-му Загального статуту російських залізниць (Св. зак., т. XII, ч. I-а).

2) Встановляти кари за порушення цих обов'язкових постанов: а) арешт не більш од трьох місяців, б) грошову пеню не більш од трьох тисяч карб. і в) висилку за межі України.

3) На винних у порушенні обов'язкових постанов, виданих на підставі п. 1 цієї статті, своєю владою накладати кари, зазначені в п. 2-ім цієї ж статті.

4) Повертати до адміністраційного розгляду й розсуду, зробивши загода про це об'яву до загального відома, діла про злочинства й проступки, які відносяться до служби на залізницях і потягають за собою кари, що не перевищують розмірів, зазначених в п. 2 цієї статті (Улож. о нак., ст. 1084, ч. 2, Уст. о нак., ст.ст. 30, 76/1, 76/2, 76/3).

5) Забороняти в межах смуги відчуження всякі зібрання.

6) Давати розпорядження, щоб у смузі відчуження закривали всякі торговельні та промислові заклади на який-небудь означений строк або на увесь час чинності надзвичайних заходів для охорони.

7) Затримувати в межах смуги відчуження продаж усяких витворів друкарських та видавницьких.

8) Усувати з посад служачих на залізницях, не виключаючи й тих, котрі знаходяться на державній службі.

9) Забороняти перебування в межах смуги відчуження окремим особам як приватним, так і урядовим, окрім осіб судового відомства, що знаходяться там для виконання своїх службових обов'язків але про вжиті проти урядових осіб заходи негайно щоразу сповіщати безпосереднє їх начальство.

10) Виселяти окремі особи із смуги відчуження, повідомляючи про це місцеву варту.

11) Звертатися за військовою допомогою, користуючись для цього правами, які надано губерніальному старості, згідно з п. 6-им додатку до ст. 316 Св. зак., Т. 11 (Учрежд. губ.)

Ст. VI. Усі служачі як на державній, так і на приватних залізницях, де вже пороблено заходи для надзвичайної охорони, не мають права кидати свої посади без дозволу комісії.

Ст. VII. Служачі на залізницях, які самочинно покинули службу або без поважних причин не з'явилися в призначений строк для виконання своїх службових обов'язків, підлягають карі або в адміністраційному порядку на підставі виданих згідно з ст. V цього закону обов'язкових постанов, або в загально-судовому порядку – замкненню до в'язниці на строк від 4 до 8 місяців.

Ст. VIII. Справи, зазначені в попередній VII ст., належать до відання окружного суду в загальнім порядку карного судівництва.

Ст. IX. В відчуженій смузі тієї залізниці, де вжито заходів для надзвичайної охорони, особи цивільного відомства підлягають військовому суду й карам по законах військового часу:

1) За повстання проти державної влади й за державну зраду.

2) За намову до страйків, передбачених законом про стайки 3 грудня 1905 р.

3) За навмисний підпал чи яке інше навмисне знищення й доведення до нездатності предметів військового спорядження та зброї, – взагалі всього, що належить до засобів нападу та оборони, а рівно й запасів харчових та фуражних.

4) За навмисне збавлення або знищення всякого роду уряджень, які служать для державного користування:

а) телеграфного, телефонного або якогось іншого знаряддя, що вживається для передачі відомостей;

б) залізничного шляху й споруджень, рухомого складу, водопостачання, майстерень та інших залізничних уряджень, а рівно й застерігаючих знаків, поставлених для забезпечення залізничного руху, та складів матеріалу й залізничних вантажів.

5) За напад на вартового або на військовий караул, за озброєний опір проти військового караулу або проти чинів варти та охорони, а рівно за вбивство вартового або чинів караулу, варти та охорони.

Ст. X. Розгляд і вирішення діл про злочинства, які зазначені в попередній IX ст. цього закону, провадяться військовими судами на підставі правил, встановлених розділом IV Свод. В. П. 1869 р. кн. 24 видання 3-е, а також законом «Про військову підсудність» (№ 11 «Державн. вістн.», 1918 р.) і законом «Про організацію військово-судових інституцій та їх компетенцію» (№ 20 «Державн. вістн.», 1918 р.), одначе з тим, щоб для осіб, винуватих в озброєнім опорі проти властей, або в нападі на чинів війська й варти, або взагалі на всіх урядових осіб при виконанні ними їх службових обов'язків, або з приводу виконання цими особами їх службових обов'язків, коли разом з такими злочинствами відбувалися вбивство або замах на вбивство, поранення, калічення, тяжке биття або підпал, визначалися кари, передбачені ст. 279 Воинск. уст. про кари.

Ст. XI. З запровадженням надзвичайних заходів для охорони особливим комісіям надається право робити розпорядження:

1) Про попереднє задержання, одначе не довше як на два тижні, всіх тих осіб, котрі викликають обґрунтоване підозріння в тім, що ними зроблено злочинства державні або такі, які порушують правильну й непереривну працю залізниць чи телеграфу або що вони належать до протизаконних гуртів, і

2) Провадити труси по всяк час і по всіх без винятку приміщеннях.

Ст. XII. Скарги на розпорядження комісії можна подавати міністрові шляхів в двохтижневий строк з дня, коли було оповіщено те розпорядження, проти якого подається скарга, а розглядаються вони міністром шляхів по згоді з міністром внутрішніх справ. Занесена скарга не припиняє виконання оскарженого розпорядження.

Ст. XIII. Чинність встановлених на залізниці надзвичайних заходів для охорони припиняється розпорядженням міністра шляхів, який про це доводить до відома Ради Міністрів.

Ст. XIV. Щоб об'єднати й дати спільний напрямок діяльності комісії на залізничних лініях, а також щоб подати інструкції для цих комісій, утворюється при Міністерстві шляхів Головна комісія для охорони залізниць в такому складі: міністр шляхів або його представник, представники від міністрів внутрішніх і військових справ, по призначенню цих міністрів.

Ст. XV. Закон цей перевести в життя по телеграфу.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Міністр шляхів Б. Бутенко

Державний вістник. – 1918. – № 64. – 29 жовтня. – С. 1–2.

№ 217

Постанова про заснування дипломатичного представництва Української Держави на Кубані

5.11.1918 р.

1. Вислати до Кубані дипломатичне представництво з дня 5 листопада 1918 р.
2. Зачислити це представництво до 2-го розряду посольств Української Держави.
3. Асигнувати на його утримання з дня 5 листопада 1918 р. згідно з законом 14 червня 1918 р. про штати посольств Української Держави – 25.777 карб. 98 коп.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра закордонних справ [О.] Палтов

Державний вістник. – 1918. – № 72. – 19 листопада. – С. 1.

№ 218

Постанова про відправку надзвичайної дипломатичної місії до Галичини

5.11.1918 р.

1. Вислати до Галичини надзвичайну дипломатичну місію з дня 5 листопада.
2. Асигнувати на її утримання з дня 6 листопада до кінця року згідно з законом 14 червня 1918 р. про штати посольств Української Держави 25.777 карб. 98 коп.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб.
За міністра закордонних справ [О.] Палтов.

Державний вістник. – 1918. – № 72. – 19 листопада. – С. 1.

№ 219

**Закон про утворення нових консульських установ
Української Держави та асигнування 832.766 карб. на їх утримання**

6.11.1918 р.

1. Закон від 4 липня 1918 р. «Про заклад генеральних консульств і консульських агентств поза кордоном» скасувати з 1 вересня 1918 р.

2. Докладені до цього штати консульських установ Української Держави ухвалити і перевести в життя з 1 вересня цього року.

3. Утворити, згідно з вищезазначеними штатами (розд. 2), в першу чергу слідуючі консульські установи Української Держави: 1) в Германії – Генеральне консульство в Берліні та консульства в Мюнхені та Данцигу; 2) в Австрії та Угорщині – Генеральне консульство у Відні й Будапешті та консульство у Львові; 3) в Румунії – Генеральне консульство в Яссах та віце-консульство в Галаці; 4) в Туреччині – Генеральне консульство в Царгороді; 5) в Болгарії – консульство в Софії та віце-консульство в Варні; 6) в Фінляндії – консульські обов'язки доручити місії; 7) в Литві – консульство в Вільні; 8) в Швейцарії – Генеральне консульство в Цюриху та консульство в Женеві; 9) в Данії – консульство в Копенгагені; 10) в Нідерландах – консульство в Амстердамі; 11) в Швеції – консульство в Стокгольмі; 12) в Норвегії – віце-консульство в Христіанії; 13) в Польщі – Генеральне консульство в Варшаві та віце-консульство в Лодзі; 14) в Курляндії – віце-консульство – в Ризі; 15) в Російській республіці – Генеральні консульства в Москві та Петербурзі, консульство – в Самарі та віце-консульство в Курську; 16) в Донщині – консульство в Ростові-на-Дону і консульське агентство в Новочеркаському; 17) на Кавказі – Генеральне консульство в Тифлісі та віце-консульства в Баку, Єревані та Батум–Поті; 18) в Західному Сибіру – віце-консульство в Омську; 19) в Східному Сибіру – консульство у Владивостоці; 20) в Туркестані – віце-консульства в Ташкенті та Вірному.

4. Асигнувати в розпорядження міністра закордонних справ з коштів Державної скарбниці вісімсот тридцять дві тисячі сімсот шістьдесят шість (832.776) карб., з котрих: а) шістсот шістьдесят шість тисяч сто дев'ять (676.109) карб. – на утримання, згідно з штатами, вищезазначених консульських установ Української Держави з 1 вересня до 31 грудня 1918 р.; б) п'ятдесят шість тисяч шістсот шістьдесят сім (56.667) карб. – на роз'їзди служачих консульських установ з 1 вересня до 31 грудня 1918 р. (прим. 1 до штатів); в) сорок тисяч (40 000) карб. – на видавання добових грошей штатним служачим під час роз'їздів (Прим. 4 до штатів), і г) шістдесят тисяч (60.000) карб. на видатки штатним служачим при переміщенні їх до іншої місцевості (Прим. 5 до штатів).

5. Уповноважити міністра закордонних справ за згодою з міністром торгу й промисловості заснувати по дійсній потребі двадцять п'ять консульських агентств

в різних місцевостях на підставі затверджених штатів та надати йому право переміщати їх з одного місця до другого.

б. Суми, передбачені в штатах консульських установ, виплачувати в валюті тієї країни, де консульська установа має місцеперебування, по курсу, встановленому розпорядженням Міністерства фінансів за згодою з Міністерствами торгу й промисловості та закордонних справ.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра закордонних справ [О.] Палтов

Державний вістник. – 1918. – № 72. – 19 листопада. – С. 1–2.

№ 220

Постанова про заснування дипломатичного представництва Української Держави на Дону

6.11.1918 р.

1. Заснувати на Донщині дипломатичне представництво з 1 листопада 1918 р.
2. Зачислити це представництво до 2-го розряду посольств Української Держави.
3. Асигнувати в розпорядження міністра закордонних справ з коштів Державної скарбниці двадцять сім тисяч триста тридцять три карб. 32 коп. (27.333 карб. 32 коп.) на утримання цього представництва з дня його заснування аж до кінця біжучого року, згідно з законом 14 червня 1918 р. про штати посольств Української Держави.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
За міністра закордонних справ [О.] Палтов

Державний вістник. – 1918. – № 74. – 24 листопада. – С. 2.

№ 221

Закон про поповнення армії та флоту Української Держави

8.11.1918 р.

На зміну і доповнення існуючих законів постановити:

1. Для укомплектування армії і флоту Української Держави зробити по всіх місцевостях України на протязі часу з 17(30) листопаду по 17(30) грудня 1918 року достроковий призов молодих людей, котрі народилися в 1899 р.

Примітка: В тих місцевостях, де провадження призову через надзвичайні обставини в зазначені строки буде неможливо, міністрові внутрішніх справ, за згодою з військовим, надається право призначати для призову інші строки.

2. На протязі тих часів (арт.1 цього закону) притягнути до виконання військової повинності молодяків:

а) тих, що народилися пізніш од 1899 р., якщо вони скінчили курс середніх шкіл, зазначених в пункті А додатка до арт.55 «Статуту військової повинності» і в додаткові до ст.76 «Устава о воинской повинности, изд. 1915 г. (Св. зак. Рос. имп., т.1У)», і не вступили ще у вищі школи, і

б) тих, що народилися раніш од 1899 р. і одержали в попередні призови відстрочки для скінчення середньої чи вищої освіти, коли ці відстрочки зараз утратили силу через скінчення їх, або через вибуття цих осіб з середніх шкіл, або скінчення ними шкіл і невступлення у вищі, або через скінчення вищих шкіл чи вибуття з них.

3. Контингент новобранців, що підлягають прийманню до війська, встановити в сто шістдесят дев'ять тисяч, залічивши в це число контингент в п'ять тисяч, установлений для Сердюцької дивізії законом від 24 липня ц.р.

4. З зазначеного контингенту прийняти до війська в біжучому році в порядку нумерів жеребу, починаючи з менших, згідно з розверсткою, вісімдесят п'ять тисяч, не рахуючи зачислених уже в Сердюцьку дивізію, а всіх інших осіб з тих, що призиваються по цьому законі, які будуть визнані здатними до військової служби, за винятком льготних першого розряду по родинному становищу, а також осіб, які не одержали цієї льоти через наявність другого члена родини, що досяг шістнадцяти років, або знаходиться на дійсній військовій службі по жеребу, або охотником (арт.46 «Статуту військової повинності»), зачислити в запас жеребових., згідно з арт.147 «Статуту військової повинності».

Примітка. Розверстку зробити Міністерству внутрішніх справ за згодою з військовим.

5). Приймання до війська осіб з запасу жеребових на поповнення контингенту до повної норми (арт.3 цього закону), якщо буде треба перевести 1 березня 1919 р. також в порядку нумерів жеребу.

Міністрові внутрішніх справ за згодою з військовим міністром надається право подавати вказівки про порядок приймання до війська запасних жеребових.

б) Строки служби для прийнятих до війська на підставі цього закону вираховувати:

а) для прийнятих до 1 січня слідуєчого за призовом року, а також для зачислених в запас жеребових до 1 січня того ж року і прийнятих до війська 1 березня, з 1 січня, і

б) для зачислених в запас жеребових після 1 січня, слідуєчого за призовом року, і прийнятих до війська 1 березня – з 1 березня.

Примітка. Особам, що народилися в 1899 р. прийнятим в Сердюцьку дивізію на підставі закону від 24 липня ц.р., строк служби рахувати для прийнятих до 1 вересня – з 1 жовтня, для прийнятих на протязі жовтня місяця – з 1 листопаду, а для прийнятих після 1 листопаду – на загальних підставах (арт.26 «Статуту військової повинності»).

7. Особи (арт. 2 цього закону), які скінчили середні, або вищі школи, що перелічені в додатку до ст. 76 «Устава о воинской повинности, изд. 1915 г. (Св. зак. Рос. имп., т.1У)», виконують військову повинність на підставі арт.56 «Статуту військової повинності».

8. Тих із народжених в 1899 р., які були в війську добровольцями, прослужили в ньому не менш року і брали участь в боях, або котрі хоча і прослужили менше року, але були ранені, на дійсну службу не призивати, а зачислити в запас армії чи флоту.

Не задовольняючи всім зазначеним умовам, із числа згаданих добровольців, повинні бути призвані і повинні дослужити загально встановлені строки служби.

9. Надати право належачим виконанню військової повинності особам подавати докази, що посвідчують їх права на льоти, або відстрочки по відбуванню військової повинності, а також на винятки по званнях та роду занять до скінчення в кожному повіті або місті загальних дій по призову, але при неодмінній умові, щоб заяви про ці льоти, відстрочки або винятки, хоч би словесні, були зроблені до початку провадження в кожному призивному участкові огляду призовних і відмічені управою військової повинності в призовних списках.

10. Особам, що скінчили вищі і середні школи і бажають поступити в військо охотниками, надати право подавати про то заяву до строку, зазначеного в арт. 155 «Статуту військової повинності».

11. Останнім строком дій повітових і міських управ по військовій повинності по додатковому прийманню в військо осіб, своєчасно не з'явившихся до призиву, визнаних здатними до служби по переосвідуванню в губерніяльних управах по військовій повинності, і бувших в лікарських установах на іспиту, установити для зазначеного в цьому законі призову 1 березня 1919 року.

Тих осіб, питання про прийняття яких не буде вирішено остаточно до зазначеного строку, притягнути до військової повинності в слідуєчий призов.

12. Порядок відбування військової повинності (ст.13 «Статуту військової повинності») особам, що перейшли призовний вік, котрі по яких-небудь обставинах до

цієї пори не відбували військової повинності встановити військовому міністрові за згодою з міністром внутрішніх справ і провести його на затвердження в законодавчому порядку.

13. При виконанні цього призову в усьому вищому керуватися розділами I-IX «Статуту військової повинності» та законом про переведення їх в чинність від 8 листопаду ц.р. з наданням права міністрові внутрішніх справ за згодою з військовим міністром в зв'язку з зміною загального строку початку і скінчення призову й приймання на службу новобранців, відповідно змінити строки для виконання всіх других дій по призову і прийманню до війська.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – № 69. – 12 листопада. – С. 2.

№ 222

Закон про введення в дію розділів I-IX Статуту військової повинності*

8.11.1918 р.

1. Майбутні призови в армію та флоту Української Держави провадити на підставі розділів I-IX Статуту військової повинності, котрі видано на скасування глав I-УІІ, X і XII «Устава о воинской повинности», вид. 1915 р. («Св. зак. Рос. имп., т.IV»), керуючись нижчелісуючим: Відстрочки та льоти по освіті на таких підставах:

1) глава IV «Устава о воинской повинности; вид. 1915 р. (Св. зак. Рос. имп., Т. IV» касується за виключенням ст.ст.76 (в відношенню відстрочок для учнів середніх та вищих шкіл), 77 і 78, які залишаються в силі до строків, зазначених в пунктах 2 і 3 арт. I цього закону;

2. Артикул 55, за виключенням примітки 2, Статуту військової повинності тимчасово не провадити в чинність, а відстрочки для скінчення середніх шкіл для осіб, котрі вже знаходяться в цих школах, надавати згідно з ст. ст.76, 77 і 78 «Устава о воинской повинности», вид. 1915 р. («Св. зак. Рос. имп., т.IV»), котрі вживати до першого жовтня 1921 р. включно;

3. За особами, котрі знаходяться нині в вищих школах, залишити право на відстрочки, коли вони їх здобули, а коли вони не здобули відстрочок, то надавати їм

.....
* Статут військової повинності був ухвалений одночасно з цим законом.

відстрочки для скінчення освіти згідно з ст.76 «Устава о воинской повинности», вид. 1915 р. («Св. зак. Рос. имп., т.IV»);

4. Права на відстрочки на підставі п.п. 2 і 3 арт.1 цього закону і до строків, в них зазначених, надавати також українським громадянам, котрі навчаються в середніх і вищих школах і по за межами Української Держави – на всій території бувшої Російської імперії.

5. Додаток до арт. 33 Статуту військової повинності (список посад по державній цивільній службі, які увільняють старшин і козаків від призову з запасу на дійсну службу і від служби в народнім резерві) видати додатково.

6. Пристосування Статуту військової повинності до осіб, які вже призивалися відбувати військову повинність, провадити за особливими правилами, котрих розроблення доручити військовому міністрові за порозумінням з міністром внутрішніх справ, і подати на затвердження в законодавчому порядку.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб
Військовий міністр, генеральний бунчужний [О.] Рогоза

Державний вістник. – 1918. – №69. – 12 листопада. – С. 2.

№ 223

Постанова про тимчасове приєднання при запровадженні військової повинності повітів Таврії та Полісся до суміжних губерній

8.11.1918 р.

Тимчасово приєднати відносно призову людності до відбування військової повинності і до виконання військово-кінної, військово-возової та військово-самохідної повинностей повіти Таврії та Полісся:

- 1) Бердянський та Мелітопольський повіти – до Катеринославської губернії;
- 2) Дніпровський – до Херсонської губернії, і
- 3) Мозирський, Річицький та Пінський – до Волинської губернії.

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
За міністра внутрішніх справ В. Кулябко-Корецький

Державний вістник. – 1918. – № 74. – 24 листопада. – С. 4.

№ 224

Закон про допомогу особам та установам, процентні папери яких були вилучені з фінансових установ російською радянською владою

8.11.1918 р.

1. Квитки українських установ: Державного банку, скарбниць та державних ощадних кас, видані свого часу власникам процентних паперів, які агентами Російської совітської влади були вилучені в установ Державного банку, скарбниць та державних ощадних кас, де ці папери зберігалися, та одвезені або знищені, приймаються Державним банком по операціях позичок та авансів.

2. Одвезені або знищені агентами совітської влади первописні процентні папери, які було випущено установами, що підлягають чинності законодавства Української Держави, визнаються, по заявах власників, недійсними. Реєстри таких паперів, з показом їх номерів і серій, оголошуються Державним банком до загальної відомості в «Державному вістнику». Установи, що випустили зазначені папери, повинні на вимогу їх власників видавати дублікати втрачених первописних паперів.

3. Прохання та дублікати й посвідчення, що подаються або видаються на підставі цього закону, звільнюються від оплати гербовим збором.

4. Міністрові фінансів доручається видати правила про порядок пристосування цього закону.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр фінансів А. Ржепецький

Державний вістник. – 1918. № 74. – 24 листопада. – С. 4.

№ 225

Постанова про асигнування 869.216 карб. на утримання Української Академії наук

12.11.1918 р.

Асигнувати в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. на утримання Української Академії наук в Києві до 1 січня 1919 р.: на господарські та організаційні видатки п'ятсот шістьдесят шість тисяч двісті п'ятдесят (566.250) карб. та на штатні видатки триста дві тисячі

дев'ятсот шістдесят шість (302.966) карб. 69 коп., а разом вісімсот шістдесят дев'ять тисяч двісті шістнадцять (869.216) карб. 69 копійок.

В. об. Голови Ради Міністрів А. Ржепецький
За міністра народної освіти та мистецтва, товариш міністра П. Холодний

Державний вістник. – 1918. № 73. – 22 листопада. – С. 3.

№ 226

Закон про доповнення закону про облік і призов офіцерів, унтер-офіцерів та юнкерів колишньої російської армії від 20 жовтня 1918 р.

13.11.1918 р.

В доповнення закону 20 жовтня 1918 р. про учот і заклик постановити:

1) Чинність закону 20 жовтня ц.р. про учот і заклик поширити й на перебуваючих в межах Української Держави офіцерів, бувших юнкерів військових шкіл і поверхстрокових унтер-офіцерів бувшої Російської армії, віку до сорока трьох років включно.

2) Пункт 5-й закону про учот і заклик від 20 жовтня цього року змінити й скласти так: від заклику (але не від учота) до військових частин увільняються: а) особи, які перебувають на державній службі на посадах до УШ (восьмої) класи включно; б) чини Державної варти; в) інструктори добровольчих дружин в числі, яке передбачено штатами; г) служачі залізниць і поштово-телеграфні служачі згідно з уставом про військову повинність; д) педагогічний персонал вищих, середніх і нижчих шкіл Української Держави; е) особи, що навчаються в учительських інститутах і вчительських семінаріях; ж) особи, що навчаються в вищих учбових закладах Української Держави (студенти й вільно слухаючі), починаючи з третього курсу. Особи, що навчаються в вищих школах на першому й другому курсах, підлягають учоту й заклику на загальній підставі.

Примітка: Військовому міністрові й особам ним уповноваженим надається увільняти від заклику до частин і інших осіб, увільнення яких буде викликатися інтересами державної ваги.

3) Увільняються від заклику з зачисленням до резерву Української армії військово-обов'язані, які перебувають на посадах кошових, полкових і сотенних отаманів або інструкторів в козацтві, що поновлюється на Вкраїні згідно з Універсалом пана Гетьмана від 16 жовтня цього року, по затверджених штатах.

4) Усіх військово-обов'язаних, що підлягають учоту й вже прийняті на учот згідно з законом від 20 жовтня, закликати до війська в трьохденний строк з дня одержан-

ня цього додаткового закону на місцях; від заклику увільняються лише ті військово-обов'язані, котрі передбачені пунктом другим цього закону.

5) Усіх військово-обов'язаних, що підлягають додатковому учоту й заклику згідно з пунктом першим цього закону, прийняти на учот і закликати до війська в семиденний строк з дня одержання цього додаткового закону на місцях.

б) Командирам корпусів, після укомплектування кадрів офіцерами й унтер-офіцерами до повного штату й сформування інструкторських частин згідно з пунктом 2 інструкції, надається право збільшити число інструкторських частин усіх родів війська в залежності від числа укомплектування, яке надходить.

7) В доповнення пункту 9-го закону про учот і заклик від 20 жовтня ц.р. усіх військово-обов'язаних, котрі записалися в Окремий корпус, вважати на дійсній службі з дня прибуття їх на збірний пункт корпусного району для відсилки в відповідну частину.

Розпорядженням командирів корпусів усі закликані військово-обов'язані з дня прибуття на збірний пункт і до прибуття в частину Окремого корпусу задовольняються з відпущеного авансу утримання на однакових підставах з закликаними офіцерами, юнкерами й унтер-офіцерами Української армії.

8) Чинність п.ІІ закону про учот і заклик від 20 жовтня ц.р. поширити також і на військово-обов'язаних, які перебувають не тільки на державній службі, але й в місцевих громадських установах і на приватній службі.

9) Закон цей перевести в життя по телеграфові.

В. об. Голови Ради Міністрів А. Ржепецький

За військового міністра, генеральний хорунжий [А.] Прохорович

Державний вістник – 1918. – № 74. – 24 листопада. – С. 4.

№ 227

Закон про передачу від Міністерства земельних справ Державному земельному банку казенних оброчних статей⁶⁵

13.11.1918 р.

1. Казенні оброчні статті, здатні для того, щоб закласти на них малі господарства, призначаються для продажу хліборобському населенню і на цю мету передаються з відання Міністерства земельних справ у власність Державного земельного банку та поступають в склад Земельного фонду і банку для розробу на загальній підставі статуту цього банку.

Примітка 1. Правило, яке зазначено в ст. 1, поширюється також і на бувші удільні маєтки, котрі передано до завідування Міністерства земельних справ, згідно з постановою Російського тимчасового уряду від 16 березня 1917 р.

Примітка 2. При передаванні казенних земель Державному банкові внесення кріпосної оплати робиться банком та відповідні витрати приймаються на увагу при встановленні продажної вартості цих земель.

2. При передаванні у власність Державного земельного банку казенних оброчних статей, вказаних в ст. 1 та в 1 примітці до неї Міністерству земельних справ надається право виключати з цього передавання такі участки, відносно яких міністр земельних справ визнає, що вони через своє культурне, промислове або ж господарське значення підлягають залишенню у складі державних земель та в завідуванні Міністерства земельних справ.

3. Зазначені в ст. 1, та в 1 примітці до неї казенні оброчні статті передаються Державному земельному банкові по тому цінуванню (примітка 2 до ст. 1), яке встановлюється за згодою міністрів фінансів, земельних справ та державного контролера. Встановлена в цьому порядку ціна оброчних статей, які передаються, виплачується так, що в депозити Міністерства земельних справ перераховується відповідна сума $4 \frac{1}{2}$ % свідоцтвами Державного земельного банку по номінальній їх ціні.

Примітка. Відсотки, які належать Міністерству земельних справ від 4,5% свідоцтв Державного земельного банку, призначаються на утворення окремого фонду Міністерства земельних справ для сільськогосподарських меліорацій.

4. Державний земельний банк передає у власність держави, в відання Міністерства земельних справ, приналежні банкові, або на далі придбані ним ліси та землі, які непридатні для утворення малих господарств, але являють цінність з погляду державного господарства.

Примітка. При передачі земель банком Міністерству земельних справ кріпосні оплати не стягаються.

5. Ліси та землі, які Державний земельний банк передає Міністерству земельних справ (ст. 4), цінуються в становленим у ст. 3 порядком; при чому відповідна цінуванню сума $4 \frac{1}{2}$ % свідоцтв Державного земельного банку, переписується з рахунку депозиту Міністерства земельних справ Коли б у депозити Міністерства земельних справ була недостача готових свідоцтв Державного земельного банку для повного сплачування вартості земель, які передано Державним земельним банком міністерству, то необхідні для цього суми асигнуються а коштів Державної скарбниці.

6. Подробиці умов передавання вказаних в попередніх артикулах казенних оброчних статей і приналежних Державному земельному банкові лісів та земель, а рівно й порядок усіх розрахунків по цих операціях встановлюються за згодою міністрів – фінансів, земельних справ та державного контролера.

7. Передача земель на підставі ст.ст. 1–5 цих правил учиняється по розпорядженню міністрів фінансів та земельних справ, по належності. Про кожну таку передачу відповідний міністр повідомляє старшого нотаря відповідно до того місця, де знаходиться майно, для відмітки в кріпосних книгах.

В. об. Голова Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр земельних справ В. Леонтович

Державний вістник. – 1918. – № 80. – 4 грудня. – С. 1.

№ 228

Закон про заснування Української Академії наук

14.11.1918 р.

1. Ухвалити докладені до цього статут та штати Української Академії наук в м. Києві та її установ і закон цей перевести в життя з 1 листопада 1918 р.

2. З-поміж перелічених у статуті наукових установ академії, окрім постійних комісій, витворити у біжучому році: Фізичний інститут, Геодезичний інститут, лабораторію для спроб над матеріалами при Інституті прикладної механіки, Ботанічний сад, Акліматизаційний сад, Демографічний інститут, Інститут для вивчення економічної кон'юнктури та народного господарства України.

3. Академії наук дається доручення розробити й подати на затвердження законодавчим порядком штати та обрахунок слов'янської класи при історично-філологічному відділі академії згідно з приміткою третьою до § 6-го статуту академії.

4. Всі інші установи, які перелічено у статуті академії, закладаються в виробленій нею послідовності, при тому їх діяльність зазначається статутом, що його вона сама затверджує, а штати подаються од академії на затвердження встановленим порядком.

5. Первісний склад академії становлять дванадцяттеро академіків, що на подання од міністра народної освіти та мистецтва, призначає пан Гетьман, по чотири на кожен відділ, з посеред таких осіб, яких місце їх побуту дає спромогу негайно приступити до діяльності в Києві. Ці дванадцяттеро академіків творять Спільне зібрання та відділи Академії наук.

6. Складені таким способом Спільне зібрання та три зібрання відділів Академії наук негайно приступають до обрання з-поміж себе голови-президента академії, її неодмінного секретаря та всіх інших виборних осіб, показаних статутом, у порядку, який зазначено статутом. Перше Спільне зібрання академії та перше зібрання відділів

скликають найстарші літами академіки, і вони ж на тих зібраннях головують і падають на затвердження вибраних на них службових осіб академії, згідно з порядком, показаним у статуті. Ці перші зібрання скликаються тільки для обрання службових осіб.

7. Коли пан Гетьман затвердить голову-президента академії, її неодмінного секретаря та інших виборних службових осіб, котрі показано у статуті, тоді Спільне зібрання та зібрання відділів вважаються зорганізованими та й можуть, скликаючись тим порядком, що показано в статуті, приступити до обрання дальших академіків та до вирішення других справ, які підлягають їхньому віданню.

8. Уповноваження обраного таким способом першого голови-президента академії та її неодмінного секретаря мають силу аж доти, доки число академіків у Спільному зібранні не досягне 24 академіків; тоді призначаються нові вибори голови-президента та неодмінного секретаря, згідно з статутом академії, на трьохріччя. Так само, перші голови відділів задержують свої уповноваження тільки доти, доки число академіків на відділах не досягне на Відділі історично-філологічних наук сімох академіків; на Відділі фізично-математичних наук десятиох академіків, і на Відділі соціальних наук сімох академіків.

9. Надати право Академії наук визначати обрахунковим порядком ті суми, що потрібні кожного року на господарські та організаційні трати, та вносити їх на затвердження встановленим у статуті порядком, але доки Академія наук остаточно зорганізується і буде спромога ввести господарські трати в обрахунок.

В. об. Голови Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр народної освіти та мистецтва [П.] Стебницький

Державний вістник. – 1918. – № 73. – 22 листопада. – С. 3.

№ 229

Постанова про заснування Державного симфонічного оркестру ім. М. Лисенка та асигнування на це 66.300 карб.

15.11.1918 р.

1) Заснувати в м. Києві Державний симфонічний оркестр імені М. В. Лисенка з тим, щоб цей оркестр утримувався на свої кошти.

2) Надати головноуправляючому справами мистецтва та національної культури право ствердити статут зазначеного оркестру і право щорічно затверджувати обрахунки на його витрати.

3) Асигнувати в розпорядження головноуправляючого справами мистецтва та національної культури з коштів Державної скарбниці в рахунок сім'ї 1918 р. шістдесят шість тисяч триста (66.300) карб. на початкове влаштування і утримання зазначеного оркестру.

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр народної освіти та мистецтва В. Науменко

Державний вістник. – 1918. – № 76. – 28 листопада. – С. 3.

№ 230

Закон про доповнення і зміну законів про облік і призов офіцерів, унтер-офіцерів та юнкерів колишньої російської армії від 20 жовтня і 13 листопада 1918 р.

18.11.1918 р.

На доповнення й зміну законів від 20 жовтня й 13 листопада 1918 р. про учот і заклики постановити:

1. Закликати до дійсної військової служби: а) офіцерів віку до п'ятдесяти років, б) поверхстрокових унтер-офіцерів незалежно від віку, в) осіб, що навчаються в вищих учбових закладах Української Держави (студентів і вільнослухачів) – бувших військово-служачих і г) осіб, які перебувають на державній службі на посадах до сьомої класи включно – бувших офіцерів, унтер офіцерів і юнкерів військових шкіл.

2. Усіх військовообов'язаних, що підлягають заклику згідно з цим законом, закликати до війська в строк, зазначений Головнокомандуючим всіма озброєними силами, діючими на території України.

3. Надати Головнокомандуючому всіма озброєними силами, діючими на території України, право прийняття на дійсну військову службу всіх осіб, котрі не підлягають заклику згідно з цим законом, але бажатимуть поступити на військову службу добровольцями. Йому ж надається видати інструкцію про порядок прийняття згаданих осіб до війська.

4. Закон цей перевести в життя по телеграфу.

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Військовий міністр, генеральний значковий [Б.] Щуцькой

Державний вістник. – 1918. – № 78. – 30 листопада. – С. 2.

№ 231

Закон про утворення Ради по справах страхування та протипожежних заходів і департаменту страхування та протипожежних заходів та асигнування 123.400 карб. на їх утримання

21.11.1918 р.

1. Докладені до цього а) Статут Ради по справах страхування і протипожежних заходів і департаменту страхування і протипожежних заходів та б) штати зазначеного департаменту ухвалити і перевести їх в життя з 1 вересня 1918 р.

2. Асигнувати в розпорядження міністра внутрішніх справ з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. на утримання вище зазначених ради і департаменту, згідно з докладеними до цього штатами, на строк до 1 січня 1919 р., – сто двадцять три тисячі чотириста (123.400) карб., а саме: а) на утримання урядових осіб департаменту – дев'яносто сім тисяч двісті (97.200) карб.; б) на утримання чотирьох кур'єрів – три тисячі двісті (3.200) карб., в) на поповнення видатків за юридичні послуги департаментові і взагалі на запрошення юрисконсульта в загальну нараду – одну тисячу (1.000) карб.; г) на канцелярські та господарські потреби – дванадцять тисяч (12.000) карб.; д) на обладнання і на придбання для бібліотеки книг і різних видань дві тисячі (2 000) карб.; е) на друкарські видатки – п'ять тисяч (5.000) карб., і ж) на подорожні та добові видатки членам ради і членам комісії – три тисячі (3.000) карб.

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр внутрішніх справ. В. Рейнбот

Статут Ради по справах страхування і протипожежних заходів
і департаменту страхування і протипожежних заходів.

Ст. 1. Для виконання на підставах, в цім статуті показаних обов'язків по головному керуванню і по об'єднанню в межах закону діяльності місцевих інституцій по справах страхування і протипожежних заходів і по догляду за всіма паростями страхування, за винятком робітничого страхового законодавства, в складі Міністерства внутрішніх справ існують:

- 1) Рада по справах страхування і протипожежних заходів
- 2) Департамент страхування і протипожежних заходів.

Ст. 2. Рада складається під головуванням одного з товаришів міністра внутрішніх справ, по призначенню міністра, з директора і віце-директора департаменту страхування і протипожежних заходів, директора департаменту місцевого самоврядування Міністерства внутрішніх справ, двох членів від Міністерства фінансів, членів від Мініс-

терств земельних справ та торгу і промисловості, по одному від кожного, трьох членів від земств і трьох від міст, а також трьох представників від всеукраїнського земського страхового союзу по виборі його загального зібрання, трьох представників від акційних страхових товариств по їх обранню, двох представників від загального зібрання Всеукраїнського союзу товариств обопільного міського страхування, двох представників науки по виборі Ради професорів Київського комерційного інституту, одного представника від Центрального українського кооперативного комітету, одного представника від пожежних організацій по виборі правління останніх і чотирьох фахівців страхового діла, по запрошенню ради, два від страхових товариств громадянського характеру, два – акційного. Зазначені представники вибираються на 3 роки кожний.

Ст. 3 Головування в раді може бути доручено міністром внутрішніх справ, в випадку неможливості цього для його товаришів, на директора департаменту страхування і протипожежних заходів.

Ст. 4. Крім перелічених в ст. 2 цього статуту членів ради, в засіданнях її приймають участь, на однакових з показаними членами підставах по справах, котрі торкаються міністерств та головних управлінь, не маючих постійних представників в раді, члени від цих інституцій – по одному від кожної і по смітних справах – член від державного контролю

Ст. 5. Члени ради – представники відомств призначаються відповідними міністрами, а члени ради – місцеві діячі закликаються міністром внутрішніх справ, на випадок слабування, або відсутності цих членів, до кожного з них призначається заступник в по рядкові, показаному для призначення згаданих членів ради.

Ст. 6. Члени ради одержують утримання з коштів Міністерства внутрішніх справ в розмірі 15 карб. за кожний день відбутого засідання, в якому вони брали участь.

Ст. 7. Членам Ради, делегованим з других місцевостей до м. Києва, крім показаного в ст. 6 утримання, повертаються витрати за проїзд по білету 2 класи в обидва кінці; включаючи доплату за швидкість та спальне місце, та призначаються на весь час сесії добові в розмірі 15 карб. за добу.

Ст. 8. Рада по ділах страхування і протипожежних заходів збирається не менш одного разу на рік, по розпорядженню міністра внутрішніх справ і в строки, ним призначені.

Ст. 9. На розгляд ради вносяться: 1) міркування про видання нових законів, інструкцій та загальних розпоряджень, а також про доповнення, зміну і відміну існуючих законів, інструкцій та розпоряджень по предметах, підлягаючих, згідно з існуючим законом, Міністерству внутрішніх справ і віднесених на підставі цього статуту до обов'язків департаменту страхування і протипожежних заходів і 2) всі питання і справи, котрі виникають з п. 1, в тім числі прохання земських, міських та інших інституцій по яких міністр внутрішніх справ признає необхідним мати висновок ради.

Ст. 10. Всі діла в раді вирішуються простою більшістю присутніх; при рівності голосів голос голови дає перевагу.

Ст. 11. По кожній вислуханій радою справі складається журнал.

Ст. 12. Втім випадку, коли голоси при голосуванні розділяються, до журналу записується як постанова більшості, так і погляд меншості присутніх членів. Особисті погляди прикладається до журналу.

Ст. 13. По всіх справах, по яких були потрібні висновки ради, журнали її прикладаються в копіях до докладів міністра внутрішніх справ Раді Міністрів

Ст. 14. Діловодство ради доручається департаментові страхування і протипожежних заходів.

Ст. 15. Департамент страхування і протипожежних заходів складається: з директора, віце-директора, начальників відділів, актуарія, інспекторів страхування, старшого бухгалтера-контролера, інспектора пенсійних кас, інструктора по страховій статистиці, старших і молодших інспекторів по протипожежних заходах, лаборанта, його помічника і інших урядовців по штату.

Ст. 16. До відома департаменту страхування і протипожежних заходів належать: 1) справи по страхуванню перелічені в ст. 24 і 25 цього статуту, а також і другі справи по страхуванню, доручені Міністерству внутрішніх справ належними законами і статутами, 2) справи по улаштуванню і управлінню пенсійними і емеритальними касами і 3) справа по улаштуванню заходів боротьби з пожежним нещастям.

Ст. 17. Докладні правила про обов'язки урядовців департаменту страхування і протипожежних заходів, порядок діяльності урядовців цього департаменту і діловодство в нім, а також розподіл справ між урядовцями департаменту визначається інструкцією, яка видається в розвиток цього статуту і затверджується міністром внутрішніх справ по докладу директора департаменту.

Ст. 18. Для вирішення питань, перелічених в ст. ст. 24 і 25 цього статуту, при департаменті страхування і протипожежних заходів існує постійна рада департаменту.

Ст. 19. Постійна рада департаменту складається під головуванням директора департаменту з слідуєчих осіб: віце-директора, начальників відділів і по одному представникові від Міністерства фінансів і Міністерства торгу і промисловості.

Ст. 20. Зверх перелічених в ст. 19 цього статуту членів постійної ради, в засіданнях її беруть участь, на однакових з вказаними членами підставах, по справах, що торкаються міністерств і головних управлінь, які не мають постійних представників в раді, – члени від цих інституцій, по одному від кожної, і по справах, які торкаються митних питань, – член державного контролю.

Ст. 21. Особи, від яких можна сподіватися вказівок, корисних для справи, запрошуються на засідання постійної ради департаменту в порядкуві, який показано в ст. 5 цього статуту і беруть участь в раді на однакових з іншими її членами підставах.

Ст. 22. Члени постійної ради від окремих інституцій командуються головними їх начальниками.

Ст. 23. Засідання постійної ради департаменту призначаються по потребі директором департаменту. Про час зібрання члени ради оповіщаються завчасу.

Ст. 24. До розгляду постійної ради департаменту належать:

- 1) Справи по догляду: а) за земським обопільним страхуванням, б) за товариствами обопільного страхування в містах, в) за приватними українськими і закордонними страховими товариствами, заснованими як на акційних, так і на обопільних підставах, г) за страховими товариствами кооперативного характеру і д) за пенсійними та емеритальними касами урядовців земських та міських інституцій;
- 2) Справи про заходи боротьби з пожежним нещастям, якщо для розрішення їх потребується порозуміння міністра внутрішніх справ з головними начальниками інших інституцій.

Ст. 25. До обов'язків департаменту належать:

I. По всіх паростях страхування:

- 1) догляд в межах цього статуту і інших законів за виконанням усіма інституціями і товариствами постанов про страхування, які існують в законі і в затверджених для окремих товариств статутах і постанов, які будуть видаватися в розвиток законів і статутів, а також у випадку порушення встановленого порядку, вживання законних заходів для його відновлення;
- 2) догляд за тим, щоб страхові інституції і товариства належно і бережливо, згідно з статутами, охороняли їх капітали;
- 3) розгляд звідомлень і балансів по показаних в ст. 24 цього статуту паростях страхування;
- 4) призначення, в випадку потреби, ревізії належних інституцій і товариств та командировання для цього членів постійної ради департаменту та інших урядовців («Зак. гражд., ст. 2200 прим. 1, прилож. 1 ст.7 по Своду и по прод.»), і розгляд наслідків, показаних ревізією;
- 5) попереднє розроблення і розгляд питань, котрі торкаються страхових, а також протипожежних справ.

II. По земському обопільному страхуванню:

видання належних вказівок інституціям, керуючим земським страхуванням, і розгляд, в межах закону, скарг на ці інституції.

III. По страхуванню в приватних і кооперативних товариствах і обопільному страхуванню в містах:

- 1) попередній розгляд проектів статутів страхових товариств, що засновуються, а також проектів, зміна в статутах товариств, що вже існують;
- 2) попередні розгляд проектів полісних умов для страхових товариств і нових планів страхування життя, а також зміна існуючих по цих предметах установ;
- 3) розгляд сміт організаційних видатків страхових підприємств, які мають виплачуватися з основного капіталу, і порядку поповнення цих видатків;
- 4) розгляд по страхуванню життя таблиць смертності, нездібності до праці, слабкування, розміру облікового відсотку і формул для вирахування резервів премій;

5) встановлення форм звітності, балансів і статистичних відомостей, котрі вносяться в постійну раду департаменту страховими товариствами;

6) розгляд прохань міських товариств обопільного страхування про прийняття на страх майна, яке знаходиться в повітах;

7) постанова про закриття страхових товариств, в випадках передбачених цивільними законами («Ст. 2200, прим. 1, прилож. 1 по Своду и по прод.») і статутами, а також участь в ліквідації справ цих товариств.

IV. По пенсійних і емеритальних касах урядовців земських і міських інституцій:

Розгляд проектів статутів вказаних кас, правила діловодства, рахівництва і звідомлень, а також умов їх ліквідації.

Ст. 26. До порядку вирішення справ в постійній раді департаменту прикладаються статті 10, 11 і 12 цього статуту.

Ст. 27. Одноголосні постанови постійної ради департаменту проводяться в життя по затвердженню їх міністром внутрішніх справ.

Ст. 28. Коли при розгляді справи, що підлягає на підставі існуючих узаконень затвердженню за обопільною згодою міністрів внутрішніх справ і фінансів, представник Міністерства фінансів подасть окремий погляд на протязі трьох днів, відколи журнал подано йому на підпис, то міністр внутрішніх справ входить в згоду по цій справі з міністром фінансів; всі ж інші постанови постійної ради департаменту мають силу по затвердженню їх міністром внутрішніх справ.

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр внутрішніх справ В. Рейнбот

Державний вістник. – 1918. – № 79. – 3 грудня. – С. 1–2.

№ 232

Закон про заснування богословського факультету Кам'янець-Подільського державного українського університету

22.11.1918 р. *

І. Заснувати з 1 липня 1918 р.** при Кам'янець-Подільським державним українським університеті православний богословський факультет, весь розпорядок

.....
* Дата опублікування.

** Так в документі.

якого підлягає всім тим нормам, що встановлено для інших факультетів цього університету. Особи, які скінчать богословський факультет Кам'янець-Подільського державного українського університету, користуються всіма правами скінчивших вищі школи.

II. Утворити на богословському факультеті Кам'янець-Подільського державного українського університету такі кафедри:

- 1) Священне писання Старого закону, старозаконне богословіє (3 кафедри).
- 2) Священне писання Нового закону, новозаконне богословіє, євангельська історія (3 кафедри).
- 3) Історія стародавнього церковного письменства, християнська аскетика й містика (2 кафедри).
- 4) Історія стародавньої церкви, історія апостольського століття, церковно-історична географія з хронологією, джерелознавство, історіографія стародавньо-церковної історії (3 кафедри).
- 5) Порівнююче богословіє, історія західних церков, історія та розбір західних ісповідань (2 кафедри).
- 6) Філософія та психологія релігій й апологетика откровенних релігій.
- 7) Догматичне богословіє та історія догматів.
- 8) Християнська етика.
- 9) Єврейська мова, біблейська археологія, біблейська географія з хронологією (2 кафедри).
- 10) Історія православного богослужіння (літургіка).
- 11) Історія російської церкви й джерелознавство та історіографія російської церковної історії.
- 12) Історія української церкви і джерелознавство та історіографія української церковної історії.
- 13) Історія проповіді (гомілетика).
- 14) Біблейська історія та історія релігій Сходу.
- 15) Церковна археологія та історія християнського мистецтва.
- 16) Історія греко-східної церкви.
- 17) Історія розколу та сектантства та історія православної місії.
- 18) Історія слов'янських церков.
- 19) Патрологія.
- 20) Церковне право.

III. Встановити на богословському факультеті Кам'янець-Подільського державного українського університету таке число професорів: 14 ординарних, 6 екстраординарних і 6 штатних доцентів.

Примітка 1. Коли утвориться в Кам'янець-Подільському державному українському університеті юридичний факультет, кафедра церковного права повинна бути

переведена з богословського на юридичний факультет; разом з тим число ординарних професорів на богословському факультеті повинно бути зменшено до 13.

Примітка 2. Шість кафедр на богословському факультеті заміщуються доцентами.

IV. Число професорів та доцентів, яке зазначено в ст. 3 цього закону, може бути побільшене в міру потреби й в зв'язку з майбутніми грошовими коштами.

V. Асигнувати в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. сто тридцять дев'ять тисяч п'ятсот (139500) карб. на утримання особового складу, на господарські видатки та на початкове урядження кафедр богословського факультету Кам'янець-Подільського державного українського університету на півріччя з 1 липня 1918 р. до 1 січня 1919 р.

VI. Надати міністрові народної освіти та мистецтва право встановити для богословського факультету Кам'янець-Подільського державного українського університету чергу відкриття кафедр і тимчасовий зразковий учений план.

Голова Ради Міністрів Ф. Лизогуб

Міністр народної освіти та мистецтва, сенатор М. Василенко

Державний вістник. – 1918. – №73. – 22 листопада. – С. 4.

№ 233

**Відручний лист Голови Ради Міністрів С. Гербеля
до міністра фінансів А. Ржепецького
з проханням виконувати обов'язки Голови Ради Міністрів**

23.11.1918 р.

Високоповажний пане Антоне Карловичу.

Маючи на увазі мою хворобу та неможливість прийняти безпосередню участь в управлінні й головувати в Раді Міністрів, прохаю Вас взяти на себе, на час моєї хвороби, обов'язки Голови Ради Міністрів та всі функції, які належать до цього стану.

Про це прошу довести до відому Його Ясновельможності пана Гетьмана.

Прохаю прийняти запевнення в моєму повному поважанню та прихильності.

С. Гербель

23 листопада 1918 р.

На первотворі власною рукою пана Гетьмана
всієї України написано: «Цілком згоджуюсь.
Павло Скоропадський.
23 листопаду 1918 р. м. Київ».
Державний секретар, сенатор С. Завадський

Державний вістник. – 1918. – №80. – 4 грудня. – С. 1.

№ 234

Статут Української Академії наук.

26.11.1918 р.*

Розділ І.

Загальні тези

§ 1. Українська Академія наук у Києві є найвища наукова державна установа на Україні, що перебуває в безпосередньому віданню верховної власті.

§ 2. Українська Академія наук у Києві:

- а) намагається поширювати, поглиблювати й розповсюджувати наукові дисципліни, а разом і збагачувати їх новими відкриттями на користь людськості;
- б) пособляє об'єднанню та організуванню наукової праці на Україні та допомагає витворенню дослідницьких інститутів по всіх паростях людського знання;
- в) як найвища українська наукова національна установа академія, визнаючи українську національну культуру з її знаряддям – українською мовою, ставить собі на меті, окрім загальнонаукових завдань, вивчати сучасне і минуле України, української землі та народу.

§ 3. Академія, як найвища на Україні науково-дослідна установа, дає відповідь на наукові питання всім інституціям та особам, коли вони до неї звертаються, і розглядає нові винаходи та відкриття, які до неї надсилаються для досліджу.

§ 4. Академія в усіх справах, що торкаються наук та освіти, має право безпосередньо зноситися з усіма установами.

§ 5. Академія поділяється на три відділи:

- а) Перший – історично-філологічних наук, а при ньому – класа українського красного письменства;
- б) Другий – фізично-математичних наук, де є класа основна та класа прикладного природознавства;
- в) Третій – соціальних наук с класами наук юридичних та економічних.

.....
* Дата опублікування.

Примітка: Кожен з відділів академії, коли він визнає за це необхідне, може сполучати та переділяти групи наук ще й інакшим класуванням.

§ 6. По штату в академії мають бути дійсні члени академії (академіки) для таких паростей знаття:

на Відділі історично-філологічних наук двадцять двоє (22) академіків для таких паростей знаття: 1) історія українського народу – 3 академіки; 2) граматика та історія української мови – 2 академіки; 3) українська народна словесність – 1 академік; 4) історія українського письменства – 1 академік; 5) історія українського мистецтва в зв'язку всесвітньою історією мистецтва – 2 академіки; 6) етнографія та історична географія України – 1 академік; 7) археологія України та помічні науки – 1 академік; 8) історія української церкви в зв'язку з всесвітньою історією церкви – 1 академік; 9) історія Литви; 10) класична філологія; 11) загальне язикознавство (індоевропейська група); 12) арабо-іранська філологія; 13) тюркологія; 14) слов'янська історія, мова, література та давнина, переважно як вони стосуються до України; 15) всесвітня історія; 16) візантологія; 17) історія всесвітньої літератури; 18) філософія.

Примітка 1: Для паростей знаття, зазначених цифрами від 9 до 18 включно, число академіків у межах кожної знаттєвої парості не закріплюється; отже, на загальне число десяти академіків може трапитися більш ніж один академік для тієї чи іншої з поміж названих десяти паростей знаття.

Примітка 2: Класа українського красного письменства складається з трьох членів, які вибираються з поміж найвидатніших українських письменників та літературних і художніх критиків. Класа має дбати, щоб українська літературна мова добре розвивалася й була чиста.

Примітка 3: В складі Першого відділу організується класа слов'янства та історично з ним сполучених народів. Мають це бути також кафедри: 1) історія Росії; 2) історія слов'янства; 3) російська мова та письменство; 4) білоруська мова та письменство; 5) польська мова та письменство; 6) чеська та словацька мова та письменство; 7) сербська та хорватська мова та письменство; 8) болгарська мова та слов'янське письменство; 9) литовська мова та письменство; 10) мадярська мова та письменство; 11) румунська мова та письменство; 12) жидівська мова та письменство. Час і порядок здійснення як для поодиноких кафедр, так і для цілої класи визначається Академією наук.

б) на Відділі фізично-математичних наук, де є класи основна та прикладного природознавства – тридцять академіків і при тому:

1) в основній класі чотирнадцять (14) академіків по таких паростях знаття: 1) математика; 2) механіка; 3) астрономія; 4) фізика; 5) хімія; 6) геологія; 7) мінералогія; 8) ботаніка; 9) географія;

2) в класі прикладного природознавства – шістнадцять (16) академіків для таких паростей знаття: 11) прикладна фізика – 2 академіки; 12) прикладна хімія – 2 академіки; 13) прикладна механіка – 2 академіки; 14) медична біологія (як експериментальна медицина) – 5 академіків; 15) сільсько-господарча біологія – 2 академіки.

Примітка: Чотири академіки основної класи та три академіки класи прикладного природознавства можуть бути обібраними як для зазначених так і для інших паростей природознавства та математики.

в) на Відділі соціальних наук, що складається з клас наук юридичних та економічних, двадцять (20) академіків:

1) в класі юридичних наук – дев'ять (9) академіків для таких знаттєвих паростей: 1) філософія права; 2) порівнююча історія права; 3) історія західно-руського та вкраїнського права; 4) слов'янське законознавство; 5) українське звичаєве право; 6) державне, адміністраційне та міжнародне право; 7) церковне право; 8) кримінологія; 9) цивільне право та цивільна політика;

2) в класі економічних наук одинадцять (11) академіків для таких паростей знаття: 10) соціологія; 11) теоретична економія; 12) економія сільського господарства; 13) економія торгу та промисловості; 14) економія кредиту, банків та грошового обороту; 15) наука про фінанси; 16) історія народного господарства; 17) теорія кооперації; 18) соціальна політика; 19) господарська географія та народне господарство; 20) статистика.

§ 7. В віданню академії знаходяться такі установи й постійні комісії:

А) при академії – Національна бібліотека, яка має свій осібний статут;

Б) при спільному зібранню – друкарня з словолитнею, літографією, цинкографією та фототипією; Фотографічний інститут, Постійна комісія для складання словника українських діячів науки, історії, мистецтва та громадського руху;

В) при Відділі історично-філологічних наук – Кабінет експериментальної фонетики; Кабінет експериментальної психології; постійні комісії: а) для видавання пам'яток мови, письменства та історії; б) для складання історично-географічного словника вкраїнської землі; в) діалектологічна; г) для обслідування пам'яток українського мистецтва; д) для складання словника живої української мови; е) для складання історичного словника вкраїнської мови; ж) орфографічно-термінологічна; з) для збирання та видавання фольклорного матеріалу; і) для видавання пам'яток новітньої української літератури; к) для присудження премій за наукові писання.

Примітка: Для членів академії на кафедрах археології, історії та історії мистецтва застерігається переважне право користуватися колекціями відповідних відділів Національного музею з метою їх вивчення та видання.

Г) При відділі фізично-математичних наук – академічні: Астрономічна обсерваторія, Хімічна лабораторія, Фізичний інститут, Національний зоологічний музей, Ботанічний сад, Національний ботанічний музей та гербарій, Національний геологічний та палеонтологічний музей, Національний мінералогічний музей з інститутом, Національний антропологічний музей з інститутом, Інститут експериментальної зоології, Інститут експериментальної ботаніки, Фізично-географічний інститут, Біологічна станція Азовського моря, Інститут прикладної хімії з державною аналітичною

лабораторією, Інститут прикладної механіки, Інститут прикладної фізики, Акліматизаційний сад, Геодезичний інститут і при ньому Геодезична рада, Інститут наукової експериментальної медицини та ветеринарства.

Д) при Відділі соціальних наук – академічні: 1) для класи наук юридичних: постійні комісії – а) для вивчення звичаєвого права України; б) для вивчення західно-руського та українського права; 2) для класи економічних наук: Інститут для вивчення економічної кон'юнктури та народного господарства України; Демографічний інститут; Постійна Комісія для вивчення соціального руху, коло якої знаходиться соціальний музей.

§ 8. До складу академії належать почесні члени, дійсні члени (академіки – § 63), члени класи українського красного письменства та члени-кореспонденти.

§ 9. Академія з постановами Спільного зібрання, або Відділів, видає праці Спільного зібрання, Відділів, наукових установ, комісій, членів академії та приватних осіб – у формі періодичних та окремих видань або збірників, силуєчись як найбільше розповсюджувати їх на Україні та поза межами. Прибутки з видань ідуть на поширення видавничої діяльності Спільного зібрання, Відділів, установ та комісій, по належності, в їх власні кошти.

§ 10. Академія піддержує зносини з чужоземними академіями та науковими товариствами і має право вступати в міжнародні та інші союзи й спілки академії та наукових товариств, а також має право скликати з'їзди.

§ 11. Щоб науки розвивалися академія організовує експедиції, екскурсії, спробні станції, установи і т. і.; їм робиться геть усяка допомога од держави та державних установ.

Розділ II

Права академії

§ 12. Внутрішній розпорядок свого життя академія встановлює сама.

§ 13. Академія користується всіма правами юридичної особи. Їй надається право набувати, відчужувати, заставляти рухоме й нерухоме майно, вступати в зобов'язання, позивати до суду та відповідати на суді.

§ 14. В справах фінансового та бюджетного характеру академія має зносини з відповідними законодавчими установами через міністра народної освіти та мистецтва, а в інших справах може звертатися до них і безпосередньо.

§ 15. З Радою Міністрів та з іншими державними установами академія в усіх справах може зноситися й безпосередньо.

§ 16. Голова-президент академії обирається академією та представляється на затвердження верховній владі через Раду Міністрів. Неодмінний секретар, голови відділів, академіки та директори установ обираються академією та подаються головою-президентом академії через міністра освіти й мистецтва на затвердження верховній владі.

§ 17. Державний Сенат засилає до академії накази; з усіма іншими державними установами академії зноситься безпосередніми завідоменнями.

§ 18. Подаючи обрахунки, академія має право робити представлення про збільшення числа кафедр та академіків.

§ 19. Академії, згідно з пунктом «б» § 2-го, надається право закладати наукові установи як у Києві та на Україні, так і поза її межами. Наукові установи академії, котрі перебувають на території інших держав, закладаються й управляються в порядку міжнародних зносин з відповідними правительствами.

§ 20. Всі видання, які випускає академія, дозволяються до друку неодмінним секретарем академії.

§ 21. Всі видання академії обов'язково повинні друкуватися українською мовою. Коли б автор забажав, академія друкує ту саму працю рівночасно іншою мовою, якої забажає автор.

§ 22. Все, що друкується в межах України будь-якими мовами, засилається в одному примірникові до академії за для бібліотек відділів, установ та кафедр, незалежно від тих примірників, які надходять до Національної бібліотеки.

§ 23. Дійсні члени академії та вчений персонал тих установ, які перебувають у її віданню, користуються перевагами по учебній службі, означеними в діючому законодавстві, причому для пенсії зараховується вся державна служба, де б вона не відбувалася.

§ 24. Всі члени академії, службові особи її та відділів, а також особи вченого персоналу тих установ, які перебувають у віданню академії, обираються на підставі правил, що їх викладено в розділах III та VI цього статуту. Що до голови-президента академії, голів відділів, неодмінного секретаря, дійсних членів та директорів тих установ, які перебувають у віданню академії, то вони затверджуються порядком, зазначеним у § 16, а всіх інших службових осіб академії та її установ затверджує голова-президент академії.

§ 25. Академія має право виписувати з-за кордону книжки, відносні наук інструменти та всякого роду речі, помічні предмети й матеріали, не платячи мита.

§ 26. Книжки, журнали, часописи і взагалі всі друки та рукописи, які випишує академія, віданні нею наукові установи, почесні й дійсні члени академії через книгарів або поштою, надходять безпосередньо до академії, установ, почесних і дійсних членів без будь-якого перегляду.

§ 27. Відділи академії мають право давати за видатну наукову діяльність ступінь доктора honoris causa, яку встановлено законом для вищих шкіл. Постанови кожного відділу про присуджений ступінь затверджує голова-президент академії і він сповіщає про це міністра народної освіти та мистецтва.

§ 28. Академія та її відділи мають право закладати постійні й тимчасові комісії. В склад цих комісій, на рівні з членами академії та вченим персоналом підпорядкованих їй установ мають право входити й сторонні особи.

§ 29. Дійсні члени академії можуть, коли того забажають, організувати наукові семінарії та інші наукові роботи для осіб, що готуються до вченої діяльності.

§ 30. Академії надається право видавати льготні свідоцтва командированим особам на право переїзду, так само й провозу вантажів, направлених до академії або до її установи, по найменшому із існуючих льготних тарифів.

§ 31. Пакунки, вагою до одного пуда, та листи до одного фунту, які посилаються поштою на ім'я академії або підпорядкованих їй вчених установ, зазначених у цьому статуті, а рівно ж і такі самі поштові відправки такої самої ваги з академії та її установ, звільняються від будь-яких поштових оплат.

Розділ III.

Самоврядування академії

А. Наукова частина

§ 32. Голова-президент академії обирається у Спільному зібранні академії з поміж дійсних членів – на трьохріччя, з правом поновного обрання як мине той речинець. Голова-президент академії затверджується верховною владою (§ 16) через Раду Міністрів.

§ 33. Перед виборами голови-президента академії на черговому Спільному зібранні оголошуються кандидати на цю посаду. На найближчому черговому Спільному зібранні відбувається вибір голови-президента закритим голосуванням; при цьому в зібранні мають не менше дві третини дійсних членів академії, котрі по закону повинні бути присутніми в Спільному зібранні. Коли така кількість (2/3) дійсних членів не прибуде на Спільне зібрання, визначене для обрання голови-президента, то вибори переносяться на найближче чергове Спільне зібрання з такою самою (2/3) обов'язковою кількістю дійсних членів. Коли ж і це Спільне зібрання не згуртує в собі зазначеної кількості дійсних членів, то обрання голови-президента відбувається на дальшому найближчому черговому Спільному зібранні при умові, що на ньому буде не менше од половини дійсних членів, котрі по закону повинні бути присутніми на Спільному зібранні.

У всіх випадках, зазначених у цьому параграфі, обібраним за голову-президента академії вважається той із дійсних членів, хто здобуде не менш як дві третини голосів наявних членів даного зібрання.

§ 34. Голова-президент академії слідкує, щоб усі закони та правила, які торкаються внутрішнього розпорядку та обов'язків академії, виконувалися. Він охороняє права академії і доглядає за виконанням її повинностей.

§ 35. Голова-президент головує на Спільних зібраннях академії.

§ 36. Голова-президент академії подає через міністра освіти й мистецтва на затвердження верхній власті обібраних академією неодмінного секретаря, голів відділів, дійсних членів та директорів наукових установ. Своєю владою він затверджує службові особи академії та її установ од V класи посад включно до VIII-ої, і постанови відділів про присудження наукового ступеня докторів *honoris causa* (§ 27).

§ 37. Голова-президент академії в усіх справах і зносинах являється представником академії.

§ 38. Голова-президент академії скликає, коли буває потреба, надзвичайні спільні зібрання академії (§ 84).

§ 39. Голова-президент академії має право вносити на спільні зібрання академії вноси, які торкаються урядування академії.

§ 40. На випадок хвороби або відсутності голови-президента академії його заступає один з голів відділів, найраніш обраний в академіки.

§ 41. Неодмінний секретар академії обирається на черговому Спільному зібранню академії з-поміж дійсних членів, тим порядком, який зазначено в § 13, на трьохріччя з застереженням права на поновне обрання, як мине той речинець. Неодмінного секретаря академії затверджує верховна власть за поданням од голови-президента через міністра народної освіти й мистецтва (§ 16).

§ 42. Неодмінний секретар академії веде листування ім'ям академії з науковими установами. Він, ізнов, відає справи Спільного зібрання та справи, що торкаються декількох відділів, а також складає щорічне звідомлення академії.

§ 43. Неодмінний Секретар за згодою з головою-президентом порядок для обговорення справ на засіданнях Спільного зібрання академії і веде журнал їх. Він розпечатує всі папери, які надходять на ім'я академії; він сповіщає Спільне зібрання про все, що загадує голова-президент академії, і про всі справи, які належать до відання Спільного зібрання. Кожен член академії, котрий має про щось сповістити Спільне зібрання листовно або на словах застерігає про це неодмінного секретаря перед початком засідання.

§ 44. Неодмінний секретар дає дозвіл друкувати всі видання академії, що й зазначає на них відповідним написом (§ 20).

§ 45. Неодмінний секретар переховує велику і малу печатки академії, заготовляє й закріплює дипломи, що має академія, підписує всі папери, що виходять од імені академії, і слідкує, щоб її видання справно розходилося.

§ 46. Неодмінний секретар має в своєму найближчому віданню архів академії, з якого матеріали й діла видаються членам академії під розписку.

§ 47. При неодмінному секретарі академії знаходиться канцелярія, що її службові особи зазначено в долучених до цього штатах. Службові особи канцелярії призначаються головою-президентом академії (§ 36) за поданнями од неодмінного секретаря, або неодмінним секретарем, якщо вони нижчі од УІІІ класи.

§ 48. Кожен відділ академії обирає з посеред своїх дійсних членів порядком, зазначеним у § 33, голову та секретаря відділу на трьохріччя, з правом поновного обрання, як мине цей речинець. Голови відділів затверджуються верховною властю (§ 16) за поданням од голови-президента через міністра народної освіти та мистецтва.

§ 49. Голова відділу головує в його зібраннях і, в разі потреби, скликає надзвичайні зібрання відділу (§ 36).

§ 50. Голова спільно з секретарем відділу щороку складає звідомлення про діяльність відділу.

§ 51. Голова відділу у всіх справах, які торкаються відділу і потребують зносин із установами, не приналежними до академії, зноситься через голову-президента або неодмінного секретаря.

§ 52. На випадок відсутності або хворування голови відділу, заступає його один з дійсних членів даного відділу, найраніш обібраний в академіки.

§ 53. Секретар відділу веде листування відділу з науковими установами та окремими особами, окрім випадків, зазначених в § 52.

Б. Частина господарська

§ 54. Все господарювання академії доручається правлінню академії.

§ 55. Правління академії складається з трьох членів, обібраних з-поміж дійсних членів академії, по одному з кожного відділу на три роки.

Примітка: На той випадок, коли б хтось із членів правління заслаб або від'їхав, на кожному відділі обирається по одному кандидатові до них.

§ 56. Голову правління академії обирають члени правління з-поміж себе на три роки.

§ 57. При правлінні є канцелярія правління, якої склад визначено в доданих до цього штатах. Службових осіб канцелярії призначає голова-президент (§ 37), за поданням од правління, і саме правління, коли вони низчі од VIII класи.

§ 58. Правління академії має загальний догляд за непорушністю й цілістю будинків академії та її установ.

§ 59. Правління веде всі грошові справи академії і складає річне господарське звідомлення та подає його Спільному зібранню.

§ 60. Правління академії виконує постанови Спільного зібрання та відділів, в межах їх обрахунків.

§ 61. Усі питання, які мають розглядатися правлінням, вирішуються більшістю голосів.

Розділ IV.

Про членів академії: дійсних, почесних та членів-кореспондентів

§ 62. Дійсними членами академії (академіками) можуть, на однакових умовах обрання, бути громадяне України та українські вчені Галичини, Буковини та Угорської Русі, відомі своїми науковими працями. В дійсні члени академії можуть бути обібрані ще й чужоземці, тільки ж для їхнього обібрання треба, щоб за них подано було не менше, як дві третини голосів дійсних членів академії, котрі повинні по закону бути присутніми в зібраннях відділу і в Спільному зібранню академії (§§ 63 і 72).

§ 63. Дійсні члени академії, які дістають удержання (§ 65), повинні жити в Києві, або в таких місцевостях, звідки вони могли б приїздити на Спільні зібрання та на зібрання відділів.

§ 64. Кандидатура в дійсні члени академії може подаватися не інакше, як за такою ініціативою, що виходить з-посеред членів даного відділу.

§ 65. Дійсні члени академії поділяються на штатних, які мають постійне вдержання з коштів Державної скарбниці, і позаштатних, які такого вдержання не мають. Число позаштатних членів академії, та й то не більш як три на відділ, визначається Спільним зібранням на подання від відділів.

§ 66. За поданням від відділу, Спільне зібрання може дозволити, щоб посада дійсного члена академії, який дістає вдержання, сполучалася не більше як з однією штатною професорською посадою в вищих школах, або з якоюсь іншою, котра має науковий характер. Це питання вирішується через закрите балотування більш 2/3 голосів дійсних членів академії, котрі повинні по закону бути присутніми в зібранню відділу та в Спільному зібранню академії (§ 63).

Примітка: Коли дійсний член академії візьме якусь іншу для державної служби посаду, то Спільне зібрання може перевести його в число позаштатних академіків, навіть незалежно від того, скільки є вакансій.

§ 67. Дійсні члени академії користуються всіма правами, які дає найвищий науковий ступінь.

§ 68. Академіки мають право читати як окремі лекції, так і систематичні курси.

§ 69. Головна повинність члена академії в тому, щоб обертати усі свої сили на розвиток науки, а також керувати діяльністю тієї наукової установи, що на її чолі він стоятиме.

§ 70. Члени академії друкують свої наукові праці переважно в виданнях академії.

§ 71. Коли Спільне зібрання або відділ визнає за потрібне доручити членові академії будь-яку працю, що стосується до тієї науки, котру він розробляє, то член академії не має права без важливих причин відмовитися від цього доручення, причому заяву його про це розглядає по приналежності Спільне зібрання або відділ.

§ 72. Коли б якийсь член академії помер або вийшов з її складу, то голова відділу загадує відділові не пізніше, як на протязі шістьох місяців обікрати й подати нового кандидата в члени академії замість того, хто вибув (§ 64). На зібранні відділу читають оцінку наукових праць назначених кандидатів, додаючи й реєстр цих праць, а на найближчому черговому зібранню переводяться вибори, при чому мають бути присутніми на зібранню більш як половина дійсних членів, котрі повинні по закону бути присутніми на зібранню відділу (§ 63). Особу, що здобула просту більшість голосів, голова відділу подає Спільному зібранню академії для вибору в академіки.

Примітка: Для обрання чужоземців (§ 62) потрібна більшість 2/3 голосів дійсних членів.

§ 73. На найпершому після виборів у відділі черговому Спільному зібранню академії оголошуються імена кандидатів і читається оцінка наукових їх праць, до якої додається реєстр тих праць, а в найближчому за тим зібранню відбуваються самі вибори. Спільне зібрання обирає балотуванням, при чому на зібранню повинні бути присутніми більш, як половина дійсних членів академії, котрі повинні по закону бути присутніми в Спільному зібранню академії (§ 63).

Примітка: Якщо Спільне зібрання не обере назначених кандидатів у дійсні члени академії, то призначаються нові вибори тим самим порядком, як це вказано в §§ 72 та 73.

§ 74. Почесні члени академії обираються за наукові заслуги виключної ваги таким самим порядком, як і дійсні (§§ 64, 72 та 73). Число почесних членів академії встановлюється Спільним зібранням за поданням від відділів.

§ 75. Члени класи українського красного письменства мають таке становище, як члени-кореспонденти, але беруть участь у засіданнях відділу історично-філологічних наук, з правом вирішального голосу в питаннях, що торкаються класи красного письменства, отже ж в виборах нових членів тієї класи.

§ 76. Члени класи українського красного письменства обираються порядком, зазначеним §§ 64, 72 та 73.

§ 77. Члени класи українського красного письменства не дістають постійного вдержання з коштів Державної скарбниці, тільки ж за праці, роблені ними за дорученням од академії та її установ, дістають осібну платню з коштів академії.

§ 78. Академія може щоразу вдаватися з окремим клопотанням, щоб членові класи українського красного письменства надавалося право на пенсію після 25-річного перебування його серед членів класи.

§ 79. Члени-кореспонденти академії обираються за наукові заслуги таким самим порядком, як і дійсні члени (§§ 64, 72 та 73). Число членів-кореспондентів встановлюється для кожної парості наук у відділі Спільним зібранням академії, за поданням від відділів.

§ 80. Аж до того часу, доки не буде переглянуто пенсійний статут, розмір пенсій академікам та їх родинам визначається щоразу за окремим клопотанням академії.

§ 81. Всі дійсні й почесні члени академії можуть обирати всі, які є в наявності, видання академії, а члени-кореспонденти та члени класи українського красного письменства – лише видання того відділу, що до його складу вони належать.

Розділ V.

Спільне зібрання академії та зібрання відділів

§ 82. В склад Спільного зібрання академії входять усі дійсні (§ 65) та почесні (§ 74) члени академії.

Примітка: В справах установ можуть у Спільному зібранню брати участь директори установ, а в справах сполучених із Національною бібліотекою Української Держави – її директор (§ 94).

§ 83. Всі справи, окрім зазначених у §§ 33 та 41, вирішуються на Спільному зібранню більшістю голосів, а на випадок рівності голос голови-президента дає перевагу.

§ 84. Спільні зібрання поділяються на урочисті, чергові та надзвичайні. Урочисті зібрання академії завжди прилюдні й скликаються або на роковини відкриття академії, або особною постановою Спільного зібрання, на подання від відділів. Чергові зібрання призначає Спільне зібрання, розкладаючи на цілий рік. Надзвичайні зібрання скликає голова-президент (§ 38) або на власну ініціативу або за поданням від відділу.

§ 85. В склад зібрання відділів входять на рівних правах дійсні члени академії та директори установ, що знаходяться при відділах (§ 94).

§ 86. Зібрання відділів бувають чергові і надзвичайні. Порядок для чергових зібрань відділів встановлюють самі відділи, розписуючи їх на рік. Надзвичайні зібрання скликає голова відділу або на власну ініціативу, або за поданням не менш, як чотирьох членів.

§ 87. На першому по порядку черговому зібранні відділу розглядається та встановлюється план діяльності відділу на наступний академічний рік.

§ 88. Чергові зібрання відділів можна вважати правомочними, коли на них буває не менш, як половина всіх членів, котрі по закону повинні бути присутніми на зібраннях відділів (§63).

§ 89. Довжина літніх академічних ваканцій що тоді не одбуваються чергові Спільні зібрання та чергові зібрання відділів, встановлюються Спільним зібранням на кожен рік.

Розділ VI.

Установи, що існують при академії, що знаходяться в її віданню
та що мають зв'язок з нею

§ 90. При академії, Спільному зібранні та при відділах існують усякі наукові установи й постійні комісії, що поділяються на три категорії: а) академічні установи та комісії; б) установи та комісії, що знаходяться в її віданню, та в) установи та комісії, що мають зв'язок з нею. Список їх наведено в 1-му розділі цього статуту (§ 7).

§ 91. При відділах, при наукових установах академії та при окремих кафедрах організуються відповідні бібліотеки.

§ 92. Директорами наукових установ академії являються академіки та можуть бути й інші особи, відомі своїми працями в царині даної науки.

§ 93. Директори наукових установ академії, що не належать до гурту академії, обираються таким порядком, як і дійсні члени (§§ 64, 72 та 73) на реченець 25 літ, з правом позовного обиравання, і затверджуються верховною властю (§ 16).

Примітка: Директор Національної бібліотеки Української Держави обирається в Спільному зібранні порядком, визначеним у статуті бібліотеки, та він не може бути дійсним членом, який дістає вдержання по штату.

§ 94. Директора наукових установ академії, що не належать до штату дійсних членів, являються повноправними членами того відділу, що в його віданню перебуває

дана установа, і мають право голосу на Спільному зібранню академії при обговорюванні та вирішанню справ, які торкаються даної установи. (Примітка до § 82.)

Примітка: Директори установ затверджують службовців установ, якщо вони нижчі від УШ класи (§§ 47, 57).

§ 95. Число директорів наукових установ академії, що не належать до гурту її членів, не має перевищувати чотирнадцятьох: двох на Відділі історично-філологічних наук; десятьох на Відділі фізико-математичних наук; двох на Відділі соціальних наук.

§ 96. Штатний учений персонал всіх наукових установ академії поділяється самими таки відділами на дві категорії: особи, що відділи однесли їх до першої категорії, обираються відділами за поданням директорів або голів установ, що б бути на посаді аж доки вони вислужать повну пенсію на 35 років служби, причому осіб цієї категорії за поданням директорів або голів установ відділи можуть залишати на службі ще й довше. Тих осіб, що відділи однесли їх од другої категорії, обирають відділи тим самим порядком на трьохріччя, після якого директори або голови установ можуть підняти питання про те, аби лишити їх на службі на дальше трьохріччя.

§ 97. Для обрання осіб ученого персоналу наукових установ академії (§ 96) неминуча умова має бути така, щоб вони скінчили курс вищої школи, або подали наукові праці.

§ 98. Серед гурту осіб, що належать до складу вченого персоналу установ академії, можуть бути чужоземці, одначе беруться вони на службу тільки в виняткових випадках та й для їхнього обрання треба не менше, як дві третини голосів тих дійсних членів академії, котрі по закону повинні бути присутніми на Зібранні відділу (§ 63).

§ 99. При окремих кафедрах відділів можуть бути організовані, за поданням од дійсних членів академії, наукові семінарії, що їх членами можуть бути особи, які присвятили себе науковій діяльності. Члени семінаріїв можуть користуватися науковими установами академії.

Розділ VII.

Засоби академії

§ 100. Засоби академії складаються: а) з асигнувань Державної скарбниці, б) громадських та приватних пожертв і вкладок; в) прибутків од видань академії; г) з остатків от обрахунку і д) інших приходів.

§ 101. На вдержання академії та установ і постійних комісій, а також на наукові заповзяття на друкування видань Спільного зібрання та відділів, на видання премій та допомог, відпускаються що року з Державної скарбниці відповідні суми на підставі штатів академії та її установ.

§ 102. При академії та її відділах даються окремі капітали (фонди), які утворюються з асигнувань Державної скарбниці та з пожертв на усякі заповзяття, і порядкують ними або безпосередньо відділи, або окремі встановлені ними комітети.

В. об. Голови Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр народної освіти та мистецтва П. Стебницький

Державний вістник – 1918. – № 75. – 26 листопада. – С. 1–2.

№ 235

Положення (Устава) про крайові біржі праці*

26.11.1918 р.

1. Крайові біржі праці, яких діяльність обнімає собою одну або декілька губерній, засновується губерніальними земськими зібраннями по їх класному почину або за вказівкою міністра праці; в тих же випадках, коли губерніальні земські зібрання не заснують крайової біржі праці в указаний міністром праці строк, міністру праці надається право заснувати крайову біржу праці своїм розпорядженням, з віднесенням половини видатків на відповідну земську сміту, в виді видатків обов'язкових.

2. До кругу відання крайових бірж праці відносяться: а) об'єднання, обопільне порозуміння й загальне керування діяльністю місцевих бірж праці, які знаходяться на їх території; б) встановлення обміну лишками попиту й пропозиції праці поміж місцевими біржами праці, а також і організація пересування робітників; в) вироблення сіті й допомога тому, щоб закладалися місцеві біржі праці і реєстраційно-кореспондентські пункти; г) статистично-загальне обслідування та вивчення району діяльності бірж.

3. Загальне керування діяльністю крайових бірж праці приналежить міністрові праці. Для такої мети міністр праці: а) видає після попередніх зносин з належними губерніальними земськими інституціями накази та інструкції, які торкаються діловодства, звітності і взагалі порядку діяльності крайових бірж праці; б) скликає не менше одного разу на рік для нарад завідуючих крайовими біржами праці та їх відділами представників: комітетів та управлінь бірж, губерніальних земств та представників зацікавлених відомств і науки, для обміркування питань, які зв'язуються з діяльністю крайових бірж праці; в) видає нормальні статuti крайових бірж праці.

4. Порядок діяльності крайових бірж праці встановлюється їх статутом, а також інструкціями та наказами міністра праці; приватні статuti крайових бірж праці виробляються відповідними губерніальним земськими зібраннями, пристосовуючись до нормального статусу і подаються для затвердження міністрові праці.

.....
* Ухвалене Радою Міністрів.

5. Коли приватний статут міститиме в собі постанови, котрі суперечать законам, то міністр праці загадує губернiальному земському зiбранню зробити в ньому відповідні зміни й відміни. Коли-ж у приватнім статуті таких постанов не буде, то міністр праці повідомляє зiбрання про те, що з його боку немає перепон для заснування крайової біржі згідно з статутом, що ухвалило земське зiбрання

6. На клопотання крайових бірж праці або на загадування од міністра праці райони суміжних губерній, коли то буде визнано доцільним, наприклад, в випадку одноманітності їх в господарським відношенню, можуть об'єднуватися в районі однієї крайової біржі; об'єднання робиться за згодою поміж відповідними губернiальними земськими інституціями; згодою тих самих інституцій вирішуються питання про межі чинності спільної крайової біржі, про те, в чиему віданню з-поміж губернiальних земств вона має знаходитися і як поділяються витрати на її утримання поміж причетними земськими інституціями.

Кошти крайових бірж

7. Витрати на утримання бірж праці розкладаються по половині на казну й на губернiальні земські інституції.

8. На комітет крайової біржі покладається обов'язок щороку подавати грошові звідомлення й відомості про свою діяльність Міністерству праці, а рівно й тим губернiальним земським управам, від котрих отримуються кошти на утримання біржі.

9. Аж до затвердження нової сміти крайова біржа має далі існувати за смітою минулого року.

Управління

10. Загальне керування діяльністю крайових бірж покладається на комітет, який складається з рівного числа представників губернiальних професійних організацій як од робітників – так і од роботодавців, а голова комітету обирається губернiальним земським зiбранням, при чому на цю посаду не може бути обраним а ні робочий а ні служачий в промисловому або торгівельному підприємству, а ні рівно й власник або член правління такого підприємства.

11. Безпосереднє керування діяльністю крайової біржі покладається на завідуючого крайовою біржею праці, який на цю посаду запрошується губернiальною земською управою; завідуючі ж відділами, а також і всі інші служачі біржі запрошуються на посади через завідуючого біржею, а затверджуються в своїх посадах губернiальною земською управою.

12. Голови комітету обираються на три роки, а члени комітету – на один рік, при чому дозволяється всіх їх переобирати.

13. Рівночасно з обранням голови і членів комітету вищезазначеним порядком і на той же строк обираються заступники їх; заступник голови обирається переважно з числа губернiальних гласних од міст, при чому він повинен задовольняти умовам, які встановлено для голів у ст.10.

14. При відсутності губерніяльних професійних союзів члени комітету можуть обиратися іншими місцевими організаціями робітників і роботодавців; список цих організацій складається земською управою; організації, котрі не будуть внесені в цей список, можуть прохати міністра праці про надання їм права приймати участь в виборах представників.

15. В тих випадках, коли одна з сторін робочих чи роботодавців ухилиться від виборів членів комітету, губерніяльна управа тимчасово заміняє представників тієї сторони, яка ухилилася, і запрошує на посади відповідних осіб.

16. В засіданнях комітету можуть брати участь з правом дорадчого голосу заступники (ст. 13), а також і місцевий комісар праці.

17. Міністерство праці видає правила й встановлює порядок провадження статистичних робіт відповідними відділами бірж праці.

18. В тих випадках, коли район діяльності крайової біржі поширюється по за межі однієї губернії, усі функції губерніяльних земських інституцій, передбачені цією уставою, виконуються тим земством, що в його віданню знаходиться крайова біржа праці.

Доки, згідно з цією уставою, заснуються крайові губерніяльні біржі праці, Київська, Харківська та Одеська крайові біржі праці ведуть далі свою діяльність на давніших підвалинах.

Голова Ради Міністрів [С.] Гербель
Міністр праці, проф. В. Косинський

Державний вістник. – 1918. – № 79. – 3 грудня. – С. 3.

№ 236

Закон про остаточну передачу Міністерству народної освіти та мистецтва і місцевим самоврядуванням колишніх шкіл Найсвятішого Синоду

26.11.1918 р.

В доповнення постанови Тимчасового російського уряду од 20 червня 1917 р. про об'єднання шкіл різних відомств в відомстві Міністерства народної освіти («Собр. узак., №182, 1917 г.») постановити:

1. Обов'язати окружні і єпархіяльні шкільні ради та їх повітові відділи, в місячний строк, остаточню ліквідувати справу передачі до міських та земських управ бувших шкіл Найсвятішого Синоду усіх типів: церковнопарафіяльних, второкласових, церковно-вчительських і інших, рівно ж перевести передачу Міністерству народної

освіти та мистецтва усіх учбово-допоміжних установ і шкільного майна по правилах, які слідують нижче:

2. Будинки окружних і єпархіальних шкільних рад і їх відділів і шкіл, збудовані цілком єпархіальними коштами на монастирських чи церковних землях, якщо при тих радах 20 червня 1917 р. існували школи Найсвятішого Синоду, зостаються власністю церкви, але передаються в тимчасове, на строк не більш од п'яти років, користування Міністерству народної освіти та мистецтва, на умовах, що складаються по порозумінню Міністерства народної освіти та мистецтва з церковною владою.

3. Будинки кружних і єпархіальних шкільних рад та підлягаючих їм установ і шкіл, якщо їх поставлено на церковних, або монастирських цвинтарях будь-чим коштом, зостаються власністю церкви і не підлягають передачі до Міністерства народної освіти та мистецтва.

4. Садиби, будинки і їх майно, які були заповідані окружним і єпархіальним шкільним радам та підлягаючим їм інституціям і школам, або придбані чи вибудовані ними на заповідні капітали, рівно ж і самі заповідні капітали зостаються власністю церкви і не підлягають передачі до міністерства, якщо церковна влада, що використовує їх, зобов'язеться використовувати їх тим способом, який відповідав би волі спадкодавця.

5. Усі садиби й будинки окружних і єпархіальних шкільних рад та підлягаючих їм установ і шкіл, не зазначених в статтях 2–4 цього закону, передаються у власність Міністерства народної освіти та мистецтва.

6. Капітали, котрі призначаються на шкільні цілі і оскільки вони не закладені єпархіальним коштом, передаються також до Міністерства народної освіти та мистецтва, крім випадку, зазначеного в ст. 4 цього закону.

7. Книгозбірні, склади учбових писемних і наглядних приладів і підручників і інші учбово-допоміжні установи, які знаходяться при окружних і єпархіальних шкільних радах та їх відділах, передаються Міністерству народної освіти та мистецтва, якщо вони не уряджені цілком єпархіальними коштами, без допомоги державних чи громадських інституцій.

8. Весь інвентар, що належить до шкіл, які передаються згідно з цим законом крім випадку, зазначеного в ст. 4 цього закону, передається Міністерству народної освіти та мистецтва разом зі школами.

9. По скінченню місячного строку, поставленого для проведення остаточної ліквідації справи передачі шкіл (ст. 1 цього закону), скасувати посади окружних, єпархіальних і повітових наглядачів церковних шкіл, окружні єпархіальні шкільні ради та їх відділи, як державні органи керування і догляду над бувшими школами Найсвятішого Синоду, переданими до Міністерства народної освіти та мистецтва і місцевих самоврядувань.

10. Усіх осіб, що займали штатні посади, зазначені в ст. 9, увільнити поза штат на загальній підставі і задовольнити їх заштатною допомогою, прикладаючи до них прави-

ла закону від 2 серпня 1918 р. «про заштатну та дорожню допомогу служачим в урядових та громадських інституціях, котрі утримуються казенними коштами».

11. Кредити, які перед тим відпускалися по сміті Найсвятішого Синоду, а нині Міністерства народної освіти та мистецтва, на утримання зазначеними в ст. 9 осіб і інституцій, повернути на заштатну допомогу особам, увільненим поза штат, згідно ст. 9 цього закону.

Голова Ради Міністрів [С.] Гербель

Міністр народної освіти та мистецтва В. Науменко

Державний вістник. – 1918. – № 81. – 6 грудня. – С. 3.

№ 237

Закон про зміни в законодавстві про волосні, повітові та губерньські установи з управління сільськими місцевостями

30.11.1918 р.

На зміну, доповнення та скасування діючих узаконень постановити:

I. Скасувати Уставу про волосне земське управління 21 травня 1917 р. («Собр. узак.», ст. 655) та Правила про волосне земське оподаткування, волосні обрахунки та розкладки і волосного збирача 17 червня 1917 р. («Собр. узак.», ст. 867), а також усі узаконення, які цю уставу та правила змінюють та доповнюють.

II. Всі волості, знову утворені після 1 березоля 1917 р., – скасувати, відбудувавши всі волості в тих межах, в яких вони існували до цього строку.

III. Повітові з'їзди, повітові з'їзди мирових посередників, та повітові по чиншових справах присутствія скасувати. Голів з'їздів мирових посередників і чинів канцелярій повітових з'їздів, з'їздів мирових посередників та чиншових присутствій і існуючих при них землемірів, як перебуваючих на державній службі, так і вільнонайманих залишити поза штатом на підставі існуючих узаконень.

IV. Губерніяльні присутствія та губерніяльні по селянських справах присутствія скасувати. Непремінних членів та членів од правительства цих присутствій, чинів їх канцелярій і землемірів, як перебуваючих на державній службі, так і вільнонайманих, а також осіб, що обіймають посади кандидатів до Мирових Посередників, залишити поза штатом на підставі існуючих узаконень.

V. До утворення дрібної земської одиниці замість волосного земства відновити волосні управління за винятком волосних судів, у всьому згідно з «Общим положением

о крестьянах» і з тими самими повноваженнями та обов'язками, з якими вони існували до введення волосних земських установ. Внести до Устави про сільське та волосне управління нижченаведені зміни та доповнення:

1) Для вибору урядових осіб волосного правління засновується виборчий волосний схід.

2) В склад виборчого волосного сходу входять урядові особи, зазначені в ст. 86 № «Общего положения о крестьянах», десятидворові від населення, що входять в склад сільських громад, і представники від населення, які в склад громад не входять, що вибираються на виборчих сільських сходах (п. 4 ст. V цього закону).

3) Постанови виборчого волосного сходу визнаються дійсними, коли на сході були волосний старшина, або заступаючий його місце і не менш 2/3 осіб, що мають право голосу на сході.

4) Для вибору на виборчий волосний схід десятидворових і представників од кожних десяти домашніх огнищ населення, яке не входить в склад сільських громад, сільські сходи поповнюються жителями обох полів даної волості, що проживають в межах селищ і поблизу них.

Сходи ці називаються виборчими сільськими сходами.

Примітка: Згадані в цій статті межі сіл та місць, що лежать поблизу них, встановлюються повітовим старостою.

5) Правом вибору та участі на виборчих сільських сходах користуються члени сільських громад на підставах, зазначених в «Общем положении о крестьянах», а інші, якщо вони проживають в межах волості не менш як рік, мають своє самостійне домашнє огнище і дійшли 25-літнього віку до дня виборів.

6) Не беруть участі в виборах особи, зазначені з §4 закону 16 вересня 1918 р. (про проведення виборів пов[ітових] земськ[их] гласн[их]).

7) Списки осіб, що мають право участі в сільських сходах, складаються волосним правлінням. Скарги на неправильне складання списків розв'язуються мировим посередником.

Примітка: Під час впровадження цього закону в чинність, списки осіб, що не входять в склад сільських громад та що мають право участі на сході, складаються волосною земською управою, волосними радами або волосними правліннями.

8) Волосного старшину затверджує на посаді повітовий староста. В разі незатвердження повітовим старостою волосного старшини, вибраного сходом, призначаються повторні вибори. Повторні вибори призначаються також в разі незатвердження мировим посередником інших урядових осіб волосного управління й урядових осіб сільського управління.

9) Якщо урядових осіб волосного та сільського управління не буде вибрано, або якщо при повторних виборах обрано буде тих осіб, які не відповідають своєму призначенню, надати повітовим старостам та мировим посередникам право призначати

першим – волосних старшин, а другим – інших урядових осіб волосного, а також урядових осіб сільського управління строком на один рік.

10) Розповсюдити на всі місцевості України ст 196 «Общего положения о крестьянах» (Особ. додат. до т. IX зак. про стан. вид. 1902 р.), в частині, що торкається порядку визначення розміру платні чи іншої грошової винагороди урядовим особам сільського управління, надавши права повітового з'їзду повітовій раді по сільських справах, а права губерніяльного присутствія – губерніяльній (окружній) раді по сільських справах.

11) Видатки по утриманню волосних правлінь накласти на повітові земства. Одна третина видатків повітового земства на утримання волосних правлінь повертається йому з Державної скарбниці.

Примітка: до видатків на утримання волосних правлінь належить платня особовому складу цих правлінь, канцелярські і господарські видатки.

12) Сміти волосних правлінь складаються повітовим старостою за згодою з повітовою земською управою і вносяться останньою в проект сміти повітового земства, як обов'язковий земський видаток.

Примітка: суперечки, що можуть виникнути під час складання такої сміти між повітовим старостою та земською управою, розв'язуються остаточно губерніяльною (окружною) радою по сільських справах.

13) Всі складні податки по волосному земському оподаткуванню і недоїмки по них перелічити в депозит місцевого повітового земства. Всі готові суми, одержані від волосного земського окладного збору, внести в касу місцевої повітової земської управи.

14) Видатки в межах сміти, законно складеної і в належних частинах затвердженої повітовими земськими зібраннями, які необхідні для ліквідації волосних земських установ, накласти на повітові земства.

VI. Відновити волосні попечительства для опіки родин запасних вояків та ратників ополчення, покликаних по мобілізації, у всьому згідно з законами 25 червня 1912 р. та 29 серпня 1914 р.

VII. В губерніях Чернігівській, Полтавській, Харківській, Катеринославській та Херсонській та округах Поліський і Таврійській утворити посади мирових посередників.

Примітка: Круг відомства та порядок діяльності мирових посередників визначається Уставою про повітові та губерніяльні селянські установи та регламентом, видаваним міністром внутрішніх справ та затвердженням Радою Міністрів.

1) Загальна кількість мирових посередників на всій території Української Держави встановлюється доданими до цього закону штатами. Поділ загальної кількості мирових посередників по повітах чиниться владою Міністерства внутрішніх справ, а межі участків мирових посередників у кожному повіті встановлюються повітовими земськими зібраннями, яких постанови затверджуються міністром внутрішніх справ.

2) Для завідування діловодством при кожному мировому посередникові встановлюється посада секретаря, згідно з доданими до цього закону штатами.

VIII. Утворити в кожному повіті повітову раду по сільських справах і посаду неодмінного члена цієї ради на нижченаведених підставах:

1) Повітова рада складається під головуванням повітового старости з помічника повітового старости по адміністративних справах, голови повітової земської управи, неодмінного члена повітової ради, всіх мирових посередників повіту і одного з мирових суддів за вибором од з'їзду мирових суддів.

Примітка: а) в разі відсутності повітового старости його заступає помічник по адміністративних справах; б) по справах, що відносяться до стягання окладних зборів, в склад ради входить податковий інспектор з правом рішучого голосу.

2) Повітовій раді подвідомні справи бувших адміністративних присутствій, повітових з'їздів та з'їздів мирових посередників.

3) Відносно порядку провадження справ повітова рада підлягає правилам, викладеним в законі, що встановлює провадження справ в повітовому з'їзді мирових посередників. Постанови повітової ради можуть бути оскаржені особами, що беруть участь в справі, перед губернською радою. Скарги подаються через повітову Раду в місячний строк з дня оповіщення постанови.

4) Діловодство повітової ради накладається на канцелярію повітового старости, для якої мети в її склад вводиться особливий діловод і урядовці, згідно з доданими штатами. Керування запровадженням справ і нагляд за ходом справ лежить на обов'язку неодмінного члена повітової ради.

5) Неодмінний член повітової ради підготовляє справи до слухання й докладає їх в засіданні ради.

6) Неодмінний член повітової ради має право безпосередніх зносин з усіма повітовими установами та урядовими особами.

7) Посада неодмінного члена повітової ради заміщається з числа осіб, що задовольняють вимогам для вибору в мирові судді.

8) В разі тимчасової одлучки, увільнення в відпуск, недуги, смерті, усунення або увільнення з посади неодмінного члена повітової ради, тимчасове виконання його обов'язків накладається на одного з мирових посередників повіту по призначенню повітового старости.

IX. Утворити в кожній губернії губернську раду, а в Таврійській та Поліській округах – окружні ради по сільських справах і посади неодмінного члена цих рад.

1) Губернська (окружна) рада складається під головуванням губернського старости, з помічника губернського старости по адміністративних справах, управителя фінансової палати, голови губернської земської управи або його заступника, прокурора окружного суду і неодмінного члена губернської (окружної) ради.

Примітка: а) в разі відсутності губерніяльного старости його заступає помічник по адміністраційних справах; б) управитель фінансової палати і прокурор окружного суду можуть командирувати в засідання ради своїх заступників.

2) Губерніяльній (окружній) раді підвідомні всі справи губерніяльних по селянських справах присутствій.

3) Відносно порядку впровадження справ губерніяльна (окружна) рада підлягає правилам, встановлених для губерніяльних по селянським справах присутствій. Постанови губерніяльної (окружної) ради по справах, підвідомчих раді, можуть бути оскаржені особами, що беруть участь в справі перед Державним Сенатом. Скарги ці подаються через губерніяльну раду в місячний строк з дня оповіщення постанови.

4) Діловодство губерніяльної (окружної) ради накладається на канцелярію губерніяльного (окружного) старости, для якої мети в її склад вводяться особливий діловод і урядовці, згідно з доданими до цього штатами. Керування діловодством і нагляд за ходом справ лежить на обов'язку неодмінного члена губерніяльної (окружної) ради.

5) Неодмінний член губерніяльної (окружної) ради підготовлює справи до слухання й докладає їх в засідання ради.

6) Неодмінний член губерніяльної (окружної) ради має право безпосередніх зносин з усіма губерніяльними установами і урядовими особами.

7) Посада неодмінного члена губерніяльної (окружної) ради заміщається переважно з числа осіб, що прослужили не менш од трьох літ по селянських установах на посаді не нижчий од шостої класи.

8) В разі тимчасової одлучки, увільнення в відпустку, недуги, смерті, усунення або увільнення від посади неодмінного члена губерніяльної (окружної) ради, тимчасове виконання його обов'язків накладається на неодмінного члена повітової ради губерніяльного міста.

Х. Докладені до цього «Штати губерніяльних (окружних) і повітових установ по управлінню сільськими місцевостями» й правила про переведення в чинність цього закону ухвалити.

За голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр внутрішніх справ В. Рейнбот

№ 238

**Закон про штати Військової академії Української Держави
та асигнування 127.600 карб. на її утримання**

30.11.1918 р.

1. Ухвалити докладені до цього закону штати Військової академії Української Держави.

2. Асигнувати в розпорядження військового міністра з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти Військового міністерства 1918 р. сто двадцять сім тисяч шістсот (127.600) карб., з котрих: а) п'ятдесят дев'ять тисяч (59.000) карб. – на утримання особового складу Військової академії в 1918 р.; б) десять тисяч (10.000) карб. – на видавання платні професорам та на вчителю академії за лекції та практичні заняття в 1918 р.; і в) п'ятдесят вісім тисяч шістсот (58.600) карб. – на одночасові видатки по первісному обладнанню академії, себто: на обзавід канцелярським майном – двадцять тисяч (20.000) карб.; на здобуття меблів, яких недостає, посуду та ремонт майна, яке мається – дванадцять тисяч (12.000) карб.; на купівлю літографії, шапирографів, паперу та іншого майна для видавничої частини – п'ятнадцять тисяч (15.000) карб., на купівлю наукових підручників – дев'ять тисяч (9.000) карб. та на утримання коней й експлуатацію самоходу – дві тисячі шістсот (2.600) карб.

3. Закон цей перевести в життя з 20 жовтня 1918 р.

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Військовий міністр, генеральний значковий [Б.] Шуцькой

Державний вістник. – 1918. – № 82. – 8 грудня. – С. 3.

№ 239

**Положення (Устава) про головноуповноваженого по справах
біженців з колишніх прифронтових районів***

30.11.1918 р.

1. З метою об'єднати всі правительствені заходи для устрою біженців, які постраждали від війни в межах бувшого прифронтового району, а також для відбудування їх

.....
* Ухвалене Радою Міністрів, затверджене Гетьманом.

ніх господарств утворюється посада головноуповноваженого для устрою біженців бувшого прифронтового району на Україні.

2. Район діяльності головноуповноваженого окреслюється губерніями, що знаходяться в межах бувшого прифронтового району, а саме: Холмською, Поліською, Подільською та Волинською. На випадок потреби поширення зазначеного району, така міра переводиться на подання од головноуповноваженого постановою Ради Міністрів.

3. На головноуповноваженого покладається організація на місцях усякої допомоги біженцям, а саме: а) харчової, б) лікарсько-санітарної, в) будівельної, г) постачання живого та мертвого інвентарю, посівного зерна та робочої худоби, д) задоволення біженців різною просвітною допомогою та установами громадського опікування, е) перепровадження біженців та їх майна, а також припасів та матеріалів, потрібних для виконання намічених заходів, ж) постачання одежею, предметами господарського вжитку та іншим.

4. Кредити на виконання заходів головноуповноваженого, а також на утримання його та підлеглих йому урядовців асигнуються в розпорядження головноуповноваженого за його поданнями в звичайному бюджетному порядку. Кредити, раніш призначені на відповідні потреби до розпорядження місцевих установ бувшого прифронтового району, передаються до відання головноуповноваженого і надалі відпуск таких кредитів поза головноуповноваженим припиняється.

Про витрачення виданих кредитів головноуповноважений подає звідомлення державному контролю.

Примітка. Подання головноуповноваженого бюджетна комісія розглядає поза чергою.

5. Усі урядовці земські та міські служачі та установи бувшого прифронтового району щодо устрою біженців у справах, розрішення котрих вимагає санкції центральних відомств, підлягають безпосередньо головноуповноваженому, а в справах, які вимагають санкції центральних відомств, головноуповноважений порозумівається з відповідними міністрами, головноуповноваженими та Радою по транспорті, а при незгоді подає спірну справу на розсуд Ради Міністрів. Відповідні заходи земських, міських та громадських установ або приватних осіб, що переводяться їхнім власним коштом, виконуються з відома головноуповноваженого та під його доглядом.

6. Головноуповноваженому надається право вимагати безпосередньо від урядових, громадських та приватних установ і організацій, щоб вони подавали відомості та пояснення в справах, що належать до його відання.

7. Головноуповноважений складає і подає до Ради Міністрів через Голову Ради Міністрів свої міркування про відновлення зруйнованих господарств, а після ствердження тих міркувань виконує через підлегли йому уряди.

8. Головноуповноважений складає і подає для затвердження Ради Міністрів, в звичайному порядку, штати підлеглих йому осіб та установ і головні основи їхньої діяльності.

9. На розпорядження та вчинки головноуповноваженого можуть подаватися скарги до Голови Ради Міністрів.

10. Головноуповноважений щомісячно подає Раді Міністрів звідомлення про свою діяльність та про становище біженців.

11. При головноуповноваженому знаходиться, під його головуванням, рада, яка складається з представників Міністерства фінансів, народного здоров'я та опікування, земельних справ і державного контролю. Представники ці призначаються відповідними міністрами.

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр внутрішніх справ, сенатор І. Кістяковський

Державний вістник. – 1918. – № 82. – 8 грудня. – С. 3.

№ 240

Закон про створення управлінь Поліського та Таврійського окружних старост та асигнування 133.000 карб. на їх утримання

30.11.1918 р.

На доповнення й зміну існуючих законів постановити:

І.

1. Повіти Річицький, Пінський і Мозирський з'єднати в Поліську округу, а Бердянський, Дніпровський та Мелітопольський – в Таврійську округу.

2. Для порядкування округами, зазначеними в ст.1 цього закону утворити управління Поліського та Таврійського окружних старост.

3. В склад Управління окружного старости входять: окружний староста, помічник його, інспектор Державної варти, урядовці особливих доручень та канцелярія згідно зі штатами.

4. Окружний староста призначається і звільняється з посад наказами Гетьмана всієї України на подання, від міністра внутрішніх справ; помічник окружного старости і інспектор Державної варти призначаються властю міністра внутрішніх справ; управляючий канцелярією старости – наказом міністра внутрішніх справ на подання од старости, а всі інші штатні чини й служачі управлінь окружних старост – наказами цих старост.

5. На Поліського та Таврійського окружних старост розповсюджується чинність загальних Правил про «права, обов'язки та відповідальність губерніяльних старост»

(Постанова бувшого Російського тимчасового уряду від 19 вересня 1917 р. – про утворення губерніяльних та повітових комісарів) і інших узаконень, які торкаються до діяльності губерніяльних старост.

б. Докладені до цього тимчасові штати управління окружного старости ухвалити і вважати їх дійсними з 1 липня 1918 р.

II.

Асигнувати в розпорядження Міністерства внутрішніх справ з коштів Державної скарбниці в рахунок сміти 1918 р. на утримання управлінь Поліського й Таврійсько-го окружних старост з 1 липня по 31 грудня цього року – сто тридцять три тисячі (133.000) карб.; а саме:

а) на утримання штатних служачих управлінь – дев'яносто чотири тисячі шістсот карбс	94.600
б) на утримання кур'єрів – сім тисяч двісті карб... ..	7.200
в) на канцелярські, друкарські та телеграфні потреби – шість тисяч карб	6.000
г) на найняття будинків для управлінь – дві тисячі чотириста карб.	2.400
д) на господарські потреби (ремонт, опалення, освітлення й таке інше) – дві тисячі чотириста карб.	2.400
е) на купівлю меблів для управління – дванадцять тисяч карб.	12.000
ж) на найняття помешкання для старост – дві тисячі чотириста карб.	2.400
з) на подорожні гроші – шість тисяч карб.	6.000

За Голову Ради Міністрів А. Ржепецький
Міністр внутрішніх справ, сенатор [І.] Кістяковський

№ 241

Постанова про зміну закону 2 червня 1918 р. про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради Міністрів, розгляд і затвердження у Раді та про форми і порядок оголошення законів.

3.12.1918 р.

Статтю 2-у закону 2 червня 1918 р. про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради Міністрів, розгляд у Раді, затвердження їх і про форми та порядок оголошення законів викласти так:

1. Ст. 2. Законопроекти надсилаються до Державної канцелярії в двадцяти п'яти (25) примірниках задля розсилки їх членам Ради Міністрів,
2. Увагу до ст. 1-ої та 2-ої вищезазначеного закону 2 липня 1918 р. залишити в силі.

Голова Ради Міністрів [С.] Гербель
Державний секретар [С.] Завадський.

Державний вістник. – 1918. – № 82. – 8 грудня. – С. 4.

№ 242

Постанова про термін для перегляду законопроектів, ухвалених Радою Міністрів

5.12.1918 р.

Аж до вироблення регламенту Ради Міністрів встановити, що перегляд законопроектів, ухвалених Радою Міністрів, дозволяється не раніш од трьох місяців з дня ухвали Радою Міністрів тих законопроектів, про перегляд яких порушено питання, за винятком випадків, коли персональний склад Ради Міністрів буде відновлено цілком чи на дві третині, або коли перегляд законопроекту буде вирішено не менше як трьома четвертинами загальної кількості членів Ради Міністрів.

Голова Рада Міністрів [С.] Гербель
Державний секретар [С.] Завадський

Державний вістник. – 1918. – № 82. – 8 грудня. – С. 4.

№ 243

Закон про мобілізацію всього чоловічого населення Київського міського отаманства 1889-1898 рр. народження, здатного носити зброю

5.12.1918 р.

Для оборони м. Києва та його найближчих околиць:

1. Призвати тимчасово в межах Києва чоловіків усякого віку, починаючи з тих, що народилися 1 січня 1889 р. і кінчаючи тими, що народилися 31 грудня 1898 р. включно, як тих, що проходили, так і тих, що не проходили військову службу, здатних носити зброю.

2. Всі призвані повинні явитися до прийомних комісій, починаючи з 8 грудня цього року, в строки, зазначені прийомними комісіями.

3. Здійснення призову накладається на прийомні комісії, що утворюються при кожному районі варти з розпорядження військового міністра в складі голови – генерала або штаб-старшини, двох обер-старшин, представника Міністерства внутрішніх справ, міського самоврядування, двох військових лікарів і начальника району варти, або його заступника; військові лікарі й начальники районів – з правом дорадчого голосу.

Примітка: Коли військових лікарів не буде досить, може бути призначено по розпорядженню Міністерства здоров'я й опікування цивільних лікарів.

4. Впродовж доби з дня оголошення цього закону начальники районів варти подають головам прийомних комісій список всіх домів участку з зазначенням фамілії, імені й по батькові голови й секретаря домового комітету та домовласника, або особи, що його заступає.

Голова комісії негайно складає чергу домам для явки на призов мешканців з таким обрахунком, щоби призов було закінчено в три дні, й оповіщає цю чергу через варту головам домових комітетів, але де їх нема – домовласникам або особам, що їх заступають.

5. В призначений день голови й секретарі домових комітетів, а де їх нема – домовласники або особи, що їх заступають з квартирними зшитками являються до прийомної комісії для подання відомостей про осіб, що мешкають у домі і підлягають призову по цьому закону, а також беруть участь в комісії при прийомі осіб, що призиваються від дому.

Примітка: В тих випадках, коли комітет об'єднує кілька домів, він виконує вищезазначені обов'язки відносно мешканців усіх домів свого району.

6. Льготи по увільненню від призову й відстрочкам, встановлені попередніми законами, наказами Головнокомандуючого і військового міністра, на осіб цього призову не поширюються.

7. По цьому закону не підлягають мобілізації й призову:

а) ті, що служать до оголошення цього закону у всіх управліннях, установах і закладах військового відомства й чини державного контролю, взяті до польового контролю;

б) всі старшини, унтер-офіцери, юнкери і «вольноопределяющиеся» 1 і 2 розряду, призвані наказами Головнокомандуючого і попередніми законами, з залишенням за ними всіх встановлених цими наказами і законами прав і переваг;

в) всі, хто служить на державній службі на посадах УІ класи й вище та всі, хто служить в Головному управлінні військової повинності і в Київських: міській, губернській і повітовій по військовій повинності управах;

г) залізничні і поштово-телеграфні служачі, робітники й мастерові;

д) чини Державної варті і департаменту Державної варті;

е) всі служачі і робітники Експедиції заготовки державних паперів;

ж) служачі й робітники міських підприємств – водопроводу, каналізації, різниць, хлібопекарень, електричної станції, телефонної сіті, трамваю і всіх лікарських закладів;

з) голови і секретарі домових комітетів;

і) служачі місць замкнення;

к) служачі в міських і добровольчих пожежних командах;

л) всі легкові і бендюжні візники, двірники, швейцари, нічні сторожі, служачі й робітники фабрик, заводів, друкарень і хлібопекарень, котрі працюють.

Всі зазначені в п. «л» особи увільняються при умові, що вони служать на штатних посадах або працюють у промислі не менш одного місяця до видання цього закону.

8. В випадкові, коли контингенту, що призивається, буде не досить, військово-му міністрові надається право поширити чинність цього закону і на осіб старшого віку.

9. Особи, що служать на державній, громадській і приватній службі, зберігають за собою посаду, платню, що одержували по службі й інші види утримання, котрими вони користувалися в день оголошення цього закону, а крім того, всім, що призиваються, визначаються добові гроші в розмірі 10 карб. на добу.

10. Час і порядок увільнення призваних від служби буде оголошено зараз же, як мине безпосередня небезпека м. Києву, по розпорядженню військового міністра.

11. Видатки, що викликаються цим призивом, віднести на військовий фонд.

12. Поділ призваного контингенту по військових частинах і для внутрішньої охорони Києва перевести по розпорядженню Головнокомандуючого.

13. Для об'єднання й догляду за діяльністю прийомних комісій по розпорядженню військового міністра призначається центральна комісія в складі голови й сімох членів, у тому числі два представники від Міністерства внутрішніх справ.

14. На час переведення зазначеного призову голови й секретарі домових комітетів не можуть переобиратися і не можуть одмовлятися від виконання своїх обов'язків.

15. За ухилення від призову, переховування призваних, за незаконне увільнення від призову, а також за допомогу цьому – винні підлягають військово-польовому судові, котрий за такі вчинки визначає каторжні роботи од 4 до 20 років.

16. Голови й секретарі домових комітетів, а де їх нема, то домовласники або їх заступники за недодержання правил цього закону караються військово-польовим судом – відданням до справительного відділу на строк від 1 до 4 років.

Голова Ради Міністрів [С.] Гербель
Військовий міністр, генеральний значковий [Б.] Шущькой

Державний вістник. – 1918. – № 83. – 12 грудня. – С. 2.

№ 244

**Постанова Ради Міністрів Української Держави
про складення повноважень**

14.12.1918 р.

Обсудив требования Директории, Совет Министров постановил сложить с себя полномочия и передать власть Директории.

С. Гербель, С. Меринг, И. Кистяковский, В. Косинский, С. Петров

Відродження. – 1918. – 15 грудня.

№ 245

**Постанова Ради Міністрів Української Держави
про відновлення повноважень Київської міської думи**

14.12.1918 р.

Совет Министров в интересах охранения порядка и спокойствия в городе Киеве и защиты интересов граждан постановил: восстановить действие распущенной Киевской Городской Думы и Городской Управы, передав им управление городом и Киевским Градоначальством.

Настоящее постановление вводится в действие с момента самого постановления.

Голова Рады Министров

Гербель

Министр финансов	Ржепецкий
Державный контролер	Петров
Военный министр	Гернгросс
За министра иностранных дел	О. Эйхельман
Министр внутренних дел	Игорь Кистяковский
Министр торговли и промышленности	С. Меринг
Міністр народної освіти і мистецтва	Науменко
Министр труда	А. Косинский
За Державного секретаря	[підпис нерозбірливий]

ЦДАВО України. Ф. 1064. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 2. Рукопис. Оригінал.

ПРИМІТКИ

1. Перші офіційні документи Української Держави закладали правові підвалини гетьманської влади в Україні. «Грамота до всього українського народу» проголошувала перехід усієї влади до Гетьмана П. Скоропадського. Управління державою здійснював уряд – Рада Міністрів, яка призначалася Гетьманом. Оголошувалося про розпуск Української Центральної Ради, земельних комітетів, скасування законів і розпоряджень попереднього українського уряду, відновлення прав приватної власності, повної свободи торгівлі й підприємництва, купівлі та продажу землі тощо.

Видані того ж дня «Закони про тимчасовий державний устрій України» визначали компетенцію Гетьмана як верховного правителя Української Держави та головнокомандувача армії і флоту, Ради Міністрів, Генерального суду, церкви, права та обов'язки громадян, а також законодавчу процедуру. Гетьман призначав і звільняв голову Ради Міністрів разом з усім кабінетом, керував закордонними справами. Закони визначали компетенцію міністрів і їх відповідальність перед Гетьманом. Вищим органом судової влади й водночас вищим судом Української Держави в судових та адміністративних справах ставав Генеральний суд.

Окремий розділ «Права і обов'язки українських козаків і громадян» регламентував цивільне законодавство. Закони гарантували недоторканність особи і житла, вільне пересування, обрання місця мешкання і праці, свободу зібрань, слова і друку, об'єднання в громадські організації. Декларувалась свобода віросповідання при верховенстві православної християнської віри.

2. Після підписання Брестського мирного договору уряд УНР 12 лютого 1918 р. звернувся до нових союзників з проханням ввести на територію України німецько-австрійські війська, за допомогою яких він сподівався протистояти агресії більшовицької Росії. 18 лютого 1918 р. німецька, а 27 лютого австро-угорська армії почали просуватися в Україну. До кінця квітня вся її територія опинилася під контролем німецьких та австро-угорських військ, чисельність яких становила 450 тис.

У зверненні УЦР до народу України 11 березня присутність іноземних держав трактувалася як дружня акція допомоги. Справжні плани Німеччини і Австро-Угорщини

полягали у використанні продовольчого та сировинного потенціалу України. Побачивши слабкість державних інституцій УНР, окупаційне командування почало активно втручатися у її внутрішні справи. За безпосередньої підтримки німецького командування відбулося усунення УЦР і встановлення більш дієвої влади гетьмана П. Скоропадського. Іноземна військова присутність мала для України й позитивні наслідки. Австро-німецькі війська були підпорою встановленого в Україні державного ладу, певною мірою перешкоджали здійсненню великодержавницьких планів і соціалістичних експериментів більшовиків і в цьому сенсі виконували роль стабілізуючого фактора.

3. 7 травня при розгляді в Раді Міністрів питання про кордони України особлива увага була зосереджена на необхідності приєднання Криму до України. Йшлося про наміри Гетьмана П. Скоропадського звернутися з цього приводу з листом до німецького посла в Україні. Рада підтримала такий крок Гетьмана і зазначила, що про відповідні рішення української влади міністр закордонних справ має повідомити уряд Німеччини (Див. т. 1, док. № 3).
4. Вільне козацтво – національні добровільні військово-міліційні формування в Україні у 1917–1918 рр. Створювалися за територіальним принципом, на традиціях запорізького козацтва, спочатку переважно для охорони правопорядку. Склалися з селян. На осінь 1917 нараховувалося до 60 тис. вільних козаків, особливого поширення рух набув у Київській, Полтавській, Чернігівській, Катеринославській, Херсонській губ. та на Кубані. 3–7 жовтня відбувся Всеукраїнський з'їзд Вільного козацтва в Чигирині, на який прибули 200 делегатів. З'їзд заочно обрав П. Скоропадського наказним отаманом Вільного козацтва.
5. Полтавець-Острияниця Іван Васильович (1890–1957) – український військовий і політичний діяч, учасник Першої світової війни, штабс-капітан. Один з організаторів Вільного козацтва, на Всеукраїнському з'їзді у жовтні 1917 р. обраний першим генеральним осавулом. Генеральний писар власної канцелярії Гетьмана України, полковник. З 1919 р. в еміграції у Німеччині. Засновник низки козацьких організацій.
6. Звенигородське повстання розпочалося 3 червня 1918 р. у відповідь на розправу над мешканцями с. Орли, які відмовилися працювати у поміщицькій економії. Каральний загін був розгромлений озброєними селянами. Наступного дня повсталі розбили об'єднані підрозділи німців і Державної варти. Повстання охопило волосний центр Лисянку та інші населені пункти. 9 червня повстанці взяли повітове місто Звенигородку, при цьому були вбиті повітовий староста Іван Машир та його помічник Ібрагім Соатик. Через кілька днів вони під натиском регулярних німецьких військ залишили Звенигородку, але ще впродовж місяця контролювали значну територію повіту.
7. Офіційний візит гетьмана П. Скоропадського до Німеччини 4–16 вересня 1918 р. мав на меті розв'язання з вищим керівництвом Рейху важливих для України внутрішніх та зовнішньополітичних питань. Гетьман був прийнятий імператором Вільгельмом II, канцлером Г. Гертлінгом, у МЗС, Ставці верховного головнокомандування, відвідав заводи і верфі Круппа. Головним підсумком поїздки стали згода Німеччини на створення повноцінної української армії, скликання Сейму, приєднання Криму до України на правах автономії

- і володіння Чорноморським флотом. У свою чергу Україна підписала новий економічний договір щодо поставок хліба і сировини до Центральних держав. Однак повністю реалізувати німецькі преференції не вдалося через падіння Гетьманату.
8. Найбільшої уваги у грамоті, приуроченій до піврічного гетьманського правління П. Скоропадського, було приділено аграрній реформі, головні засади якої були проголошені ще 29 квітня в інавгураційній грамоті. Спираючись на примат права приватної власності, передбачалося законодавчим шляхом здійснити ринковий переділ земельної власності на користь малоземельних селян і у такий спосіб створити численні селянські господарства фермерського типу як соціально-політичну опору гетьманської влади. За минулі місяці була створена головна законодавча база аграрної реформи. Однак її реалізація гальмувалася великими землевласниками, у яких Державний земельний банк мав викупити маєстності і продати малоземельним селянам. Грамота 29 жовтня була адресована новому, щойно призначеному уряду і новому міністру земельних справ.
 9. Блаватний Н. – офіцер російської армії. Ад'ютант Гетьмана П. Скоропадського, член Великої Козацької ради, осавул.
 10. Удовиченко Олександр Іванович (1887–1975) – український військовий діяч, учасник Першої світової війни, старший ад'ютант штабу корпусу, капітан. Активний учасник українського військового руху. 3 грудня 1917 р. служив в українському Генеральному штабі. Помічник начальника розвідувальної частини оперативного відділу Генштабу УД. Перебував на командних посадах в Армії УНР, генерал-хорунжий. Брав активну участь у громадсько-політичному житті української військової еміграції. Урядом УНР в екзилі підвищений до чину генерал-полковника.
 11. Лібов Євген (1857–?) – військовий діяч, учасник Першої світової війни, начальник бригади, генерал-майор. Генеральний старшина з особливих доручень при Гетьмані П. Скоропадському. Член Великої козацької ради, генерал-хорунжий.
 12. Лукашевич Федір Антонович – військовий діяч, учасник Першої світової війни, капітан. Начальник амуніційного відділу Гарматної управи військового міністерства УД, член Великої Козацької ради, полковник. У 1919 р. служив у ЗСПР. 1920 р. повернувся в Армію УНР, помічник начальника історико-інформаційного відділу штабу армії.
 13. Сахно-Устимович Олександр Олександрович (1880–1962) – український військовий діяч, учасник Першої світової війни, ад'ютант командувача Київського військового округу, підполковник. Один з перших організаторів українського військового руху в російській армії. Старший ад'ютант Гетьмана П. Скоропадського, полковник. У 1919–1920 рр. служив у ЗСПР. З 1920 р. в еміграції.
 14. Моркотун Сергій Костянтинович (1890 – після 1950) – правник, присяжний повірений. 1917 р. начальник міліції Південно-Західної залізниці. Особистий секретар Гетьмана П. Скоропадського. Емігрував, займався публіцистикою. У грудні 1919 р. за підтримки членів української делегації від ЗУНР на Паризькій мирній конференції створив у Парижі т. зв. Український національний комітет, метою якого було проголошено відбудову єдиної Росії.

15. Волковицький Володимир Володимирович (1881–?) – військовий діяч, учасник Першої світової війни, офіцер для доручень штабу корпусу, Генерального штабу підполковник. Начальник з формування козацьких сотень, член Великої Козацької ради, військовий старшина.
16. Лорченко Микола Іванович (1865–?) – військовий діяч, викладач фізики та математики. У 1917 р. вступив добровольцем до 1-го Українського козачого полку ім. Б. Хмельницького. За Гетьманату член Великої Козацької ради, сотник. Начальник культурно-освітнього відділу Генерального штабу УНР, полковник. Після 1920 р. в еміграції у Чехословаччині.
17. Глинський Олександр Сергійович (1860–?) – військовий діяч, учасник Першої світової війни, командував бригади, полковник. Один з перших організаторів українського військового руху. Офіцер для доручень штабу Гетьмана, генерал-хорунжий. У 1922–1925 рр. служив у Червоній армії.
18. Глібовський Юрій (Георгій) Євграфович (1879–?) – український військовий і політичний діяч, учасник Першої світової війни, полковник. Член УЦР та УГВК, в українському війську з 1917 р. Кошовий отаман Київського коша, за Директорії – генерал-поручник Армії УНР.
19. Козинець Пантелеймон Якович (1879 – після 1945) – військовий діяч, учасник Першої світової війни, полковник. В українському війську з 1917 р. За Гетьманату – кошовий отаман Полтавського коша. З січня 1919 р. командир 1-ї кінної дивізії Армії УНР. Згодом перейшов на службу до ЗСПР. З 1920 р. в еміграції.
20. Нагорський (Нагірський) Степан Пилипович (1870–?) – військовий діяч, учасник Першої світової війни, генерал-майор. За Гетьманату – член Великої Козацької ради, сотник. Кошовий отаман Чернігівського козацького коша.
21. Омелянович-Павленко Іван Володимирович (1881–1962) – український військовий діяч. Учасник Першої світової війни, командир кінно-артилерійського дивізіону, полковник. Учасник українського військового руху. За Гетьманату – командир Лубенського Сердюцького кінно-козацького полку, кошовий отаман Харківського (Слобідського) коша. Перебував на командних посадах в Армії УНР, генерал-хорунжий. З 1920 р. в еміграції.
22. Гоголь-Яновський Микола Львович – український військовий діяч, учасник Першої світової війни, полковник. За Гетьманату – кошовий отаман Новозапорозького (Херсонського) коша. Після антигетьманського повстання – в Армії УНР, полковник.
23. Омелянович-Павленко Михайло Володимирович (1878–1952) – український військовий діяч, учасник Першої світової війни, полковник. 1917 р. очолював Одеську школу прапорщиків, від початку підтримав Українську революцію, стояв у витоків української армії. За Гетьманату – командир 11-ї піхотної дивізії (Полтава), кошовий отаман Запорізького (Катеринославського) коша. Головнокомандувач УГА (грудень 1918 – червень 1919). Командував Армією УНР під час Першого Зимового походу і воєнної кампанії 1920 р. В еміграції заснував і очолив Музей визвольних змагань у Празі (1925), Товариство колишніх вояків УНР, співпрацював з ОУН. Військовий міністр уряду УНР в екзилі (1945–1948), генерал-полковник.

24. Борковський Петро – український військовий діяч, учасник Першої світової війни, полковник. За Гетьманату – Волинський губернський комендант, кошовий отаман Волинського коша, генерал-хорунжий.
25. Внаслідок складної зовнішньополітичної ситуації, пов'язаної з неминучою поразкою Центральних держав у світовій війні, відсутністю позитивних зрушень в українсько-російських мирних переговорах, що фактично ставило тогочасне українське керівництво під загрозу військової конфронтації з більшовицькою Росією, відбулося загострення внутрішньополітичної ситуації. Підривна діяльність підпільних більшовицьких осередків та невдоволення гетьманським режимом українських демократичних кіл, які теж виступали за повалення існуючої влади, створювали напруженість в українському суспільстві. Напередодні були оголошені накази гетьмана про введення надзвичайного стану в окремих регіонах Української Держави. Ситуація погіршилась внаслідок урядової кризи, що виникла ще на початку жовтня. Частина міністрів виступила з вимогою переорієнтації зовнішньополітичного курсу Української Держави на країни Антанти, що в свою чергу зумовлювало необхідність підтримки ідеї відродження нової небільшовицької Росії на демократичних засадах. Тож перед гетьманом стояли непрості, фактично взаємовиключні завдання – з одного боку обрання нового політичного курсу, а з іншого – необхідність реформування уряду з залученням до співпраці представників українських демократичних кіл.
- За таких умов гетьман звернувся до громадян України з закликом зберігати порядок і громадський спокій, не допускати жодних виступів проти державного ладу, що мало стабілізувати внутрішньополітичну ситуацію в країні у такий складний час.
26. Грамота від 14 листопада 1918 р. була оголошена у зв'язку з призначенням нового уряду і декларувала новий зовнішньополітичний курс Української Держави, спрямований на підтримку ідеї відродження єдиної Росії – небільшовицької, демократичної, побудованої на федеративних засадах, зі збереженням за Україною права на розвиток державності та національної самобутності. Проголошення цього курсу було зумовлене зовнішніми обставинами. В умовах неминучої поразки Четверного союзу в Першій світовій війні Україна шукала допомоги у Антанти. Остання підтримувала боротьбу антирадянських, антибільшовицьких сил, але хотіла бачити Росію єдиною державою, що й зумовило для України необхідність зміни зовнішньополітичної лінії. Така кардинальна переорієнтація була спробою врятувати гетьманську владу, а Україну – від загрози більшовизму. Грамота мала суто декларативний характер, тому що тої демократичної Росії, федеративне об'єднання з якою проголошувалось, на той момент не існувало. Однак проголошення нового курсу викликало обурення національно-демократичних сил, які одночасно підтримали повстання проти режиму гетьмана.
27. Багалій Дмитро Іванович (1857–1932) – визначний український історик, громадсько-політичний діяч. Випускник Київського ун-ту, учень В. Антоновича. Приват-доцент, професор, ректор (1906–1911) Харківського ун-ту. Член партії кадетів, голова Харківської

- міської думи (1914–1917). Належав до фундаторів УАН, член Президії та голова її Історико-філологічного відділу. Досліджував історію України XV–XVIII ст., фахівець з джерелознавства, історичної географії, археології, археографії, автор численних наукових праць.
28. Петров Микола Іванович (1840–1921) – український історик, літературознавець, професор Київської духовної академії, чл.-кор. Російської АН (1916). Випускник Київської Духовної академії, де захистив магістерську і докторську дисертації. Вивчав історію української літератури, театру і культури, був найкращим історіографом Києво-Могилянської академії, знавцем історії Києва. Заснував академічний музей церковних та архівних старожитностей, у якому був завідувачем. Обраний до першого складу академіків УАН.
29. Смаль-Стоцький Степан Йосипович (1859–1938) – український вчений-філолог, громадсько-політичний і культурний діяч. Випускник Чернівецького ун-ту, доктор філології. Уклав першу шкільну граматику української мови (видавалася у 1883, 1907, 1922, 1928). Депутат австрійської державної Ради (1911–1918). Входив до Союзу визволення України, вів роботу серед військовополонених українців у таборі Фрайштадт. Обраний академіком першого складу УАН по Історико-філологічному відділу. Декан філологічного факультету УВУ у Празі (1921–1938).
30. Каченко Микола Феофанович (1855–1935) – український учений-біолог. Навчався у Московському та Харківському ун-тах, доктор медицини та зоології. З 1912 р. жив у Києві, професор кафедри зоології Київського політехнічного ін-ту. Один з фундаторів і перших академіків УАН. Голова Фізично-математичного відділу (1918–1919), кафедри акліматизації, комітету для вивчення фауни України, організатор і директор Зоологічного музею (1919–1926).
31. Тутковський Павло Аполлонович (1858–1930) – видатний український вчений у галузі геології. З 1914 р. професор Київського ун-ту. У 1918 р. був серед фундаторів і перших академіків УАН. Голова природничої секції УНТ у Києві (1918–1921), голова Фізико-математичного відділу УАН (1919–1930). Організатор і перший директор Науково-дослідного інституту геології АН України і Національного природничого музею (1926).
32. Тарановський Федір Васильович (1874–1936) – український історик права. Професор Варшавського, Дерптського, Петербурзького ун-тів. 1918 р. обраний до першого складу УАН, голова її Соціально-економічного відділу. 1919 р. емігрував до Югославії, де до кінця життя був професором права Белградського ун-ту, академік Сербської королівської академії.
33. Левицький Орест Іванович (1848–1922) – український історик, правознавець, громадський діяч. Випускник ун-ту Св. Володимира, учень В. Антоновича. Секретар Київської археографічної комісії (1874–1921), член Історичного товариства Нестора Літописця (1878), УНТ у Києві (1907), входив до київської «Старої громади». Був серед першого складу УАН, голова її Соціально-економічного відділу (1919–1922), комісії звичаєвого права та правничо-термінологічної комісії (1918–1922). Віце-президент (1919–1921), президент ВУАН (березень–травень 1922).

34. Федеративна грамота 14.11.1918 р. стала формальним приводом до початку повстання проти Гетьмана П. Скоропадського, підготовленого Українським національним союзом. У ніч на 14.11.1918 р. була створена Директорія УНР, війська якої 12.12.1918 р. підійшли до Києва. Намагаючись уникнути братовбивчої війни серед українців, 14.12.1918 р. Гетьман П. Скоропадський підписав зречення від влади і виїхав до Швейцарії, а згодом - до Німеччини. Мешкав у Ванзее під Берліном.
35. Добриловський Микола (1888–1971) – український економіст, фінансист. Директор митно-тарифно-трактатного департаменту міністерства торгу і промисловості УД. Радник МЗС УНР Директорії, представник в Економічній раді Балтійських країн в Ризі (1920). На еміграції займався викладацькою роботою, декан економічного факультету Української господарської академії у Подєбрадах. Заарештований радянськими спецслужбами, відбував покарання у таборах (1945–1955). Далі жив і помер в Ічні на Чернігівщині, звідки був родом.
36. Уряд УД доклав багато зусиль, включно з економічними санкціями, щоби повернути від Румунії українську частину Бессарабії. До часу розв'язання цієї проблеми офіційний Київ вирішив не встановлювати дипломатичні відносини з Бухарестом на рівні послів. 11 травня гетьманський уряд видав наказ про заборону вивозу товарів до Румунії і Бессарабії. На території України було припинено діяльність румунських приватних фірм, що займалися закупівлею продовольства. Дипломатичні демарші уряду УД вкупі з «митною війною» тривали протягом літа. Але позиції Румунії посилювалися її підтримкою з боку Антанти. Восени 1918 р., коли стало остаточно зрозуміло, що Антанта вийде переможцем у світовій війні, УД змушена була відкласти вирішення бессарабського питання до кращих часів. (Див. також т. 1, прим. 31).
37. Згадані в законі Кобринський, Пружанський, Берестейський та Більський повіти Гродненської губернії, Пінський повіт Мінської губернії були включені до української держави за умовами Брестського мирного договору між УНР та країнами Четверного союзу. Це були етнографічні українські землі Холмщина і Підляшшя, на яких іще за часів УНР була утворена Холмська губернія. В законі йдеться про включення територій до юрисдикції судових округів, які не збігалися з адміністративно-територіальним поділом.
38. Основою відносин України з Центральними державами в економічній сфері служив договір від 23 квітня 1918 р., підписаний Центральною Радою з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Він діяв у рамках статті VII-ї Брестського договору, в якій йшлося про економічні відносини сторін, зокрема фіксувались умови обміну надлишками промислових та сільськогосподарських товарів. Термін дії договору визначався з 23 квітня до 31 липня 1918 р. Україна зобов'язувалася експортувати до союзних держав 60 млн. пуд. хліба, 400 млн штук яєць, 275 млн пуд. живої великої рогатої худоби, 1,5 млн пуд. картоплі та інших сільськогосподарських продуктів і сировини (цукру, сала, льону, конопель, залізної та марганцевої руди). 10 вересня 1918 р. було укладено новий українсько-німецький економічний договір, терміном до 30 червня 1919 р. За ним УД мала експортувати до Центральних держав 35% зібраного

врожаю зерна, 11 млн пудів живої великої рогатої худоби, 300 тис. овець, 2 млн. штук птиці, 400 тис. пудів сала, масла і сиру, 2,5 млн. пудів цукру, а також значну кількість сировини: металу, дерева тощо. Зі свого боку Центральні держави зобов'язувалися постачати Україні щомісячно 3 млн. пудів вугілля, 5 тис. тонн нафти, задовольнити її потреби в сільськогосподарських машинах і техніці, устаткуванні для цукрової, гірничої, вугільної та металургійної промисловості.

Угода передбачала відновлення режиму вільної торгівлі на внутрішньому українському ринку, відмову України від застосування експортних мит, запровадження твердих цін на всі види продукції товарообміну, вільний транзит через Україну та контроль Центральних держав над експортом українського зерна та сировини до Росії і нейтральних країн. Німеччина зобов'язувалася надати Україні кредит у розмірі 1 млрд німецьких марок для відбудови народного господарства.

39. Наказ про засів полів був виданий 6.04.1918 р. німецькою військовою владою з метою забезпечення засіву всіх земель сільськогосподарського призначення. За умов соціалізації землі, яку запровадила УЦР, значна частина переданої селянам землі могла залишитися незасіяною. Закон дозволяв провести засів полів їх колишнім власникам. Право на врожай в такому випадку належало тому, хто обробляв землю.
40. Шерстюк Григорій Пилипович (1882–1911) – український педагог, журналіст, видавець. Засновник і редактор видавництва «Український вчитель» і педагогічного журналу «Світло», співробітник журналу «Рідний край» (Полтава) та газети «Рада» (Київ). Автор підручників з української мови для шкіл: «Коротка українська граматики» (для школи) – ч. 1 – 1907, 1912, 1917); ч. 2: «Складня» – 1909, 1917.
41. Огієнко Іван Іванович (1882–1972) – український громадський, державний і церковний діяч, учений-мовознавець, історик церкви. Член УПСФ. Засновник і перший ректор Кам'янець-Подільського державного ун-ту. Міністр освіти УНР Директорії в урядах В. Чехівського та С. Остапенка, міністр віросповідань в урядах І. Мазепи та В. Прокоповича. В еміграції у Польщі займався науковою і педагогічною діяльністю. Автор граматики української мови. З 1951 р. митрополит Іларіон, голова Української автокефальної церкви у Канаді.
42. Курило Олена Борисівна (1890–1946?) – український мовознавець, співробітниця ВУАН, учениця Є. К. Тимченка. Багато зробила для опрацювання норм української літературної мови. Її підручник «Початкова граматики української мови» протягом 1918–1924 рр. витримав 7 видань. Автор ряду наукових праць про походження і розвиток української мови, історію російської та молдавської мов. Заарештована 1937 р., подальша доля невідома.
43. Під більшовицьким повстанням розуміється збройна боротьба, що точилася в Україні протягом січня–березня 1918 р. між українською та радянською владою. Серед залізничників було багато таких, що підтримували більшовиків.
44. Гетьманський уряд планував протягом 1918/19 навчального року ввести українську мову як предмет навчання у вищі початкові школи, підготовчі та перші класи всіх державних

- гімназій, а також відкривати в подальшому тільки українські державні освітні установи. Цей процес вимагав підготовки та перекваліфікації вчительських кадрів, збільшення кількості вчителів, які б вільно володіли державною мовою. Вже у травні 1918 р. міністр освіти М. Василенко затвердив план організації шестимісячних обов'язкових для всіх вчителів народних і середніх шкіл курсів українознавства. Вони були поділені на 3 типи: лекторські; для вчителів середніх та вищих початкових шкіл; викладачів нижчих навчальних закладів. Курси були влаштовані міністерством народної освіти у Києві, Харкові, Полтаві, Одесі та Катеринославі. Причому питання про їх місцезнаходження вирішувалося з урахуванням побажань тих, для кого вони призначалися. Протягом літніх канікул 1918 р. на курсах українознавства навчалося близько 48 тис. учителів. Курси мали завданням лише перепідготовку вчительських кадрів для шкіл, натомість прискорену підготовку вчителів для новостворених україномовних навчальних закладів здійснювали вчительські семінарії.
45. Бобринський Георгій Олександрович (1863–1928) – російський військовий і державний діяч, генерал-лейтенант, граф. Тимчасовий військовий генерал-губернатор Галичини (1914–1916). Очолювана ним адміністрація проводила жорстку русифікаторську політику, спрямовану на швидку інкорпорацію краю до складу Російської імперії. Емігрував до Франції. Заступник голови «Союза ревнителів памяти Императора Николая II».
46. Гейден Дмитро Федорович (1862–1926) – російський державний діяч, депутат Державної думи, Генерального штабу полковник, граф. Землевласник, предводитель вінницького повітового дворянства, один з лідерів Всеукраїнського союзу хліборобів, член Протофісу. З кінця 1918 р. перебував у білих арміях. Емігрував до Югославії.
47. Шишманов Іван Димитров (1862–1928) – болгарський громадсько-політичний діяч, літературознавець і фольклорист. Зять М. Драгоманова. Професор Софійського ун-ту, міністр освіти Болгарії (1903–1907), дійсний член Болгарської та інших академій наук. Автор наукових праць з історії українсько-болгарських відносин. Обраний професором Харківського ун-ту (1907), дійсним членом НТШ (1914). Посол Болгарії в УД та УНР (травень 1918 – січень 1919).
48. Рябцов Євген Петрович (1880–?) – громадський діяч, голова Київської міської думи (1917–1918). Адвокат, входив до київської колегії присяжних повірених. Член партії російських есерів, від якої був обраний до Київської міської думи на перших демократичних муніципальних виборах. 10.08.1917 р. обраний міським головою. Намагався співробітничати з усіма владами, щоби утримати у Києві стабільність. Залишався на посаді в часи УД. У жовтні 1918 р. гетьманський уряд розпустив міську думу та передав управління містом спеціальній урядовій комісії на чолі з колишнім міським головою І. М. Дьяковим.
49. Після виходу Росії з світової війни і демобілізації старої російської армії в Україні, яка була найближчим тилом Південно-Західного та Румунського фронтів, залишилася велика кількість військ. Серед них майже третина командного складу старої армії – понад 100 тис. офіцерів. Перебування в країні такої кількості професійних військовиків, здебільшого вороже налаштованих до національної влади, становило пряму загрозу для УД. Тому цілком

логічним було намагання уряду позбутися хоча б частини нелояльного елемента шляхом фінансування їхнього від'їзду до Росії.

50. Центральна виборча комісія по виборах до Українських установчих зборів та виборче бюро залишилися від часів УНР. Результатом їхньої діяльності стали вибори, проведені в січні–лютому 1918 р. лише у 7 з 13 виборчих округів. Проте УЦР визнала вибори такими, що відбулися, і ухвалила скликати Установчі збори 12.05.1918 р. Зі зміною влади вони так і не відбулись.
51. Порівняно з добою УЦР на сході і півночі українська влада за Гетьманату завдяки наступу німецької армії розповсюдилася на ряд нових територій. Це були українські етнографічні землі: Путивльський, Суджанський, Грайворонський, Рильський, Білгородський, Корочанський, Новооскольський повіти Курської губ. та Валуйський повіт Воронізької губ. За Брестським мирним договором на півночі до України відійшли Пінський, Мозирський і Річицький повіти Мінської губ., де населення складалося з українців і почасти білорусів. За згодою німецького командування до УД із стратегічних міркувань був приєднаний Гомельський повіт Могилівської губ. з переважно білоруським населенням. На цих землях була створена українська адміністрація.
- Згідно з постановою Ради Міністрів Пінський, Мозирський і Річицький, повіти утворили окрему адміністративну одиницю – Поліський округ (староство) з адміністративним центром у Мозирі. Гомельський, Путивльський та Рильський повіти увійшли до Чернігівської, решта територій – до Харківської губ.
52. Марголін Арнольд Давидович (1877–1956) – український і єврейський громадсько-політичний діяч, правник. Засновник і президент Єврейської територіальної організації (1906–1913), член ЦК Російської партії народних соціалістів. З 1918 р. входив до УПСФ. Суддя Генерального суду УНР, сенатор Державного Сенату УД. Заступник міністра закордонних справ УНР в урядах В. Чехівського та С. Остапенка. Входив до складу делегації УНР на Паризькій мирній конференції, очолював дипломатичну місію УНР у Великобританії. З 1922 р. жив у США.
53. Курси при військових училищах (юнацьких школах) створювались для підвищення фахового рівня офіцерів воєнного часу, які не мали середньої військової освіти. За наказом військового міністра УД від 15.07.1918 р. з армії було звільнено офіцерів, які пройшли в роки війни лише прискорений курс військових училищ чи шкіл прапорщиків. Це хибне рішення позбавило армію значної кількості національно свідомих кадрів і призвело до напруження в офіцерському середовищі. Заснування курсів мало на меті повернути до служби відданих військовій справі і патріотично налаштованих молодих офіцерів.
54. Головою посольства УД у Фінляндії було призначено К. Лоського, секретарем – М. Галуцинського.
55. Єфремов Сергій Олександрович (1876–1939) – відомий український громадсько-політичний і державний діяч, видатний вчений-літературознавець, публіцист. Редактор і співробітник «Громадської думки» і «Ради». Належав до фундаторів УРАП, активний діяч

- ТУП, голова УПСФ. Один з лідерів Української революції та засновників УЦР. 1918 р. відійшов від активної політичної діяльності. Автор критичних матеріалів щодо гетьманської влади у газеті «Нова Рада». Працював у Тимчасовому комітеті по заснування національної бібліотеки. Академік (1919), віце-президент ВУАН. Переслідувався радянською владою. 1930 р. засуджений у справі «Союзу визволення України», помер в ув'язненні.
56. Житецький Гнат Павлович (1866–1929) – український громадський і культурний діяч, історик. Дійсний член НТШ, історичної секції УАН, голова її рукописного відділу. З 1919 р. редактор часопису «Книжковий вістник», співробітник друкованого органу ВУАН журналу «Україна».
57. Кордт Веніамін Олександрович (1860–1934) – український вчений у галузі бібліотечної і архівної справи, історичної географії та картографії. Деякий час завідував Центральним архівом давніх актів Київської, Волинської та Подільської губ. Завідувач бібліотеки Київського ун-ту (1894–1928). У 1918 р. один з організаторів Всенародної бібліотеки України. Професор бібліотекознавства Київського археологічного ін-ту, викладач київських вишів, член Археографічної комісії ВУАН (1920–1930-ті роки).
58. Перфецький Євген Юліанович (1888–1947) – український громадсько-політичний діяч, вчений-історик. Закінчив історико-філологічний факультет Петербурзького ун-ту, приват-доцент Київського ун-ту. З 1921 р. в еміграції у Чехословаччині. Професор історії Братиславського ун-ту.
59. Усталеною назвою документа є «Записка 9-ти міністрів», фактично це була записка десяти міністрів, оскільки державний секретар С. Завадський також мав статус міністра.
60. Добровольчі дружини створювалися для підтримки правопорядку та організації охорони перш за все у великих містах України. Кожна дружина мала постійний склад (інструктори) та добровольців (переважно офіцери, а також юнкери, студенти, гімназисти). У Києві формування добровольчої та 1-ї Офіцерської дружини розпочалося 21 жовтня. Згодом подібні формування з'явилися в губернських центрах. Після оприлюднення федеративної грамоти київські добровольчі дружини зрелися формальної приналежності до України й оголосили себе частиною Добровольчої армії, те саме зробили й офіцерські дружини Одещини та Катеринославщини. Офіцерські підрозділи, сформовані на Харківщині, перебралися на Дон. Проте за певних умов деяким добровольчим формуванням довелося взяти участь у боротьбі з військами Директорії.
61. Головою дипломатичного представництва УД у Польщі було призначено радника МЗС О. Карпинського, проте через повстання Директорії місії не вдалося прибути до країни призначення.
62. Газета «Голос Києва» постала замість відомої войовничим російським націоналізмом газети «Киевлянин». Її головний редактор В. Шульгин 25 лютого 1918 р. оголосив, що припиняє видання газети на знак протесту проти німецької окупації і не поновить його, доки триває війна між Центральними державами та Антантою. Редакція «Киевлянина» у повному складі (за винятком головного редактора) перейшла до нової газети «Голос

- Киева», яка почала виходити з 1 квітня. Обов'язки головного редактора «негласно» виконувала сестра В. Шульгина Л. Могилевська. Газета виступала проти більшовизму та українського «сепаратизму», обходила мовчанкою питання про Добровольчу армію.
63. М. Василенко мав на увазі позицію німецької сторони, яка і у Берліні, і в Києві вважала, що склад і політика Ради Міністрів УД повинні ставати дедалі більш українськими.
64. Окремий корпус почав формуватися в жовтні 1918 р. з демобілізованих старшин, підстаршин та юнкерів старої російської армії для «боротьби з анархією в прикордонній смузі» (командир – генерал-лейтенант О. Ерістов). Місцем дислокації було визначено українсько-російське прикордоння між Путивлем (Курщина) й Сумами (Харківщина). Корпус мав складатися з двох дивізій по 4 полки у кожній. До складу української регулярної армії не входив, а підлягав безпосередньо Гетьману. Корпус керувався чинними до 1 березня 1917 р. статутами імператорської армії, форму якої носили вояки. Таким чином служба в корпусі мала б сприйматися ними як продовження попередньої в російській армії. Проте лише невелике число офіцерів, унтер-офіцерів та юнкерів, незважаючи на панівні в їхньому середовищі антибільшовицькі настрої, зголосилися на службу в корпусі. Формування окремого корпусу розтягнулося в часі і помітної ролі у подальших військових діях він не відіграв.
65. Казенні оброчні статті – назва державного нерухомого майна, головним чином землі в Російській імперії. Земля перебувала в підпорядкуванні міністерства землеробства та державного майна, віддавалася в оренду.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Андро Д. 45
 Антонович В. 213, 399, 400
 Арсеній, архімандрит 64
 Ауербач В. 192
 Афанасьєв Г. 45, 70, 326, 329
 Ачкасов П. 255
- Багалій Д. 71, 399
 Блаватний Н. 63, 397
 Бобринський Г. 111, 403
 Бокша А. 255
 Борковський П. 64, 399
 Бутрїїв 64
 Бутенко Б. 45, 60, 78, 84, 85, 91, 98, 101, 208, 344
 Бутовський А. 255
- Вагнер Ю. 44, 78, 80, 139, 210, 326, 329
 Валлійський Д. 209, 253
 Василенко М. 44, 56, 78, 103, 119, 126, 132, 143,
 144, 169, 170, 179, 187, 188, 202, 207, 212–214,
 225, 228, 239, 240, 242, 244, 245, 247–250, 253,
 255, 259, 282, 290, 291, 295, 297–299, 303, 326,
 329, 333, 335, 358, 403, 406
 Вернадський В. 71, 309
 Вишневський О. 45, 90, 110
 Вільгельм II 396
 Волковицький В. 64, 398
- Вольський А. 255
 Воронович М. 45, 70, 106, 131, 134, 255
 В'язлов А. 60, 255
- Гаврилов М. О. 45
 Галуцинський М. 404
 Гейден Д. 111, 403
 Гербель С. 60, 70, 326, 329, 337, 364, 379, 381, 390, 393
 Гернгросс Б. 394
 Гертлінг Г. 396
 Гижицький М. 43–45
 Глинка Г. 70
 Глинський О. 64, 398
 Глібовський Ю. 64
 Гоголь-Яновський М. 64, 398
 Голицин О. 130
 Гребінка Є. 213
 Грінченко Б. 213
 Гулак-Артемівський П. 213
 Гутник С. 44, 78, 79, 106, 183, 186, 191, 242, 326, 329
- Добриловський М. 79, 401
 Дорошенко Д. І. 48, 51, 60, 113, 114, 122, 125,
 129, 146, 229, 306, 307, 326, 331, 337
 Дорошенко П. Я. 244, 245, 295, 296, 298
 Драгоманов М. 213, 403
 Дьяков І. 111, 130, 403

- Ейхгорн Г. 42, 94
 Ейхельман О. 394
 Ерастів О. 406
 Єфремов С. 309, 404
 Житецький Г. П. 309, 405
 Житецький П. Г. 213
 Завадський С. 46, 61, 70, 92, 93, 196, 204, 207, 208,
 255, 257, 311, 326, 329, 365, 390, 405
 Закс К. 111
 Зінковський (Зінківський) В. 109, 144, 326, 329
 Іваницький Б. 111
 Ігнат'єв 111
 Ілімов В. 255
 Карпенко-Карий І. 213
 Карпинський О. 405
 Кащенко М. 71, 400
 Кістяковський (Кістяківський) Б. О. 255
 Кістяковський (Кістяківський) І. О. 70, 87, 94,
 103, 119, 121, 128, 142, 143, 156, 168, 178, 184,
 199, 203, 206, 215, 216, 224, 225, 228, 229, 243,
 249, 255, 259, 282, 290, 297, 301, 302, 326, 330,
 331, 388, 389, 393, 394
 Кістяковський (Кістяківський) Ю. О. 125
 Ковалевський 84
 Козинець П. 64, 398
 Колокольцев В. 46, 95, 124, 157, 160, 161, 167,
 326, 329
 Кордт В. 309, 405
 Корнієнко Ю. 169
 Косинський В. 70, 71, 379, 393, 394
 Костомаров М. 213
 Котляревський І. 213
 Коцюбинський М. 213
 Кримський А. 71, 309
 Кропивницький М. 213
 Крупп Г. 396
 Куліш П. 213
 Кулябко-Корецький В. 191, 350
 Курило Г. 97, 226, 237, 240, 402
 Ландсберг В. 70
 Лашкар'єв Є. 255
 Левицький Ор. 71, 400
 Леонтович В. 61, 355
 Леся Українка 213
 Лизогуб Ф. 44, 46, 49, 51–54, 56, 60, 78–82, 87–89,
 92–95, 97, 99, 101, 103, 106, 108–111, 113–115,
 119, 121, 122, 124, 125, 128–131, 134, 138, 142,
 143, 145, 146, 154, 156, 157, 160, 161, 167–169,
 171, 176, 178, 182, 184, 186–188, 191, 196,
 199–210, 213–216, 224, 226, 228, 236, 239,
 242, 243, 255–257, 298–303, 306, 307, 311, 326,
 330–332, 336–338, 340, 344, 346, 349–351, 358
 Лисенко М. 213, 356
 Литовченко М. 255
 Лібов Є. 63, 397
 Лігнау О. 78, 84, 115, 128, 138, 292, 294
 Лорченко М. 64, 398
 Лоський К. 404
 Лотоцький О. 60, 337
 Лукашевич Ф. 63, 397
 Любинський В. 45, 60, 70, 78, 337
 Мазепа І. 402
 Марголін А. 255, 404
 Марко Вовчок 213
 Машир І. 52, 396
 Меринг С. 61, 70, 337, 393, 394
 Микола II 403
 Михальчук К. 213
 Могилевська Л. 406
 Могилянський М. 75, 256, 307
 Моркотун С. 63, 397

- Морозов О. 255
Мумм А. 43, 46
- Нагорський С. 64, 398
Науменко В. 70, 357, 381, 394
Нечуй-Левицький І. 213
Носенко Д. 255, 257
- Огієнко І. 97, 402
Омелянвич-Павленко І. В. 64, 398
Омелянвич-Павленко М. В. 64, 398
- Павлик М. 213
Палтов О. 45, 46, 344, 346
Перфецький Є. 309, 405
Петров М. І. 71, 400
Петров С. М. 70, 393, 394
Пиленко А. 111
Покровський А. 70
Полтавець-Остриця І. 49, 63, 64, 396
Понятенко Н. 90
Потоцький Ф. 111
Примо П. 255
Прокопович В. 402
Прохорович А. 353
- Раєвський В. 255
Рейнбот В. 60, 65, 70, 337, 360, 364, 385
Ржепецький А. 44, 60, 69, 70, 75, 78, 80, 89, 97,
109, 132, 135, 146, 157, 188, 200, 247, 254, 257,
280, 326, 329, 337, 350–353, 355–357, 360, 364,
377, 385, 386, 388, 389, 394
Рогоза О. 60, 66, 68, 101, 115, 135, 145, 184, 187,
205, 255, 257, 300, 303, 337, 338, 340, 349, 350
Романов В. Ф. 82, 90, 255
Романов О. Ф. 156, 249, 255, 257, 326, 329
Руданський С. 213
Русов О. 213
Рябцов Є. 112, 403
- Сажно-Устимович О. 63, 397
- Сковорода Г. 213
Скоропадський П., гетьман 37, 39, 42–46, 48–57,
59–61, 63–75, 168, 295, 364, 395–397, 401
Славинський М. 60, 337
Сливинський О. 45
Смаль-Стоцький С. 71, 400
Соколовський Ю. 44, 78, 94, 104, 168, 171, 176, 178
Солтик Я. 52, 396
Старицький М. 213
Стебницький П. 60, 71, 255, 356, 377
Стороженко О. 213
Сушицький Ф. 171
- Тарановський Ф. 71, 400
Тимошенко С. 71
Туган-Барановський М. 71
Тутковський П. 71, 400
- Удовиченко О. 63, 397
Устимович М. 39, 42, 63
- Франко І. 213
- Хвобров 255
Холодний П. 248, 250, 291, 352
Хруцький О. 255
- Чебаков 255
Чубинський (Чубінський) М. 45, 55, 75, 78, 81, 94,
99, 103, 126, 131, 132, 135, 143, 144, 154, 213, 255
- Шевченко Т. 210, 213
Шелухин С. 255
Шерстюк Г. 97, 213, 402
Шидловський С. 60
Шишманов І. 112, 403
Шульгин В. 405, 406
Шуцької Б. 70, 386, 393
- Юршевський О. 255

SUMMARY

As a result of the coup d'etat that took place on April 29, 1918 the socialistic Ukrainian People's Republic was replaced by the conservative Ukrainian State. It was a kind of military-bureaucratic authoritarian regime supported by German and Austrian army. Hetman Pavlo Skoropadskiy concentrated the whole state power in his hands. Also, he was the Supreme Commander-in-Chief. Executive and legislative functions were performed by the Council of Ministers, judicial – by the State Senate. The Hetman's rule ended socialistic changes of the Central Council (Rada). The private property right was reinstated, democratic changes restricted.

The Hetman's government achieved financial and economic stabilization. Sufficient measures were undertaken in development of cultural and educational institutions that became the main factor of the national revival. However, basic liberal and conservative reforms remained unfinished against a very tense internal political situation. Unsatisfied with the regime's national and social policy, the Ukrainian socialistic democracy was secretly preparing an armed revolt that resulted in the Hetman's abdication on December 14, 1918. The power shifted to the UNR Directory.

Documents on the Ukrainian Central Council (Rada) (March 1917 – April 1918) and the Ukrainian National Republic under the leadership of the Directory (December 1918 – November 1920) appeared in three major publishing projects in 1996–1997, 2003 and 2006. This book is aimed at making up for archeographical deficiency in documents regarding Hetman's top government, as well as completing presentation of archive and documentary complex on history of the top legislative and executive structures of the Ukrainian Revolution 1917–1921.

471 documents were selected for publication. Most of them reflect activities of the Council of Ministers of the Ukrainian State, namely minutes of the meetings, laws, decrees, orders, etc. The published documents will help to study objectively one of the most difficult and controversial periods in the history of Ukraine – Ukrainian Revolution. The documents will give a fuller picture of the internal and foreign policy of the Ukrainian State, methods and forms of its implementation, as well as of external factors of its functioning. The majority of the said documents haven't yet been fully studied by the historical

establishment. During the Soviet regime they were part of the secret archives and become available only after Ukrainian independent.

This edition is a part of more general archival project called “Sources for Study of the History of the Ukrainian Revolution”.

Внаслідок державного перевороту 29 квітня 1918 р. на місці соціалістичної Української Народної Республіки постала консервативна Українська Держава. Вона представляла різновид військової диктатури, яка трималася за допомогою німецько-австрійських військ. Верховенство законодавчої, виконавчої і судової влади належало гетьману П. Скоропадському, він також був і верховним головнокомандувачем. Виконавчу владу здійснювала Рада Міністрів, судову – Державний Сенат. Правління гетьмана поклало край соціалістичним перетворенням Центральної Ради, в Україні була відновлена приватна власність, обмежена демократія.

Гетьманському урядові вдалося досягти фінансово-економічної стабілізації країни; були зроблені значні кроки в розбудові національно-культурних інституцій як головних чинників національного відродження. Водночас політичне становище залишалося вкрай напруженим, відбувалося загострення соціальних процесів. Українська соціалістична демократія, незадоволена національною та соціальною політикою режиму, таємно підготувала збройне повстання, в результаті якого 14 грудня 1918 р. влада перейшла до Директорії.

Документи про діяльність Української Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.) та Директорії Української Народної Республіки (грудень 1918 – листопад 1920 рр.) були оприлюднені у трьох масштабних публікаторських проектах 1996–1997, 2003 і 2006 рр. Дана книга покликана заповнити суттєву археографічну лакуну щодо документів вищих органів управління гетьманської держави і завершити презентацію архівно-документального комплексу з історії вищих законодавчих і виконавчих структур національної влади часів Української революції 1917–1921 років.

До публікації відібрано 471 документ, більшість з яких пов'язані з діяльністю Ради Міністрів Української Держави, а саме: протоколи засідань, закони, постанови, накази та ін. Опубліковані документи сприятимуть об'єктивному вивченню складного і неоднозначного періоду історії національно-визвольних змагань, дадуть більш повну картину політики Української Держави, методів і форм її здійснення, умов, у яких це відбувалося. Більшість згаданих документів не була предметом вивчення вітчизняної історичної науки. За радянських часів вони склали секретну частину архівів і стали доступними широкому загалу лише в часи незалежності України.

Даний збірник є складовою частиною фундаментального археографічного проекту „Джерела до вивчення історії Української революції”.

Українська Держава
(квітень – грудень 1918 року).
Документи і матеріали

Том 2

Коректор: Леся Марченко
Верстка та дизайн: Микола Койдан

Підписано до друку 23.07.2015. Формат 70x100/16
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Арно Про
Умовн. друк. арк. 35. Облік.-видавн. арк. 23,51
Замовлення № 15-210.

ТОВ «Темпора»
01030, м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 32, оф. 4
Тел./факс: (044) 234-46-40
www.tempora.com.ua

Свідоцтво про внесення до державного реєстру:
ДК № 2406 від 13.01.2006

Віддруковано:
ТОВ «Друкарня "Бізнесполіграф"»
02094, м. Київ, вул. Віскозна, 8
Тел./факс: (044) 503-00-45
Свідоцтво про внесення до державного реєстру:
ДК № 2715 від 07.12.2006

ISBN 978-617-569-244-8

9 786175 692448 >